

บทที่ 5

บทบาทการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรมไทย พ.ศ.2520-2539

ในบทที่ 4 เป็นการศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของนิตยสารแนววรรณกรรม ตลอดจนประวัติของนิตยสารที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 4 ฉบับ คือ โลกหนังสือ ข้อการะเกด ถนนหนังสือ และ WRITER ในบทนี้จะได้กล่าวถึงบทบาทในการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารทั้ง 4 ฉบับ ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 โดยจะใช้บทบรรณาธิการ เรื่องจากปก และวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น เป็นตัวแทนของการศึกษา

ในบทนี้ จะแยกการศึกษออกเป็น 2 ตอนที่สำคัญ ได้แก่

1. การศึกษาถึงลักษณะการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรม พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539
2. การศึกษาถึงประเด็นการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรม พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539

ดังจะได้อีกกล่าวถึงในแต่ละหัวข้อต่อไป

1. ลักษณะการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรม พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539

การศึกษาถึงลักษณะการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรม จะแยกการศึกษออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- 1.1 ลักษณะการนำเสนอบทบรรณาธิการ
- 1.2 ลักษณะการนำเสนอเรื่องจากปก
- 1.3 ลักษณะการนำเสนอวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

โดยในเนื้อหาแต่ละส่วน จะศึกษาลักษณะการนำเสนอ 4 ประการ ได้แก่

- บทบาทการนำเสนอ
- ประเด็นการนำเสนอ
- รูปแบบการนำเสนอ
- ทิศทางการนำเสนอ

1.1 ลักษณะการนำเสนอพบพรรณาธิกร

จากการศึกษาลักษณะการนำเสนอพบพรรณาธิกรของนิตยสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 พบว่า สามารถสรุปลักษณะการนำเสนอทั้ง 4 ประการ ได้ตามที่แสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปลักษณะการนำเสนอพบพรรณาธิกร

ลักษณะการนำเสนอ	โลกหนังสือ		ข้อเกาะเกด		ถนนวนหนังสือ		Writer		สรุป	
	เรื่อง (73)	% (100)	เรื่อง (28)	% (100)	เรื่อง (53)	% (100)	เรื่อง (43)	% (100)	เรื่อง (197)	% (100)
1. บทบาทการนำเสนอ										
Surveillance	32	43.83	8	28.57	21	39.62	23	53.49	84	42.64
Correlation	53	72.60	12	42.86	29	54.72	10	23.26	104	52.79
Transmission	16	21.92	4	14.29	7	13.21	4	9.3	31	15.74
Mobilization	4	5.48	-	-	-	-	-	-	4	2.03
2. ประเด็นการนำเสนอ										
ชี้แจงการทำงาน	12	16.44	14	50.00	15	28.30	25	58.14	66	33.50
การเมืองการปกครอง	12	16.44	8	28.57	10	18.87	-	-	30	15.23
เศรษฐกิจ	5	6.85	6	21.43	13	24.53	7	16.28	31	15.74
สังคม	10	13.70	6	21.43	8	15.09	1	2.33	25	12.69
วัฒนธรรม	40	54.79	4	14.29	13	24.53	11	25.58	68	34.52
3. รูปแบบการนำเสนอ										
To Inform	2	2.74	1	3.57	5	9.43	8	18.6	16	8.12
To Interpret	13	17.81	11	39.29	5	9.43	3	6.98	32	16.24
To Explain	-	-	-	-	1	1.89	4	9.3	5	2.54
To Argue	11	15.07	2	7.14	2	3.77	-	-	15	7.61
To Urge	16	21.92	2	7.14	11	20.75	2	4.65	31	15.74
Crusade Campaign	15	20.55	-	-	10	18.87	2	4.65	27	13.71
To Persuade	5	6.85	2	7.14	2	3.77	1	2.33	10	5.08
To Appraise	1	1.37	1	3.57	2	3.77	10	23.66	14	7.11
To Announce Policies	10	13.70	9	32.14	11	20.75	13	30.23	43	21.83
To Entertain	-	-	-	-	4	7.55	-	-	4	2.03
4. ทิศทางการนำเสนอ										
บวก	21	28.77	2	7.14	14	26.42	21	48.84	58	29.44
กลาง	33	45.21	15	53.57	22	41.51	15	34.88	85	43.15
ลบ	19	26.03	11	39.29	17	32.07	7	16.28	54	27.41

จากตารางที่ 3 สามารถแยกอธิบายลักษณะการนำเสนอของบทบรรณาธิการได้ ดังนี้

1.1.1 บทบาทการนำเสนอ

บทบาทการนำเสนอ ได้แก่ บทบาทที่สื่อมวลชนได้รับการคาดหวังว่าจะแสดงบทบาทอย่างไรในการศรัทธาระบบใหญ่ของสังคมเอาไว้ตามทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 จากตารางที่ 3 พบว่า บทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรม ได้แสดงบทบาทในการเชื่อมโยงตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม (Correlation) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.79 รองลงมาได้แก่บทบาทการทำหน้าที่รายงานและสอดส่องสังคม (Surveillance) ร้อยละ 42.64 บทบาทในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม (Transmission) ร้อยละ 15.74 ส่วนบทบาทในการปลุกระดมพลังการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสังคม (Mobilization) เป็นบทบาทที่แสดงออกน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.03

1.1.2 ประเด็นการนำเสนอ

จากตารางที่ 3 พบว่า ประเด็นที่ถูกนำเสนอในบทบรรณาธิการ สามารถแยกเป็น 5 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการชี้แจงการดำเนินงานของนิตยสาร ประเด็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ประเด็นทางสังคม และประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า บทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมให้ความสำคัญกับการนำเสนอประเด็นทางวัฒนธรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.52 ซึ่งใกล้เคียงกับการใช้บทบรรณาธิการเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานของนิตยสาร คิดเป็นร้อยละ 33.50 ส่วนประเด็นทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และประเด็นทางสังคม ถูกนำเสนออย่างใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 15.74 15.23 และ 12.69 ตามลำดับ

1.1.3 รูปแบบการนำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอบทบรรณาธิการของสื่อสิ่งพิมพ์โดยทั่วไป สามารถแยกแยะได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการเขียน ซึ่งสามารถแยกออกได้ 10 รูปแบบด้วยกัน ดังที่เสนอรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 2 จากตารางที่ 3 พบว่า บทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรม ใช้รูปแบบการนำเสนอเพื่อประกาศนโยบายของนิตยสาร (To Announce Policies) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.83 รองลงมาคือรูปแบบเพื่ออธิบายเชิงวิเคราะห์ภูมิหลัง (To Interpret) ร้อยละ 16.24 เพื่อกระตุ้นให้เกิดการกระทำ (To Urge) ร้อยละ 15.74 ส่วนรูปแบบที่ใช้บ่อยที่สุดได้แก่ เพื่อความบันเทิง (To Entertain) ร้อยละ 2.03

1.1.4 ทิศทางการนำเสนอ

จากการศึกษาทิศทางการนำเสนอของบทบรรณาธิการ ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 3 พบว่า บทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมส่วนใหญ่ นำเสนออย่างเป็นกลางมากที่สุด คือ ร้อยละ 43.15 รองลงมาได้แก่การนำเสนอในทิศทางบวก ร้อยละ 29.44 และทิศทางลบ ร้อยละ 27.41

1.2 ลักษณะการนำเสนอเรื่องจากปก

จากการศึกษาลักษณะการนำเสนอเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 พบว่า สามารถสรุปลักษณะการนำเสนอทั้ง 4 ประการ ได้ตามที่แสดงในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 สรุปลักษณะการนำเสนอเรื่องจากปก

ลักษณะการนำเสนอ	โลกหนังสือ		ข้อการะเกด		ถนนหนังสือ		Writer		สรุป	
	เรื่อง (72)	% (100)	เรื่อง (-)	% (100)	เรื่อง (53)	% (100)	เรื่อง (43)	% (100)	เรื่อง (168)	% (100)
1. บทบาทการนำเสนอ										
Surveillance	22	30.56	-	-	32	60.38	30	69.77	84	50.00
Correlation	41	56.94	-	-	24	45.28	36	83.72	101	60.12
Transmission	62	86.11	-	-	45	84.91	41	95.35	148	88.10
Mobilization	4	5.56	-	-	-	-	-	-	4	2.38
2. ประเด็นการนำเสนอ										
การเมืองการปกครอง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เศรษฐกิจ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สังคม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วัฒนธรรม	72	100	-	-	53	100	43	100	168	100
3. รูปแบบการนำเสนอ										
บทสัมภาษณ์	18	25.00	-	-	23	43.40	40	93.02	81	48.21
บทความ	47	65.28	-	-	50	94.34	3	6.98	100	59.52
หลักฐานข้อมูล	9	12.50	-	-	-	-	-	-	9	5.36
4. ทิศทางการนำเสนอ										
บวก	18	25.00	-	-	4	7.55	1	2.33	23	13.69
กลาง	51	70.83	-	-	49	92.45	33	76.74	133	79.17
ลบ	3	4.17	-	-	-	-	9	20.93	12	7.14

เนื่องจากนิตยสาร ข้อกระแศ เป็นนิตยสารที่เน้นการนำเสนอเรื่องสั้น ดังนั้นจึงไม่ปรากฏว่านิตยสารฉบับนี้มีการจัดทำเรื่องจากปก การศึกษาในหัวข้อนี้จึงเป็นการศึกษาจากนิตยสารที่เหลืออีก 3 ฉบับ ซึ่งสามารถแยกอธิบายลักษณะการนำเสนอได้ ดังนี้

1.2.1 บทบาทการนำเสนอ

จากตารางที่ 4 พบว่า บทบาทที่เรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรมแสดงออกมากที่สุด ได้แก่ การแสดงบทบาทในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม (Transmission) คิดเป็นร้อยละ 88.10 รองลงมาได้แก่การแสดงบทบาทในการเชื่อมโยงตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม (Correlation) ร้อยละ 60.12 บทบาทการรายงานและสอดส่องสังคม (Surveillance) ร้อยละ 50.00 ส่วนบทบาทในการปลุกกระดมพลังการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสังคม (Mobilization) เป็นบทบาทที่แสดงออกน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.38

1.2.2 ประเด็นการนำเสนอ

จากตารางที่ 4 พบว่า ประเด็นที่ถูกนำเสนอในเรื่องจากปกทั้งหมดเป็นประเด็นทางวัฒนธรรม เนื่องจากนิตยสารแนววรรณกรรมจัดเป็นนิตยสารแนวศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นเรื่องเด่นที่ถูกนำเสนอในแต่ละฉบับทั้งหมดจึงเป็นเรื่องเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นการเขียน การอ่าน หรือการวิเคราะห์วรรณกรรมต่าง ๆ นั้นเอง

1.2.3 รูปแบบการนำเสนอ

จากการศึกษารูปแบบการนำเสนอเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม พบว่ามีรูปแบบที่นิยมนำเสนออยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ การนำเสนอในรูปแบบของบทสัมภาษณ์ การนำเสนอในรูปแบบของบทความ และการนำเสนอในรูปแบบของการนำเสนอข้อมูลหลักฐานสำหรับประการหลังนี้ได้แก่การนำข้อมูลหลักฐานทางวรรณกรรมที่อาจเพิ่งค้นพบใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อนมานำเสนอเป็นเรื่องเด่นประจำฉบับ หรือบางครั้งอาจเป็นข้อมูลที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว แต่ทางกองบรรณาธิการพิจารณาเห็นว่ามีความสำคัญ จึงนำมาเสนอเป็นเรื่องเด่นประจำฉบับอีกครั้ง จากตารางที่ 4 พบว่า เรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม ใช้บทความเป็นรูปแบบการนำเสนอมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.52 รองลงมาคือบทสัมภาษณ์ ร้อยละ 48.21 ส่วนการนำเสนอข้อมูลหลักฐาน ร้อยละ 5.36

นอกจากนี้ เมื่อแยกพิจารณานิตยสารเป็นรายฉบับ พบว่ามีสิ่งที่น่าสนใจบางประการเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอ กล่าวคือ รูปแบบการนำเสนอแบบบทความนั้น เป็นรูปแบบที่ถูกใช้มากในนิตยสาร โลกหนังสือ และ ถนนหนังสือ เท่านั้น สำหรับ WRITER นิยมนำเสนอในรูปแบบของบทสัมภาษณ์ ส่วนการนำเสนอในลักษณะของข้อมูลหลักฐานนั้น พบว่าเป็นรูปแบบที่ถูกนำเสนอในนิตยสาร โลกหนังสือ เท่านั้น ไม่ปรากฏในนิตยสารฉบับอื่นอีก

1.2.4 ทิศทางการนำเสนอ

จากการศึกษาทิศทางกรนำเสนอของเรื่องจากปก ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 4 พบว่าเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรมส่วนใหญ่ นำเสนออย่างเป็นทางการมากที่สุด คือ ร้อยละ 79.17 รองลงมาได้แก่การนำเสนอในทีศบวกร้อยละ 13.69 และทิศทางการนำเสนอ ร้อยละ 7.14

1.3 ลักษณะการนำเสนอวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

จากการศึกษาลักษณะการนำเสนอวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นของนิตยสารแนววรรณกรรม ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 พบว่า สามารถสรุปลักษณะการนำเสนอทั้ง 4 ประการ ได้ตามที่แสดงในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 สรุปลักษณะการนำเสนอวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

ลักษณะการนำเสนอ	โลกหนังสือ		ข้อการะเทศ		ถนนหนังสือ		Writer		สรุป	
	เรื่อง (35)	% (100)	เรื่อง (432)	% (100)	เรื่อง (82)	% (100)	เรื่อง (52)	% (100)	เรื่อง (601)	% (100)
1. บทบาทการนำเสนอ										
Surveillance	25	71.43	311	71.99	52	63.41	36	69.23	424	70.55
Correlation	24	68.57	285	65.97	51	62.20	36	69.23	396	65.89
Transmission	1	2.86	25	5.79	3	3.66	3	5.77	32	5.32
Mobilization	1	2.86	19	4.40	-	-	-	-	20	3.33
2. ประเด็นการนำเสนอ										
การเมืองการปกครอง	9	25.71	91	21.06	20	24.39	11	21.15	131	21.80
เศรษฐกิจ	3	8.57	55	12.73	10	12.20	3	5.77	71	11.81
สังคม	24	68.57	289	66.90	47	57.32	35	67.31	395	65.72
วัฒนธรรม	4	11.43	49	11.34	9	10.98	8	15.38	70	11.65
3. รูปแบบการนำเสนอ										
อึดถนิยม (Realism)	20	51.14	273	63.19	47	57.32	30	57.69	370	61.56
สัญลักษณ์ (Symbolism)	8	22.86	57	13.19	12	14.63	7	13.46	84	13.98
เหนือจริง (Surrealism)	1	2.86	36	8.33	5	6.10	4	7.69	46	7.65
กระเทาะสังคม (Satirical)	4	11.43	36	8.33	9	10.98	4	7.69	53	8.82
แปลกแยก (Alienation)	2	5.71	30	6.94	9	10.98	7	13.46	48	7.99
4. ทิศทางการนำเสนอ										
บวกร	2	5.71	37	8.56	4	4.88	-	-	43	7.15
กลาง	4	11.43	69	15.97	18	21.95	5	9.62	96	15.97
ลบ	29	82.86	326	75.46	60	73.17	47	90.38	462	76.87

จากตารางที่ 5 สามารถแยกอธิบายลักษณะการนำเสนอวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นได้ ดังนี้

1.3.1 บทบาทการนำเสนอ

จากตารางที่ 5 พบว่า บทบาทที่วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นแสดงออกมากที่สุด ได้แก่ การแสดงบทบาทในการรายงานและสอดส่องสังคม (Surveillance) คิดเป็นร้อยละ 70.55 รองลงมา ได้แก่ การแสดงบทบาทในการเชื่อมโยงตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม (Correlation) ร้อยละ 65.89 ส่วนบทบาทในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม (Transmission) และบทบาทในการปลุกกระดมพลังการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสังคม (Mobilization) เป็นบทบาทที่แสดงออกค่อนข้างน้อย คือ ร้อยละ 5.32 และ ร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

1.3.2 ประเด็นการนำเสนอ

จากตารางที่ 5 พบว่า ประเด็นที่วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นในนิตยสารแนววรรณกรรมนำเสนอมากที่สุด ได้แก่ประเด็นทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 65.72 รองลงมาได้แก่ประเด็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง คิดเป็นร้อยละ 21.80 ส่วนประเด็นทางเศรษฐกิจและประเด็นทางวัฒนธรรม เป็นประเด็นที่ถูกนำเสนอค่อนข้างน้อย คือร้อยละ 11.81 และ ร้อยละ 11.65 ตามลำดับ

1.3.3 รูปแบบการนำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอของวรรณกรรมโดยทั่วไป สามารถจัดแบ่งได้ 5 รูปแบบด้วยกันตามลักษณะการนำเสนอซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรมใช้รูปแบบการนำเสนอแบบอรรถนิยม (Realism) มากที่สุด คือร้อยละ 61.56 รองลงมาได้แก่แบบสัญลักษณ์ (Symbolism) ร้อยละ 13.98 ส่วนแบบกระทาะสังคม (Satirical) แปลกแยก (Alienation) และเหนือจริง (Surrealism) เป็นรูปแบบที่ถูกนำมาใช้ค่อนข้างน้อย คือ ร้อยละ 8.82 ร้อยละ 7.99 และร้อยละ 7.65 ตามลำดับ

1.3.4 ทิศทางการนำเสนอ

จากการศึกษาทิศทางการนำเสนอของวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นดังที่ได้แสดงในตารางที่ 5 พบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นของนิตยสารแนววรรณกรรมส่วนใหญ่ นำเสนอในทิศทางลบมากที่สุด คือร้อยละ 76.87 รองลงมาคือการนำเสนออย่างเป็นการกลาง ร้อยละ 15.97 ส่วนการนำเสนอในทิศทางบวก พบว่ามีเพียงร้อยละ 7.15 เท่านั้น

สรุปลักษณะการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์ของนิตยสารแนววรรณกรรม พ.ศ. 2520-พ.ศ. 2539

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรมที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทการทำเสนอ

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปโดยภาพรวมได้ว่า นิตยสารแนววรรณกรรมได้แสดงบทบาทในการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมอย่างหลากหลาย โดยบทบาทการเน้นแสดงบทบาทในการเชื่อมโยงตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม (Correlation) เนื่องจากปกเน้นการแสดงบทบาทในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม (Transmission) ส่วนวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น เน้นการแสดงบทบาทในการรายงานและสอดส่องสังคม (Surveillance) ส่วนบทบาทในการทำหน้าที่ระดมพลังการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสังคม (Mobilization) เป็นบทบาทที่แสดงออกน้อยที่สุดในทุก ๆ ส่วนของนิตยสาร

เหตุที่บทบาทการเน้นทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม วิเคราะห์ได้ว่าเนื่องจากบทบาทการทำหน้าที่เป็นคล้ายประติมากรรมแรกที่จะนำผู้อ่านเข้าสู่เนื้อหาของนิตยสาร และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นเสมือนเข็มทิศที่แสดงจุดยืนของนิตยสาร ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของบรรณาธิการที่จะพยายามแสดงศักยภาพในการเขียนโดยการเชื่อมโยงตีความในเรื่องต่าง ๆ อย่างน่าเชื่อถือ และสามารถแสดงบทบาทเป็นผู้นำทางความคิดได้ จากการศึกษาพบว่า บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ และ ข้อการะเกด ซึ่งเขียนโดย สุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบทบาทการที่แสดงบทบาทนี้อย่างชัดเจนที่สุด

ส่วนการเน้นแสดงบทบาทในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของเรื่องจากปก อาจวิเคราะห์ได้ว่าเนื่องจากเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งของนิตยสารแนววรรณกรรม ซึ่งถูกจัดว่าเป็นนิตยสารเชิงศิลปวัฒนธรรมประเภทหนึ่งที่เน้นทางด้านวรรณกรรมในตัวเอง ดังนั้นจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เรื่องจากปกซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของเนื้อหาของนิตยสารต้องแสดงบทบาทดังกล่าว

และสำหรับวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น อาจวิเคราะห์สาเหตุสำคัญถึงการเน้นแสดงบทบาทในการรายงานและสอดส่องสังคมได้ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของศิลปะการประพันธ์ที่มักมุ่งเสนอภาพให้ผู้อ่านเห็นเพื่อตีความเอาเองเป็นด้านหลัก การมุ่งวิเคราะห์หรือมุ่งชี้นำมากเกินไปย่อมจะทำให้งานประพันธ์นั้นไม่น่าสนใจเพราะจะเหมือนเป็นการสั่งสอนผู้อ่าน ประการที่สอง นักเขียนเรื่องสั้นที่นำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรมส่วนใหญ่เป็นนักเขียนใหม่ ดังนั้นจึงยังขาดประสบการณ์และความสามารถในการมุ่งเชื่อมโยงตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีศิลปะ เนื้อหาจึงมักมุ่งรายงานเหตุการณ์ในสังคมมากกว่า

แต่อย่างไรก็ดี บทบาทการเชื่อมโยงตีความเหตุการณ์ในสังคมนี้ก็เป็บบทบาทสำคัญอีกบทบาทหนึ่งของเรื่องสั้น เพียงแต่เป็นบทบาทที่แสดงออกน้อยกว่าบทบาทการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมเท่านั้น

2. ประเด็นการนำเสนอ

สำหรับประเด็นการนำเสนอพบว่านิยายสารแนวจรรณกรรมมีการนำเสนอประเด็นที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยบทบรรณาธิการและเรื่องจากปกจะเน้นประเด็นทางวัฒนธรรม ส่วนวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นจะเน้นประเด็นทางสังคม

สาเหตุที่บทบรรณาธิการและเรื่องจากปกเน้นนำเสนอประเด็นทางด้านศิลปวัฒนธรรม วิเคราะห์ได้ว่าเนื่องด้วยเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของความเป็นนิยายสารแนวนี้ ส่วนการที่วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นเน้นนำเสนอประเด็นทางสังคม วิเคราะห์ได้ว่าเนื่องจากเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของงานวรรณกรรมที่มักมุ่งเสนอภาพที่อยู่ใกล้ตัวของผู้เขียน ทั้งนี้ นักเขียนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่ง ดังนั้นภาพสะท้อนของเรื่องสั้นจึงมักเน้นประเด็นทางสังคมเป็นหลักเพราะอยู่ใกล้ชิดกับชีวิตของนักเขียนมากที่สุด

3. รูปแบบการนำเสนอ

สำหรับการศึกษเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอ พบว่า บทบรรณาธิการใช้รูปแบบการนำเสนอเพื่อประกาศนโยบายของนิยายสารมากที่สุด ทั้งนี้เห็นได้ชัดจากนิยายสาร ถนนหนังสือ และ Writer รองลงมาคือรูปแบบเพื่ออธิบายเชิงวิเคราะห์ภูมิหลัง และเพื่อกระตุ้นให้เกิดการกระทำ ซึ่งเห็นได้ชัดจากนิยายสาร โลกหนังสือ และ ข้อการะเกด

ส่วนรูปแบบการนำเสนอของเรื่องจากปก พบว่านิยายสารเน้นนำเสนอในรูปแบบของบทความมากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ชัดจาก โลกหนังสือ และ ถนนหนังสือ ส่วน Writer จะเน้นนำเสนอในรูปแบบของบทสัมภาษณ์

ทั้งนี้ รูปแบบการนำเสนอในบทบรรณาธิการและเรื่องจากปกของนิยายสารแต่ละฉบับย่อมแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับนโยบายของนิยายสารแต่ละฉบับ

สำหรับรูปแบบการนำเสนอของวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น พบว่าเน้นนำเสนอในรูปแบบอัตถนิยมมากที่สุด ทั้งนี้วิเคราะห์ได้ว่าเนื่องจากเรื่องสั้นที่นำเสนอในนิยายสารแนววรรณกรรมส่วนใหญ่เป็นเรื่องสั้นแนวสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคม ดังนั้นการเขียนด้วยรูป

แบบเชิงอัตถนิยมจึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดที่นักเขียนจะสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับความเป็นไปของสังคมออกมาได้

4. ทิศทางการนำเสนอ

จากการศึกษาทิศทางกรนำเสนอพบว่า บทบรรณาธิการและเรื่องจากปกจะมีทิศทางกรนำเสนอค่อนข้างเป็นกลาง ส่วนวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น จะเน้นกรนำเสนอในทิศทางลบ ทั้งนี้วิเคราะห์ได้ว่า เนื่องจากโดยรวมแล้วบทบรรณาธิการและเรื่องจากปกจะเน้นนำเสนอประเด็นทางวัฒนธรรม จึงไม่มีความจำเป็นต้องนำเสนอในทิศทางลบนัก แต่อย่างไรก็ดี หากประเด็นกรนำเสนอในบทบรรณาธิการและเรื่องจากปกเป็นประเด็นทางสังคม จะเห็นว่าทั้ง 2 ส่วนนี้ก็จะมีมุ่งนำเสนอในทิศทางที่เป็นลบเช่นเดียวกับเรื่องสั้น เพียงแต่ประเด็นทางสังคมที่ถูกนำเสนอในบทบรรณาธิการและเรื่องจากปกมีน้อยกว่าประเด็นทางวัฒนธรรมจึงทำให้ทิศทางกรนำเสนอออกมาเป็นกลางมากกว่า

ส่วนสาเหตุที่วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นเน้นนำเสนอในทิศทางลบ วิเคราะห์ได้ว่าเนื่องจากโดยรวมแล้ว เรื่องสั้นจะเน้นนำเสนอประเด็นทางสังคม ซึ่งในมุมมองของนักเขียนเห็นว่าสังคมมีปัญหาอยู่อย่างมากมาย จึงนิยมหยิบยกเอาปัญหาเหล่านี้มานำเสนอ และอีกประการหนึ่งก็เป็นลักษณะเฉพาะของการเขียนเรื่องสั้นอย่างหนึ่งด้วย กล่าวคือลักษณะการเขียนเรื่องสั้นจำเป็นต้องมีความขัดแย้ง จำเป็นต้องมีปัญหา เพื่อให้การดำเนินเรื่องสามารถทำได้อย่างน่าสนใจ จึงทำให้กรนำเสนอมักมีทิศทางลบ

เมื่อพิจารณาเฉพาะบทบาทในการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมในภาพรวมแล้ว จะเห็นว่า นิตยสารมุ่งนำเสนอในทิศทางลบ กล่าวคือจะเน้นนำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับความเลวร้ายของสังคมเป็นด้านหลัก ส่วนทิศทางที่เป็นกลางและบวกนั้น มักนำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องทางวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาในหัวข้อนี้ เป็นการศึกษาลักษณะในการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรม ในหัวข้อต่อไปจะเป็นการศึกษาถึงลงไปประเด็นที่ถูกนำเสนอ ดังจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดต่อไป

2. ประเด็นการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรม พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539

จากการศึกษาในหัวข้อที่ผ่านมา เป็นการศึกษาถึงลักษณะในการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรม ซึ่งเป็นลักษณะภายนอกบางประการ สำหรับการศึกษานี้ จะเป็นการศึกษาในด้านลึกลงไปถึงประเด็นที่ถูกนำมาสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์ในนิตยสารแนววรรณกรรม ทั้งนี้ จะเลือกศึกษาจากเนื้อหาของนิตยสาร 3 ส่วน เช่นเดียวกับการศึกษาที่ผ่านมา ได้แก่

- 2.1 บทบรรณาธิการ
- 2.2 เรื่องจากปก
- 2.3 วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

โดยในเนื้อหาแต่ละส่วน จะแยกประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอออกเป็น 4 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่

- ประเด็นทางการเมืองการปกครอง
- ประเด็นทางเศรษฐกิจ
- ประเด็นทางสังคม
- ประเด็นทางวัฒนธรรม

ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

2.1 ประเด็นการนำเสนอในบทบรรณาธิการ

เนื่องจากโดยธรรมชาติของบทบรรณาธิการ จะมีลักษณะพิเศษกว่าคอลัมน์ทั่ว ๆ ไปในนิตยสาร เนื่องจากจะทำหน้าที่เป็นเสมือนเข็มทิศที่ใช้ในการประกาศจุดยืน ตลอดจนใช้ในการแถลงนโยบายของนิตยสารแต่ละฉบับ ดังนั้น ประเด็นสำคัญที่ได้นำเสนอในบทบรรณาธิการของนิตยสาร นอกจากจะถูกใช้ในการสะท้อนและการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแล้ว บทบรรณาธิการยังถูกใช้เพื่อการประกาศนโยบายและชี้แจงการดำเนินงานของนิตยสารอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดี การศึกษาครั้งนี้จะได้กล่าวถึงเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเท่านั้น

ก. การเมืองการปกครอง

จากการศึกษาเนื้อหาของบทบรรณาธิการนิตยสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งหมด 197 เรื่อง พบว่ามีกรนำเสนอประเด็นทางการเมืองการปกครองจำนวน 30 เรื่อง ดังจะได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงรายชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับที่เสนอประเด็นทางการเมืองการปกครอง

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับ
1	พ.ย.20	โลกหนังสือ	เชิญท่านเป็นศรีแห่งวงการหนังสือ
2	ธ.ค.20	โลกหนังสือ	ความฝันที่ซานเมือง
3	ม.ค.21	โลกหนังสือ	บทเรียนจากความขัดแย้ง
4	มี.ค.21	โลกหนังสือ	สิทธิในการคัดค้าน
5	เม.ย.21	โลกหนังสือ	ข้อนำศึกษาเกี่ยวกับ “จอสี”
6	พ.ย.21	โลกหนังสือ	ปลาใหญ่กินปลาเล็ก
7	ธ.ค.21	โลกหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
8	มี.ค.22	โลกหนังสือ	หากว่าเสียงกระซิบกระซาบ...
9	ส.ค.22	โลกหนังสือ	คนเผาหนังสือ
10	ส.ค.23	โลกหนังสือ	งานเขียนเกี่ยวกับเสรีภาพทางการเมือง
11	ต.ค.23	โลกหนังสือ	รัฐบาลจะต้องไว้วางใจการอ่านของประชาชน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับ
12	เม.ย.24	โลกหนังสือ	ข้อพิจารณาร่าง “แผนพัฒนาวัฒนธรรม ของชาติ” ใน “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ” ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)
13	มิ.ย.26	ถนนหนังสือ	เราต้องช่วยกัน
14	ก.ค.26	ถนนหนังสือ	ต้องสร้างบรรยากาศ
15	ธ.ค.26	ถนนหนังสือ	ขบวนแห่วรรณกรรม
16	พ.ค.27	ถนนหนังสือ	บทสนทนาได้เงาไฟ
17	พ.ย.27	ถนนหนังสือ	อนุสาวรีย์แก่ผู้สร้างศิลปะและวรรณคดี
18	ธ.ค.28	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
19	ก.ค.29	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
20	ส.ค.29	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
21	ก.ย.29	ถนนหนังสือ	ไปไหนมา - สามวาสองศอก
22	ต.ค.29	ถนนหนังสือ	นักเขียนกับอำนาจรัฐ
23	พ.ค.33	ช่อกระแสด	ต้นจากฝืนบรรณาธิการ
24	พ.ย.33	ช่อกระแสด	บรรณาธิการพันธุ์เก่า
25	พ.ค.34	ช่อกระแสด	ไฟ.. ไม่ไหม้ไม่ไหม้.. ลามทุ่ง
26	มิ.ย.35	ช่อกระแสด	น้ำเน่าสโมสร
27	ก.ย.35	ช่อกระแสด	มือออกันเหลือ ยังไม่ทิ้งสันดาน
28	ธ.ค.35	ช่อกระแสด	ความนับถือตนเอง - เท่ากัน
29	มี.ค.36	ช่อกระแสด	ความในใจข้ามยุค
30	ก.ย.38	ช่อกระแสด	ใบหน้าเรื่องสั้นอันหลากหลาย

จากการศึกษาบทบรรณาธิการทั้ง 30 เรื่อง ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 6 พบว่า
สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญได้ 2 ประเด็น ได้แก่

1. ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและผลกระทบ
2. ประเด็นเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาล

1. ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและผลกระทบ

จากการศึกษาพบว่า บทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและผลกระทบนั้น สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 2 ประเด็น ดังนี้

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์และผลกระทบ

บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์และผลกระทบนี้ ส่วนใหญ่ถูกนำเสนอในนิตยสาร โลกหนังสือ ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2523 เนื้อหามักชี้ให้เห็นสภาพบ้านเมืองว่าไม่มีความสงบ ไม่มีเสรีภาพ รัฐบาลถูกยึดครองโดยทหาร และมักใช้อำนาจเผด็จการรื้อถอนการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชน และหากใครที่เรียกร้องความเป็นธรรม ก็มักถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ต้องถูกลงโทษโดยกฎหมายของบ้านเมือง บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนมกราคม และฉบับเดือนมีนาคม พ.ศ. 2521

นอกจากที่กล่าวมานี้ บทบรรณาธิการอีกหลายส่วนยังเชื่อมโยงให้เห็นด้วยการกีดกันทางความคิดของรัฐบาลนั้นส่งผลกระทบมาถึงนักเขียนและการอ่านหนังสือของประชาชนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2522 และบทบรรณาธิการของนิตยสาร ถนนหนังสือ ฉบับเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2526 วิพากษ์วิจารณ์การสั่งเผาหนังสือฉบับล้านเล่มของรัฐบาล โดยชี้ให้เห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่มีประโยชน์ และแสดงให้เห็นความอ่อนด้อยสติปัญญาของผู้นำรัฐบาลเผด็จการเหล่านี้ บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2523 ชี้ให้เห็นว่า สถานการณ์ทางการเมืองซึ่งจำกัดเสรีภาพของนักเขียน ย่อมส่งผลให้นักเขียนไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างที่ใจปรารถนา งานวรรณกรรมที่ถูกสร้างออกมาจึงหย่อนคุณภาพเพราะต้องผ่อนปรน ไม่สามารถเขียนล้ำเส้นที่การเมืองตีกรอบไว้ได้ ฉบับเดือนเดือนตุลาคม พ.ศ. 2523 ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลไม่มีความจริงจังต่อระบอบประชาธิปไตย การออกประกาศรายชื่อหนังสือต้องห้าม เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนอย่างชัดเจน และเสนอว่าควรยกเลิกประกาศดังกล่าวเสีย

จะเห็นว่าประเด็นเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์และผลกระทบนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น อันมีผลโดยตรงต่อนักเขียนและการอ่านหนังสือของประชาชน บทบรรณาธิการซึ่งเสนอประเด็นเหล่านี้ โดยภาพรวมจะต่อต้านนโยบายดังกล่าวนี้ของรัฐบาล และเรียกร้องให้คนในสังคมร่วมกันต่อสู้เพื่อความถูกต้อง

1.2 ประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535

บทบรรณาธิการซึ่งวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 นี้ โดยรวมมักถูกนำเสนอในนิตยสาร ข้อการะเกด โดยมักเชื่อมโยงให้เห็นตั้งแต่ที่คณะนายทหารที่เรียกตัวเองว่าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เข้ายึดอำนาจ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 จนมาถึงเหตุการณ์นองเลือดในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 เนื้อหาในภาพรวมมักชี้ให้เห็นว่าการกระทำของทหารเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เป็นการเหยียบย่ำศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ แต่อย่างไรก็ดี บทบรรณาธิการเหล่านี้ก็ชี้เตือนด้วยว่า แม้เหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 จะจบลงด้วยชัยชนะของประชาชน แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นด้วยว่า มีกลุ่มอำนาจใหม่ทางการเมืองเกิดขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มอำนาจที่นำกลัวกว่ากลุ่มอำนาจเดิม กลุ่มดังกล่าวนี้คือกลุ่มของชนชั้นกลาง ที่เข้ามาโดยอาศัยอำนาจทางเศรษฐกิจ และใช้เงินเป็นอาวุธแทนปืนของทหาร บทบรรณาธิการซึ่งสะท้อนประเด็นเหล่านี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร ข้อการะเกด ฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. 2535 ชี้ให้เห็นว่า แม้ประชาธิปไตยของประเทศจะพัฒนาไปถึงปีที่ 60 แต่อำนาจก็ยังคงอยู่กับคนเพียงกลุ่มเดียว คือทหารและนักการเมือง ซึ่งมองประชาชนอย่างเหยียดหยาม แต่อย่างไรก็ดี ปรากฏการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ทำให้มองเห็นจุดหักเหที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยว่า “ผู้มีอำนาจ” กำลังถูกเปลี่ยนโอนจากทหารและนักการเมืองไปสู่ “ชนชั้นกลาง” ซึ่งชนชั้นกลางนี้ เติบโตมากับภาวะเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ และไม่น่าไว้วางใจพอ ๆ กับนักการเมืองปัจจัยที่ใช้เป็นอาวุธในการใช้อำนาจเผด็จการจึงเปลี่ยนไป จากที่เคยใช้ปืนเป็นอาวุธ ก็เปลี่ยนมาสู่การใช้ “เงิน” เป็นอาวุธในการกดขี่ประชาชน นอกจากนี้ บทบรรณาธิการฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2535 ของนิตยสารฉบับเดียวกันนี้ ยังวิเคราะห์การเมืองหลังเหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ว่ามีการแบ่งพรรคการเมืองออกเป็น 2 ขั้ว คือ พรรคเทพและพรรคมาร โดยชี้ให้เห็นว่าไม่ควรเชื่อตามกระแสนี้ เพราะสุดท้ายผลประโยชน์จะทำให้ทั้งพรรคเทพและพรรคมารมีพฤติกรรมที่ไม่ต่างกันนัก แต่อย่างไรก็ดี สิ่งที่น่ากลัวกว่าพรรคเทพหรือพรรคมาร หรือกระทั่งอาวุธปืนของทหารก็คือ “ชนชั้นกลาง” เพราะเศรษฐกิจแบบทุนนิยมใหม่กำลังครอบงำสังคมทั้งหมด

จะเห็นว่าบทบรรณาธิการที่สะท้อนเหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 นี้ ทางหนึ่งมุ่งประณามการกระทำของทหารที่ใช้อาวุธปืนในการเข้ายึดกุมอำนาจและทำร้ายประชาชน แต่ในขณะเดียวกันก็มองชนชั้นกลางด้วยสายตาที่ไม่ไว้วางใจเช่นเดียวกัน และตั้งข้อสงสัยว่า ชัยชนะที่ได้มาในเดือนพฤษภาคมนี้ เป็นชัยชนะของชนชั้นกลาง หรือเป็นชัยชนะของประชาชนที่แท้จริงกันแน่

2. ประเด็นเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาล

จากการศึกษาพบว่า บทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาลนั้น สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับความผิดพลาดของนโยบาย

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาที่รัฐบาลละเลย

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับความผิดพลาดของนโยบาย

ประเด็นเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายที่ผิดพลาดของรัฐบาลนี้ โดยภาพรวมได้แก่การวิพากษ์วิจารณ์นโยบายการมุ่งเน้นพัฒนาทางเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ว่าเป็นนโยบายที่ผิดพลาด ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอย่างมากมาย บทบรรณาธิการซึ่งเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร ข้อกระดูก ฉบับเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2535 วิเคราะห์โดยเชื่อมโยงไปถึงคำว่า “น้ำ” โดยชี้ให้เห็นว่า น้ำมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของสังคมไทยมาเป็นเวลานาน สังเกตได้จากคำสุภาษิต คำพังเพย แต่ก็ไม่ปรากฏว่าเคยมีคำว่า “น้ำเน่า” มาก่อน คำว่าน้ำเน่าเป็นคำที่เพิ่งเกิดคู่กันมากับคำว่า “พัฒนา” ตั้งแต่การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรม และพยายามเปลี่ยนให้ชนบทกลายเป็นเมือง โดยเชื่อว่าเมืองเป็นตัวแทนของความเจริญ ทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว เมืองมีปัญหามากมายที่ต้องเผชิญ ไม่ว่าจะทางด้านรูปธรรมคือปัญหามลภาวะ หรือปัญหาทางด้านนามธรรมคือปัญหาทางจริยธรรมของคนในสังคมเมือง ดังนั้น “น้ำเน่า” จึงเป็นผลผลิตที่ได้มาจากการ “พัฒนา” ตามนโยบายของรัฐบาลนั่นเอง

นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้วนี้ ยังมีบทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมอีกหลายส่วนที่ชี้ให้เห็นความผิดพลาดเกี่ยวกับนโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐบาล เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือน เมษายน พ.ศ. 2524 วิพากษ์วิจารณ์แผนพัฒนาวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ใน 2 ประเด็นที่สำคัญ คือ ประการแรก แผนดังกล่าวนี้ยึดติดกับวัฒนธรรมโบราณมากเกินไป โดยลืมไปว่าวัฒนธรรมมิใช่หยุดนิ่ง แต่ยังคงเคลื่อนไหว มีวัฒนธรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งรัฐบาลควรให้ความสนใจ มิฉะนั้นก็จะกลายเป็น “เผด็จการทางวัฒนธรรม” ไป ประการที่สอง ชี้ให้เห็นว่า การรักษาวัฒนธรรมของชาตินั้น มิใช่ทำโดยการตั้งทวงเกี่ยวกับวัฒนธรรมขึ้น แต่อยู่ที่การกระจายอำนาจให้แต่ละภาคแต่ละท้องถิ่นจัดการกับวัฒนธรรมของตนเองได้ มิใช่คอยแต่รับคำสั่งจากเบื้องบน

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาที่รัฐบาลละเลย

ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาที่รัฐบาลละเลยนี้ โดยภาพรวมได้แก่การให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มากเกินไป โดยไม่ให้ความสนใจในการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยเฉพาะกับอุตสาหกรรมการผลิตหนังสือ บทบรรณาธิการซึ่งเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร ถนนหนังสือ ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2528 วิพากษ์วิจารณ์นโยบายเกี่ยวกับธุรกิจการพิมพ์ ธุรกิจหนังสือ และนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมระดับการอ่านของรัฐบาลว่าไม่มีความแน่นอน เช่น ไม่ช่วยแบ่งเบาภาษีอุปกรณ์การพิมพ์ หรือควบคุมราคากระดาษซึ่งเพิ่มสูงขึ้นทุกวัน นอกจากนี้บทบรรณาธิการฉบับเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2529 ของนิตยสารฉบับเดียวกัน ยังชี้ให้เห็นด้วยว่ารัฐบาลไม่ให้ความสนใจส่งเสริมสนับสนุนอุตสาหกรรมหนังสือ เพราะเป็นเพียงภาคเศรษฐกิจเล็ก ๆ แต่ชี้ให้เห็นว่า อุตสาหกรรมหนังสือมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา อันจะโยงไปถึงการพัฒนาทางด้านอื่น ๆ ของสังคมอีกด้วย ดังนั้นจึงเรียกร้องให้รัฐบาลหันมาให้การส่งเสริมสนับสนุนอุตสาหกรรมหนังสือให้มากกว่าที่เป็นอยู่

จากที่กล่าวมาในหัวข้อนี้ จะเห็นว่า ประเด็นทางการเมืองที่สำคัญซึ่งถูกนำมา วิพากษ์วิจารณ์ในบทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรม โดยภาพรวม ได้แก่การวิพากษ์วิจารณ์การเข้ามาสู่อำนาจของรัฐบาล ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งทั้งสองประการนี้มีความผิดพลาดอยู่อย่างมากมาย บทบรรณาธิการเหล่านี้พยายามวิเคราะห์เชื่อมโยงให้เห็นถึงที่มาของปัญหา ลักษณะของปัญหา ตลอดจนพยายามชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ข. เศรษฐกิจ

จากการศึกษาเนื้อหาของบทบรรณาธิการนิตยสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งหมด 197 เรื่อง พบว่ามีการนำเสนอประเด็นทางด้าน เศรษฐกิจจำนวน 31 เรื่อง ดังจะได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงรายชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับที่เสนอประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับ
1	ธ.ค.20	โลกหนังสือ	ความฝันที่ซานเมื่อง
2	ม.ค.24	โลกหนังสือ	ความเสื่อมของ “ร้านหนังสือเก่า” สนามหลวง
3	ก.พ.25	โลกหนังสือ	“บทนำ” ฉบับนี้ไม่เขียน วาน “เจ้าชายน้อย” เขียนแทน
4	เม.ย.25	โลกหนังสือ	ร.ศ.200 ทำนายย้อนกลับเมื่อ 12 ปีก่อน
5	เม.ย.26	โลกหนังสือ	“ภัยเหลือ” ภาคพิเศษ พ่อค้าคนไทยกับวัฒนธรรมการ์ตูนของญี่ปุ่น
6	ก.ย.26	ถนนหนังสือ	ผู้ปรารถนาดีที่โลกไม่ต้องการ
7	ม.ค.27	ถนนหนังสือ	จะรีบไปไหน จะรีบไปไหน
8	มี.ค.27	ถนนหนังสือ	กล่องใส่เงิน
9	ก.พ.28	ถนนหนังสือ	สัปดาห์ลดราคาหนังสือ
10	มิ.ย.28	ถนนหนังสือ	เรื่องของชาวสวนหนังสือ
11	พ.ย.28	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
12	ธ.ค.28	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
13	ก.พ.29	ถนนหนังสือ	รูปแบบการผลิตกับรูปแบบงานวรรณกรรม
14	ส.ค.29	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
15	ก.ย.29	ถนนหนังสือ	ไปไหนมา - สามวาสองศอก
16	ม.ค.30	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
17	ก.พ.30	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ข้อบทบรรณาธิการประจำฉบับ
18	เม.ย.30	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
19	พ.ค.33	ข้อการะเกด	ตื่นจากฝันบรรณาธิการ
20	พ.ย.33	ข้อการะเกด	บรรณาธิการพันธุ์เก่า
21	พ.ค.34	ข้อการะเกด	ไฟ.. ไม่ไหม้ไม่ไหม้.. ตามทุ่ง
22	ก.ย.35	ข้อการะเกด	มือออกสิ้นเหลือ ยังไม่ทิ้งสันดาน
23	ธ.ค.35	ข้อการะเกด	ความนับถือตนเอง - เท่ากัน
24	ม.ค.36	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
25	ส.ค.36	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
26	ม.ค.37	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
27	ก.พ.37	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
28	เม.ย.37	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
29	ธ.ค.37	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
30	ส.ค.38	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
31	เม.ย.39	ข้อการะเกด	อำนาจวรรณกรรม

จากการศึกษาบทบรรณาธิการทั้ง 31 เรื่อง ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 7 พบว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

1. ประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจในภาพรวม
 2. ประเด็นเกี่ยวกับธุรกิจหนังสือและสิ่งพิมพ์
- ดังจะได้กล่าวถึงในแต่ละหัวข้อต่อไป

1. ประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจในภาพรวม

จากการศึกษาบทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมในประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจโดยภาพรวม พบว่าประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอในหัวข้อนี้ได้แก่การชี้ให้เห็นผลเสียของการมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่ระบบทุนนิยมมากเกินไปจนละเลยต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ทำให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นด้วยว่าระบบดังกล่าวทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างถูกตีค่าเป็นตัวเงิน การทำงานก็เป็นที่ไปเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนมากกว่าจะทำเพื่ออุดมการณ์ เป็นการ

ทำลายระบบคุณค่าเดิมของสังคม สร้างค่านิยมใหม่ที่มุ่งแสวงหาผลกำไรทุกรูปแบบโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงจริยธรรม เกิดคนกลุ่มใหม่ ได้แก่ ชนชั้นกลาง คนกลุ่มนี้เติบโตขึ้นมากับการเก็งกำไรและใช้เงินเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ และเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งส่งผลให้ประเทศชาติต้องตกเป็นทาสทางเศรษฐกิจกับต่างชาติ

บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 วิพากษ์วิจารณ์ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมว่าว่างเปล่า ไม่มีความหมาย ไม่มีประโยชน์ ไร้สาระ เสนอว่าควรเป็นเศรษฐกิจแบบเพียงพอก็พอแล้ว ส่วนที่มากเกินกว่านี้เป็นเพียงบริโภคนิยมเท่านั้น ฉบับเดือน เมษายน พ.ศ. 2525 วิพากษ์วิจารณ์ว่าสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย เพื่อรักษาอธิปไตยให้รอดจากลัทธิอาณานิคมของต่างชาติ แต่ในปัจจุบันเรากลับตกเป็นทาสทางเศรษฐกิจของตะวันตก ประชาชนของเราตกเป็นทาสทางวัตถุ ถูกระบบสังคมสมัยใหม่หลอกให้รู้สึกว่าจะสถานะทางสังคมของเราขึ้นอยู่กับความต้องการวัตถุใหม่ ๆ ดังนั้นการพัฒนาประเทศกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงเป็นการพัฒนาที่ล้มเหลว ฉบับเดือน เมษายน พ.ศ. 2526 ชี้ให้เห็นปัญหาทางจริยธรรมของผู้ผลิตหนังสือการ์ตูนที่มุ่งผลิตเพื่อขาย ไม่แยกแยะการ์ตูนที่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็ก ออกตามความเหมาะสม นิตยสาร ถนนหนังสือ ฉบับเดือน กันยายน พ.ศ. 2529 ชี้ให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์สินค้าทางปัญญาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้รัฐบาลไทยเร่งออกกฎหมายรองรับ นิตยสาร ข้อถกเถียง ฉบับเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 ชี้ให้เห็นว่า ยุคสมัยกำลังเปลี่ยนไป และเงื่อนไขใหม่ในปัจจุบันเป็นผลพวงมาจากการพยายามพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้เกิดคนกลุ่มใหม่ขึ้นมาในสังคมแบบทุนนิยม คนกลุ่มใหม่ก็คือชนชั้นกลางซึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกับที่เคยต่อสู้กับนายทุนและอำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม สมัย ปี พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2519 แต่ปรับตัวใหม่จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบเหล่านี้ และปรับตัวต่อไปสู่ธุรกิจการเงิน การเก็งกำไร มากกว่าที่จะสนใจแก้ไขปัญหาให้กับสังคมอย่างแท้จริง

2. ประเด็นเกี่ยวกับธุรกิจหนังสือและสิ่งพิมพ์

จากการศึกษาบทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมในประเด็นเกี่ยวกับธุรกิจหนังสือและสิ่งพิมพ์ พบว่าสามารถแยกศึกษาออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่

- 2.1 ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของธุรกิจหนังสือ
- 2.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินการของธุรกิจหนังสือ
- 2.3 ประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมของคนในแวดวงธุรกิจหนังสือ

ดังจะได้อธิบายถึงในแต่ละประเด็นต่อไป

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของธุรกิจหนังสือ

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของธุรกิจหนังสือ พบว่าโดยภาพรวมได้แก่การชี้ให้เห็นถึงลักษณะทั่วไปของธุรกิจหนังสือ การวิเคราะห์ลักษณะทางการตลาด ตลอดจนการชี้ให้เห็นแนวโน้มของการทำธุรกิจ นอกจากนี้ยังได้แก่การแสดงความคาดหวังหรือชี้แนะการจัดการทำนิตยสารหรือหนังสือเล่มว่าควรมีลักษณะเช่นใด บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร ถนนหนังสือ ฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. 2526 เสนอว่าองค์ประกอบของการทำหนังสือมี 3 ส่วน คือ เนื้อหาดี การผลิตดี และการจัดการดี ชี้ให้เห็นว่า หนังสือที่ดีนั้นไม่ใช่ว่าจะเฉพาะเนื้อหาดีและการผลิตดีเท่านั้น แต่ต้องมีการจัดการทางการตลาดที่ดีด้วย เพราะแม้เนื้อหาและการผลิตจะดี แต่หากขายไม่ออก ก็ไม่ถือว่าประสบความสำเร็จ ฉบับเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2528 ชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนในปัจจุบันมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันมาก แต่อย่างไรก็ดี แม้สื่ออิเล็กทรอนิกส์จะขยายตัวมากขึ้น ก็ไม่สามารถเข้ามาแทนที่สื่อสิ่งพิมพ์ได้ ทั้งนี้เพราะสังคมแบบทุนนิยมมีลักษณะที่ส่งเสริมให้คนมีลักษณะเป็นปัจเจกชนมากขึ้น ในขณะที่สื่ออิเล็กทรอนิกส์ยังผลิตรายการเพื่อมวลชนส่วนใหญ่ แต่สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะกับนิตยสารเกิดการแยกย่อยเป็นนิตยสารเฉพาะทางมากขึ้น ซึ่งจะตรงกับความสนใจที่หลากหลายของคนในสังคมมากกว่า ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529 ชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีการพิมพ์ในปัจจุบันเจริญรุดหน้าไปเป็นอันมาก เกิดปรากฏการณ์บางอย่างที่น่าเป็นห่วงคืองานเรื่องเดียวกันของนักเขียนคนเดียวกัน แต่พิมพ์ด้วยกระดาษต่างกัน ภาพประกอบสีต่างกัน ขอดจำหน่ายก็จะต่างกันไปด้วย ชี้ให้เห็นว่า การพิมพ์อย่างหรูหราโดยไม่จำเป็นนี้ราคาแพงกว่ามากโดยอรรถประโยชน์ไม่ได้เพิ่มขึ้น จึงแสดงความเป็นห่วงต่อค่านิยมการซื้อหนังสือของผู้อ่าน นิตยสาร WRITER ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2537 วิเคราะห์แนวโน้มของธุรกิจหนังสือว่ามีการแตกออกเป็นหนังสือเฉพาะทางมากขึ้น

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินการของธุรกิจหนังสือ

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินการของธุรกิจหนังสือ โดยภาพรวมได้แก่การชี้ให้เห็นว่า กลุ่มธุรกิจหนังสือขนาดเล็กที่พยายามทำงานตามอุดมการณ์ ไม่สามารถแข่งขันกับกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีเงินทุนสูงกว่าได้ นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นด้วยว่า ธุรกิจหนังสือเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางภูมิปัญญา แต่ปรากฏว่าไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐบาล ทำให้ผู้ประกอบการที่พยายามทำงานตามอุดมการณ์ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2524 กล่าวถึงประวัติความเป็นมา ตลอดจน

ความสำคัญของร้านหนังสือเก่าสนามหลวง ว่าเป็นแหล่งที่สามารถหาซื้อหนังสือดีและหลากหลายได้ในราคาถูก แต่ต่อมาร้านเหล่านี้กลายเป็นซุ้มที่ต้องเสียภาษีให้เทศบาล และมีการประมูลค่าซุ้มด้วยราคาแพง ๆ จึงทำให้เจตนาแห่งการมีอยู่ของร้านหนังสือเก่าเหล่านี้เปลี่ยนไป เกิดพ่อค้ารุ่นใหม่ที่เข้ามาเพื่อทำกำไร ตลอดจนกลายเป็นแหล่งระบายหนังสือคดค้างของสำนักพิมพ์ใหญ่ ๆ เสนอว่ารัฐบาลควรเข้ามาแก้ไขปัญหานี้ นิตยสาร ถนนหนังสือ ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2528 วิพากษ์วิจารณ์นโยบายเกี่ยวกับธุรกิจการพิมพ์ ธุรกิจหนังสือ และนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมระดับการอ่านของรัฐบาลว่าไม่มีความแน่นอน เช่น ไม่ช่วยแบ่งเบาภาษีอุปกรณ์การพิมพ์ หรือควบคุมราคากระดาษซึ่งเพิ่มสูงขึ้นทุกวัน ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530 แสดงความเป็นห่วงต่อสำนักพิมพ์เล็ก ๆ ที่มุ่งผลิตงานที่มีคุณภาพ โดยชี้ว่าไม่สามารถสู้กับกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ที่มุ่งผลิตงานเพื่อหวังยอดได้ นอกจากนี้หากเผชิญงานชิ้นไหนของสำนักพิมพ์ขนาดเล็กได้กำไร ก็จะถูกกลุ่มธุรกิจใหญ่มาแย่งผลประโยชน์ไปอีก นิตยสาร ข้อการะเกด ฉบับเดือนเมษายน พ.ศ. 2539 ชี้ให้เห็นว่าสำนักพิมพ์เล็ก ๆ ที่พยายามดำเนินงานตามอุดมการณ์ ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

2.8 ประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมของคนในแวดวงธุรกิจหนังสือ

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมของคนในแวดวงธุรกิจหนังสือ พบว่า โดยภาพรวมแล้วจะชี้ให้เห็นว่า แม้การทำธุรกิจหนังสือจะเป็นการทำเพื่อหวังผลกำไร แต่เพราะหนังสือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางภูมิปัญญาของคนในชาติ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรมีอุดมการณ์บางอย่างด้วย การมุ่งผลิตเพื่อขายมากเกินไป หรือการเอาเปรียบผู้บริโภค เป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือน เมษายน พ.ศ. 2526 ชี้ให้เห็นปัญหาทางจริยธรรมของผู้จัดพิมพ์หนังสือการ์ตูนว่ามุ่งผลิตเพื่อขาย ทั้งที่หนังสือการ์ตูนมีความสำคัญต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมาก แต่กลับมุ่งผลิตการ์ตูนที่ไม่เหมาะสม เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็ก ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา นิตยสาร ถนนหนังสือ ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2527 ชี้ให้เห็นว่าสำนักพิมพ์หลายแห่งในปัจจุบันทำงานอย่างขาดจริยธรรม เช่น การพิมพ์ราคาหนังสือไว้แพงเกินไป ทั้งนี้เพื่อนำมาขายลดร้อยละ 50 ซึ่งเป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของตนเอง นิตยสาร WRITER ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2536 ตั้งข้อสังเกตว่าสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ทขอยพิมพ์หนังสือรวมเรื่องสั้นออกมามากในระยะก่อนการประกวดรางวัลซีไรต์ ทั้งนี้เพราะสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ต้องการส่งหนังสือเข้าประกวดเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในหัวข้อนี้ จะเห็นว่าปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดซึ่งบทรณการของนิคยสารแนววรรณกรรมเน้นนำเสนอก็คือการวิพากษ์วิจารณ์การมุ่งเน้นพัฒนาประเทศไปสู่สังคมแบบทุนนิยมมากเกินไป จนละเลยต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ ซึ่งทำให้เกิดผลเสียตามมาอย่างมากมาย รวมไปถึงปัญหาอันเกิดกับธุรกิจหนังสือและสิ่งพิมพ์ที่ต้องแข่งขันกันตลอดเวลา ทำให้กลุ่มธุรกิจหนังสือเล็ก ๆ ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้แม้จะเป็นการทำเพื่ออุดมการณ์ก็ตาม เสนอว่ารัฐบาลควรเข้ามาแก้ไขปัญหาเหล่านี้

ค. สังคม

จากการศึกษาเนื้อหาของบทรณการนิคยสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งหมด 197 เรื่อง พบว่ามีการนำเสนอประเด็นทางด้านสังคมจำนวน 25 เรื่อง ดังจะได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงรายชื่อบทรณการประจำฉบับที่เสนอประเด็นทางด้านสังคม

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ชื่อบทรณการประจำฉบับ
1	ก.พ.21	โลกหนังสือ	ถ้อยคำ การแสวงหาและเสรีภาพแห่งความคิด
2	ส.ค.21	โลกหนังสือ	หลักศิลาจารึกยุคใหม่
3	ต.ค.21	โลกหนังสือ	มนุษย์เกิดมาเพื่อเป็นอิสระ
4	ม.ค.22	โลกหนังสือ	พวกท่านทราบคืออยู่แล้วมิใช่หรือว่า...
5	ก.พ.22	โลกหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
6	มี.ค.23	โลกหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
7	มี.ค.24	โลกหนังสือ	หนังสือภาพเปลือยกับทัศนะที่ก้าวหน้า
8	พ.ค.24	โลกหนังสือ	การเหวี่ยงของลูกตุ้มนาฬิกา
9	ม.ค.25	โลกหนังสือ	คำประกาศต่อการแสวงหา
10	ก.ค.26	ถนนหนังสือ	ต้องสร้างบรรยากาศ
11	ส.ค.26	โลกหนังสือ	ฉลอง 700 ปี “ลายสือไทย”
12	ก.พ.27	ถนนหนังสือ	ความเติบโตของหนังสือทางธุรกิจ สะท้อนเพียงความก้าวหน้าทางวัตถุ

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับ
13	เม.ย.27	ถนนหนังสือ	บนราวสะพาน
14	มิ.ย.27	ถนนหนังสือ	คุดหมาปากกลางทุ่งหญ้า
15	ก.ค.27	ถนนหนังสือ	ว่าด้วยปัญหาทำที่จู้กู่ย !
16	มี.ค.28	ถนนหนังสือ	หนังสือกับวิดีโอ
17	พ.ย.28	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
18	มี.ค.29	ถนนหนังสือ	นักอ่านในฐานะผู้บริโภค
19	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	น้ำเน่าสโมสร
20	มี.ค.36	ช่อการะเกด	ความในใจข้ามยุค
21	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	มังกรร้ายและจอกศักดิ์สิทธิ์
22	ธ.ค.36	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
23	ธ.ค.37	ช่อการะเกด	มนุษย์คำทอง
24	มี.ค.38	ช่อการะเกด	เคาบอยยังคงขี่ม้าของเขาต่อไปเพื่อขึ้นทาง ควน
25	ก.ย.38	ช่อการะเกด	ใบหน้าเรื่องสั้นอันหลากหลาย

จากการศึกษาบทบรรณาธิการทั้ง 25 เรื่อง ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 8 พบว่า สามารถแบ่งออกได้ 4 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

1. ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและวิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง
2. ประเด็นเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิสตรี
3. ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อชีวิตประจำวัน
4. ประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอปรัชญาแนวคิดหรือธรรมชาติของชีวิตและโลก
ดังจะได้กล่าวถึงในแต่ละประเด็นต่อไป

1. ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและวิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่มุ่งเน้นเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและวิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง พบว่าประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอได้แก่ปัญหามลพิษและภาวะแวดล้อมในสังคมเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าสังคมเมืองเต็มไปด้วยอากาศเสีย รถติด ข้าวของราคาแพง น้ำเน่า

สถานบริการกลางคืนมีมากมาย รวมถึงปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ บทบรรณาธิการที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2521 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2526 และ นิตยสาร ข้อการะเกด ฉบับเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535

นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมเมืองนั้นไม่ให้ความสำคัญกับการอ่านหนังสือ ทั้งที่การอ่านหนังสือเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติต่อไป บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร ข้อการะเกด ฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. 2538 บทบรรณาธิการของนิตยสาร ถนนหนังสือ ฉบับเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2526 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527 มีนาคม พ.ศ. 2528 และ มีนาคม พ.ศ. 2529 นอกจากนี้ยังได้แก่บทบรรณาธิการของนิตยสาร WRITER ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2536

2. ประเด็นเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิสตรี

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่มุ่งเน้นนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิสตรี พบว่า โดยภาพรวมได้แก่การชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าหญิงหรือชาย ก็ล้วนแต่มีคุณค่าของความเป็นคนที่เหมือนกัน ดังนั้น ไม่ว่าหญิงหรือชายก็ควรมีฐานะทางสังคมที่เท่าเทียมกัน แต่การเท่าเทียมกันในที่นี้มีใช้หมายถึงลักษณะฉาบฉวยภายนอก เช่น การให้ผู้หญิงเป็นป็นรัฐมนตรี หรือ คณบดี เท่านั้น แต่หมายถึงการเท่าเทียมกันในระดับเนื้อแท้ทางความคิด ที่จะไม่เอาเปรียบเพศตรงข้ามจากความเป็นชายหรือหญิงของตน แม้จะทำให้ผู้ถูกเอาเปรียบพึงพอใจก็ตาม นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นด้วยว่า หนังสือภาพโป๊เปลือยของผู้หญิง นับว่าเป็นการกดขี่ทางเพศอย่างหนึ่งด้วย บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 มีนาคม พ.ศ. 2523 และ มีนาคม พ.ศ. 2524

3. ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่เน้นประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อชีวิตประจำวัน พบว่า ประเด็นที่ถูกนำเสนอส่วนใหญ่ได้แก่การตั้งข้อสงสัยต่อสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ว่าเราจะต้องการข้อมูลข่าวสารมากมายมหาศาลเหล่านั้นไปทำอะไร การหลงไปตามกระแสก็เท่ากับว่าเรากำลังตกเป็นทาสของยุคสมัย เราควรตั้งคำถามกับตัวเองว่าเราต้องการอะไร ต้องการไปสู่อะไรไหน จึงมุ่งไปสู่อะไรนั้น มีอะไรหลงอยู่กับข้อมูลมหาศาลและหลงคิดว่ามีเสรีภาพ โดยที่ยังตอบไม่ได้แม้กับตัวเองว่าเราต้องการอะไร หรือเราเป็นใคร บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร ข้อการะเกด ฉบับเดือนมีนาคม พ.ศ. 2536 และเดือนธันวาคม พ.ศ. 2537

4. ประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอปรัชญาแนวคิดหรือธรรมชาติของชีวิตและโลก

บทบรรณาธิการที่มุ่งเสนอประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาชีวิตหรือธรรมชาติของชีวิตและโลก เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 เสนอว่ามนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงความจริงได้ เพราะถูกจำกัดอยู่ที่ “ถ้อยคำ” ฉบับเดือนตุลาคม พ.ศ. 2521 ซึ่งให้เห็นว่ามนุษย์มีอิสระ ดังนั้นจึงควรต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพ ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2522 เสนอว่าไม่ควรยินดีเมื่อมีคนชม ไม่ควรเสียใจอาฆาตเมื่อมีคนตำหนิ จะจริงจะเท็จจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับตัวเองมิใช่อยู่ที่การพูดจา ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2525 แสดงความคิดเห็นว่าการแสวงหาไม่มียุคไม่มีสมัย ขึ้นอยู่กับตัวของเราเองที่ต้องแสวงหาอยู่เสมอ นิตยสาร ถนนหนังสือ ฉบับเดือนเมษายน พ.ศ. 2527 เสนอว่าคนเราจะยอมรับซึ่งกันและกันมากขึ้น ถ้าอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2527 เสนอว่า คนเราไม่ชอบการถูกวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ไม่ดี ชอบถูกยกย่องแม้จะไม่จริงก็ตาม ดังนั้นหากเราไม่อยากถูกลงโทษ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่อยากพูดโกหก ก็ต้องพูดแต่เรื่องไร้สาระ ไร้ความหมาย

ง. วัฒนธรรม

จากการศึกษาเนื้อหาของบทบรรณาธิการนิตยสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งหมด 197 เรื่อง พบว่ามีการนำเสนอประเด็นทางวัฒนธรรมจำนวน 68 เรื่อง ดังจะได้เสนอรายชื่อในตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงรายชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับที่เสนอประเด็นทางด้านวัฒนธรรม

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับ
1	พ.ศ.21	โลกหนังสือ	“เอาใจเขามาใส่ใจเรา” ในวรรณกรรมและในชีวิต
2	มิ.ย.21	โลกหนังสือ	ภาษาคือหัวใจของมนุษยชาติ
3	ก.ค.21	โลกหนังสือ	อ่านชีวิตจากวรรณกรรม เขียนวรรณกรรมจากชีวิต
4	ก.ย.22	ช่อการะเกด	(ไม่มีชื่อ)
5	ต.ค.22	โลกหนังสือ	เรื่องสั้นสร้างสรรค์ : ตัวแทนของผู้คนร่วมยุคสมัย

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ข้อบทความวิชาการประจำฉบับ
6	พ.ย.22	โลกหนังสือ	ศัตรูแท้จริงของนักเขียน
7	ก.พ.23	โลกหนังสือ	วรรณกรรมพื้นบ้านชี้ให้เห็น “ความหลุด พ้น” บางประการ
8	เม.ย.23	โลกหนังสือ	คุณสมบัติเบื้องต้นของคนเขียนหนังสือ
9	พ.ค.23	โลกหนังสือ	สถานะของกรรมาชีพในงานวรรณกรรม
10	มิ.ย.23	โลกหนังสือ	ปัญหาในการ “ปรับคูล” ทางศิลปวรรณ กรรม
11	ก.ค.23	โลกหนังสือ	การหลอมตัวเข้าหา “สามัญชน” ของชาว บ้าน
12	ส.ค.23	โลกหนังสือ	งานเขียนเกี่ยวกับเสรีภาพทางการเมือง
13	ก.ย.23	โลกหนังสือ	จุดยืนที่น่าทบทวนของนักวิจารณ์
14	พ.ย.23	โลกหนังสือ	เอกภาพระหว่างรูปแบบกับเนื้อหา
15	ธ.ค.23	โลกหนังสือ	เหตุผลของการดำรงอยู่
16	ม.ค.24	โลกหนังสือ	ความเสื่อมของ “ร้านหนังสือเก่า” สนาม หลวง
17	ก.พ.24	โลกหนังสือ	อิทธิพลของวรรณกรรมกับนักเขียน
18	เม.ย.24	โลกหนังสือ	ข้อพิจารณาร่าง “แผนพัฒนาวัฒนธรรม ของชาติ” ใน “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ” ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)
19	มิ.ย.24	โลกหนังสือ	ขั้นตอนที่ถูกผ่านเลย
20	ก.ค.24	โลกหนังสือ	วรรณกรรมเป็น “ตัวแปร” ของชีวิต
21	ส.ค.24	โลกหนังสือ	คำถามใหม่ ๆ กำลังรอคำตอบใหม่ ๆ
22	ก.ย.24	โลกหนังสือ	วรรณกรรมคือการสร้างให้มีชีวิต
23	ต.ค.24	โลกหนังสือ	การมอบ “รางวัลวรรณกรรม” ควรมีการริ เริ่มใหม่ ๆ

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับ
24	พ.ย.24	โลกหนังสือ	บทบาทของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย
25	ธ.ค.24	โลกหนังสือ	ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับการให้รางวัล “งานแปล”
26	มี.ค.25	โลกหนังสือ	สามความเห็นระหว่างนักเขียน นักวิจารณ์ และคนทำหนังสือ
27	พ.ค.25	โลกหนังสือ	วันนักเขียนและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
28	มิ.ย.25	โลกหนังสือ	การสร้างนักวิจารณ์
29	ก.ค.25	โลกหนังสือ	ระลึกถึง มล.บุญเหลือ เทพยสุพรรณ
30	ส.ค.25	โลกหนังสือ	การพัฒนาวรรณกรรมไทยควรมีโครงการไปทางไหน
31	ก.ย.25	โลกหนังสือ	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับ “รางวัลวรรณกรรม”
32	ต.ค.25	โลกหนังสือ	“ฉันทลักษณ์” คือ “ฉันทะ”
33	พ.ย.25	โลกหนังสือ	พิพิธภัณฑ์วรรณกรรม
34	ธ.ค.25	โลกหนังสือ	วิทยานิพนธ์และงานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมไทย
35	ม.ค.26	โลกหนังสือ	เวลาคือศัตรูของนักเขียน
36	ก.พ.26	โลกหนังสือ	นักเขียน นักประพันธ์ ในฐานะผู้ประกอบศิลปะ
37	มี.ค.26	โลกหนังสือ	ระหว่าง “อาชีพ” กับ “สมัครเล่น”
38	เม.ย.26	โลกหนังสือ	“ภัยเหลือ” ภาคพิเศษ พ่อค้าคนไทยกับวัฒนธรรมการ์ตูนของญี่ปุ่น
39	พ.ค.26	โลกหนังสือ	จิตใต้สำนึก “ร่วม” ทางวรรณกรรม
40	ก.ค.26	โลกหนังสือ	และแล้ว... นักเขียนก็กลายเป็นเพียงสิ่งประดับ
41	ส.ค.26	โลกหนังสือ	ฉลอง 700 ปี “ลายสือไทย”

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับ
42	ส.ค.26	ถนนหนังสือ	กวีไม่แย่งแข่งขัน
43	พ.ย.26	ถนนหนังสือ	นักสร้างสรรค์กับความยากจน
44	พ.ค.27	ถนนหนังสือ	บทสนทนาใต้เงาไฟ
45	ส.ค.27	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
46	ก.ย.27	ถนนหนังสือ	ได้มาด้วยประสบการณ์
47	ต.ค.27	ถนนหนังสือ	สุนทรียภาพของประชาชาติ
48	ธ.ค.27	ถนนหนังสือ	หนังสือต้องการพูดกับคุณตลอดเวลา
49	ม.ค.28	ถนนหนังสือ	ข้อที่น่าเห็นใจนักวิจารณ์
50	เม.ย.28	ถนนหนังสือ	อยากให้กลับคืนมา
51	พ.ค.28	ถนนหนังสือ	นักเขียนคนใหม่ต้องเกิด
52	ก.ย.28	ถนนหนังสือ	ชีวิตของนักเขียน
53	ธ.ค.29	ถนนหนังสือ	“นักเขียนใหม่” ต้องเกิด
54	มี.ค.30	ถนนหนังสือ	(ไม่มีชื่อ)
55	ต.ค.35	WRITER	ข่าวลือหลังซีไรท์ 35 และความโปร่งใส อันพึงมี
56	มิ.ย.36	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
57	พ.ย.36	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
58	มี.ค.37	ช่อการะเกด	15 ปี เรื่องสั้นช่อการะเกด
59	มี.ค.37	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
60	พ.ค.37	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
61	มิ.ย.37	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
62	ก.ค.37	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
63	ก.ย.37	ช่อการะเกด	นามแห่ง “ศรีบูรพา” เป็นวาสนาแห่ง วรรณกรรมไทย
64	พ.ย.37	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
65	ก.ค.38	WRITER	(ไม่มีชื่อ)
66	ก.พ.39	WRITER	(ไม่มีชื่อ)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ชื่อบทบรรณาธิการประจำฉบับ
67	เม.ย.39	ช่อกระแสด	อำนาจวรรณกรรม
68	พ.ค.39	WRITER	(ไม่มีชื่อ)

จากการศึกษาบทบรรณาธิการทั้ง 68 เรื่อง ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 9 พบว่า สามารถแบ่งออกได้ 4 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

1. ประเด็นการให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเขียนและวิจารณ์วรรณกรรม
2. ประเด็นการให้ข้อคิดเกี่ยวกับเนื้อหาของวรรณกรรม
3. ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตของนักเขียน
4. ประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและองค์กรทางวรรณกรรม

ดังจะได้กล่าวถึงในแต่ละประเด็นต่อไป

1. ประเด็นการให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเขียนและวิจารณ์วรรณกรรม

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่มุ่งประเด็นเกี่ยวกับการให้ข้อคิดในการเขียนและวิจารณ์วรรณกรรมนั้น พบว่าโดยภาพรวมได้แก่การให้ความคาดหวังต่อบทบาทของนักเขียนหรือนักวิจารณ์ ตลอดจนการแนะนำวิธีการเขียนวรรณกรรมหรือการวิจารณ์วรรณกรรมว่าควรเป็นไปในทิศทางเช่นไร ส่วนใหญ่บทบรรณาธิการที่มุ่งประเด็นดังกล่าวนี้จะปรากฏอยู่ในนิตยสาร โลกหนังสือ ทั้งนี้ สามารถแยกศึกษาออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 2 ประเด็น คือ

- 1.1 ประเด็นเกี่ยวกับการเขียนวรรณกรรม
- 1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม

ดังจะได้กล่าวถึงในแต่ละประเด็นต่อไป

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับการเขียนวรรณกรรม

บทบรรณาธิการที่เน้นประเด็นเกี่ยวกับการเขียนวรรณกรรม ได้แก่การให้ความคาดหวังตลอดจนชี้แนะต่อนักเขียนว่าควรเขียนงานวรรณกรรมด้วยลักษณะเช่นใด บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2521 ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักเขียนควรเขียนถึงผู้ยากไร้อันสังคม โดยเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อเข้าถึง

อารมณ์ของตัวละคร โดยยกตัวอย่างอารมณ์ของตัวละครในขุนช้างขุนแผน เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2521 เรียกร้องให้นักเขียน เขียนเรื่องเพื่อที่จะสร้างสรรค์ “ชีวิต” อันดีงามให้เกิดขึ้นเพื่อบรรลุผลแห่งชัยชนะร่วมกัน ดังนั้นการเขียนวรรณกรรมจึงเป็นการเขียนจากชีวิตผ่านกระบวนการคิดของนักเขียน สะท้อนแง่มุมของชีวิตและสังคม เดือนเมษายน พ.ศ. 2523 ซึ่งให้เห็นว่า คุณสมบัติเบื้องต้นของนักเขียนก็คือความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซึ่งตรงต่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สะท้อนใจอันแท้จริงที่เกิดขึ้นภายใน นักเขียนที่ปล่อยให้สถานการณ์สร้างเขาขึ้นมา โดยไม่ยอมค้นหาว่าตัวเองคือใคร ยืนอยู่จุดไหน และกำลังจะลงมือทำอะไร ย่อมยากที่จะประสบความสำเร็จ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2523 ซึ่งให้เห็นว่าการเขียนถึงชนชั้นกรรมาชีพในวรรณกรรมไม่ควรมองในแง่คืออย่างเดียว เพราะชนชั้นกรรมาชีพไม่ใช่คนดีทุกคน ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ควรยกความผิดทั้งหมดให้สังคม เพราะความเลวร้ายที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งก็มาจากมนุษย์เองโดยธรรมชาติ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2524 ซึ่งให้เห็นว่าการประพันธ์ไม่ควรมีลักษณะที่หยุดนิ่งตายตัว แต่ควรมีความเคลื่อนไหว มีการมองและสำรวจโลกด้วยสายตาใหม่ ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมนั้นมีชีวิต นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นด้วยว่า หากวรรณกรรมเพื่อชีวิตไม่ปรับตัวก็จะไม่ต่างอะไรกับน้ำเน่า ฉบับเดือนตุลาคม พ.ศ. 2525 ซึ่งให้เห็นว่า “ฉันทลักษณ์” ในการแต่งบทกวี คือ การสร้างรูปแบบให้เป็นที่น่าพึงพอใจ ดังนั้นความสำคัญจึงอยู่ที่ความพึงพอใจทั้งของผู้สร้างและผู้รับ เราจึงไม่ควรตีกรอบของบทกวีให้อยู่แต่กับคำประพันธ์ที่ถูกบังคับรูปแบบไม่ก็อย่าง เพราะถึงที่สุดแล้ว บทกวีก็คือถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้นอย่างงดงาม

1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม

บทบรรณาธิการที่มุ่งประเด็นเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม โดยภาพรวมได้แก่ การตั้งความคาดหวังตลอดจนการชี้แนะว่าการวิจารณ์วรรณกรรมนั้นควรทำด้วยลักษณะเช่นใด บทบรรณาธิการที่มุ่งประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2522 ซึ่งให้เห็นว่า การวิจารณ์วรรณกรรมเป็นเพียงกระจกสะท้อนภาพระยะสั้นของงานวรรณกรรม ส่วนการตัดสินค่าของงานวรรณกรรมที่แท้จริงอยู่ที่คนอ่านและสังคม เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2523 ซึ่งให้เห็นว่า นักวิจารณ์ควรทำงานอย่างมีมาตรฐานมากขึ้น เดือนกันยายน พ.ศ. 2523 ซึ่งให้เห็นหน้าที่ของนักวิจารณ์ซึ่งต้องวิจารณ์ด้วยเหตุผล มิใช่ชมอย่างเดียวหรือติอย่างเดียว ในขณะที่เดียวกันนักเขียนก็ควรยอมรับคำวิจารณ์ที่มีเหตุผลมากขึ้น และหนักแน่นพอสำหรับคำวิจารณ์ที่ไม่มีเหตุผลมากขึ้นเช่นเดียวกัน เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2525 ซึ่งให้เห็นว่าวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศในการพัฒนาทางงานเขียน แต่ก็มักมีปัญหาแก่นักเขียนเป็นประจำ และมักลงท้ายด้วยเรื่องส่วนตัวที่ไม่มีประโยชน์ ซึ่งบรรณาธิการต้องมา

เป็นกันชนให้ทุกครั้งไป ดังนั้นบรรยาการการวิจารณ์ในเมืองไทยจึงค่อนข้างเยียบเหงา ฉบับเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2525 เสนอว่าในประเทศไทยมีวิทยานิพนธ์และงานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมไทย อยู่มากซึ่งจัดว่าเป็นงานวิจารณ์วรรณกรรมที่มีคุณภาพ แต่ผลงานเหล่านี้เผยแพร่อยู่ในแวดวงจำกัด จึงเรียกร้องให้ผู้ศึกษาวิจัยงานวรรณกรรมเหล่านี้เผยแพร่ผลงานของตนเองออกไปสู่สาธารณชน เพื่อความก้าวหน้าของวงวรรณกรรม

2. ประเด็นการให้ข้อคิดเกี่ยวกับเนื้อหาของวรรณกรรม

จากการศึกษาบทบรรณาธิการซึ่งมุ่งประเด็นเกี่ยวกับการให้ข้อคิดเกี่ยวกับเนื้อหาของวรรณกรรมพบว่า สามารถแยกการศึกษาออกได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่

2.1 การชี้ให้เห็นความสำคัญของวรรณกรรม

2.2 การวิเคราะห์วรรณกรรม

ดังจะได้กล่าวถึงในแต่ละประเด็นต่อไป

2.1 การชี้ให้เห็นความสำคัญของวรรณกรรม

การชี้ให้เห็นความสำคัญของงานวรรณกรรม โดยภาพรวมได้แก่การให้ความหมาย และเชื่อมโยงให้เห็นความสำคัญของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร ข้อการะเกด ฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. 2522 ชี้ให้เห็นว่า วรรณกรรมเป็นกระจกเงาที่สะท้อนภาพสังคม ทั้งนี้เนื่องจากเบื้องหลังของผู้เขียนก็คือสังคมที่เขาอาศัยอยู่นั่นเอง นิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 ชี้ให้เห็นความสำคัญของวรรณกรรมพื้นบ้าน เพราะวรรณกรรมเหล่านี้สามารถนำไปใช้อธิบายสังคมได้อย่างใกล้ชิดกับชาวบ้านมากกว่าวรรณกรรมจากส่วนกลาง นิตยสาร ถนนหนังสือ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2527 เสนอว่าหนังสือเป็นสิ่งที่มีความค่า ดังนั้นเราจึงควรสนใจการอ่าน เดือนเมษายน พ.ศ. 2528 ชี้ให้เห็นวิวัฒนาการของบทกวีว่า เริ่มจากบทสวดในศาสนา ซึ่งเป็นการฟังก่อน จากนั้นเมื่อการพิมพ์เจริญก้าวหน้าขึ้นจึงมีการตีพิมพ์บทกวีเป็นหนังสือสำหรับอ่าน ชี้ให้เห็นว่าการรับบทกวีโดยการฟังในปัจจุบันแทบไม่มีแล้ว จึงเรียกร้องให้การอ่านบทกวีโดยออกเสียงกลับมาอีกครั้ง

2.2 การวิเคราะห์วรรณกรรม

การวิเคราะห์วรรณกรรม ได้แก่การวิเคราะห์ให้เห็นสภาพของวรรณกรรมในขณะที่เขียนบทบรรณาธิการว่าวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในสังคมเป็นเช่นใดตามความรับรู้ของบรรณาธิการ และบางครั้งอาจให้ข้อเสนอแนะบางประการด้วย บทบรรณาธิการที่เสนอประเด็น

ดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2523 วิพากษ์วิจารณ์ว่านวนิยายไทยขาดเอกภาพ เยิ่นเย้อ ไม่สอดคล้องกันทั้งเรื่อง คิदन้อยเกินไป บางเรื่องก็เน้นบันเทิงเรีงรมย์มากเกินไป แต่บางเรื่องก็รับใช้การเมืองมากเกินไป แทนที่จะเป็นของตัวเอง เสนอว่านักเขียนไทยควรคิดและใช้เหตุผลให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในการเขียนนวนิยาย ถนนหนังสือ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2529 วิพากษ์วิจารณ์งานวรรณกรรมในปัจจุบันว่ายังขาดคุณภาพ และตั้งความคาดหวังไว้ว่าจะมีนักเขียนใหม่ที่สร้างงานวรรณกรรมดี ๆ ให้เกิดขึ้นอีก WRITER ฉบับเดือนมีนาคม พ.ศ. 2537 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เนื่องจากวรรณกรรมไทยยังค้อยคุณภาพ จึงทำให้ผู้อ่านไม่สนใจที่จะรับรู้ประวัติชีวิตของนักเขียน

8. ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตของนักเขียน

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่เน้นประเด็นเกี่ยวกับชีวิตของนักเขียน พบว่าสามารถแยกศึกษาออกได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่

3.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของนักเขียน

3.2 ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของนักเขียน

3.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของนักเขียน

ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของนักเขียน ได้แก่การพยายามชี้ให้เห็นถึงปัญหาในชีวิตของนักเขียน ปัญหาในการสร้างงานวรรณกรรม ตลอดจนปัญหาในเรื่องของค่าตอบแทนในการเขียนวรรณกรรม บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือน มีนาคม พ.ศ. 2526 ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักเขียนเมืองไทยมีฐานะค่อนข้างลำบาก ไม่มีสวัสดิการให้ ค่าเรื่องก็น้อย จึงทำให้วรรณกรรมไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร นักเขียนมืออาชีพก็มุ่งแต่เขียนเพื่อขาย ส่วนนักเขียนมือสมัครเล่นก็มีเวลาให้กับการงานเขียนน้อยเกินไป ฉบับเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2526 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า งานเขียนในปัจจุบันเป็นเพียงสิ่งประดับนิตยสาร นักเขียนเขียนเพื่อขาย เพื่อความอยู่รอด เพราะสิ่งที่นิตยสารส่วนใหญ่ขายก็คือหน้าปก รูปผู้หญิงโป้ การลดแลกแจกแถม โดยมีงานประพันธ์เป็นเพียงเครื่องประดับเท่านั้น นักเขียนต้องวิ่งไล่ตามแนวหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่ขายได้และมีโฆษณา มากกว่าจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิญญูณานักประพันธ์ นิตยสาร ถนนหนังสือ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2526 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของนักสร้างสรรค์คือการเขียนงานที่ดีมีพลัง แม้งานนี้จะขายดีหรือไม่ก็มิใช่ปัญหา ดังนั้นนักสร้างสรรค์จึงมักยากจน แต่งานสร้างสรรค์เหล่านี้จะมีพลังจนอาจมีอำนาจสนับสนุนผลักดันได้ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2527 วิพากษ์วิจารณ์ว่านักเขียนมักถูกพ่อค้านายทุนนำผลงานของตนเองไปหาผลประโยชน์ โดยนักเขียนได้ค่าตอบแทนเพียงน้อยนิด

3.2 ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของนักเขียน

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของนักเขียนพบว่า มีนักเขียนที่ถูกกล่าวถึงชีวิตและผลงานในบทบรรณาธิการอยู่ 2 ท่าน ได้แก่

1. มล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้รับการกล่าวถึงชีวิตและผลงานในนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2525

2. กุหลาบ สายประดิษฐ์ หรือ ศรีบูรพา ได้รับการกล่าวถึงชีวิตและผลงานในนิตยสาร ข้อสาระเกด ฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. 2537 และ นิตยสาร WRITER ฉบับเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2537

4. ประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและองค์กรทางวรรณกรรม

จากการศึกษาบทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมที่มุ่งเสนอประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและองค์กรทางวรรณกรรม พบว่าสามารถแยกการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็นย่อยได้แก่

4.1 ประเด็นเกี่ยวกับองค์กรวรรณกรรม

4.2 ประเด็นเกี่ยวกับรางวัลวรรณกรรม

4.1 ประเด็นเกี่ยวกับองค์กรวรรณกรรม

ประเด็นเกี่ยวกับองค์กรวรรณกรรมได้แก่การกล่าวถึงประวัติความเป็นมา ตลอดจนผลงานขององค์กรวรรณกรรมนั้น ๆ จากการศึกษพบว่า มีองค์กรวรรณกรรมที่ถูกกล่าวถึง 2 องค์กร ได้แก่

1. สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย กล่าวถึงในบทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2524

2. สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย กล่าวถึงในบทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2525

นอกจากนี้ ยังมีการเสนอให้จัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมขึ้นมาอีก ได้แก่พิพิธภัณฑ์วรรณกรรม ทั้งนี้เพื่อใช้เก็บรวบรวมผลงาน ตลอดจนประวัติของนักเขียนไทยร่วมสมัยต่าง ๆ เพราะมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทย ประเด็นดังกล่าวนี้ถูกนำเสนอในนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2525

4.2 ประเด็นเกี่ยวกับรางวัลวรรณกรรม

จากการศึกษาบทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับรางวัลวรรณกรรมนี้ พบว่าประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอ ได้แก่การชี้ให้เห็นถึงความหมายและความสำคัญของการตัดสินรางวัลทางวรรณกรรม ตลอดจนการเสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การตัดสินรางวัลวรรณกรรม บทบรรณาธิการที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น บทบรรณาธิการของนิตยสาร โลกหนังสือ ฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. 2525 เสนอว่ารางวัลเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่มอบให้กับนักเขียนเพื่อเป็นกำลังใจ แต่ไม่ใช่ที่สุด เพราะที่สุดของนักเขียนต้องพิสูจน์ตลอดชีวิต ฉบับเดือนตุลาคม พ.ศ. 2524 ชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันมีการมอบรางวัลวรรณกรรมมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่ก็เสนอว่า วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางหนังสือ ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องมาก เช่น บรรณาธิการ นักวิจารณ์ นักวิชาการ สำนักพิมพ์ นักแปล ฯลฯ ซึ่งควรสนับสนุนให้มีการมอบรางวัลให้กับส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2524 ชี้ให้เห็นว่าการแปลวรรณกรรมมีความสำคัญ จึงควรมีการมอบรางวัลให้กับงานแปลวรรณกรรมด้วย แต่ทั้งนี้ก็ต้องตั้งข้อสังเกตไว้หลายประการว่าควรมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน และมีรายละเอียดอีกหลายอย่าง เช่น ระหว่างวรรณกรรมคลาสสิกกับวรรณกรรมตลาดจะตัดสินอย่างไร งานแปลจากศิลาจารึกเป็นงานแปลหรือไม่ รวมถึงวิธีการแปลก็มีอยู่หลากหลายวิธี ซึ่งสิ่งเหล่านี้คณะผู้จัดรางวัลควรนำมาพิจารณาด้วย

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีบทบรรณาธิการบางส่วนที่วิพากษ์วิจารณ์มาตรฐานการตัดสินรางวัลวรรณกรรม เช่นบทบรรณาธิการของนิตยสาร WRITER ฉบับเดือนตุลาคม พ.ศ.2535 วิพากษ์วิจารณ์หลักเกณฑ์ในการตัดสินรางวัลชี้โรที่ว่ายังมีช่องโหว่ที่ต้องแก้ไขหลายประการ ซึ่งทำให้ผลการตัดสินไม่เป็นที่ยอมรับหรือเชื่อถือ

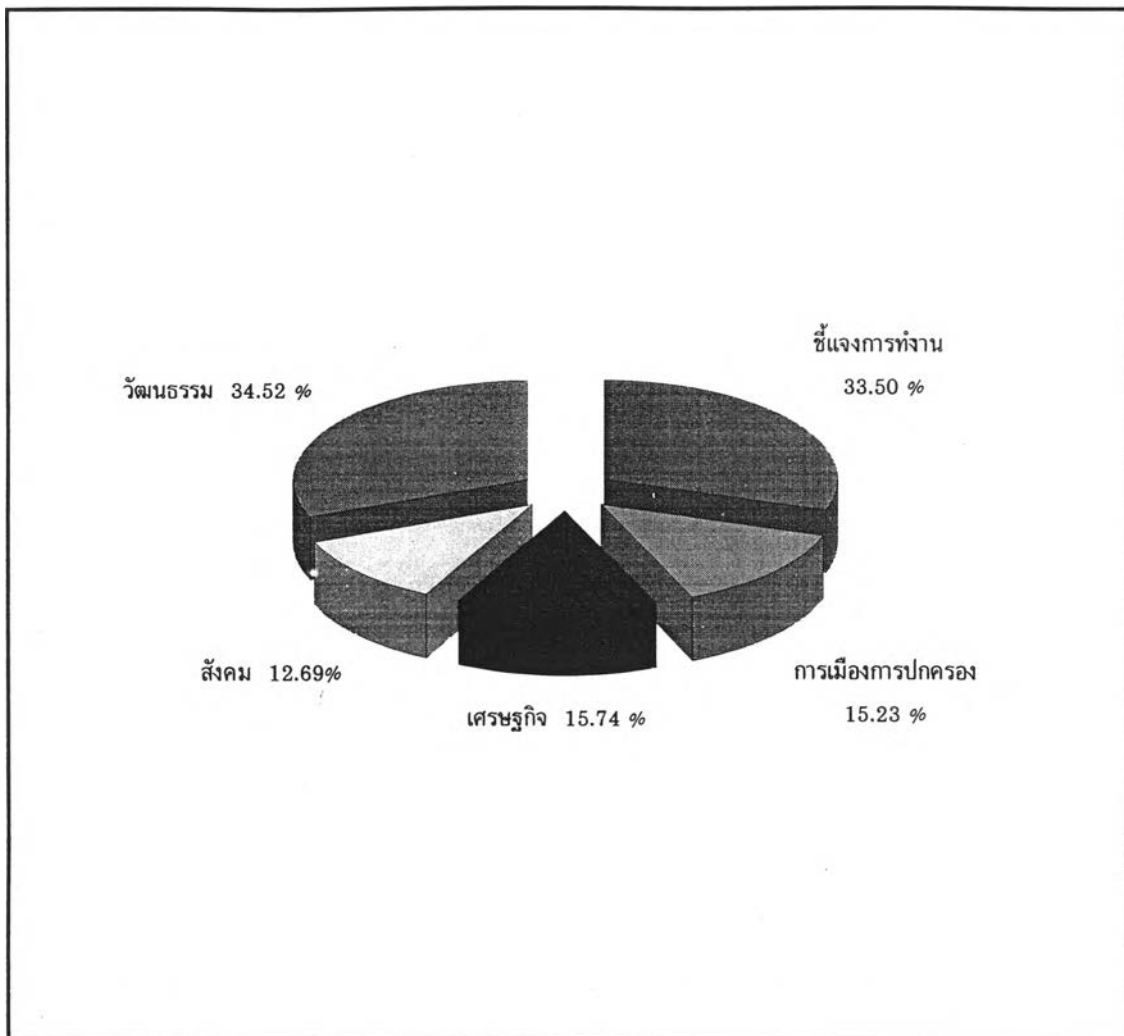
สรุปประเด็นการนำเสนอในบทบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของนิตยสาร สามารถใช้บ่งชี้ได้ถึงนโยบายหรือนุคลิกของนิตยสารแต่ละฉบับได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาบทบรรณาธิการทั้ง 197 เรื่องที่ผ่านมา พบว่าบทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมมีการนำเสนอประเด็นที่หลากหลาย นอกจากจะใช้สำหรับแถลงนโยบายหรือชี้แจงเกี่ยวกับการทำงานแล้ว ยังมีการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์ทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถแสดงโดยสรุปได้ในตารางที่ 10 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 แสดงประเด็นการนำเสนอในบทบรรณาธิการโดยสรุป

ประเด็นการนำเสนอ	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
ชี้แจงการทำงาน	66	33.50
การเมืองการปกครอง	30	15.23
เศรษฐกิจ	31	15.74
สังคม	25	12.69
วัฒนธรรม	68	34.52

จากตารางที่ 10 สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังที่แสดงในแผนภาพที่ 2 ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 เปรียบเทียบประเด็นการนำเสนอในบทบรรณาธิการ

จากตารางที่ 10 และ แผนภาพที่ 2 ดังที่ได้แสดงข้างต้น จะเห็นว่าบทบรรณาธิการของนิตยสารแนววรรณกรรมได้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอประเด็นทางศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมาจึงเป็นประเด็นทางเศรษฐกิจ ประเด็นทางการเมืองการปกครอง และประเด็นทางสังคม ส่วนประเด็นเกี่ยวกับการประกาศนโยบายหรือชี้แจงการทำงาน แม้จะเป็นประเด็นที่ถูกนำเสนอด้วยจำนวนที่สูงมาก แต่ในการศึกษาครั้งนี้จะไม่กล่าวถึง

สำหรับประเด็นทางวัฒนธรรมซึ่งถูกนำเสนอมากที่สุดนั้น พบว่าโดยภาพรวมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรม ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่การชี้แนะการเขียนการวิจารณ์วรรณกรรม การพิจารณาถึงคุณค่าที่แท้จริงของงานทางวรรณกรรม รางวัลและองค์กรทางวรรณกรรม ตลอดจนถึงชีวิตของนักเขียน

สำหรับประเด็นทางด้านสังคมและการเมืองการปกครองนั้น โดยมากนำเสนอในแง่ของปัญหา โดยพยายามเชื่อมโยงตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ และวิเคราะห์ให้เห็นถึงที่มา ตลอดจนวิธีการแก้ไขบางประการ โดยมากประเด็นดังกล่าวถูกนำเสนอในนิตยสาร โลกหนังสือ และ ข้อการะเกด

ส่วนประเด็นทางเศรษฐกิจ พบมากในนิตยสาร ถนนหนังสือ และ Writer ซึ่งโดยภาพรวมมักกล่าวถึงปัญหาของธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น การแสดงความเป็นห่วงต่อสำนักพิมพ์เล็ก ๆ ที่ทำงานตามอุดมการณ์ว่า ไม่สามารถแข่งขันกับสำนักพิมพ์ขนาดใหญ่ที่มุ่งผลิตงานเพื่อขายและมีเงินทุนสูงกว่าได้ และเสนอให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือ

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอในบทบรรณาธิการ ในหัวข้อต่อไปจะได้กล่าวถึงประเด็นการนำเสนอในเรื่องจากปก

2.2 ประเด็นการนำเสนอในเรื่องจากปก

จากการศึกษาเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งหมด 168 เรื่อง พบว่าเนื้อหาที่ถูกนำเสนอเป็นเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมทั้งหมด ทั้งนี้ สามารถแบ่งประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอออกได้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นเกี่ยวกับนักเขียน
2. ประเด็นเกี่ยวกับงานวรรณกรรม
3. ประเด็นเกี่ยวกับประวัติและผลงานขององค์กรหรือกลุ่มทางวรรณกรรม
4. ประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอหลักฐานข้อมูลทางวรรณกรรม
5. ประเด็นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

1. ประเด็นเกี่ยวกับนักเขียน

จากการศึกษาเรื่องจากปกในนิตยสารแนววรรณกรรมที่เน้นประเด็นเกี่ยวกับนักเขียน โดยภาพรวมได้แก่การนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของนักเขียน บางครั้งอาจนำเสนอในรูปแบบของความ ให้ข้อมูลของนักเขียนไม่ว่าจะประวัติชีวิตหรือประวัติผลงาน แต่บางครั้งก็มักนำเสนอในรูปแบบของการสัมภาษณ์ จากการศึกษาพบว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 มีนักเขียนที่ถูกนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตและผลงาน ตลอดถึงบทสัมภาษณ์ ในเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรมจำนวน 96 คน แบ่งเป็นนักเขียนไทย 80 คน และเป็นนักเขียนต่างประเทศ 16 คน ดังมีรายชื่อในตารางที่ 11 และตารางที่ 12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 11 แสดงรายชื่อนักเขียนไทยที่ถูกนำเสนอชีวิตและผลงานในเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม (เรียงตามลำดับอักษรชื่อนักเขียน)

ลำดับที่	นักเขียน	นิตยสาร	ว/ด/ป
1	กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	WRITER	ตุลาคม 2539
2	กฤษณา อโศกสิน	โลกหนังสือ	มีนาคม 2521
		ถนนหนังสือ	สิงหาคม 2528
3	กิ่งฉัตร	WRITER	ธันวาคม 2538
4	กุหลาบ สายประดิษฐ์	โลกหนังสือ	พฤศจิกายน 2521

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นักเขียน	นิตยสาร	ว/ด/ป
5	ขรรค์ชัย บุนปาน	ถนนหนังสือ	กันยายน 2527
6	ขุนทอง อสุณี ณ อยุธยา	WRITER	ตุลาคม 2537
7	คมทวน คันธนู	ถนนหนังสือ	สิงหาคม 2526
8	คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว.	ถนนหนังสือ	กรกฎาคม 2528
9	แคน สังคีต	WRITER	กันยายน 2537
10	จ่าง แซ่ตั้ง	ถนนหนังสือ	พฤษภาคม 2527
11	จำลอง ฝั่งชลจิตร	WRITER	ธันวาคม 2536
12	จิตร ภูมิศักดิ์	ถนนหนังสือ	พฤษภาคม 2529
		ถนนหนังสือ	กรกฎาคม 2530
		WRITER	ตุลาคม 2536
13	จิรนนท์ พิศรปริษา	ถนนหนังสือ	กุมภาพันธ์ 2529
		โลกหนังสือ	เมษายน 2524
14	ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์	WRITER	กันยายน 2536
15	ชัย ราชวัตร	ถนนหนังสือ	พฤศจิกายน 2527
16	ชาติ กอบจิตติ	ถนนหนังสือ	มกราคม 2528
		WRITER	กุมภาพันธ์ 2538
17	ชาติ เอี่ยมกระสุนธุ์	WRITER	สิงหาคม 2537
18	ไตรรัตน์ เพชรสิงห์	ถนนหนังสือ	กุมภาพันธ์ 2527
19	ทมยันตรี	โลกหนังสือ	มีนาคม 2524
20	ทิวา สาระจุกะ	WRITER	มิถุนายน 2536
21	เทพศิริ สุขโสภา	WRITER	มิถุนายน 2537
22	น. ณ ปากน้ำ	โลกหนังสือ	เมษายน 2523
23	น้ำอบ	WRITER	กรกฎาคม 2538
24	นิพพาน (วาวเพชร)	WRITER	พฤศจิกายน 2537
25	นิรมล เมธีสุวกุล	WRITER	มีนาคม 2536
26	เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2527
27	บุญเหลือ เทพสุวรรณ, ม.ล.	โลกหนังสือ	มิถุนายน 2524

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นักเขียน	นิตยสาร	ว/ด/ป
28	โบทัน	ถนนหนังสือ	มีนาคม 2527
29	ป. อินทรปาลิต	ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2529
30	ประภัสสร เสวิกุล	WRITER	มกราคม 2536
31	ประมวล มณีโรจน์	WRITER	มิถุนายน 2538
32	ประยูร จรรย์วาทย์	ถนนหนังสือ	เมษายน 2529
33	พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ	WRITER	เมษายน 2537
34	พจนา จันทรสันติ (ขลุ่ยไม้ไผ่)	ถนนหนังสือ	พฤศจิกายน 2526
35	พิชญ์ สุภ.	WRITER	มีนาคม 2537
36	พีระ สุธรรม	ถนนหนังสือ	กุมภาพันธ์ 2527
37	ไพฑูรย์ รัชญา	ถนนหนังสือ	กันยายน 2530
38	ไพวรินทร์ ขาวงาม	WRITER	ตุลาคม 2538
39	มาโนช พุฒตาล	WRITER	มิถุนายน 2539
40	มาลา คำจันทร์	ถนนหนังสือ	พฤศจิกายน 2529
41	รงค์ วงษ์สวรรค์	ถนนหนังสือ	ธันวาคม 2527
42	ลาว คำหอม	WRITER	เมษายน 2536
43	ว. วินิจฉัยกุล	WRITER	มกราคม 2537
44	วลีลดา (อุ้มอ้อม)	WRITER	มีนาคม 2538
45	วัฒน์ วรรณยางกูร	ถนนหนังสือ	ธันวาคม 2528
		WRITER	สิงหาคม 2536
46	วาณิช จรุงกิจอนันต์	ถนนหนังสือ	มกราคม 2527
		WRITER	กรกฎาคม 2536
47	วิมล ไทรนันทน์	WRITER	กุมภาพันธ์ 2536
48	วิลาศ มณีวัต	ถนนหนังสือ	มีนาคม 2529
49	ศรีดาวเรือง	โลกหนังสือ	เมษายน 2522
		ถนนหนังสือ	มีนาคม 2528
50	ศิลา โคมฉาย	WRITER	พฤศจิกายน 2536

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นักเขียน	นิตยสาร	ว/ด/ป
51	ศุ บุญเลี้ยง	WRITER	กุมภาพันธ์ 2537
		WRITER	สิงหาคม 2539
52	ส. ธรรมยศ	โลกหนังสือ	เมษายน 2521
53	ส. ศิวรักษ์	WRITER	พฤษภาคม 2537
54	สคไล	WRITER	กรกฎาคม 2537
55	สถาพร ศรีสังข์ (พนม นันทพฤกษ์)	WRITER	พฤษภาคม 2539
56	สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ	โลกหนังสือ	กรกฎาคม 2522
57	สิริมา อภิจาริน	WRITER	เมษายน 2538
58	สีฟ้า (ศรีฟ้า ลดาวัลย์)	ถนนหนังสือ	เมษายน 2527
59	สุจิตต์ วงษ์เทศ	ถนนหนังสือ	กันยายน 2527
60	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	ถนนหนังสือ	ธันวาคม 2526
		WRITER	พฤษภาคม 2536
61	สุนทรภู่	โลกหนังสือ	มิถุนายน 2525
62	สุภา ศิริมานนท์	ถนนหนังสือ	กันยายน 2526
63	สุรชัย จันทิมาธร	ถนนหนังสือ	พฤษภาคม 2528
		WRITER	พฤศจิกายน 2535
64	สุริยฉัตร ชัยมงคล	WRITER	มกราคม 2538
65	สุวรรณณี สุกนธา	ถนนหนังสือ	กรกฎาคม 2527
66	สุวัฒน์ วรดิลก	ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2528
67	เสกสรรค์ ประเสริฐกุล	ถนนหนังสือ	กุมภาพันธ์ 2529
		WRITER	ธันวาคม 2535
68	เสถียร จันทิมาธร	WRITER	มีนาคม 2539
69	เสนีย์ เสาวพงศ์	โลกหนังสือ	สิงหาคม 2521
		ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2526
		ถนนหนังสือ	กุมภาพันธ์ 2528
70	เหม เวชกร	ถนนหนังสือ	กันยายน 2529
71	อ. สายสุวรรณ	ถนนหนังสือ	ธันวาคม 2529

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นักเขียน	นิตยสาร	ว/ด/ป
72	อังคาร กัลยาณพงศ์	โลกหนังสือ ถนนหนังสือ	พฤษภาคม 2524 สิงหาคม 2529
73	อัสนี พลจันทร์ (นายผี)	ถนนหนังสือ	ตุลาคม 2528
74	อัศศิริ ธรรมโชติ	ถนนหนังสือ WRITER	มกราคม 2529 สิงหาคม 2538
75	อากาศคำแกิง รพีพัฒน์, ม.จ.	โลกหนังสือ ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2520 พฤศจิกายน 2528
76	อาจินต์ ปัญงพรศักดิ์	ถนนหนังสือ WRITER	สิงหาคม 2527 กุมภาพันธ์ 2539
77	อิงอร	ถนนหนังสือ	มกราคม 2530
78	อุดม เต๋พานิช	WRITER	พฤษภาคม 2538
79	อุยณา เพ็ลลิ่งธรรม (ประมุข อุณหรูป)	ถนนหนังสือ	กันยายน 2528
80	ฮิวเมอริสต์ (ครูบ ไขวส)	ถนนหนังสือ	ตุลาคม 2527

ตารางที่ 12 แสดงรายชื่อนักเขียนต่างประเทศที่ถูกนำเสนอชีวิตและผลงานในเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม (เรียงตามลำดับอักษรชื่อนักเขียน)

ลำดับ ที่	นักเขียน	ประเทศ	นิตยสาร	ว/ด/ป
1	กฤษ มาศ	มาเลเซีย	โลกหนังสือ	กุมภาพันธ์ 2521
2	เจมส์ จอยซ์	อังกฤษ	โลกหนังสือ	สิงหาคม 2525
3	ชอยอิงก้า	แอฟริกา	ถนนหนังสือ	กุมภาพันธ์ 2530
4	ซีโมน เดอ โบวัวร์	ฝรั่งเศส	โลกหนังสือ	ธันวาคม 2525
5	ฌอง - ปอล ซาร์ด	ฝรั่งเศส	โลกหนังสือ	กรกฎาคม 2523
6	เปรมจันทร์	อินเดีย	ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2530

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นักเขียน	ประเทศ	นิตยสาร	ว/ด/ป
7	ภวานี ภัฏฐาจารย์	อินเดีย	ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2530
8	มุลก์ ราช อานันท์	อินเดีย	ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2530
9	แม็กซิม กอร์กี้	รัฐเซีย	ถนนหนังสือ	ตุลาคม 2529
10	รพินทรนาถ ฐากูร	อินเดีย	ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2530
11	สโรชนี นายชู	อินเดีย	ถนนหนังสือ	มิถุนายน 2530
12	หลุยส์ ลามูร์	อเมริกา	WRITER	ธันวาคม 2537
13	หลู่ซิ่น	จีน	โลกหนังสือ	พฤศจิกายน 2524
14	อุสมาน อาหวัง	มาเลเซีย	โลกหนังสือ	กุมภาพันธ์ 2521
15	เอ. ซาหมัด ซาอิด	สิงคโปร์	โลกหนังสือ	กุมภาพันธ์ 2521
16	ไอแซค อาซิมอฟ	อเมริกา	โลกหนังสือ	มิถุนายน 2522

จากข้อมูลที่แสดงในตารางข้างต้น จะเห็นว่านิตยสารแนววรรณกรรมโดยทั่วไป มักนำเสนอประวัติชีวิตหรือบทสัมภาษณ์ของนักเขียนไทยมากกว่าของนักเขียนต่างประเทศ โดยนักเขียนไทยที่มักได้รับการกล่าวถึงอยู่เสมอ ได้แก่ จิตร ภูมิศักดิ์ เสนีย์ เสาวพงศ์ หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์ อาจิมต์ ปัญจพรรค์ อังคาร กัลยาณพงศ์ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นต้น บุคคลเหล่านี้มีผลงานดีเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมและมักได้รับการยกย่องจากบุคคลทั้งในแวดวงวรรณกรรมและทั่วไปอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับจิตร ภูมิศักดิ์ เป็นนักเขียนที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด

นอกจากนี้ ข้อมูลในตารางข้างต้นยังแสดงให้เห็นด้วยว่า แม้โดยภาพรวมบุคคลที่ได้รับการกล่าวถึงจะเป็นผู้ที่มีผลงานทางวรรณกรรมก็ตาม แต่ก็มีอีกบางส่วนที่แม้อาจไม่มีผลงานทางวรรณกรรมที่เด่นชัดนัก เช่น มาโนช พุฒตาล หรือ ทิวา สาระจูชะ แต่บุคคลเหล่านี้ก็มีความเกี่ยวข้องอยู่ในแวดวงหนังสือ มีผลงานที่ได้รับการยอมรับ

2. ประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาเนื้อหาวรรณกรรม

จากการศึกษาเรื่องจากปกในนิตยสารแนววรรณกรรม พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 ทั้ง 168 เรื่อง พบว่ามีการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมจำนวน 42 เรื่อง โดยสามารถแบ่งย่อยออกได้อีก 2 ลักษณะ คือ การศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเป็นรายเรื่อง และการศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเป็นรายกลุ่มหรือโดยกำหนดประเด็น ดังจะได้กล่าวถึงในแต่ละหัวข้อต่อไป

2.1 การศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเป็นรายเรื่อง

การศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเป็นรายเรื่อง ได้แก่การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ โดยมักจะศึกษาทั้งเรื่องในด้านลึก โดยวิเคราะห์ในแง่ต่าง ๆ แต่ก็มีบางครั้งที่อาจเลือกเอาเฉพาะแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งของวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ มาวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า มีวรรณกรรมทั้งหมด 12 เรื่อง ที่ได้รับการศึกษาและนำเสนอในรูปแบบของเรื่องจากปก ซึ่งสามารถแสดงรายชื่อได้ในตารางที่ 13 ดังนี้

ตารางที่ 13 แสดงรายชื่องานวรรณกรรมที่ใช้ศึกษาในเรื่องจากปกเป็นรายเรื่อง

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	งานวรรณกรรมที่ศึกษา
1	มิถุนายน 2521	โลกหนังสือ	“เสือใบ - เสือดำ” ของ ป.อินทรปาลิต
2	มกราคม 2522	โลกหนังสือ	หนังสือชุด “บ้านเล็ก” ของ ลอรา อังกัลล์ส์ ไวล์เดอร์
3	กุมภาพันธ์ 2522	โลกหนังสือ	“ข้างหลังภาพ” ของ “ศรีบูรพา”
4	สิงหาคม 2522	โลกหนังสือ	“ฟ้าบ่กั้น” ของ ลาว คำหอม
5	กันยายน 2522	โลกหนังสือ	“ขุนช้างขุนแผน”
6	ธันวาคม 2523	โลกหนังสือ	“ศิลป์เพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน” ของ “ทวีปกร”
7	กุมภาพันธ์ 2524	โลกหนังสือ	การ์ตูนชุด ฟินท์ส ของ ชาร์ล เอ็ม. ชูลส์
8	สิงหาคม 2524	โลกหนังสือ	“บ้านขนนก” ของ กฤษณา อโศกสิน
9	พฤษภาคม 2525	โลกหนังสือ	“แม่” ของ แม็คซิม กอร์กี้

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	งานวรรณกรรมที่ศึกษา
10	ธันวาคม 2529	ถนนหนังสือ	หนังสือชุด “เซอร์ลือคโฮล์ม” ของ เซอร์ อาเธอร์ โคนันดอยล์
11	เมษายน 2530	ถนนหนังสือ	“อกสามศอก” ของ “อรวรรณ”
12	สิงหาคม 2530	ถนนหนังสือ	“คอน ก็โมเต้” ของ มิเกล เค เซרבันเตส ซาเบดรา

2.2 การศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเป็นรายกลุ่มหรือกำหนดประเด็นศึกษา

การศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเป็นรายกลุ่มหรือกำหนดประเด็นศึกษา ได้แก่ การจับประเด็นบางอย่างที่มีลักษณะร่วมกันอยู่ในวรรณกรรมหลาย ๆ เรื่อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การกำหนดประเด็นบางอย่างที่ต้องการศึกษาขึ้นมาเป็นที่ตั้ง จากนั้นจึงมองหาวรรณกรรมที่มีเนื้อหาตรงกับประเด็นที่เรากำหนดนั้นมาศึกษาโดยไม่เจาะจงว่าจะต้องเป็นวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับเด็ก ก็ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่เป็นการกำหนดประเด็นในภาพกว้างว่าจะศึกษาวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็ก เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า ประเด็นศึกษาที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์วรรณกรรมที่ปรากฏในเรื่องจากปก มีอยู่ทั้งหมด 30 ประเด็นด้วยกัน ดังที่ได้เสนอไว้ในตารางที่ 14 ดังนี้

ตารางที่ 14 แสดงประเด็นศึกษาที่ใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งถูกนำเสนอในเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ประเด็นศึกษา
1	ตุลาคม 2520	โลกหนังสือ	นวนิยายจีนกำลังภายในที่แปลเป็นภาษาไทย
2	พฤศจิกายน 2520	โลกหนังสือ	วรรณกรรมสงคราม ของ สุขุมภู ทศพล
3	ธันวาคม 2520	โลกหนังสือ	วรรณกรรมเด็กในเมืองไทย

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ประเด็นศึกษา
4	มกราคม 2521	โลกหนังสือ	วรรณกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนอีสาน ของ คำพูน บุญทวี
5	กรกฎาคม 2521	โลกหนังสือ	วรรณกรรมแนวสายลับยุคสงครามเย็น ของ แฟรงค์ สเนปปี
6	กันยายน 2521	โลกหนังสือ	วรรณกรรมจำเป็นของประเทศทางตะวันตก (วรรณกรรมที่ซ่อนเร้นความหมายอยู่ลึก ๆ ให้คนอ่านตีความเอง)
7	ตุลาคม 2521	โลกหนังสือ	หนังสือประเภทเคล็ดลับหรือสูตรสำเร็จ (HOW TO)
8	ธันวาคม 2521	โลกหนังสือ	วรรณกรรมแนวก้าวหน้าของต่างประเทศ ทั้งในเอเชียและตะวันตก
9	ตุลาคม 2522	โลกหนังสือ	วรรณกรรมของนักเขียนไทยรุ่นใหม่ หลัง เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519
10	ธันวาคม 2522	โลกหนังสือ	นวนิยายกำลังภายใน
11	มกราคม 2523	โลกหนังสือ	วรรณกรรมมุขปาฐะ (นิทานพื้นบ้าน เรื่อง ที่เล่าปากเปล่า)
12	กุมภาพันธ์ 2523	โลกหนังสือ	วรรณกรรมเด็ก
13	มีนาคม 2523	โลกหนังสือ	บทกวีของอุชเชนี
14	กันยายน 2523	โลกหนังสือ	วรรณกรรมจีน
15	พฤศจิกายน 2523	โลกหนังสือ	วิเคราะห์วรรณกรรมไทยโดยภาพรวมเทียบกับ วรรณกรรมของอินโดนีเซีย
16	มกราคม 2524	โลกหนังสือ	วรรณกรรมของ ก. สุรางคนางค์
17	กุมภาพันธ์ 2525	โลกหนังสือ	ภาษาและสัญลักษณ์ในวรรณคดีไทย
18	มีนาคม 2525	โลกหนังสือ	ความเครียดกับนักเขียน
19	ตุลาคม 2525	โลกหนังสือ	ลักษณะบังคับของร้อยกรองไทยสมัยใหม่
20	กุมภาพันธ์ 2526	โลกหนังสือ	วรรณกรรมของละตินอเมริกา
21	เมษายน 2526	โลกหนังสือ	การ์ตูนของญี่ปุ่น

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ประเด็นศึกษา
22	มิถุนายน 2526	โลกหนังสือ	นิยายแนววิทยาศาสตร์
23	กรกฎาคม 2526	โลกหนังสือ	วรรณกรรมไทยโดยภาพรวมเทียบกับวรรณกรรมของญี่ปุ่น
24	มกราคม 2527	ถนนหนังสือ	วรรณกรรมแนวขบขัน (หัตถ์นิยาย)
25	พฤษภาคม 2527	ถนนหนังสือ	วรรณกรรมประเภทกลอนเปล่าในประเทศไทย
26	มิถุนายน 2527	ถนนหนังสือ	วรรณกรรมประเภทกลอนฉันท์ลักษณะสมัยใหม่ในประเทศไทย
27	เมษายน 2529	ถนนหนังสือ	เสนอความเป็นมาของการ์ตูนภาพล้อการเมืองในประเทศไทย
28	พฤษภาคม 2530	ถนนหนังสือ	สถานะของกรรมกรในวรรณกรรมของตะวันตก
29	พฤศจิกายน 2530	ถนนหนังสือ	ความเป็นมาของกลุ่มหนังสือเล่มละบาท ซึ่งเป็นหนังสือที่ออกในมหาวิทยาลัย สมัยก่อน 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519
30	ธันวาคม 2530	ถนนหนังสือ	บทบาทของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีต่อการส่งเสริมวรรณกรรมไทยยุคใหม่

8. ประเด็นเกี่ยวกับประวัติและผลงานขององค์กรหรือกลุ่มทางวรรณกรรม

นอกจากนักเขียนและงานวรรณกรรมแล้ว เรื่องจากปกที่ถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรม ยังมีการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องของกลุ่มทางวรรณกรรมหรือองค์กรทางวรรณกรรมอีกด้วย ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีความสำคัญในแง่ของการส่งเสริมงานทางวรรณกรรม เช่น การคัดสรรให้รางวัล เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า กลุ่มหรือองค์กรที่ถูกนำเสนอในเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม มีทั้งหมด 7 กลุ่มด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 15 ดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงรายชื่อกลุ่มหรือองค์กรทางวรรณกรรมที่ถูกนำเสนอในเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม

ลำดับ ที่	กลุ่มหรือองค์กร	นิตยสาร	ว/ด/ป
1	กลุ่มวรรณกรรมพินิจ	โลกหนังสือ	มีนาคม 2522
2	นิตยสาร 'ต๋น	ถนนหนังสือ	เมษายน 2528
3	พิพิธภัณฑน์ักเขียนใน "มอสโก"	โลกหนังสือ	สิงหาคม 2526
4	รางวัลซีไรท์	ถนนหนังสือ	สิงหาคม 2526
5	รางวัลโนเบล	WRITER	ตุลาคม 2535
		โลกหนังสือ	มกราคม 2525
6	วงดนตรีคาราวาน	ถนนหนังสือ	ตุลาคม 2530
		โลกหนังสือ	ตุลาคม 2524
7	วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์	โลกหนังสือ	ธันวาคม 2524
		ถนนหนังสือ	กรกฎาคม 2526

4. ประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอหลักฐานข้อมูลทางวรรณกรรม

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว เรื่องจากปกยังมีการนำข้อมูลหลักฐานทางวรรณกรรมที่น่าสนใจมาเผยแพร่อีกด้วย ข้อมูลหลักฐานเหล่านี้บางครั้งไม่เคยเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน แต่บางครั้งเคยเผยแพร่ที่อื่นมาบ้างแล้ว แต่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นว่าน่าสนใจและมีความสำคัญ จึงนำมาเสนออีกครั้ง จากการศึกษาพบว่า มีหลักฐานข้อมูล 7 เรื่องด้วยกันที่ถูกนำเสนอ ซึ่งได้แสดงไว้ในตารางที่ 16 ดังนี้

ตารางที่ 18 แสดงรายชื่อหลักฐานข้อมูลที่ถูกนำเสนอในเรื่องจากปกของนิตยสารแนว
วรรณกรรม

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ข้อมูลหลักฐานที่นำเสนอ
1	พฤษภาคม 2522	โลกหนังสือ	บันทึกประจำวันของจิตร ภูมิศักดิ์ ใน สมัยเด็กซึ่งไม่เคยเผยแพร่
2	พฤศจิกายน 2522	โลกหนังสือ	งานเขียน 2 ชิ้นสุดท้ายในชีวิตของ ยศ วัชรเสถียร ซึ่งไม่เคยเผยแพร่
3	กันยายน 2524	โลกหนังสือ	บทความเรื่อง “ผีตอเหลือง” ของ จิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งเป็นบทความที่ทำให้จิตรถูก โยนคุก และไม่เคยได้รับการเผยแพร่
4	กรกฎาคม 2525	โลกหนังสือ	บทกวีที่เพิ่งถูกค้นพบและไม่เคยเผยแพร่ ของศรีบูรพา จำนวน 3 ชิ้น
5	พฤศจิกายน 2525	โลกหนังสือ	บทความของ น.ม.ส. เล่าเรื่องหนังสือ “ลัทธิวิทยา” เคยเผยแพร่มาแล้วในนิตย สาร “ประมวญมารค” เดือนมกราคม พ.ศ. 2477
6	มีนาคม 2526	โลกหนังสือ	บทวิจารณ์บทกวีของคุณพุ่ม ซึ่งวิจารณ์ โดย ส.ธรรมยศ เคยตีพิมพ์ในหนังสือ “วิทยาคารยี่” เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2481
7	พฤษภาคม 2526	โลกหนังสือ	บทบันทึกของจอห์น สไตน์เบ็ค ซึ่ง บันทึกขณะเขียนนวนิยายเรื่อง East of Eden

จากตารางข้างต้นนี้จะเห็นว่า การนำเสนอเรื่องจากปกในลักษณะของข้อมูลหลัก
ฐานทางวรรณกรรมนี้ ถูกนำเสนอแต่เฉพาะในนิตยสาร โลกหนังสือ เท่านั้น ส่วนนิตยสารแนว
วรรณกรรมฉบับอื่นไม่ปรากฏว่ามีการนำเสนอในลักษณะดังกล่าวนี้แต่อย่างไร

5. ประเด็นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

นิตยสารแนววรรณกรรมมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การนำเสนอเรื่องราวทางวรรณกรรม ไม่ว่าจะเกี่ยวกับตัวของนักเขียน งานวรรณกรรม องค์กรหรือกลุ่มทางวรรณกรรม หรือกระทั่งข้อมูลหลักฐานทางวรรณกรรม แต่อย่างไรก็ดี นิตยสารแนววรรณกรรมก็ยังจัดว่าเป็นนิตยสารศิลปวัฒนธรรมประเภทหนึ่งด้วย ดังนั้นจึงมีบางครั้งที่การนำเสนอเนื้อหาอาจออกนอกขอบเขตของวรรณกรรมไปบ้าง แต่อย่างไรก็ดี เนื้อหาเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ในกรอบของความเป็นนิตยสารศิลปวัฒนธรรมอยู่นั่นเอง

กล่าวเฉพาะการศึกษาเรื่องจากปก พบว่ามีการนำเสนอประเด็นทางศิลปวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม 2 เรื่อง ด้วยกัน ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 17 ดังนี้

ตารางที่ 17 แสดงประเด็นทางด้านศิลปวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม ซึ่งถูกเสนอในเรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรม

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ประเด็น
1	สิงหาคม 2523	โลกหนังสือ	สัมภาษณ์พุทธทาสภิกขุเกี่ยวกับการปรับใช้ศาสนาพุทธกับสังคมไทย
2	เมษายน 2525	โลกหนังสือ	สัมภาษณ์ความคิดเห็นของบุคคล 111 คน เกี่ยวกับการจัดงานสมโภชเฉลิมฉลองกรุงเทพฯ ครบ 200 ปี

กล่าวโดยสรุป เรื่องจากปกของนิตยสารแนววรรณกรรมทั้งหมดเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประเด็นทางด้านศิลปวัฒนธรรมเท่านั้น อาจมีประเด็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมแทรกอยู่บ้าง แต่ไม่เด่นชัดนัก กล่าวคือ หากจะเอ่ยถึงการเมือง เรื่องจากปกจะไม่พูดถึงการเมืองในสภาพความเป็นจริงโดยตรง แต่จะกล่าวถึงวรรณกรรมแนวการเมือง ฉะนั้นการเมืองที่ปรากฏในเรื่องจากปกจึงเป็นการเมืองที่ผ่านมาจากวรรณกรรม ดังนั้นการวิเคราะห์จึงมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์วรรณกรรมมากกว่าจะเป็นการวิเคราะห์การเมือง แต่อย่างไรก็ดี ประเด็นสำคัญที่สุดที่ถูกนำเสนอในเรื่องจากปกก็คือ ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของนักเขียน จากการศึกษาพบว่า มีการนำเสนอชีวิตและผลงานของนักเขียนในเรื่องจากปกถึง 96 คน ประเด็นสำคัญรองลงมาคือการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาวรรณกรรม ประเด็นเกี่ยวกับองค์กรหรือกลุ่มทางวรรณ

กรรม หลักฐานข้อมูลทางวรรณกรรม และประเด็นทางด้านวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้เป็นประเด็นทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และควรค่าแก่การศึกษา

สรุปประเด็นการนำเสนอในเรื่องจากปก

เรื่องจากปกของนิตยสารมีความสำคัญในแง่ที่อาจนับได้ว่าเป็นตัวแทนของนิตยสารแต่ละฉบับ ทั้งนี้เพราะเรื่องจากปกเป็นเรื่องที่ได้รับการคัดสรรจากกองบรรณาธิการแล้วว่าเป็นเรื่องที่เด่นที่สุดในแต่ละฉบับ บางครั้งอาจกำหนดประเด็นขึ้นและเขียนกันเอง แต่บางครั้งก็เป็นนักเขียนจากภายนอกส่งเข้ามา เมื่อกองบรรณาธิการพิจารณาเห็นว่ามีความเด่นก็จะนำมาขึ้นเป็นเรื่องจากปก

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า เรื่องจากปกที่ถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรมทั้งหมดเป็นเรื่องเชิงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเกือบทั้งหมดเกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรม เรื่องจากปกที่นิยมทำมากที่สุดได้แก่เรื่องจากปกเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของนักเขียน รองลงมาได้แก่เรื่องเกี่ยวกับเนื้อหาวรรณกรรม ซึ่งอาจวิเคราะห์วรรณกรรมเป็นเรื่อง ๆ หรือจับประเด็นบางอย่างในงานวรรณกรรมมาวิเคราะห์

นิตยสารแนววรรณกรรมที่ทำเรื่องจากปกซึ่งเน้นเนื้อหาวรรณกรรมอย่างน่าสนใจที่สุดได้แก่นิตยสาร โลกหนังสือ ส่วนนิตยสาร ถนนหนังสือ เด่นในการเล่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของนักเขียน เรื่องจากปกของนิตยสาร Writer เกือบทั้งหมดเป็นบทสัมภาษณ์ ส่วนนิตยสาร ข้อถกเถียง เป็นนิตยสารฉบับเดียวที่ไม่มีเรื่องจากปก ทั้งนี้เพราะนิตยสารฉบับดังกล่าวเน้นการนำเสนอเรื่องสั้น มากกว่าการเน้นนำเสนอบทความหรือเนื้อหาในส่วนอื่น ๆ

นอกจากนี้ เรื่องจากปกของนิตยสาร โลกหนังสือ ยังมีลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งคือ มีการนำเสนอหลักฐานข้อมูลทางวรรณกรรม ซึ่งอาจเคยตีพิมพ์ที่อื่นมาก่อนหรือไม่ก็ได้ แต่หากกองบรรณาธิการพิจารณาว่ามีความสำคัญและความน่าสนใจก็จะนำมาทำเป็นเรื่องเด่นประจำฉบับ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏในนิตยสารฉบับอื่นอีก

ทั้งหมดที่กล่าวมาในหัวข้อนี้เป็นประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอในเรื่องจากปก ในหัวข้อต่อไปจะได้กล่าวถึงประเด็นการนำเสนอในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

2.8 ประเด็นการนำเสนอในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของนิยายสารแนววรรณกรรม เนื่องจากนิยายสารแนวนี้นั้นมีนโยบายหลักในการส่งเสริมศิลปะการประพันธ์ ดังนั้นเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอโดยภาพรวมจึงเป็นเรื่องที่เขียนอย่างจริงจัง (Serious) มุ่งเสนอสาระมากกว่าความบันเทิง การศึกษาครั้งนี้ จะวิเคราะห์เนื้อหาของเรื่องสั้นทั้งในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ก. การเมืองการปกครอง

จากการศึกษางานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอในนิยายสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งหมด 601 เรื่อง พบว่ามีเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครองจำนวน 131 เรื่อง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สามารถจัดแบ่งตามประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอได้ 4 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

1. ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง
2. ประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ
3. ประเด็นเกี่ยวกับนักการเมือง
4. ประเด็นเกี่ยวกับความผิดพลาดของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศ

ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาในแต่ละประเด็นต่อไป

1. ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองนั้น มีอยู่ทั้งหมด 54 เรื่องด้วยกัน ดังจะได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 18 ต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	สายไทย	วันเวลาที่ผ่านเลย
2	พ.ค.21	ช่อการะเกด	วรพจน์ ประพนธ์พันธ์	คืนที่ยังไม่สิ้นสุด
3	พ.ค.21	ช่อการะเกด	เกษ แก้วเกษศรี	เผือกเอ๋ย...
4	พ.ค.21	ช่อการะเกด	ไพสันต์ พรหมน้อย	คนบนเขาควาย
5	มี.ค.22	ช่อการะเกด	สายสันติ	อันเนื่องมาจากติดตะราง
6	มี.ค.22	ช่อการะเกด	พิเชียร สุญโญ	เกมจักรเบียบสังคม
7	มี.ค.22	ช่อการะเกด	นิเวศน์ กันไทยราษฎร์	คนอย่างเราไม่มีเวลาว่าง หรือกฟ่อ
8	มี.ค.22	ช่อการะเกด	คมสัน พงษ์สุธรรม	หยดหนึ่งในชนบท
9	ก.ย.22	ช่อการะเกด	ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์	ทางเลือกและสิ่งที่ต้องพิสูจน์
10	ก.ย.23	ช่อการะเกด	พิจิก ธันวา	ลูกของแม่
11	เม.ย.24	โลกหนังสือ	วัฒน์ วรलयงกูร	นกสีแดง
12	เม.ย.24	โลกหนังสือ	น้ำค้าง ชุ่มวดี	ผลพวงจากยุคสมัย
13	เม.ย.24	โลกหนังสือ	จำลอง ผังชลจิตร	เมฆฝอยกับลมเหนือ
14	เม.ย.24	โลกหนังสือ	ก้าน บริสุทธิ์	โอ้วาขุนทอง
15	มิ.ย.25	โลกหนังสือ	สุรัชย์ จันทิมาธร	ละครไม่มีชื่อ
16	ก.ค.25	โลกหนังสือ	คำถัน จันทนง	สิ่งที่ซำรูด
17	ก.ค.27	ถนนหนังสือ	พนม นันทพฤกษ์	บ้านบนเนิน
18	ส.ค.27	ถนนหนังสือ	ธรรมบุญ ศรีวุฒิ	ความคิดประเภทสอง
19	พ.ค.28	ถนนหนังสือ	ประเสริฐ จันคำ	แดกเหงือก
20	ม.ค.29	ถนนหนังสือ	ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์	คนตัดฟัน
21	ต.ค.29	ถนนหนังสือ	เสกสรรค์ ประเสริฐกุล	หญิงเฒ่าบนภูเขาชรา
22	ก.พ.30	ถนนหนังสือ	วัฒนา พัฒนพงศ์	นกที่ไร้ปีก
23	พ.ค.30	ถนนหนังสือ	สีไม้	เสรีภาพบนกำแพง
24	ต.ค.32	ช่อการะเกด	กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	สะพานขาด
25	พ.ค.33	ช่อการะเกด	ภาณุมาศ ภูมิถาวร	ใบไม้หลากสีต้น

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
26	พ.ค.33	ช่อการะเกด	ฟอน ฝ่าฟาง	อนุสาวรีย์
27	พ.ย.33	ช่อการะเกด	ธีระพงษ์ สงพะสะโรช	รบ
28	พ.ค.34	ช่อการะเกด	ชัชวาลย์ โคตรสงคราม	หลังจากสงคราม
29	มี.ค.35	ช่อการะเกด	ไพฑูรย์ ธีัญญา	ความตายในเดือนตุลาคม
30	มี.ค.35	ช่อการะเกด	ตึก วงศ์รัฐฯ	พินัยกรรมของชายวัยกลาง คน
31	มี.ค.35	ช่อการะเกด	อัศศิริ ธรรมโชติ	เมืองของผม
32	มี.ค.35	ช่อการะเกด	ประมวล มณีโรจน์	ลานนกหว้า
33	มี.ค.35	ช่อการะเกด	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	ปากกระบอก
34	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	อุดร วงษ์ทับทิม	มือที่มองไม่เห็น
35	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	ไพศาล ธีรพงศ์วิชัย	เขี้ยวอำพราง
36	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	ทินกร หุตางกูร	เธอเดินร่าอย่างเดียวดาย
37	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	มนต์ตะวัน อรัญญา	คนฆ่าตัวตาย
38	มี.ค.36	ช่อการะเกด	ศักดิ์ชัย ลักนาวิเชียร	ท่านนายพลและนักเขียน หนุ่ม
39	มี.ค.36	ช่อการะเกด	นิวัติ พุทธประสาท	ขาข้างที่ขาดหาย
40	มี.ค.36	ช่อการะเกด	สมใจ สมคิด	อิลชา อัลเลาะห์
41	พ.ค.36	WRITER	กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	แมวแห่งบูเต๊ะกรือซอ
42	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	คีน ญางเคิม	หมู่บ้านแห่งทุ่งภูเขา
43	มิ.ย.36	WRITER	ไพฑูรย์ ธีัญญา	แผ่นดินของเขา
44	ก.ค.36	WRITER	แพรว จารุ	เริ่มต้นตรงไหนดี
45	ก.ย.36	ช่อการะเกด	วินทร์ เลียววาริณ	เกม
46	ก.ย.36	ช่อการะเกด	ณรงค์ฤทธิ์ ศักดาณรงค์	การกลับมาของอีแร้งกับ นางนวล
47	ก.ย.37	ช่อการะเกด	ประชาคม สุนาชัย	อสรพิษ
48	ธ.ค.37	ช่อการะเกด	พอล นนทภา	เที่ยวบินวันเกิด
49	มิ.ย.38	ช่อการะเกด	กร ศิริวิวัฒน์	มดคันขี้หมา

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
50	มิ.ย.38	ช่อการะเกด	พรมาดา อุ่ทองคำ	ไต้เดือนปลายเบ็ด
51	มิ.ย.38	ช่อการะเกด	ยอดดา สะเข้มแข็ง	บทกวีแห่งเทือกเขา
52	ก.ย.38	ช่อการะเกด	ประชาคม ลูนาชัย	นิยายจากชายฝั่ง
53	ธ.ค.38	ช่อการะเกด	วินทร์ เลียววาริณ	กรรมนี้ของราช โลกสามใบ ของราษฎร เอกเทศ
54	ต.ค.39	ช่อการะเกด	วัน ฌ จันท์ธาร	ลิ้นชักที่เลิกใช้

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 54 เรื่อง ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 18 นี้ พบว่า สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 2 ประเด็น คือ

- 1.1 ประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งมีศูนย์กลางที่เมืองหลวง
- 1.2 ประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งมีศูนย์กลางตามแนวชายแดน

1.1 ประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งมีศูนย์กลางที่เมืองหลวง

ประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองหลวงนี้ จากการศึกษารื่องสั้นทั้ง 54 เรื่อง พบว่ามีประเด็นสำคัญที่ถูกลำเสนอ โดยเรียงลำดับตามเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองได้ 3 ช่วง ได้แก่

1.1.1 ความขัดแย้งทางการเมืองยุคปราบภัยคอมมิวนิสต์ก่อนการประกาศนโยบาย 66/23 (ก่อน พ.ศ. 2524)

1.1.2 ความขัดแย้งทางการเมืองหลังการประกาศนโยบาย 66/23 ถึง การปฏิวัติของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) พ.ศ. 2534

1.1.3 ความขัดแย้งทางการเมืองหลังการปฏิวัติของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) พ.ศ. 2534 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2539)

โดยในแต่ละช่วงเวลาดังกล่าวนี้ มีประเด็นสำคัญดังจะได้อธิบายถึงในแต่ละหัวข้อต่อไป

1.1.1 ความขัดแย้งทางการเมืองยุคปราบภัยคอมมิวนิสต์ก่อนการประกาศนโยบาย 66/28 (ก่อน พ.ศ. 2524)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหารในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้เข้ามาบริหารประเทศ รัฐบาลชุดนี้ได้ชื่อว่าเป็นรัฐบาลที่อนุรักษ์นิยม และต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างสุดขั้ว มีการจัดอบรมข้าราชการกรมกองต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงภัยคอมมิวนิสต์ มีการอนุมัติเงิน 2 หมื่นล้านบาท ให้กองทัพซื้ออาวุธป้องกันประเทศเพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ แม้ในมหาวิทยาลัยก็มีการห้ามสอนเรื่องเกี่ยวกับลัทธิการเมือง นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอีกหลายด้าน เช่นการห้ามมีกิจกรรมทางการเมืองทุกประเภท การควบคุมสื่อสารมวลชนทุกสื่ออย่างเคร่งครัด ยึดสิ่งตีพิมพ์ที่รัฐบาลเห็นว่าเป็นภัยต่อสังคม ตลอดจนสั่งเผาทำลายหนังสือก้าวหน้าทั้งทางด้านวรรณกรรมและการเมืองนับล้านเล่ม¹ ซึ่งนโยบายแข็งกร้าวเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนจำนวนมากหนีออกจากเมืองเข้าไปอยู่ในป่า ซึ่งเป็นการเสริมกำลังอันสำคัญให้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในขณะนั้นให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น²

ประเด็นสำคัญในเรื่องสั้นซึ่งถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรมก่อนปี พ.ศ. 2524 ได้แก่ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ความคิดระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย อันนำมาซึ่งการปะทะต่อสู้กันอย่างรุนแรง เนื้อหาของเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอส่วนใหญ่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายการใช้ความรุนแรงในการปราบปรามและกวาดจับผู้ที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ว่าเป็นนโยบายที่ผิดพลาด โดยเชื่อมโยงให้เห็นว่า ผู้ที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนั้น ที่แท้แล้วก็คือประชาชนที่ลำบากยากจน และทนต่อการถูกกดขี่จากฝ่ายรัฐและผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นไม่ไหว ศัตรูที่แท้จริงของรัฐบาลจึงมิใช่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แต่คือความยากจนและความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมนั่นเอง การปะทะต่อสู้กัน ไม่เพียงแต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาใด ๆ ได้แล้ว ยังนำมาซึ่งความเคียดแค้นของผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง และยังเป็นการเปิดช่องทางให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนใช้เป็นเครื่องมือในการหาผลประโยชน์เข้าสู่ตนเองอย่างมิชอบ เหตุการณ์ทางการเมืองก่อนปี พ.ศ. 2524 จึงอยู่ในช่วงที่บ้านเมืองตกอยู่ในความหวาดกลัวภัยจากการปะทะกันของทั้งสองฝ่าย มีคนมากมายที่เสียชีวิต

¹ ชีรณ คุปต์วัฒน์, “มองย้อนไปในวันวานของวรรณกรรม (ตอนที่ 4).” *สยามรัฐศิลปวิจารณ์* 26 (20 เมษายน 2523): 34.

² นิธิ เอียวศรีวงศ์ และคนอื่น ๆ, *ประวัติศาสตร์ไทย หน่วยที่ 9 - 15* (นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532), หน้า 553.

ชีวิตและถูกใส่ความอย่างไม่เป็นธรรมจากเหตุการณ์เหล่านี้ และอีกจำนวนมากที่ต้องรับโทษโดยไม่มีความคิด เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดความสะเทือนใจ ความสูญเสีย ความหวาดระแวง และความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นในสังคมตลอดเวลา

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้อย่างชัดเจนได้แก่ “ทางเลือกและสิ่งที่ต้องพิสูจน์” ของ ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์ ซึ่งได้กล่าวถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งถูกกดขี่โดยเจ้าหน้าที่รัฐจนชาวบ้านทนไม่ไหว เด็กหนุ่มในหมู่บ้านจึงเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเข้าปะทะต่อสู้กับรัฐบาลอย่างรุนแรง ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าการต่อสู้กันระหว่างรัฐบาลกับคอมมิวนิสต์ที่แท้แล้วก็คือการต่อสู้กันระหว่างผู้ต้องการกดขี่กับผู้ที่ต้องการปลดตัวเองออกจาก การถูกกดขี่ แม้ผู้เขียนจะไม่เห็นด้วยกับการใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา แต่ก็ชี้ให้เห็นว่า トラบใดที่การกดขี่ยังมีอยู่ การต่อสู้ก็จะไม่จบสิ้นลงไป แต่จะขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นสงคราม “คนบนเขาควาย” ของ ไพสันต์ พรหมน้อย ชี้ให้เห็นว่าการปะทะกันระหว่างรัฐบาลกับคอมมิวนิสต์นั้น ทำให้ชาวบ้านซึ่งไม่เกี่ยวข้องต้องได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง

การอาศัยนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องมือในการหาผลประโยชน์เข้าตัวของเจ้าหน้าที่บางคนยังสะท้อนได้จากเรื่องสั้นอีกหลายเรื่อง เช่น “เผือกเอ๋ย” ของ เกษแก้วเกษศรี สะท้อนปัญหาการใช้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการในการเอาเปรียบคดโกงชาวบ้าน ใครที่พยายามเรียกร้องความเป็นธรรมก็จะถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และถูกตามจับขังจนต้องหนีหายไปจากหมู่บ้าน “คืนที่ยังไม่สิ้นสุด” ของ วรพจน์ ประพนธ์พันธ์ ได้กล่าวถึงข้าราชการที่ฉวยโอกาสขูดรีดเงินทองจากประชาชน หากใครไม่มีเงินจ่ายก็จะถูกใส่ความว่าเป็นคอมมิวนิสต์และถูกขังคุกโดยไม่มี การตั้งข้อหาหรือสืบสวน ไม่มีแม้กำหนดเวลาที่จะถูกปล่อยตัว “หยดหนึ่งในชนบท” ชี้ให้เห็นว่าความหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์นั้น ที่แท้แล้วก็คือความหวาดกลัวภัยจากรัฐบาลนั่นเอง ชาวบ้านอาจถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ได้ทุกเมื่อ หากแม้มีเรื่องขัดแย้งส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ก็อาจถูกกลั่นแกล้งได้ “อันเนื่องมาจากติดตะราง” ของ สายสันติ ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่พยายามเรียกร้องความเป็นธรรมจะถูกกำจัดออกไปจากสังคม

เรื่องสั้นหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่แล้ว ไม่รู้จักและไม่เข้าใจว่าคอมมิวนิสต์คืออะไร รู้แต่เพียงจากการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาลว่าคอมมิวนิสต์เป็นสิ่งที่น่ากลัว ทุกคนกลัวคอมมิวนิสต์ โดยไม่รู้ว่าคอมมิวนิสต์คืออะไร “คนอย่างเราไม่มีเวลาว่างหรอกพ่อ” ของ นิเวศน์ กันไทยราษฎร์ และ “หยดหนึ่งในชนบท” ของ คมสัน พงษ์สุธรรม วิพากษ์วิจารณ์ว่าความกลัวคอมมิวนิสต์ของชาวบ้านก็เหมือนกับการกลัวผี กลัวสิ่งที่มองไม่เห็น ไม่รู้จัก ไม่รู้ว่าจริง ๆ แล้วคืออะไร

การต่อต้านการใช้ความรุนแรงในการปราบปรามปรากฏอยู่ในเรื่องสั้นกลุ่มนี้แทบทุกเรื่อง เช่น “ลูกของแม่” ของ พิชิก ธีรนา ซึ่งให้เห็นว่า ไม่ว่าจะฝ่ายคอมมิวนิสต์หรือฝ่ายรัฐบาลต่างก็เป็นคนไทยด้วยกันทั้งสิ้น เปรียบเหมือนกับเป็นลูกของแม่คนเดียวกัน จึงไม่สมควรที่จะต้องมาเข่นฆ่ากันเอง “เกมจักรเบียบสังคม” ของ พิเชียร สูญโญ ซึ่งให้เห็นว่า การต่อสู้ของลัทธิทางการเมืองทั้ง 2 ฝ่าย ต่างก็พยายามดึงประชาชนมาอยู่ฝ่ายของตนโดยไม่คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

จะเห็นว่าเรื่องสั้นที่ปรากฏในกลุ่มนี้ โดยทั่วไปแล้วจะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างรุนแรง และชี้ให้เห็นความผิดพลาดของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการใช้อำนาจรัฐอย่างไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ในการกดขี่ชาวบ้าน และวิเคราะห์ให้เห็นว่า โดยแท้จริงแล้ว สิ่งที่รัฐบาลต้องต่อสู้ด้วยมิใช่คอมมิวนิสต์ แต่คือความลำบาก ความยากจน และความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมนั่นเอง

1.1.2 ความขัดแย้งทางการเมืองหลังการประกาศนโยบาย 66/23 ถึง การปฏิวัติของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รตช.) พ.ศ. 2534

รัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร บริหารประเทศได้ 1 ปี กับ 13 วัน จึงถูกยึดอำนาจเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 โดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ และได้มีการแต่งตั้งให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีลักษณะแบบประชาธิปไตยเสรีนิยมมากขึ้น ใช้นโยบายทางการเมืองแทนการปฏิบัติงานทางการเมืองในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและผู้มีความเห็นขัดแย้งทางการเมือง ทำให้บรรยากาศความขัดแย้งแบบสุดขั้วค่อย ๆ คลายความตึงเครียดไปได้ตามลำดับ

สิ่งที่ผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนท่าทีของรัฐบาลในครั้งนี้นำมาจากปัจจัยหลายประการ และปัจจัยสำคัญประการหนึ่งก็คือ ความต้องการของรัฐที่จะดึงประชาชนและนักศึกษาที่ถูกผลักดันให้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ภายหลังจากถูกปราบปรามอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ให้กลับมาเป็นส่วนหนึ่งที่รัฐสามารถควบคุมได้ต่อไป

ทั้งนี้ จะเห็นว่า การปราบปรามนักศึกษาปัญญาชนอย่างรุนแรงช่วงปี พ.ศ. 2519 มีผลให้นักศึกษาปัญญาชนราว 2,000 - 3,000 คน หนีเข้าไปอยู่ในป่า ร่วมมือกับ พคท. เข้าต่อสู้

กับรัฐบาล โดย พทท. ไม่ต้องลงแรงอะไรมากนัก³ ดังนั้น หลังปี พ.ศ. 2519 - 2522 พทท. จึงมีความได้เปรียบรัฐบาลในทางด้านขวัญ กำลังใจ แม้แต่รัฐบาลเองก็ยอมรับว่า พทท. สามารถสร้างแนวร่วมในเมืองและต่างประเทศได้มากกว่าเดิม มีการคาดกันว่า พทท. ทางใต้อาจจะพัฒนาถึงขั้นตั้งเขตปลดปล่อยโดยสภาพ⁴ และเจ้าหน้าที่ข่าวกรองอาวุโสของอเมริกาก็คาดการณ์ว่า พทท. อาจจะเติบโตถึงขั้นก่อการร้ายในเมือง และยึดอำนาจภายใน 5 ปี⁵

ด้วยเหตุดังนี้ รัฐบาลจึงต้องพยายามดึงเอาปัญญาชนเหล่านั้นกลับสู่เมืองด้วยการกำหนดนโยบายผ่อนปรน โดยใช้นโยบายการเมืองนำการทหาร

ในปี พ.ศ. 2523 เกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน ทำให้ค่าครองชีพโดยทั่วไปสูงตามไปด้วย หลังจากปรับการขึ้นราคาน้ำมันแล้ว ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 ได้มีการเคลื่อนไหวภายในสภาที่จะเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ในที่สุดพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ประกาศลาออกกลางสภาเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2523 เนื่องจากเกรงว่าจะแพ้เสียงในสภาผู้แทนราษฎร พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบกได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อมา และได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2523

ปัญหาสำคัญในระยะต้นของรัฐบาลยุคพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นี้ ยังคงเป็นปัญหาเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พทท.) ซึ่งพลเอกเปรม จัดให้ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดในประเทศที่ต้องจัดการแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุดในขณะนั้น⁶

นโยบายทางการเมืองในการปราบปราม พทท. ที่สำคัญที่สุดของรัฐบาลชุดนี้ ได้แก่นโยบาย 66 / 23 ซึ่งมีสาระหลักอยู่ตรงข้อความที่ว่า

...ตลอดระยะเวลาของการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ งานการเมืองเป็นสิ่งชี้ขาด งานการทหารจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้บรรลุลูกาการกิจงานการเมืองเป็นสำคัญ

³ พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2535), หน้า 197.

⁴ “วิเคราะห์ พทท. ปี 2522,” ปฏิญญา 1 (16 - 31 ธันวาคม 2521): 5 - 10.

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์, นายกรัฐมนตรีคนที่ 16 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จตุจักร, 2523), หน้า 206 - 207.

...ขจัดเหตุแห่งความไม่เป็นธรรมในสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่นถึงระดับชาติ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการอย่างเฉียบขาด ทำลายการกดขี่ขูดรีดทั้งสิ้น สร้างความปลอดภัยให้เกิดแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน...⁷

นอกจากนี้ รัฐบาลยังเปิดโอกาสให้ผู้ “หลงผิด” ที่เข้าร่วมกับ พคท. มีโอกาสกลับสู่เมือง และสามารถมีชีวิตอย่างคนปกติ โดยรัฐบาลจะไม่เอาผิด เช่น นักศึกษาสามารถกลับเข้าเรียนในสถานภาพก่อน 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ข้าราชการมีสิทธิกลับเข้ารับราชการในกรมกองเดิมของตน ชาวนามีสิทธิกลับเข้าไปใช้ชีวิตในหมู่บ้านของตน โดยที่รัฐบาลจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับค้ำเอาโทษ

ผลจากการนำนโยบายรุดทางการเมืองมาใช้อย่างจริงจังในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ผนวกกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายใน พคท. เอง รัฐบาลสามารถฉวยโอกาสนี้ดึงปัญญาชนและผู้ปฏิบัติงานของ พคท. ให้กลับคืนสู่เมืองได้มากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2523 มีผู้มอบตัวกับทางการจำนวน 1,656 คน ปี พ.ศ. 2524 จากเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน มีผู้เข้ามามอบตัวจำนวน 495 คน นอกจากนี้ จากรายงานของทางการยังกล่าวด้วยว่า พคท. ได้สูญเสียกำลังทหารจากการมอบตัวระหว่างเดือนตุลาคม 2523 - เมษายน 2524 ไม่ต่ำกว่า 1,295 คน ยอดกำลังของ พคท. ซึ่งเคยมีราว 11,000 คน ลดลงเรื่อยมานับแต่ พ.ศ. 2522 คาดว่าเหลือราว 7,900 คน ในปี 2524⁸ และเหลืออยู่ 400 - 500 คน ในปี พ.ศ. 2530 หลังจากนั้น ในปี พ.ศ. 2533 ดำรวจประกาศว่า สมาชิกพรรคสำคัญเพียง 3 คนเท่านั้น ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ และในจำนวนนี้เพียง 1 คนเท่านั้นที่อยู่ในประเทศไทย⁹ ทั้งหมดนี้มีผลให้ พคท. สูญเสียกำลังคน ขวัญ กำลังใจอย่างไม่เคยประสบมาก่อน ทำให้ พคท. มีสภาพแบบองค์กรที่ล่มสลาย

เรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอในระยะนี้ส่วนใหญ่เขียนขึ้นโดยนักศึกษาปัญญาชนที่ออกจากป่า เช่นงานเขียนของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล วัฒน์ วรรณยางกูร และ สุรชัย จันทิมาทร เป็นต้น ดังนั้นแนวเรื่องโดยทั่วไปจึงต่างจากเรื่องสั้นในระยะก่อนหน้านี้นี้ที่มักเลือกวิพากษ์วิจารณ์

⁷ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66 / 2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ อ้างถึงใน พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่, หน้า 201.

⁸ “พคท. ถึงคราววิบัติ ?,” สู่อุณาคร (9 - 15 สิงหาคม 2524): 10 - 11.

⁹ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ตรีสวิน, 2539), หน้า 529.

การทำงานของฝ่ายรัฐบาล มาสู่การวิพากษ์วิจารณ์พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจากภายใน เรื่องสั้นหลายเรื่องชี้ให้เห็นความแตกแยกของอุดมการณ์ความคิดระหว่าง พทท. กับนักศึกษาซึ่งเข้าไปเสริม หลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า พทท. มิได้มีอุดมการณ์ดังที่กล่าวอ้างอย่างแท้จริง แต่ใช้สถานการณ์ของบ้านเมืองเพื่อเป็นทางปู้ไปสู่อำนาจในการปกครองรัฐ เรื่องสั้นเหล่านี้มักแสดงถึงความผิดหวังและชี้ให้เห็นว่า การต่อสู้ในป่าไม้โชหนทางที่จะนำไปสู่ทางออกของสังคมได้ การต่อสู้ในเมืองน่าจะได้ผลมากกว่า นิตยสาร โลกหนังสือ เรียกเรื่องสั้นเหล่านี้ว่า “วรรณกรรมบาดแผล”

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “นกสีแดง” ของ วัฒน์ วรรณยางกูร “ผลพวงจากยุคสมัย” ของ น้ำค้าง ชุ่มวลี “เมฆลอยกับลมเหนือ” ของ จำลอง ฝั่งชลจิตร “ไอ้วาขุนทอง” ของ ก้าน บริสุทธิ “ละครไม่มีชื่อ” ของ สุรชัย จันทิมาธร “บ้านบนเนิน” ของ พนม นันทพฤกษ์ “คนตัดฟัน” ของ ชัยรินทร์ ไชยวัฒน์ “หญิงเฒ่าบนภูเขาชรา” ของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

“นกสีแดง” เป็นเรื่องเชิงสัญลักษณ์โดยใช้ “นกสีแดง” แทนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และ “นกสีเหลือง” แทนนักศึกษาปัญญาชนสมัยปี พ.ศ. 2519 ดำเนินเรื่องโดยให้นกสีเหลืองตัวหนึ่งปรารถนาที่จะเป็นนกสีแดงเพื่อที่จะทำประโยชน์ได้อย่างเต็มที่อย่างทีนกสีแดงกล่าวชักชวน แต่เมื่อเข้าไปเป็นนกสีแดงจริง ๆ กลับพบว่าไม่มีประโยชน์ไม่มีความหมาย นกสีแดงต้องทำอะไรตามคำสั่ง ตามกลุ่ม โดยไม่อาจคิดเองได้อย่างอิสระ นกสีเหลืองรู้สึกผิดหวังในตอนท้ายจึงพูดกับหัวหน้าฝูงนกสีแดงว่าจะกลับมาเป็นนกสีเหลืองเหมือนเดิม ดังนี้

“ข้ารู้ว่าข้าไม่ใช่ นกสีแดง มันสูงส่งเกินไปสำหรับข้า” นกสีเหลืองกล่าว

“ดีแล้วที่รู้ตัว ข้าก็ติดตามดูเจ้ามานานแล้ว อย่างเจ้านะ ไม่มีวันเป็นนกสีแดงได้หรอก เจ้ากำลังเสื่อมสี ธาตุแท้ที่เป็นสีเหลืองของเจ้าไม่ได้เปลี่ยนแปลงเลย เพียงแต่มันหลบไปชั่วคราวเท่านั้น ดีแล้วเจ้าอย่าหลอกตัวเองต่อไปเลย” นกตาเล็กกล่าวพลางพยักหน้า ยิ้มอยู่ในตา

“ไม่ ไม่ใช่ ข้าไม่ได้เสื่อมสี เพราะข้าไม่เคยเป็นนกสีแดง ข้าหลอกตัวเองเหมือนกับที่พวกเจ้าหลอกตัวเอง คูสิ โคนขนของพวกเจ้ามันก็ล้วนดำด่างลายเช่นกัน เจ้ามันนกปลอมสี”

“นกสีเหลือง!” นกตาเล็กทวาด “อย่าทำตัวเป็นหมาจิ้งจอกกับบงุ่นเปรี้ยวหน่อยเลย เจ้ากำลังคัดค้านฝูงนกสีแดง”

“นกต่างอย่างเจ้าก็ดีแต่เอาฝูงมาข่มขู่คนอื่น ข้าอยากจะบอกว่าประเพณีของฝูงนกสีแดงนี้แหละที่จะทำให้นกสีแดงที่แท้จริงสูญพันธุ์ จะทำให้นกสีต่างมีมากขึ้น”¹⁰

¹⁰ วัฒน์ วรรณยางกูร, “นกสีแดง,” โลกหนังสือ 4 (เมษายน 2524): หน้า 34.

“หญิงเฒ่าบนภูเขาชรา” วิพากษ์วิจารณ์ขบวนการคอมมิวนิสต์ว่ามีอุดมการณ์กับการกระทำที่ขัดแย้งกัน ทางหนึ่งประกาศว่าเพื่อช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก แต่อีกทางหนึ่งก็ทำร้ายผู้ทุกข์ยากอยู่ในที่ ดังนั้นอุดมการณ์เหล่านี้จึงเป็นเพียงการกล่าวอ้างเพื่อปูทางไปสู่อำนาจ มิใช่มาจากความจริงใจที่แท้จริง

นอกจากเรื่องสั้นซึ่งแสดงความผิดหวัง และวิเคราะห์ให้เห็นความผิดพลาดของพลท. แล้ว เรื่องสั้นอีกกลุ่มหนึ่ง สะท้อนภาพตัวของปัญญาชนเองภายหลังที่ออกจากป่า เช่น เรื่องสั้นเรื่อง “สิ่งซำรุด” ของ คำลั่น จันทอง สะท้อนให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่สนใจอยู่แต่กับกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานมากกว่าจะคิดคำนึงถึงสังคมส่วนรวม ปัญญาชนที่ออกจากป่าจึงเป็นเพียงสิ่งซำรุดของสังคมเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ดี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา เริ่มเกิดเรื่องสั้นที่ตั้งคำถามกับปัญญาชนที่ออกจากป่าซึ่งเคยประกาศว่าจะเริ่มการต่อสู้ครั้งใหม่ในเมืองนั้น ว่าปัญญาชนเหล่านี้มีความจริงใจเพียงใดในการประกาศเช่นนั้น เช่น “ใบไม้หลากสีสัน” ของ ภาณุมาศ ภูมิถาวร สะท้อนว่าปัญญาชนส่วนหนึ่งที่ออกจากป่าหลังนโยบาย 66/23 มิได้กระทำตามอุดมการณ์ที่ตนเองเคยประกาศไว้ แต่กลับยอมตนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมอย่างที่พวกเขาเคยประณาม

นอกจากนี้ยังเริ่มเกิดคำถามใหม่ ๆ ขึ้นมาว่า การต่อสู้ที่ผ่านมาทั้งหมดนั้นถูกต้องหรือไม่ และเราควรจะไปเดินต่อไปในทิศทางไหน อย่างไร “อนุสาวรีย์” ของ ฟอน ฟ้าฟาง เริ่มแสดงความรู้สึกว่า การต่อสู้ทางการเมืองที่ผ่านมาเป็นความผิดพลาด แต่ทั้งนี้ผู้เขียนเองก็ไม่สามารถตอบได้ว่า ทางที่ถูกที่ควรนั้นควรจะไปในทิศทางไหน

จะเห็นว่าเรื่องสั้นที่ปรากฏในระยะนี้ มีจุดใหญ่อยู่ที่การแสดงถึงความท้อแท้ผิดหวังต่อ พลท. รวมไปถึงตัวของปัญญาชนเองในบางส่วน และเริ่มเกิดคำถามใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีคำตอบว่าสิ่งที่ผ่านมานั้นถูกต้องหรือไม่

นอกจากเรื่องสั้นแนว “บาดแผล” ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีเรื่องสั้นอีกบางส่วนที่ยังคงแนวเรื่องเหมือนในระยะก่อนหน้า กล่าวคือเป็นการวิพากษ์วิจารณ์การปะทะกันของ พลท. กับ รัฐบาล โดยสรุปว่าผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างแท้จริงคือประชาชนที่ไม่รู้เรื่องราวด้วย และทางออกของปัญหานั้นจะอยู่ที่การหันหน้าเข้าหากันของทั้งสองฝ่าย เช่น “เสรีภาพบนกำแพง” ของ สีไม้ สะท้อนความขัดแย้งกันของทั้งสองฝ่ายชายและฝ่ายขวา โดยชี้ให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายต่างก็ทำร้ายประชาชนไม่แตกต่างกันนัก เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้ประเทศเยอรมันเป็นฉากในการสะท้อนความรู้สึก “นกที่ไร้ปีก” ของ วัฒนา พัฒนพงศ์ สะท้อนเหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519 โดยวิพากษ์วิจารณ์ว่า การปะทะกันของทั้งสองฝ่ายมีแต่จะทำให้เกิดความสูญเสีย และเปรียบเทียบกับนกว่า นกปีกเดียวไม่สามารถบินได้ ต้องใช้ทั้งสองปีก ดังนั้นจึงเสนอให้ทั้งสองฝ่ายหันหน้าเข้าหากันเพื่อพัฒนาประเทศชาติ

1.1.3 ความขัดแย้งทางการเมืองหลังการปฏิวัติของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่ง ชาติ (รสช.) พ.ศ. 2534 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2539)

รัฐพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ บริหารประเทศได้ 8 ปี 5 เดือน จึงประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2531 และมีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 ปรากฏว่าพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดคือพรรคชาติไทย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย จึงได้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลคนต่อมา

ปัญหาสำคัญของรัฐบาลชุดนี้มีหลายประการ แต่ปัญหาที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดได้แก่ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง และปัญหาสำคัญประการต่อมาได้แก่ การเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงกับฝ่ายผู้นำทหาร ซึ่งนำไปสู่การยึดอำนาจโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และหลังจากการยึดอำนาจ 12 วัน ก็ได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี

หลังจากจัดตั้งรัฐบาลแล้ว ก็มีการจัดตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้น เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2534 ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่าถูกร่างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการสานต่ออำนาจทางการเมืองของ รสช. เช่นในบทเฉพาะกาลก็ให้อำนาจฝ่ายทหารเหนือรัฐสภาอีก 4 ปี ประธานวุฒิสภามีตำแหน่งเป็นประธานรัฐสภา และมีบทบาทสำคัญในการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีคนใหม่ต่อพระมหากษัตริย์ รวมถึงข้อกำหนดที่ว่านายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งหมายความว่าผู้นำคณะทหาร รสช. ก็เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีได้โดยไม่ต้องผ่านการเลือกตั้ง ทำให้เกิดความไม่พอใจและความหวาดระแวงอย่างกว้างขวางว่า คณะ รสช. จะไม่คืนอำนาจให้ประชาชนอย่างที่กำลังกล่าวอ้างอย่างแท้จริง มีการประท้วงบทเฉพาะกาลในร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ทันทีจนนำไปสู่ความเครียดทางการเมือง แต่อย่างไรก็ดี สถานการณ์ทุกอย่างก็ผ่อนคลายลง หลังจากวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 เมื่อพลเอกสุจินดา คราประยูร แคนนำสำคัญของคณะ รสช. ได้ออกมาให้สัตย์ปฏิญาณว่า ตนและพลอากาศเอกเกษร โจนินิล จะไม่รับตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เมื่อรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ ผลสุดท้ายรัฐธรรมนูญก็ผ่านสภาทั้งสามวาระ¹¹

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว คณะ รสช. ยังดำเนินการอีกหลายอย่าง เช่นการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อสืบสวนว่ารัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกชาติชายมีความร้ายแรงผิดปกติในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งหรือไม่ ซึ่งถูกตั้งข้อสังเกตว่า เป็นไปเพื่อผลทางการเมืองมากกว่าจะสืบสวนจริง ๆ

¹¹ ลิขิต ธีรเวคิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 222.

นอกจากนี้ยังได้มีการรวบรวมนักการเมืองเก่าและผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นขึ้น เพื่อตั้งพรรคการเมืองใหม่สำหรับรองรับการเลือกตั้ง¹² พรรคการเมืองดังกล่าวนี้คือ พรรคสามัคคีธรรม นั้นเอง

รัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุนบริหารประเทศได้ประมาณ 1 ปี เมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2534 เสร็จสิ้นลง จึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นใหม่ในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535¹³

ผลการเลือกตั้งทั่วไปปรากฏว่า พรรคสามัคคีธรรมได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด มีการประชุมพรรคการเมือง 5 พรรค ได้แก่พรรคสามัคคีธรรม พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย และพรรคราษฎร ที่บ้านพักกองบัญชาการทหารอากาศ ประกาศจัดตั้งรัฐบาล โดยต่อมาก็ได้เสนอชื่อ นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม เป็นนายกรัฐมนตรี ขณะเดียวกันก็มีกระแสด้านการเอาคนนอกมาเป็นนายกรัฐมนตรี

แต่การดำรงตำแหน่งของนายณรงค์ วงศ์วรรณ มีปัญหา เพราะถูกตั้งข้อสงสัยว่าพัวพันกับธุรกิจที่ไม่ชอบมาพากล จนทางประเทศสหรัฐอเมริกางดวีซ่าเข้าเมือง ประเด็นสำคัญดังกล่าวได้นำไปสู่การถอยฉากของพรรคที่จะร่วมรัฐบาลทั้งห้าพรรค ผลสุดท้ายก็มีการเสนอชื่อ พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยพลเอกสุจินดากล่าวว่า ที่เข้ารับตำแหน่งและยอมเสียคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ก็เพราะ “เสียสัจย์เพื่อชาติ”

แต่หนทางทางการเมืองของพลเอกสุจินดาก็ไม่ราบเรียบ เริ่มมีการประท้วงการดำรงตำแหน่งของพลเอกสุจินดา เริ่มต้นด้วยการอดอาหารของ ร.ต. ฉลาด วรฉัตร และร่วมด้วยนางประทีป ฮาตะ นอกจากนี้ก็มีการร่วมประท้วงโดยนิสิตนักศึกษาและประชาชนทั่วไป ต่อมา พลตรีจำลอง ศรีเมือง ก็ได้ประกาศอดอาหารเพื่อประท้วงด้วย และขอให้พลเอกสุจินดาลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การประท้วงมีติดต่อกันหลายคืน จนในที่สุดการชุมนุมประท้วงของประชาชนก็ได้นำไปสู่การปะทะกับกำลังของเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดการใช้กำลังเข้าปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรง ในระหว่างวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เหตุการณ์ครั้งนี้สงบลงโดยพระบารมีปกเกล้าของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในคืนวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเรียกตัว พลตรีจำลอง ศรีเมือง และ พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้าเฝ้า จากนั้น พลเอกสุจินดา คราประยูร จึงได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 48 วัน

¹² ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ, หน้า 602.

¹³ ลิขิต ธีรเวคิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. หน้า 222.

เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในระหว่างวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” นี้ ทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติเป็นอย่างมาก โดยไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ยังสร้างความสะเทือนใจให้กับคนในชาติเป็นอย่างยิ่ง

ภายหลังเหตุการณ์ปรากฏว่า ทหารถูกต่อต้านจากประชาชนอย่างมาก เช่น แพทย์พยาบาลบางคนในโรงพยาบาลไม่รับรักษาคนไข้ที่เป็นทหารหรือครอบครัวของทหาร¹⁴ หรือกรณีคณาจารย์สถาบันราชภัฏเทพสตรีหรือวิทยาลัยครูเทพสตรีลพบุรี ได้ประชุมและเสนอให้กรรมการบริหารสถาบันงดรับนักศึกษาที่เป็นทหารเข้าศึกษาในสถาบัน รวมทั้งคณาจารย์ที่มีชั่วโมงบรรยายในค่ายทหารทุกแห่งภายในจังหวัด ก็ขอลอนตัวจากการไปบรรยายทั้งหมด¹⁵ นอกจากนี้ ยังมีนายทหารหลายคนถูกประชาชนรุมทำร้ายจนบาดเจ็บสาหัส จนทางกองทัพต้องมีหนังสือเวียนแจ้งทหารทุกหน่วยให้ระวังตัวและให้ถอดเครื่องแบบในขณะไปทำงาน¹⁶

มีการพยายามเรียกร้อยจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ว่าเป็นเหตุแห่ง “ทหาร” กับ “กองทัพ” ทหารก็คือประชาชน ความผิดมิใช่อยู่ที่นายทหาร แต่อยู่ที่ผู้บัญชาการบางคน และเรียกร้อยความรักความสามัคคีของคนในชาติให้กลับคืนมา¹⁷

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นทางการเมืองในนิยายสารแนวมรรณกรรมระยะหลังปี พ.ศ. 2534 หรือหลังเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2534 โดยมากมุ่งประณามการทำรัฐประหารของคณะ รสช. “เมืองของผม” ของ อัสศิริ ธรรมโชติ ชี้ให้เห็นว่า การก่อรัฐประหารของคณะ รสช. ไม่มีความชอบธรรม ทั้งยังก่อให้เกิดผลเสียมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งความสับสนมีเกิดขึ้นในสังคมหลังการก่อรัฐประหารปี พ.ศ. 2534 นี้ อาจส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางการเมืองในระยะต่อมาได้ ซึ่งคำทำนายของ อัสศิริ ธรรมโชติ ก็เป็นจริงในระยะต่อมา คือการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 เรื่องสั้นที่แสดงความไม่พอใจต่อคณะ รสช. อย่างเด่นชัดอีกเรื่องหนึ่งคือ “ปากกระบอก” ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ซึ่งแสดงความเบื่อหน่ายและไม่พอใจต่อการปฏิวัติและรัฐประหารในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา โดยชี้ว่าไม่ได้ทำให้เกิดประโยชน์อะไร ทั้งยังทำให้เกิดความเสียหายตามมาอย่างมากมาย

¹⁴ สยามรัฐ (30 พฤษภาคม 2535): 14.

¹⁵ มติชน (22 พฤษภาคม 2535): 21.

¹⁶ มติชน (23 พฤษภาคม 2535): 21.

¹⁷ สยามรัฐ (30 พฤษภาคม 2535): 1.

เรื่องสั้นหลังเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 โดยมากมุ่งสะท้อนความรุนแรงของเหตุการณ์ แสดงออกถึงความสะเทือนใจกับความสูญเสีย ตลอดจนประณามการกระทำของทหารและผู้มีอำนาจในกองทัพ เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “เขียวอำพราง” ของ ไพศาล ธีรพงศ์วิชัย เป็นเรื่องเชิงสัญลักษณ์ ประณามทหารอย่างรุนแรง โดยใช้ “นกเสรี” เป็นตัวแทนเสรีภาพของประชาชน และใช้ “สัตว์เดรัจฉาน” แทนผู้นำซึ่งมีอำนาจทางการเมือง ในขณะที่ “เธอเดินร่าอย่างเดียวดาย” ของ ทินกร หุตางกูร แสดงความสะเทือนใจต่อการสูญเสียคนรักไปในเหตุการณ์ “คนฆ่าตัวตาย” ของ มนต์ตะวัน อรัญญา “ท่านนายพลและนักเขียนหนุ่ม” ของ ศักดิ์ชัย ลัคนาวีเชียร และ “เริ่มต้นตรงไหนดี” ของ แพร จารูชี ให้เห็นว่าการแย่งอำนาจทางการเมือง ล้วนมีสาเหตุมาจากความโลภ ความต้องการทางลัดไปสู่อำนาจของกลุ่มทหารบางกลุ่ม “ข้างข้างที่หาย” ของ นิวัติ พุทธประสาท แสดงความสะเทือนใจต่อเหตุการณ์ โดยชี้ให้เห็นว่ามีคนบาดเจ็บ พิการ และล้มตายเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ผู้นำทหารที่ออกคำสั่งยังคงใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติเหมือนกับว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้น “ไส้เดือนปลายเบ็ด” ของ พรดา อุ่ทองคำ เปรียบเทียบประชาชนที่มาร่วมประท้วงและถูกเข่นฆ่าว่าเป็นเหมือนไส้เดือนปลายเบ็ดที่เป็นเหยื่อล่อผู้มีอำนาจให้มาติดกับ

เรื่องสั้นบางเรื่อง นำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป “แผ่นดินของเขา” ของ ไพฑูรย์ ธีรญา ชี้ให้เห็นว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นปัญหาของชนชั้นกลางในเมืองใหญ่ มิใช่ปัญหาของคนทั้งประเทศ โดยให้ตัวละครกลุ่มหนึ่งออกไปเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยในชนบทที่ห่างไกลภายหลังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ก็มาพบว่าชาวชนบทห่างไกลดังกล่าวนี้ต้องเผชิญกับความอดอยากลำบากจนสามารถฆ่ากันตายได้เพียงเพราะการแย่งเห็ด ดังนั้นคำว่า “ประชาธิปไตย” จึงไม่มีความหมายหรือความสำคัญกับชาวบ้านเหล่านี้แต่อย่างไร

เรื่องสั้นบางเรื่องเตือนสติและเสนอทางออกให้กับสังคม “การกลับมาของอีแร้งกับนางนวล” ของ ณรงค์ฤทธิ์ ศักคารณรงค์ เป็นเรื่องเชิงสัญลักษณ์ โดยใช้ “นกนางนวล” แทนความสงบสุข และ “นกอีแร้ง” แทนความรุนแรงความเกลียดชัง โดยวิเคราะห์สภาพการณ์ทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์ พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ว่าประชาชนเห็นทหารเป็นศัตรู มุ่งทำร้ายทหารจนบาดเจ็บมากมาย ในขณะที่มองรัฐบาลขณะนั้นว่าเป็นตัวแทนแห่งความสงบสุข ซึ่งผู้เขียนเตือนว่าการใช้ความรุนแรงทำร้ายทหารอาจทำให้ทหารใช้ความรุนแรงตอบโต้ และรัฐบาลที่ประชาชนไว้วางใจอาจมี “พายุร้าย” ซ่อนอยู่เบื้องหลัง ภาวะที่ประชาชนกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้นจึงรุนแรงทั้งด้านหน้าและด้านหลัง การจะรอดพ้นจากวิกฤตการณ์นี้ได้ ผู้เขียนเสนอโดยผ่านการพูดของผู้เฒ่าประจำหมู่บ้านในเรื่องว่า “ทางรอดมีอยู่ทางเดียว ต้องรวมกัน อยู่อย่างสงบ

ขณะนี้ทะเลกำลังบ้าคลั่ง เกิดพายุในสายน้ำ ฟ้าผ่า ฝนตกหนัก หันหน้าไปทางไหนมีแต่ความรุนแรงน่ากลัว ถ้าไม่รู้จักใช้สติปัญญาทุกคนก็จะกลายเป็นเหยื่อของอิแรงที่สุดในที่สุด”¹⁸ “กรรมนิชองรรษ โลกสามใบของราชฎร์ เอกเทศ” ของ วินทร์ เลียววาริณ ให้ภาพเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองตั้งแต่ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519 จนเชื่อมโยงมาถึงเหตุการณ์ พฤษภาคม พ.ศ. 2535 โดยชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มักเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ทางออกของคนในสังคมอยู่ที่การให้อภัยซึ่งกันและกัน

นอกจากเรื่องสั้นสะท้อนเหตุการณ์รัฐประหารของคณะ รสช. จนมาถึงเหตุการณ์ พฤษภาคม พ.ศ. 2535 แล้ว ยังมีเรื่องสั้นในกลุ่มนี้อีกบางเรื่องที่ยังคงนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับ พคท. โดยนำเสนอในลักษณะเรื่องเล่าย้อนหลังถึงเหตุการณ์ในอดีต “หมู่บ้านแห่งทุ่งภูเขา” ของ คีรี ญางเคิม สะท้อนเหตุการณ์หลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ว่ามีนักศึกษาปัญญาชนจำนวนมากเดินทางเข้าไปเผยแพร่ความรู้ประชาธิปไตยสู่ชนบท และพบว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านเต็มไปด้วยความสุขและความอบอุ่น จนหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 จึงต้องหลบหนีภัยทางการเมือง กระทั่งหลังนโยบาย 66/23 จึงกลับสู่เมืองหลวง ซึ่งเห็นว่าสภาพในเมืองหลวงน่าอึดอัด เต็มไปด้วยมลพิษ แต่พวกเขาก็ไม่สามารถทำอะไรได้มากไปกว่าการรำลึกย้อนหลังและเฝ้าฝันว่าวันหนึ่งจะกลับไปอยู่ร่วมกับชาวบ้านในหุบเขาอีก “ลานนกหว้า” ของ ประมวล มณีโรจน์ สะท้อนความแตกแยกของคนในขบวนการคอมมิวนิสต์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามักมีการอ้างอุดมการณ์ในการกำจัดผู้ที่มีเรื่องขัดแย้งกับตนเองแม้เรื่องส่วนตัว ซึ่งไม่แตกต่างจากผู้นำเผด็จการในเมืองหลวงแต่อย่างไร คนในขบวนการคอมมิวนิสต์จึงต่างก็หวาดระแวงกันเองตลอดเวลา และในที่สุดเมื่อรัฐบาลประกาศนโยบาย 66/23 คนจำนวนมากจึงเลือกกลับเมือง “ลินชักที่เลิกใช้” ของ วันฉ ฉันทร์ธาร และ “อิธชา อัลเกาะหี” ของ สมใจ สมคิด วิพากษ์วิจารณ์ปัญญาชนรุ่น 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ว่าเมื่อเวลาเปลี่ยน อุดมการณ์ของคนกลุ่มนี้ก็เปลี่ยนไปเช่นกัน

¹⁸ ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรงค์, “การกลับมาของอิแรงกับนางนวล,” ช่อการะเกด (15 กรกฎาคม - กันยายน 2536): หน้า 170 - 171.

จะเห็นว่าเรื่องสั้นที่มุ่งเสนอประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองโดยมีศูนย์กลางที่เมืองหลวงนี้ มีเนื้อหาที่สำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรกได้แก่เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและคอมมิวนิสต์ ซึ่งให้ภาพที่แตกต่างกันไประหว่างก่อนการประกาศนโยบาย 66/23 และภายหลัง และแสดงความผิดหวังต่อปัญญาชนภายหลังที่ออกจากป่าว่ามีได้ทำตามอุดมการณ์ดังที่ได้ประกาศไว้ อีกประเด็นที่สำคัญและถูกนำมาเสนอเป็นจำนวนมากในระยะหลังได้แก่ประเด็นเกี่ยวกับความรุนแรงทางการเมืองในปี พ.ศ. 2535

1.2 ประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองโดยมีศูนย์กลางตามแนวชายแดน

นอกจากความขัดแย้งทางการเมืองโดยมีศูนย์กลางที่เมืองหลวงแล้ว ตามแนวชายแดนก็ยังนับว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในเรื่องสั้นที่ปรากฏอยู่ในนิตยสารแนววรรณกรรม พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ความขัดแย้งภายในประเทศ และความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.2.1 ความขัดแย้งภายในประเทศ

ประเด็นความขัดแย้งภายในประเทศที่ถูกนำเสนอที่สำคัญได้แก่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายขบวนการแบ่งแยกดินแดนทางภาคใต้ เรื่องสั้นที่นำเสนอในประเด็นนี้ เช่น “บทกวีแห่งเทือกเขา” ของ ยอดดา สะเซิมเซ็ง “สะพานขาด” และ “แมวแห่งบูเต๊ะกรือซอ” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์

“บทกวีแห่งเทือกเขา” ซึ่งให้เห็นว่า ความเชื่อในเรื่องศาสนาที่ต่างกันเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้ง ชาวบ้านมุสลิมมักถูกเจ้าหน้าที่รัฐทำร้าย หรือใช้อำนาจรัฐตัดสินโทษอย่างไม่เป็นธรรม เมื่อชาวบ้านทนการถูกกดขี่ไม่ไหวจึงต้องลุกขึ้นมาต่อสู้ แต่อย่างไรก็ดี ขบวนการแบ่งแยกดินแดนทางภาคใต้ก็มีอยู่หลายกลุ่ม บางกลุ่มทำเพื่ออุดมการณ์ บางกลุ่มอ้างเรื่องของศาสนาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน บางกลุ่มก็ทำเพื่อล้างแค้น ผู้เขียนเสนอว่า ศาสนาเป็นเรื่องของการสอนให้คนทำความดี ดังนั้นแม้จะนับถือศาสนาไหนก็ไม่สำคัญ สำคัญอยู่ตรงที่ว่าหากทุกคนยอมรับซึ่งกันและกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ปัญหาต่าง ๆ ก็จะถูกแก้ไข

“แมวแห่งบูเต๊ะกรือซอ” ซึ่งให้เห็นว่ากรณีของขบวนการแบ่งแยกดินแดนทางภาคใต้มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกับกรณีการปราบปรามคอมมิวนิสต์มากนัก รัฐบาลมักโฆษณาชวนเชื่อโดยวาดภาพขบวนการแบ่งแยกดินแดนว่าเป็นโจรผู้ร้ายที่น่ากลัว แต่สำหรับชาวบ้านซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่แล้วกลับเรียกขบวนการเหล่านี้ว่า “อับดุลกาเดร์” ซึ่งหมายถึงวีรบุรุษหน้ากร้านไว้หนวด

ครา บุคคลเหล่านี้เป็นวีรบุรุษของชาวบ้าน ดังนั้นการที่จะปราบปรามขบวนการเหล่านี้จึงไม่ควรใช้ความรุนแรง เพราะผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการใช้ความรุนแรงที่แท้จริงก็คือประชาชน ความเดือดร้อนของประชาชนจากการปะทะกันของทั้งสองฝ่ายสะท้อนอย่างชัดเจนในเรื่องสั้นเรื่อง “สะพานขาด” ภาพที่รุดตึงซึ่งกำลังจะเหยียบลงไปบนพื้นนาของชาวบ้าน โดยมีหญิงชราผู้หนึ่งมายืนขวางไว้เพื่อปกป้องผืนนาที่ปลูกขึ้นมาด้วยชีวิต เป็นภาพที่ก่อให้เกิดคำถามว่ารัฐบาลมีสิทธิที่จะย่ำเหยียบลงไปบนผืนนาของชาวบ้านหรือไม่ นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นด้วยว่าสิ่งที่รัฐบาลต้องต่อสู้มิใช่ข้าศึกศัตรูที่ไหน แต่คือความยากจนของคนทั้งประเทศ

1.2.2 ความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นความเดือดร้อนของประชาชนจากการปะทะต่อสู้และแย่งชิงทรัพยากรตามแนวชายแดน เช่น เรื่องสั้นเรื่อง “หลังจากสงคราม” ของ ชัชวาลย์ โครตสงคราม สะท้อนปัญหาของชาวบ้านตามแนวชายแดนติดต่อกับประเทศลาว กล่าวถึงความสะเทือนใจและความสูญเสียอันเกิดจากสงคราม “อสรพิษ” ของ ประชาคม ลุนาชัย สะท้อนปัญหาของชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงบริเวณรอยต่อไทยพม่าที่ต้องหลบหนีภัยจากสงครามจนบ้านแตกสาแหรกขาด เด็ก ๆ ที่ไม่รู้เรื่องราวต้องรับเคราะห์ที่ตนเองไม่ใช่ผู้ก่อ “นิยายจากชายฝั่ง” ของ ประชาคม ลุนาชัย สะท้อนปัญหาการละเมิดน่านน้ำกับประเทศเวียดนาม ชาวประมงไทยถูกจับขังมากมาย ซึ่งนอกจากจะสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ที่ถูกจับขังแล้ว ยังรวมไปถึงครอบครัวที่ต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลนั้น ๆ อีก กระทั่งแม้เมื่อมีการเจรจาระหว่างรัฐบาลให้มีการปล่อยตัว บุคคลเหล่านี้ก็อาจเจ็บป่วยพิการไม่สามารถทำมาหากินได้อีก และทั้งยังกลายเป็นภาระให้กับครอบครัวด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่าโดยสรุปแล้วความขัดแย้งทางการเมืองเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินการระดับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นการขัดแย้งอันมีศูนย์กลางในเมืองหลวงและมีศูนย์กลางตามแนวชายแดน ประเด็นต่าง ๆ ชี้ให้เห็นพ้องกันประการหนึ่งว่า ความขัดแย้งของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ในที่สุดแล้วย่อมจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนของประชาชนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไม่มีทางเลือก

2. ประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐนั้น มีอยู่ทั้งหมด 45 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 19 ดังนี้

ตารางที่ 19 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	วีร์ วรรณรินทร์	บุญสร้าง
2	พ.ค.21	ช่อการะเกด	รัตนา รุ่งอักษร	กระเบื้อง - แหก
3	พ.ค.21	ช่อการะเกด	บ.ส.จ.น.	วันรับแผ่นกระดาษ
4	พ.ค.21	ช่อการะเกด	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	คนกับควาย
5	พ.ค.21	ช่อการะเกด	บัณฑูร กลั่นขจร	รอยผูกพัน
6	มี.ค.22	ช่อการะเกด	วรพล สุทธินันท์	ความในใจของป้าง
7	มี.ค.22	ช่อการะเกด	ปรารธนา บ้านไผ่	ล่องแพ
8	มี.ค.22	ช่อการะเกด	สิริกุล สุคนธ์รักษ์	เมื่อที่สุดมาถึง
9	มี.ค.22	ช่อการะเกด	มาลา คำจันทร์	รถยนต์จะไปไหน
10	ก.ย.23	ช่อการะเกด	พนม นันทพฤกษ์	ไฟที่ไหม้ลาม
11	ก.ย.23	ช่อการะเกด	ธงชัย มานะสุ	กระดานเรือแตก
12	ก.ย.23	ช่อการะเกด	วิมล ไทรนิ่มนวล	โจร
13	ก.ย.23	ช่อการะเกด	มานพ ถนอมศรี	ความตาย
14	ก.ย.23	ช่อการะเกด	แก้ว ลายทอง	คำตอบที่ต้องถาม
15	ธ.ค.25	โลกหนังสือ	ขงยุทธ ชูชลชัค	คนหลวง
16	ก.พ.26	โลกหนังสือ	ไพโรจน์ บุญประกอบ	เหตุเกิดในวันเกิด
17	ม.ค.27	ถนนหนังสือ	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	มนุษย์ไฟ
18	เม.ย.27	ถนนหนังสือ	พิริยะ พนาสุวรรณ	อู้อยู่ป้อ
19	ม.ค.28	ถนนหนังสือ	เสกสรรค์ ประเสริฐกุล	อีกวันหนึ่งในชีวิตของเฉียบ และแดงอ่อน

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
20	เม.ย.28	ถนนหนังสือ	อูคร ทองน้อย	คนเหล่านั้น
21	พ.ค.28	ถนนหนังสือ	บุญผ่าน ดงขวาง	ปากขาดบุญ
22	มิ.ย.28	ถนนหนังสือ	ดอกไม้ ตะวันออก	สงครามชีวิตบักห่า
23	มิ.ย.29	ถนนหนังสือ	จีระ อ. พงศ์ชัย	บันทึกของจ้อน
24	พ.ค.30	ถนนหนังสือ	แคน สาริกา	อยากกู่ขานข้ามฟ้า ว่า... คิดถึง
25	พ.ย.30	ถนนหนังสือ	บุทร จินดา	รอยขาดของกฎเกณฑ์
26	พ.ค.33	ช่อการะเกด	วินัย ศิริเสวีวรรณ	ปู่ปู่
27	พ.ค.34	ช่อการะเกด	ส. เทพธำมศ	ชายหนุ่มกับหญิงชรา
28	พ.ค.34	ช่อการะเกด	“ธราธิป”	ลูกของพ่อคนหนึ่ง
29	พ.ค.34	ช่อการะเกด	ธีระพงษ์ สงขะสะโรช	ในรูกระสุน
30	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	สุวิทย์ โสনারถ	เชิงบันได
31	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	ประเกียรติ ขุนพล	น้ำเน่า
32	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	กร ศิริวัฒน์	หมิ่นเจ้าวคมหนาม
33	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	ภาณุวัตร ขุนปราบ	โหดเหี้ยมดีเด่น
34	มี.ค.36	ช่อการะเกด	เทศ จินนะ	คุณนายมะลิวัลย์
35	ก.ย.36	ช่อการะเกด	มหรธมพ โฉมเฉลา	ชาวประมงผู้หันหลังให้ปลาเล็กแต่กลับมาพร้อมกับฉลามใหญ่
36	ก.ย.36	ช่อการะเกด	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	นายบังเอิญ
37	ก.ย.36	WRITER	ศักดิ์สิริ มีสมสืบ	ผมไม่รักชาติ
38	ต.ค.36	WRITER	คือคน เมืองดักศิลา	ผู้รับบาป
39	มิ.ย.37	ช่อการะเกด	“ทัศนาวดี”	เรื่องเล็กๆ ของเด็กๆ
40	มิ.ย.37	ช่อการะเกด	คำรบ บุญเกตุ	บทเรียน
41	มิ.ย.37	ช่อการะเกด	เสถียร ยอดดี	ภายีตีนเปล่า
42	มี.ค.38	ช่อการะเกด	สุรเดช แสงแก้ว	ตระกูลผีดิบ

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
43	ก.ย.38	ข้อการะเกด	ศิลา ชึ่งพุทธศาสน์	ผู้วิเศษ
44	ส.ค.39	ข้อการะเกด	มาโนช พรหมสิงห์	ร่างแหแห่งวิหค
45	ต.ค.39	ข้อการะเกด	ไพบุลย์ พันธุ์เมือง	แม่บ้านปลอดเอคส์

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 45 เรื่อง ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 19 นี้ สามารถแยกอธิบายได้ 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการ

ประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการนี้ ได้แก่การชี้ให้เห็นความยุ่งยากซ้ำซ้อนของระบบราชการซึ่งทำให้ประชาชนที่มาใช้บริการจากรัฐต้องพบกับความยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “รถยนต์จะไปไหน” ของ มาลา คำจันทร์ และ “มนุษย์ไฟ” ของ เฉลิมศักดิ์แห่งมงาม แสดงความไม่พอใจของประชาชนที่ต้องมาขอรับบริการจากรัฐซึ่งไม่เพียงแต่ยุ่งยากซ้ำซ้อนเท่านั้น ยังล่าช้าและเจ้าหน้าที่ไม่เต็มใจให้บริการอีกด้วย “ภายีดินเปล่า” ของ เสถียร ยอดดี สร้างสถานการณ์ให้ชาวบ้านคนหนึ่งไปอำเภอเพื่อเปลี่ยนชื่อหลานสาว ซึ่งนอกจากจะต้องเสียเวลาเกือบทั้งวันแล้ว ยังต้องเสียค่าปรับอีกหลายขั้นตอน แม้แต่การไม่ไสรลงเท้าไปอำเภอ ก็ยังต้องเสีย “ภายีดินเปล่า” ให้กับข้าราชการอีกด้วย

นอกจากประเด็นเกี่ยวกับความยุ่งยากซ้ำซ้อนของระบบราชการแล้ว เรื่องสั้นอีกหลายเรื่องยังเสนอประเด็นเกี่ยวกับช่องว่างบางประการของระบบราชการที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น การใช้ระบบเส้นสาย การประจบประแจง การฉ้อฉลที่กระทำกันทั้งระบบ รวมถึงระเบียบราชการที่เอาผิดได้แต่ข้าราชการชั้นผู้น้อย เป็นต้น เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “บุญสร้าง” ของ วีร วรรณรินทร์ สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับทุนการศึกษาที่ควรจะได้แก่เด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน หากกลับเป็นผู้ที่ได้รับทุนการศึกษาเป็นลูกของกำนันซึ่งมีฐานะที่คืออยู่แล้ว และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น “เมื่อที่สุดมาถึง” ของ สิริกุล สุคนธรักษ์ แสดงถึงความเปื้อนหนายในระบบราชการที่ใช้ระบบเส้นสาย ประจบประแจง ฉ้อราษฎร์บังหลวงทำงานอย่างเช้าชามเย็นชาม และการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐที่พยายามครอบงำข้าราชการในรูปของการจัดสัมมนา “ชายหนุ่มกับหญิงชรา” ของ ส. เทพธำเพย สะท้อนให้เห็นว่าระบบราชการเป็น

ระบบที่ต้องใช้เส้นสาย คนไม่ดีที่มีอำนาจเหนือกว่าก็สามารถถล่มแก๊งเราได้ ในเรื่อง ชายหนุ่มคนหนึ่งสามารถสอบเข้ารับราชการได้ แต่หัวหน้าสายงานไม่พอใจเพราะต้องการให้คนของตนเข้าทำงานแทน จึงเจรจาให้ชายหนุ่มคนนั้นลาออกโดยจะให้เงินเป็นค่าจ้างลาออก แต่ชายหนุ่มไม่ยินยอมจึงถูกถล่มแก๊ง “ลูกของพ่อคนหนึ่ง” ของ “ธราธิป” สะท้อนชีวิตของข้าราชการตำรวจคนหนึ่งซึ่งซื้อตรงต่อหน้าที่ แต่ไม่รู้จักรับประจบประแจง จึงทำให้ไม่เคยประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน “เชิงบันได” ของ สุวิทย์ โสনারถ สะท้อนการลงโทษในระบบราชการว่าผู้ที่ต้องถูกลงโทษอย่างเคร่งครัดคือข้าราชการชั้นผู้น้อย แต่กับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กลับไม่สามารถเอาผิดได้

นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นอีกบางส่วนของสะท้อนการทำงานในระบบราชการว่าเป็นการทำงานแบบเอาหน้า มิได้ต้องการให้เกิดความก้าวหน้าอย่างแท้จริง เช่น “ปู” ของ วินัยศิริเสวีวรรณ เป็นเรื่องแนวประชดประชันการทำงานในระบบราชการ โดยยกตัวอย่างการค้นคว้าทางโบราณคดีว่าเป็นไปเพื่อแข่งขันเอาหน้ามากกว่าทำเพื่อต้องการความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างแท้จริง

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ

สำหรับหัวข้อนี้ จะได้แยกศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งแสดงบทบาทและพฤติกรรมอย่างเหมาะสม และเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งแสดงบทบาทและพฤติกรรมไม่เหมาะสม ดังจะได้กล่าวโดยละเอียดในแต่ละประเด็นต่อไป

2.2.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่แสดงบทบาทและพฤติกรรมอย่างเหมาะสม

จากการศึกษางานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ปรากฏในนิตยสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 พบว่าโดยรวมแล้วมักเสนอประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาหรือความประพฤตินี้ไม่ถูกไม่ควรของเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าการยกย่องหรือชมเชย จากการศึกษาเรื่องสั้นซึ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้ง 45 เรื่อง พบว่ามีเรื่องสั้นเรื่อง “รอยผูกพัน” ของ บัณฑิต กุลนิจจร อยู่เพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่มองเจ้าหน้าที่รัฐในแง่ดี โดยเล่าเรื่องผ่านมุมมองของลูกข้าราชการคนหนึ่ง ซึ่งบอกเล่าเรื่องของพ่อที่มีความตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่และเสียสละจนเป็นที่รักใคร่ของชาวบ้าน ส่วนเรื่องสั้นเรื่องอื่น ๆ โดยรวมมักกล่าวถึงปัญหาและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

2.2.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่แสดงบทบาทและพฤติกรรมอย่างไม่เหมาะสม

ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในเรื่องสั้นซึ่งปรากฏในนิตยสารแนววรรณกรรมเป็นจำนวนมาก ในที่นี้จะแยกกล่าวถึงเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

- ปัญหาการใช้อำนาจข่มขู่คุกคาม และเอาเปรียบราษฎร

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ว่า ข้าราชการส่วนใหญ่มักวางตัวเป็นผู้มีอำนาจอยู่เหนือกว่าประชาชน เป็น “นาย” ของประชาชน สามารถใช้อำนาจที่มีอยู่ปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้ปกครองตามความพอใจ โดยไม่คำนึงว่าการปฏิบัติของตนนั้นจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนและไม่เป็นธรรมต่อประชาชน การปฏิบัติและการใช้อำนาจในทางที่ผิดของข้าราชการดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดปัญหาทางการปกครองและเกิดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน ตัวอย่างของเรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “บุญสร้าง” ของ วีร วรรณรินทร์ ซึ่งกล่าวถึงข้าราชการในสายตาวัวบ้าน ดังนี้

ครูพาพ่อและบุญสร้างไปอำเภอ ไปเขียนอะไรก็ไม่รู้ บนอำเภอมีกินเยอะ พวกที่นั่งทำงานนั่นแต่งตัวสวยใหม่เอี่ยมเลย เสื้อขาวเก่า ๆ ของเขาขาวกว่าเสื้อนักเรียนที่บุญสร้างใส่เสียอีก บางคนใส่ชุดสีทากี บุญสร้างไม่ค่อยรู้ว่า พวกนี้ทำงานอะไรกัน เห็นเรียกวางานอำเภอ แต่ที่บุญสร้างรู้จักคือ เวลาเข้าไปหาคนพวกนี้ ต้องค่อย ๆ เดินเข้าไปหา แล้วยืนหลังงอ ๆ เอามือกุมเป่ากางเกง เวลาพูดต้องพูดค่อย ๆ เพราะ ๆ ต้องเรียกคนพวกนี้ว่าท่าน บุญสร้างรู้เพราะบุญสร้างเห็นว่าทุกคนที่เข้าไปทำอย่างนั้น¹⁹

“ความในใจของป้าง” ของ วรพล สุทธินันท์ เป็นเรื่องสั้นอีกเรื่องหนึ่งที่บรรยายภาพในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้

¹⁹ วีร วรรณรินทร์, “บุญสร้าง,” ข้อการะเกด 1 (พฤษภาคม 2521): 54.

ป้างใช้เวลาสำหรับหาอาหารในป่านานกว่าทุกวัน เพราะวันนี้จะมีคนเข้ามาในหมู่บ้าน โดยเฉพาะคนที่พ่อเรียกว่า “นาย” เขาเป็นคนที่พ่อต้องซื้อฟางเช่นเดียวกับครุฑเฉลิม ต้องสาละวนเป็นห่วงในการเป็นอยู่ของคนที่จะมาใหม่ ป้างไม่เข้าใจสักครั้งว่า ทำไมหลายคนถึงได้พากันเป็นห่วง “นาย” เหล่านั้นมากนัก²⁰

“ปากขาดบุญ” ของ บุญฝาน ดงขวาง ได้กล่าวถึงข้าราชการในจังหวัดซึ่งมักอ้างการไปเยี่ยมเยียนราษฎรในเขตอำเภอที่ห่างไกลออกไป แต่ความเป็นจริงแล้วเป็นการพาครอบครัวไปเที่ยวพักผ่อนโดยให้ชาวบ้านต้องคอยต้อนรับ แม้ตัวของชาวบ้านเองจะยากจนแทบไม่มีอะไรจะกิน ก็ต้องเรียกรู้อเงินมาทำอาหารดี ๆ ไว้เลี้ยงรับรอง

“ผมไม่รักชาติ” ของ สักคีศิริ มีสมสืบ สะท้อนภาพการใช้อำนาจหน้าที่ของตำรวจในการข่มขู่คุกคามชาวบ้าน ทำให้แม้กระทั่งจับเด็กชายคนหนึ่งมาใส่กุญแจมือเอาไว้ด้วยข้ออ้างที่ว่าเด็กชายไม่รักชาติเพราะไม่ขึ้นตรงเคารพธงชาติ แต่ความจริงแล้วทำไปด้วยเหตุผลส่วนตัว

แต่อย่างไรก็ดี จากตัวอย่างที่กล่าวมาจะเห็นว่า ในด้านของประชาชน โดยเฉพาะกับประชาชนในชนบทที่ยากจนและไม่มีการศึกษานั้น จะอยู่ในลักษณะของการยอมรับยอมจำนนต่อการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมของข้าราชการเหล่านี้โดยไม่ต่อสู้หรือคัดค้าน ดังนั้น การใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมดังกล่าวนี้ จึงมิได้เกิดจากเพียงข้าราชการฝ่ายเดียว แต่ยังเกิดจากการยินยอมพร้อมใจของชาวบ้านที่ยอมรับต่อความไม่ถูกต้องเหล่านี้ด้วย ดังนั้น เรื่องสั้นหลายเรื่องจึงพยายามเรียกร้องให้ชาวบ้านร่วมกันลุกขึ้นมาต่อสู้กับอำนาจที่ไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม

- ปัญหาการไม่เอาใจใส่แก้ไขปัญหาให้ราษฎร

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ สะท้อนถึงการไร้ประสิทธิภาพหรือไม่ใส่ใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีผลให้ประชาชนได้รับความลำบากเดือดร้อน เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “วันรับแผ่นกระดาษ” ของ บ.ส.จ.น. ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บางคนว่าทำอย่างไรจะจคร้าน เข้าขามเย็นขาม ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ถูกหมักหมมไม่ได้รับการแก้ไข ตั้งแต่ปัญหาที่ร้ายแรงอย่างโจรผู้ร้ายชุกชุม ไปจนถึงเรื่องเล็ก ๆ อย่างการเซ็นชื่อในใบประกาศนียบัตรรับรอง

²⁰ วรพล สุทธินันท์, “ความในใจของป้าง,” ข้อการะเกด 2 (มีนาคม 2522):

ผลการศึกษา ซึ่งแม้นักเรียนจะจบมาเป็นเวลานานมากแล้ว ไปประกาศนียบัตรก็ยังไม่ได้รับการเซ็นชื่อรับรอง ดังนั้นในวันรับประกาศนียบัตร สิ่งที่นักเรียนได้รับจึงเป็นเพียงกระดาษเปล่าเท่านั้น “เหตุเกิดในวันเกิด” ของ ไพโรจน์ บุญประกอบ กล่าวถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บางคนที่ไม่สนใจความทุกข์ร้อนของราษฎร จัดงานวันเกิดใหญ่โต ใช้เงินทองมากมาย และทั้งยังเกณฑ์ผู้ใหญ่บ้านตามชนบทต่าง ๆ ให้มาอวยพรวันเกิด เมื่อราษฎรในเขตชนบทห่างไกลซึ่งลำบากทุกข์ยากมาร้องทุกข์ของความช่วยเหลือ ก็ไม่ได้รับการสนใจ ทั้งยังมองว่าเป็นเรื่องน่าตลกและน่ารำคาญ “รอยขาดของกฎเกณฑ์” ของ ยุทธ จินดา และ “ชาวประมงผู้หันหลังให้ปลาเล็ก แต่กลับมาพร้อมกับฉลามใหญ่” ของ มหรรณพ โฉมเฉลา วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่อย่างหละหลวม มั่งง่าย การสรุปคดีว่าใครเป็นคนร้ายก็ทำอย่างไม่รอบคอบ ทำให้คนดีต้องรับเคราะห์ ทั้งการจับกุมคนร้ายก็มักใช้ความรุนแรงที่มากเกินไปเกินกว่าเหตุ

- ปัญหาการเลือกปฏิบัติหน้าที่

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ สะท้อนให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ของทางราชการมักเลือกช่วยเหลือพวกเดียวกันเองหรือผู้ที่มีผลประโยชน์ตอบแทนให้ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง เช่น “กระดานเรือแตก” ของ ธงชัย มานะสุ สะท้อนปัญหาเจ้าหน้าที่ตำรวจคดีข่มเหงประชาชน เมื่อเจ้าหน้าที่ทำผิด ไม่ได้รับการลงโทษ แต่กับประชาชนที่แม้มีเพียงเรื่องขัดแย้งส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็อาจถูกขัดเยียดข้อกล่าวหาได้อย่างไม่เป็นธรรม

- ปัญหาการทุจริตทรัพย์สินเงินทอง และการฉ้อราษฎร์บังหลวง

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เสนอประเด็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบของทรัพย์สินเงินทองอย่างมิชอบ เช่น “ล่องแพ” ของ ปราบธนา บ้านไผ่ สะท้อนให้เห็นปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า โดยชี้ว่าเจ้าหน้าที่มักจับแต่ชาวบ้านที่ยากจนไม่มีทางเลือก แต่กับผู้มั่งคั่งมีอิทธิพลในท้องถิ่นซึ่งมีเงินติดสินบน กลับสามารถตัดไม้ป่าได้อย่างเปิดเผย “ไฟที่ไหม้ลาม” ของ พนม นันทพฤษดิ์ สะท้อนให้เห็นปัญหาของข้าราชการที่ร่วมมือกันในการฉ้อราษฎร์บังหลวง ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ใครที่ขัดต่อผลประโยชน์ก็อาจถูกกำจัดออกไป ซึ่งผู้เขียนเปรียบเทียบความเลวร้ายเหล่านี้ว่าเหมือนกับไฟที่ไหม้ลามทุ่ง ไม่สามารถห้ามหรือหยุดยั้งได้ ดังนั้นจึงเรียกร้องให้ประชาชนร่วมมือกันต่อสู้กับความเลวร้ายเหล่านี้ “โจร” ของ วิมล ไทรนันทกุล เปรียบตำรวจที่ข่มขู่ทุจริตราษฎรว่าทำตัวเหมือนโจร เป็นโจรในเครื่องแบบ และมีกฎหมายเป็นอาวุธ

ปัญหาการน้อราษฎ์บังหลวงนี้เป็นทั้งระบบ ผู้ที่เข้ามาอยู่ในระบบของราชการ ต้องกระทำเหมือน ๆ กัน มิฉะนั้นอาจถูกกำจัดออกไปได้ ประเด็นเหล่านี้ถูกนำเสนออย่างชัดเจนในเรื่อง “คำตอบที่คำถาม” ของ แก้ว ลายทอง โดยสะท้อนให้เห็นการโกงกินของตำรวจที่ทำกันทั้งโรงพัก หากเป็นคนรวยก็จะนอนนุ่มด้วย แต่หากเป็นคนจนกลับไม่ได้รับความสนใจเมื่อทำผิดก็ต้องรับโทษสถานหนัก

นอกจากปัญหาการข่มขู่ขูดรีดและน้อราษฎ์บังหลวงแล้ว เรื่องสั้นอีกหลายเรื่องยังวิพากษ์วิจารณ์ข้าราชการอีกหลายส่วนว่า มีการร่วมมือกับผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นในการปล้นชิงทรัพย์สินจากราษฎร เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเหล่านี้ เช่น “คนกับควาย” ของ เฉลิมศักดิ์แห่งมงาม และ “อู๋ยป้อ” ของ พิริยะ พนาสุวรรณ

จากที่กล่าวมาในหัวข้อนี้จะเห็นว่า เรื่องสั้นซึ่งเสนอประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐนั้น โดยภาพรวมแล้วจะเสนอภาพในแง่ลบ ระบบราชการเป็นระบบที่มีช่องว่างอยู่มากมาย ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐก็คอยฉวยโอกาสในการใช้ช่องว่างเหล่านี้ในการหาผลประโยชน์เข้าตัวเองอย่างมิชอบ อาจมีเจ้าหน้าที่รัฐบางรายที่เป็นคนดี แต่การที่ต้องทำงานในระบบดังกล่าวก็ต้องทำตัวเหมือนคนอื่น มิฉะนั้นอาจเกิดผลร้ายกับตัวเองได้ ดังนั้นประชาชนทั่วไปจึงเป็นฝ่ายรับความเดือดร้อนเสมอ ผู้เขียนหลายคนเสนอให้ประชาชนลุกขึ้นมาเรียกร้องความถูกต้องเป็นธรรมในสังคม

8. ประเด็นเกี่ยวกับนักการเมือง

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับนักการเมืองนั้น มีอยู่ทั้งหมด 20 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 20 ดังนี้

ตารางที่ 20 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับนักการเมือง

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	ศรีดาวเรือง	มันมากับการเลือกตั้ง
2	ก.ย.22	ช่อการะเกด	สกุล บุญยทัต	เขาลือว่า.. เจ้าการเวกนั้นตายแล้ว
3	ก.ย.23	ช่อการะเกด	“หางยาม”	ซากแห่งความหวัง
4	ส.ค.24	โลกหนังสือ	มัชฌันติก	บนทางชีวิต
5	ม.ค.28	ถนนหนังสือ	ชาติ กอบจิตติ	เมืองผีหลอก
6	ก.ย.29	ถนนหนังสือ	จำลอง ฝั่งชลจิตร	วันสำคัญ
7	พ.ย.29	ถนนหนังสือ	เสกข์ สามัญ	หนึ่งนั้นคือความ สุขสม
8	ก.ย.30	ถนนหนังสือ	ภาค จินตณมัย	วันสังหารนายกรัฐมนตรี
9	มี.ค.35	ช่อการะเกด	จำลอง ฝั่งชลจิตร	จดหมายถึงประธานรัฐสภา
10	มี.ค.35	ช่อการะเกด	ยงค์ ยโสธร	แรงหลงฝูง
11	มิ.ย.36	WRITER	สังคม เกศขมาลา	อำนาจ
12	ส.ค.36	WRITER	นฤมิตร ประพันธ์	หุ่นนักอ่าน
13	ก.ย.36	WRITER	ณรงค์ฤทธิ์ ศักคารณรงค์	คนเป่าขลุ่ยบนหลังม้า
14	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	ถวัลย์ มาศจรัส	ศิลปินแห่งนาค
15	มิ.ย.37	ช่อการะเกด	“ทัศนาวดี”	เรื่องเล็กๆ ของเด็กๆ
16	ต.ค.37	WRITER	ฟอน ฟ้าฟาง	ผู้เดินทางไกลไปสู่วันพรุ่งนี้
17	ก.ย.38	ช่อการะเกด	ศิลา ชึ่งพุทธศาสน์	ผู้วิเศษ
18	ธ.ค.38	ช่อการะเกด	สนั่น ชุตกุล	มดจัดตั้งในแปลงเกษตรที่ ปล่อยไว้เฉย ๆ
19	ธ.ค.38	ช่อการะเกด	วีรณา บุญยัง	คนละแผ่นดินเดียวกัน
20	ก.พ.39	ช่อการะเกด	ฮ.นิก-ฮูกี้	แนวรบที่ 34

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 20 เรื่อง ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 20 แล้วพบว่า มีประเด็นสำคัญที่ถูกลำเสนออยู่ 2 ประเด็น ดังนี้

- 3.1 ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
 - 3.2 ปัญหาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของนักการเมือง
- ซึ่งในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาในแต่ละประเด็นต่อไป

8.1 ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการเลือกตั้งของนักการเมืองนั้น โดยภาพรวมแล้วจะเสนอประเด็นสำคัญอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับความไม่จริงใจของนักการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้ง ประเด็นเกี่ยวกับหวัคະແນของนักการเมือง และประเด็นสุดท้ายคือประเด็นการเกี่ยวกับชื่อเสียงและกลโกงต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการเลือกตั้ง

สำหรับประเด็นแรกคือความไม่จริงใจของนักการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งนั้น เช่น “ซากแห่งความหวัง” ของ “หางยาม” สะท้อนภาพนักการเมืองที่ทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองได้รับการเลือกตั้ง โดยไม่มีความจริงใจในการบริหารประเทศ “บนทางชีวิต” ของ มัชฌิมติก สะท้อนการหาเสียงของนักการเมืองท้องถิ่นผู้หนึ่งที่ต้องการได้รับการเลือกตั้งเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ และการสมัครนั้นก็เพื่อให้ตัวเองมีชื่อเสียงมากกว่าความต้องการทำงานจริง ๆ

ประเด็นต่อมาคือประเด็นที่เกี่ยวกับการว่าจ้างหวัคະແນของผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง ประเด็นดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในหลายเรื่อง เช่น “เขาลือว่า... เจ้าการเวกนั้นตายแล้ว” ของ สกุก บุษยทัต ซึ่งให้เห็นว่าหวัคະແນเหล่านี้นอกจากจะช่วยหาหวัคະແນเสียงให้กับนักการเมืองที่ว่าจ้างแล้ว ยังมีหน้าที่ก่อกวนฝ่ายตรงข้าม เช่น ฉีกโปสเตอร์หาเสียงของฝ่ายตรงข้าม จึงมักทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างหวัคະແນของนักการเมืองแต่ละคนเสมอ บางครั้งก็รุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต “อานาจ” ของ สังคม เกศขมาลา ซึ่งให้เห็นว่า หวัคະແນตามชนบทนั้นส่วนใหญ่จะได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่สูงมาก ดังนั้นองค์กรกลางจึงไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบควบคุมได้

ประเด็นสุดท้าย ได้แก่ประเด็นการเกี่ยวกับชื่อเสียงและกลโกงต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการเลือกตั้ง เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “มันมากับการเลือกตั้ง” ของ ศรีดาวเรือง ซึ่งสะท้อนปัญหาการทุจริตในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่การซื้อเสียง ปลอมรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กระทั่งการซื้อเสียงหน่วยเลือกตั้งทั้งหน่วย ทั้งนี้ทุกฝ่ายก็ต่างหวังเพียงผลประโยชน์เฉพาะหน้าของตัวเองเท่านั้น ผู้สมัครหวังแต่เพียงว่าขอให้ได้รับการเลือกตั้ง หวัคະແນก็หวังเพียงว่าจะได้รับเงินตอบแทนหากผู้ที่ตนสนับสนุนได้รับการเลือกตั้ง ชาวบ้านก็หวังแต่ของแจกที่

จะได้รับ ไม่มีใครคำนึงถึงระบบประชาธิปไตยในระดับโครงสร้างแต่อย่างใด “เร่ร่อนหลง” ของ ยงค์ โยโสธร สะท้อนการหาเสียงของนักการเมืองในแถบชนบทที่ใช้แต่วิธีแจกเงินแจกสิ่งของ ใครจะได้รับการเลือกตั้งก็ขึ้นอยู่กับว่าใครจะมีเงินมากกว่ากัน “เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ” ของ “ทัศนาวดี” สะท้อนภาพการซื้อเสียงเลือกตั้งว่ามีตั้งแต่ในโรงเรียนประถมจนไปถึงระดับประเทศ

3.2 ปัญหาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของนักการเมือง

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของนักการเมือง โดยรวมแล้วเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีความจริงใจในการแก้ปัญหา และไม่มีคุณธรรมในการทำงานของนักการเมือง เรื่องสั้นที่นำเสนอในประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “เมืองผีหลอก” ของชาติ กอบจิตติ เสนอว่านักการเมืองนั้นได้แต่พูด แต่ไม่เคยลงมือแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง คำพูดของนักการเมืองจึงเหมือนกับผีหลอก “หนึ่งนั่นคือความสุขสม” ของ เสกข์ สามัญ ซึ่งให้เห็นว่ารัฐบาลมีแต่คนที่ไม่มีคุณภาพและคุณธรรมเข้ามาบริหาร “วันสังหารนายกรัฐมนตรีนคร” ของ ภาคจินตณมัย ประชดประชันว่านักการเมืองบริหารประเทศอย่างไม่มีประสิทธิภาพ “จดหมายถึงประธานรัฐสภา” ของ จำลอง ผึ้งชลจิตร ประชดประชันการทำสนามกอล์ฟ และชี้ให้เห็นว่านักการเมืองหวังแต่ธุรกิจการเมืองของตนเอง ไม่มีความจริงใจในการบริหารประเทศ “หุ่นนักอ่าน” ของ นฤมิตร ประพันธ์ ประชดประชันการทำงานของนักการเมืองว่าแก้ไขปัญหาย่างไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ตรงประเด็น ใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างมหาศาลโดยไม่สามารถแก้ไขปัญหาอะไรได้จริง ทั้งยังมีการชักยอกเงินงบประมาณอีกด้วย “คนเป่าขลุ่ยบนหลังม้า” ของ ณรงค์ฤทธิ์ ศักดาณรงค์ วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลว่าเป็นไปอย่างผักชีโรยหน้า มีแต่คำรายงาน มีแต่ตัวเลขมาแสดงว่าชาวบ้านอยู่ดีกินดี ทั้งที่ความจริงแล้วชาวบ้านยังอยู่อย่างลำบากเหมือนเดิม “ศิลปินแห่งนคร” ของ ถวัลย์ มาศจรัส ประชดประชันกรณีการฉ้อโกงงบประมาณการปราบยุงลายสมัย นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี สะท้อนการฉ้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมืองที่มองแต่ประโยชน์ของตนเอง ฉ้อฉลเงินงบประมาณแผ่นดินที่ควรจะได้ใช้ประโยชน์เพื่อการอย่างอื่น เช่น ช่วยเหลือศิลปินหรือปูชนียบุคคลที่เคยสร้างคุณงามความดีแต่ตกยากเมื่อแก่ชรา “มดจัดตั้งในแปลงเกษตรที่ปล่อยไว้เฉย ๆ” ของ สนั่น ชูสกุล ประชดประชันกรณี สปก. 4-01 สมัยรัฐบาล นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี โดยชี้ให้เห็นว่ามีความไม่ชอบมาพากลในวิธีการจัดสรรปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลโดยมอบที่ดินให้กับคนรวยมากกว่าที่จะมอบให้กับเกษตรกรดังที่กำหนดไว้ในหลักการ เมื่อมีการประท้วงของชาวบ้าน รัฐบาลก็ใช้วิธีจัดให้มีมือจับตั้งมาสนับสนุน ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าอาจทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมประท้วงทั้งสองฝ่ายซึ่งย่อมจะทำให้เกิดความสูญเสีย

จากที่กล่าวมาในหัวข้อนี้จะเห็นว่า ภาพของนักการเมืองที่ถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรมเป็นภาพในด้านความเลวร้าย ตั้งแต่การสมัครเข้าหาเสียงเลือกตั้ง จนไปถึงการบริหารประเทศ เรื่องสั้นหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า ประชาชนต้องเข้มแข็งและต้องคอยตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง

4. ประเด็นเกี่ยวกับความผิดพลาดของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศ

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความผิดพลาดของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศนั้น มีอยู่ทั้งหมด 17 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 21 ดังนี้

ตารางที่ 21 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับความผิดพลาดของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศ

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	รัตนา รุ่งอักษร	กระเบื้อง-เหล็ก
2	มี.ค.22	ช่อการะเกด	อัศศิริ ธรรมโชติ	เหมือนทะเลมีเจ้าของ...
3	มี.ค.22	ช่อการะเกด	สำรวม สิงห์	กำไลคอ
4	ก.ย.22	ช่อการะเกด	พิจิก ธันวา	คอนหาบ
5	ก.ย.22	ช่อการะเกด	จำลอง ฝั่งชลจิตร	ที่เห็นและเป็นอยู่
6	พ.ค.34	ช่อการะเกด	วงเดือน ทองเจียว	ภาพปกษ์
7	พ.ค.34	ช่อการะเกด	ลิขิต อักษราวรรณ	ตำนานชีวิต
8	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	อูคร วงษ์ทับทิม	มือที่มองไม่เห็น
9	ก.ย.35	ช่อการะเกด	ไพศาล สังโวลี	คืนหนาว... ไร่รวานใจ
10	มี.ค.36	ช่อการะเกด	สมใจ สมคิด	อิลชา อัลละาะห์
11	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	สนั่น ชูสกุล	ข้างเหยียบนา พระยาเหยียบเมือง
12	ก.ย.36	ช่อการะเกด	ทินกร มนเจริญ	แหวนพระร่วง

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
13	พ.ย.36	WRITER	รักษ์ มนูญญา	ระหว่างการเดินทาง
14	ธ.ค.38	ช่อการะเกด	วิธนา บุญยัง	คนละแผ่นดินเดียวกัน
15	ธ.ค.38	WRITER	ทินกร หุตางกูร	นกในพายุตะวัน
16	มิ.ย.39	ช่อการะเกด	สฤณี ผาอาจ	เหี่ยวฟอร้อด
17	ส.ค.39	ช่อการะเกด	ทินกร มนเจริญ	เสน่ห์อินทนิล

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 17 เรื่องดังที่ปรากฏรายชื่อในตารางที่ 21 พบว่า ประเด็นส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา นั้น รัฐบาลมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ มากเกินไปจนละเลยต่อการพัฒนาทางด้านสังคม และผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ ก็เป็นเพียงคนกลุ่มหนึ่งในเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น ส่วนชาวบ้านในชนบทกลับยังคงยากลำบากอยู่ เช่นเดิม นอกจากนี้ยังเสนอด้วยว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา รัฐบาลมุ่งพัฒนาตามแบบอย่าง ตะวันตกมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย

“เหมือนทะเลมีเจ้าของ” ของ อัครศิริ ธรรมโชติ วิพากษ์วิจารณ์การพยายาม พัฒนาประเทศให้ทันสมัยของรัฐบาลว่าส่งผลดีกับเฉพาะคนรวยและผู้มีอำนาจเท่านั้น แต่สำหรับ ชาวบ้านกลับเป็นผู้เสียผลประโยชน์ วิธีชีวิตของชาวบ้านตามแถบชายทะเลถูกแทรกแซงและจัด ระเบียบใหม่ เป็นการทำลายวิถีชีวิตของชาวบ้าน จากที่เคยมีชีวิตอยู่อย่างมีเสรีภาพ มีศักดิ์ศรี ก็ต้องกลายมาเป็นลูกจ้างของผู้มีเงินมีอำนาจ ทะเลที่เคยเป็นของกลางที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน ก็ถูกผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นใช้เงินของเงินทุนและเทคโนโลยีที่สูงกว่าจับจองเป็นเจ้าของโดยการ สนับสนุนของรัฐบาล ผู้เขียนชี้ว่าการลุกขึ้นของปัญญาชนเพื่อหวังที่จะทำลายอำนาจเผด็จการของ รัฐบาลอาจเป็นทางแก้ไขปัญหา แต่ก็มองไม่เห็นว่าจะสำเร็จอย่างไรได้

“กำไรคอ” ของ ส้ารวม สิงห์ วิพากษ์วิจารณ์นโยบายที่ให้คนไทยภูเขาเล็ก ปลูกฝิ่นแล้วลงจากคอยมาทำมาหากินบนพื้นราบนั้นไม่รัดกุมพอ ไม่มีแผนอื่น ๆ รองรับตามมา ไม่มีหลักประกันชีวิตใด ๆ ให้กับคนกลุ่มนี้ ฝิ่นดินที่รัฐจัดสรรให้ก็เป็นเพียงที่ดินที่แห้งแล้งซึ่ง พวกเขาไม่มีกรรมสิทธิ์อย่างแท้จริง ดังนั้นคนไทยภูเขาจึงมักเลือกกลับไปปลูกฝิ่นเหมือนเดิม จึง เท่ากับว่าความพยายามของรัฐบาลที่ผ่านมาไม่มีประโยชน์อะไรเลย

“ที่เห็นและเป็นอยู่” ของ จำลอง ฝั่งชลจิตร วิทยากรวิจารณ์ระบบโครงสร้างของสังคมไทยที่มีระบบกฎหมายเปิดโอกาสให้คนร่ำรวยซึ่งมีอยู่เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นสามารถเอาเปรียบคนยากจน ดังนั้นการแก้ไขต้องแก้ที่ระบบโครงสร้างแม้การแก้ไขจะเจ็บปวดบ้างก็ต้องยอม

“กาพย์กษ” ของ วงเดือน ทองเจียว ประชดประชันการพัฒนาประเทศของรัฐบาลที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจมากเกินไปจนไม่คำนึงถึงผลทางสังคม ซึ่งให้เห็นว่าคนในสังคมปัจจุบันสามารถทำทุกอย่างได้เพื่อแลกกับเงิน แม้แต่การซื้อขायอวัยวะ สังคมจึงเต็มไปด้วยการแข่งขัน เอาเปรียบ แกร่งแย่ง และมีชีวิตอยู่อย่างต่างคนต่างอยู่

“ตำนานชีวิต” ของ ลิจิต อักษรารวรรณ ซึ่งให้เห็นปัญหาจากการมุ่งพัฒนาชนบทโดยคำนึงถึงแต่เพียงการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ว่าเป็นสาเหตุสำคัญของการล่มสลายของสังคมชนบท เช่นการตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ให้เกษตรกรกู้ยืมเงินไปซื้อปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ซึ่งนอกจากจะมีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามมาแล้วยังทำให้เกษตรกรต้องเป็นหนี้เป็นสิน นอกจากนี้การรุกเข้าไปของวัตถุนิยมสมัยใหม่ยังทำให้ชาวชนบทใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย และยิ่งในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งมีการเก็งกำไรและกว้านซื้อที่ดินอย่างกว้างขวางก็ยิ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรต้องขายที่ดินทำกินของตนเอง ดังนั้นชาวบ้านจึงตกเป็นเหยื่อของระบบทุนนิยมมาเสมอ ตกเป็นเหยื่อของนายทุนจากนอกพื้นที่ โดยมีรัฐบาลเป็นเครื่องมือของนายทุนเหล่านี้

“มือที่มองไม่เห็น” ของ อุดร วงษ์ทับทิม สะท้อนการล่มสลายของสังคมชนบทอันเกิดจากการพยายามพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐบาล โดยชี้ว่าการพัฒนาของรัฐบาลผิดพลาด ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงทำให้เกิดปัญหาตามมา การให้เงินกู้ผ่าน ธกส. ก็ไม่ใช่ทางออก มีแต่จะทำให้เกษตรกรมีปัญหานี้สินตามมามาก พิษผลที่ปลูกได้ก็ถูกนายทุนกดราคา ประกอบกับค่านิยมในการใช้ของฟุ่มเฟือย จึงทำให้ชาวนายกจน ดังนั้นเมื่อมีพ่อค่านายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร ชาวบ้านจึงยินยอมขายที่ดิน ผู้เขียนแสดงความไม่พอใจต่อรัฐบาล ว่าไม่มีความพยายามหรือกระทั่งความจริงใจในการแก้ปัญหาให้กับชาวบ้าน

“คืนหนาว... ร้าวรานใจ” ของ ไพศาล สังกวาลี และ “อิฐชา อัลละหะห์” ของ สมใจ สมคิด สะท้อนปัญหาจากโครงการ คจก. ซึ่งขับไล่ชาวบ้านออกจากผืนดินที่ตนเองเคยอาศัย

“ช่างเหยียบนา พระยาเหยียบเมือง” ของ สนั่น ชูสกุล วิทยากรวิจารณ์แผนการพัฒนาชนบทโดยการจัดประกวด “หมู่บ้านพัฒนา” ของรัฐบาลว่าล้มเหลว เพราะการประกวดเป็นไปอย่างฝักชัโรยหน้า เป็นการแข่งขันกันเพื่ออวดอ้างผลงานของข้าราชการอย่างฉาบฉวย มิได้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ และทั้งยังทำให้สิ้นเปลืองเงินงบประมาณไปโดยเปล่าประโยชน์อีกด้วย

“แหวนพระร่วง” ของ ทินกร มนเจริญ สะท้อนปัญหาการเวนคืนที่ดินจากรายกรในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปางเพื่อให้บริษัทเอกชนเข้าไปทำเหมืองแร่ลิกไนต์ ว่าเป็นการใช้อำนาจทางกฎหมายของรัฐบาลเพื่อตอบสนองนายทุน เอาเปรียบชาวบ้าน โดยยกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยเข้ามาเปรียบเทียบ

“กระเบื้อง - แผลก” ของ รัตนา รุ่งอักษร และ “คอนหาบ” ของ พิกิจ ชันวา สะท้อนปัญหาการจับแม่ค้าหาบเร่ ว่าสร้างความยากลำบากให้กับแม่ค้าหาบเร่เป็นอย่างยิ่ง การให้เจ้าหน้าที่ไปตามจับไม่สามารถแก้ปัญหาได้จริง ปัญหาที่แท้จริงคือความยากจน การจับแม่ค้าเป็นการไปซ้ำเติมความทุกข์ยากให้ เมื่อจับที่หนึ่งแม่ค้าก็จะไปขายอีกที่หนึ่งเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะไม่มีเงินไปเปิดร้านเอง และหากไม่ขายก็ไม่มีรายได้

“นกในพายุตะวัน” ของ ทินกร หุตางกูร วิพากษ์วิจารณ์ว่าการเร่งรัดพัฒนาประเทศตามอย่างตะวันตกมากเกินไปทำให้สังคมเต็มไปด้วยปัญหา

“เขียวฟอรัล” ของ สฤณี ผาอาจ ประชดประชันนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ที่จะให้มีการอบรมอาสาสมัครเพื่อดูแลรักษาความเจ็บป่วยเบื้องต้นให้กับชาวบ้านก่อนที่จะส่งให้แพทย์ตรวจต่อไป โดยชี้ว่านโยบายนี้ไม่ได้ผล แพทย์ยังคงเปิดคลินิกส่วนตัว อาสาสมัครก็ใช้เล่ห์เหลี่ยมเก็บเงินค่ายากับชาวบ้าน ทั้ง ๆ ที่ยาเหล่านี้เป็นของแจกฟรี สะท้อนให้เห็นว่าชนบทมีปัญหาค่าใช้จ่ายในการใช้บริการทางสาธารณสุขมาก แพทย์หรือบุคลากรทางสาธารณสุขก็ขาดจิตสำนึกในการให้บริการกับชาวบ้าน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในหัวข้อนี้จะเห็นว่า นักเขียนส่วนใหญ่มองว่านโยบายที่ผิดพลาดของรัฐบาล มีพื้นฐานมาจากการที่รัฐบาลมองการพัฒนาประเทศจากมุมสูง กล่าวคือเน้นการพัฒนาที่เอื้อประโยชน์ต่อคนที่อยู่ในเมืองมากกว่าชนบท รัฐบาลมองสังคมในชนบทอย่างขาดความเข้าใจ มองว่าการพัฒนาชนบทก็คือการทำให้ชนบทเป็นเหมือนกับเมือง นอกจากนี้นโยบายการพัฒนาชนบทอีกหลายอย่างก็ทำอย่างขาดความเข้าใจในพื้นฐานของปัญหา แก้ที่ปลายเหตุ ทำให้นโยบายต่าง ๆ ของรัฐที่พยายามแก้ปัญหาให้สังคมชนบทไม่ประสบความสำเร็จ และทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีก นอกจากนี้การพัฒนาประเทศยังเน้นพัฒนาทางวัตถุและเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาความกินดีอยู่ดีของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงนอกจากจะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนไม่มีแล้ว การเน้นพัฒนาทางวัตถุยังก่อให้เกิดปัญหากับคนในสังคมตามามากมาย เช่น ค่านิยมความฟุ้งเฟ้อ ค่านิยมตามอย่างตะวันตก รวมถึงการวัดคุณค่าของความเป็นคนที่วัดดูภายนอกอีกด้วย ซึ่งประเด็นเหล่านี้จะได้กล่าวถึงอีกครั้งโดยละเอียดในหัวข้อที่เกี่ยวข้องต่อไป

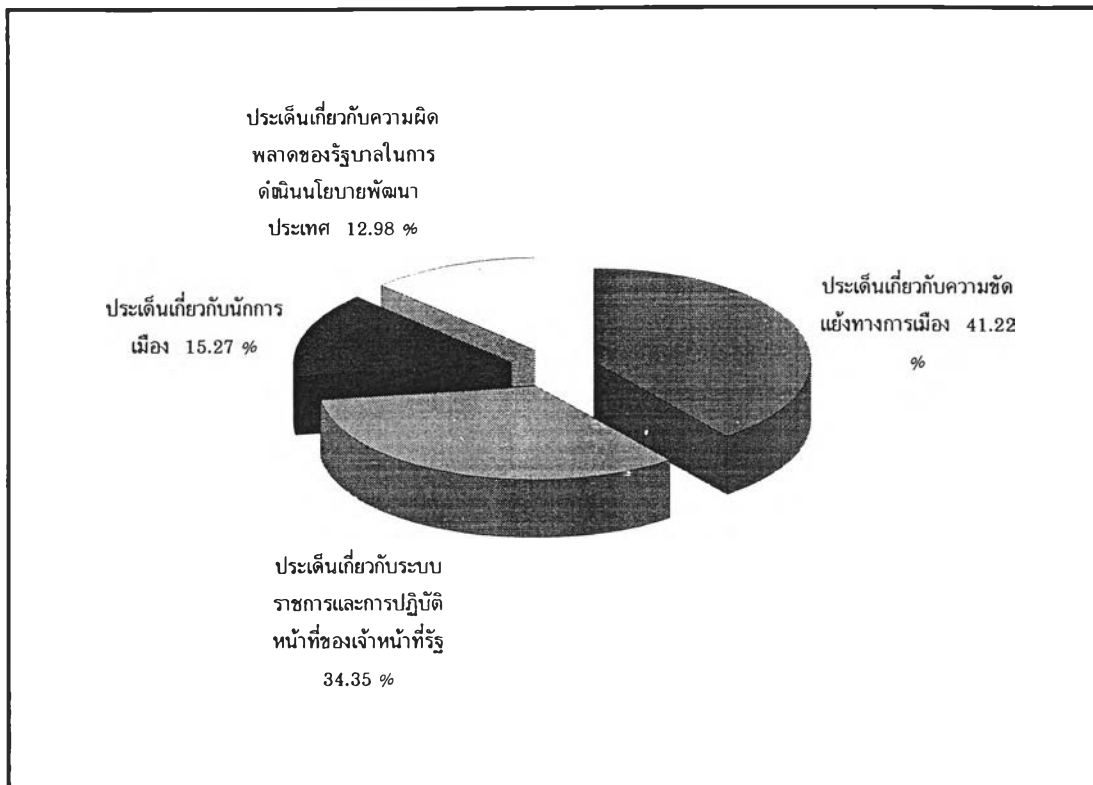
สรุปประเด็นการนำเสนอทางการเมืองการปกครองในงานวรรณกรรม

จากการศึกษาพบว่าม้งงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครองจำนวน 131 เรื่อง ซึ่งในจำนวนนี้ สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้ 4 ประเด็นด้วยกัน ดังสามารถสรุปในตารางที่ 22 ต่อไปนี้

ตารางที่ 22 สรุปประเด็นการนำเสนอทางการเมืองการปกครองในงานวรรณกรรม

ประเด็นการนำเสนอ	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
1. ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง	54	41.22
2. ประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ	45	34.35
3. ประเด็นเกี่ยวกับนักการเมือง	20	15.27
4. ประเด็นเกี่ยวกับความผิดพลาดของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศ	17	12.98

จากตารางที่ 22 ดังแสดงข้างต้น สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ ดังแผนภาพที่ 3 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 เปรียบเทียบประเด็นการนำเสนอทางการเมืองการปกครองในงานวรรณกรรม

จากตารางที่ 22 และ แผนภาพที่ 3 พบว่า ประเด็นทางการเมืองที่ถูกนำเสนอในงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง รองลงมา ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ประเด็นเกี่ยวกับนักการเมือง และประเด็นเกี่ยวกับความผิดพลาดของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศ

โดยภาพรวมที่ศึกษาพบว่าผู้เขียนมุ่งเสนอภาพในด้านลบ หรือในด้านความเลวร้ายของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ ซึ่งมักแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์เข้าตัวเอง ทำให้ประชาชนต้องได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้แก่การชี้ให้เห็นความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารประเทศของรัฐบาล การพัฒนาหลายอย่างที่มุ่งจะทำให้ประชาชนกินดีอยู่ดี แต่ผลกลับปรากฏว่ายิ่งรัฐบาลพัฒนาประชาชนก็ยิ่งเดือดร้อน ผู้เขียนส่วนหนึ่งเรียกร้องให้ประชาชนลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อความชอบธรรม

ที่กล่าวมาในหัวข้อนี้เป็นประเด็นทางการเมืองที่ถูกนำเสนอในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นของนิยายสารแนววรรณกรรม ในหัวข้อต่อไปจะได้กล่าวถึงประเด็นทางเศรษฐกิจ

ข. เศรษฐกิจ

จากการศึกษางานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งหมด 601 เรื่อง พบว่ามีเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นทางเศรษฐกิจ จำนวน 71 เรื่อง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าสามารถจัดแบ่งได้ 6 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

1. ประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของความยากจน
 2. ประเด็นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม
 3. ประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ
 4. ประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมแบบทุนนิยม
 5. ประเด็นเกี่ยวกับการทำงาน
 6. ประเด็นเกี่ยวกับการกว้านซื้อที่ดินและการเก็งกำไร
- ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาโดยละเอียดในแต่ละประเด็นต่อไป

1. ประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของความยากจน

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของความยากจนนั้น มีอยู่ทั้งหมด 16 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 23 ดังนี้

ตารางที่ 23 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของความยากจน

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ศ.21	ช่อการะเกด	ปรีชาพล บุญช่วย	การเดินทางของแม่เฒ่าและเด็กน้อย
2	มี.ค.22	ช่อการะเกด	มาลา คำจันทร์	รถยนต์จะไปไหน
3	ก.ย.22	ช่อการะเกด	วิมล ไทรนันทนวล	ขยะสังคม
4	ก.ย.22	ช่อการะเกด	มานพ ถนอมศรี	ผู้อพยพ
5	ก.ย.23	ช่อการะเกด	ชาติ กอบจิตติ	พุ่มนี้
6	ก.ย.23	ช่อการะเกด	ไพโรจน์ บุญประกอบ	คนหนีนา

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
7	ก.ย.23	ช่อการะเกด	จำลอง ผึ้งชลจิตร	ผ้าทอลายหางกระรอก
8	ก.ย.25	โลกหนังสือ	แคลดา วงศ์กสิกร	พรานล่าฟาน
9	พ.ค.28	ถนนหนังสือ	ประเสริฐ จันคำ	แดกเหงือก
10	ธ.ค.30	ถนนหนังสือ	บุญไค่ ทองเค	เรื่องของเรื่อง
11	ต.ค.32	ช่อการะเกด	ลิขิต อักษราวรรณ	กล้าตกขอบ
12	พ.ค.34	ช่อการะเกด	ลิขิต อักษราวรรณ	ตำนานชีวิต
13	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	อุคร วงษ์ทับทิม	มือที่มองไม่เห็น
14	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	กร ศิริวิฒโน	หมิ่นเขี้ยวคมหนาม
15	มี.ค.37	ช่อการะเกด	ไพโรจน์ บุญประกอบ	มือยูวันหนึ่ง
16	มี.ค.38	ช่อการะเกด	เทศ จินนะ	คนขุดตุ่น

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 16 เรื่อง ดังที่มีรายชื่ออยู่ในตารางข้างต้นพบว่า สาเหตุของความยากจนที่ถูกนำเสนอในเรื่องสั้นเหล่านี้ สามารถแบ่งย่อยออกได้อีก 2 สาเหตุ คือสาเหตุจากปัจจัยภายนอก และสาเหตุจากปัจจัยภายในตัวของบุคคล ดังจะได้ศึกษาต่อไป

1.1 สาเหตุจากปัจจัยภายนอก

สาเหตุจากปัจจัยภายนอก ได้แก่สาเหตุอันเกิดจากภาวะแวดล้อม ซึ่งอาจเกิดจากธรรมชาติ หรือจากการกระทำของบุคคลอื่น ในที่นี้สามารถแยกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ สาเหตุจากภาวะธรรมชาติ ปัญหาภาระหนี้สิน และปัญหาจากการเอาเปรียบของนายทุน

1.1.1 ปัญหาจากภาวะตามธรรมชาติ

ปัญหาจากภาวะตามธรรมชาติ เป็นปัญหาสำคัญซึ่งทำให้ชาวนาไม่สามารถปลูกข้าวได้หรือทำให้ผลผลิตที่ลงทุนลงแรงไปได้รับความเสียหาย เช่น ปัญหาจากภาวะแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล หรือปัญหาจากภาวะน้ำท่วม เรื่องสั้นที่สะท้อนประเด็นเหล่านี้ เช่น “การเดินทางของแม่เฒ่าและเด็กน้อย” ของ ปรีชาพล บุญช่วย “ผู้อพยพ” ของ มานพ ถนอมศรี “คนหนีนา” ของ ไพโรจน์ บุญประกอบ และ “พรานล่าฟาน” ของ แคลดา วงศ์กสิกร เป็นต้น

1.1.2 ปัญหาจากภาระหนี้สิน

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้แสดงถึงสาเหตุของภาระหนี้สินอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรกได้แก่ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากปัญหาจากภาวะตามธรรมชาติ เพราะเมื่อผลผลิตไม่ได้มากตามความต้องการของชาวบ้านจึงทำให้ต้องไปกู้ยืม สาเหตุประการต่อมาคือการที่รัฐบาลพยายามสนับสนุนให้ชาวบ้านใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง โดยให้ชาวบ้านไปกู้ยืมเงินได้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งปุ๋ยที่ชาวบ้านใช้นี้ นอกจากจะทำให้ชาวบ้านต้องแบกรับภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามมาอีกด้วย เรื่องสั้นที่สะท้อนปัญหาเหล่านี้ เช่น “แตกเหงือก” ของ ประเสริฐ จันดำ และ “ตำนานชีวิต” ของ ลิขิต อักษรารวรรณ ซึ่งให้เห็นปัญหาจากการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง “กล้าตกขอบ” ของ ลิขิต อักษรารวรรณ สะท้อนให้เห็นว่า แม้ชาวบ้านจะขยันขันแข็งในการทำงานแต่ก็ยากจน ต้องเช่านาที่เคยเป็นของตนเอง เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วต้องแบ่งข้าวที่ปลูกมาครึ่งหนึ่งให้กับเจ้าของนา ส่วนครึ่งที่เหลือจะต้องนำไปตีเป็นราคาปุ๋ย ค่าเช่าควายไถนา ค่ายาฆ่าแมลง และอื่น ๆ ดังนั้นจึงเหลือข้าวไว้กินหรือขายน้อยมากในแต่ละปี ซึ่งไม่เคยเพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้นชาวบ้านจึงยากจนเสมอแม้จะตั้งใจทำงานอย่างไรก็ตาม

1.1.3 ปัญหาการเอาเปรียบของนายทุน

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ผ้าทอลายหางกระรอก” ของ จำลอง ผึ้งชลจิตร สะท้อนปัญหาการเอาเปรียบคอกงชาวบ้านของพ่อค้าคนกลาง ซึ่งซื้อผ้าทอจากชาวบ้านในราคาถูก แต่นำไปขายในราคาแพง “มือที่มองไม่เห็น” ของ อุดร วงษ์ทับทิม ซึ่งให้เห็นปัญหาการกดราคาพืชผลทางการเกษตรของนายทุน เกษตรกรได้รับผลตอบแทนน้อย ในขณะที่นายทุนซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนำไปขายต่อในราคาสูง ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าราคาแพง ซึ่งชาวบ้านไม่ได้รับผลประโยชน์อะไรจากการขายราคาแพงนี้เลย “หมื่นเขี้ยวคมหนาม” ของ กร ศิริวิวัฒน์ ซึ่งว่าสาเหตุของความยากจนเกิดจากการเอาเปรียบคอกง “มืออยู่วันหนึ่ง” ของ ไพโรจน์ บุญประกอบ ซึ่งว่าความยากจนเกิดจากการเอาเปรียบจากคนที่มิฐานะดีกว่า แม้การขายข้าวแกงข้างถนนยังต้องเสียค่าเช่าที่

1.2 สาเหตุจากปัจจัยภายในตัวของบุคคล

เรื่องสั้นที่สะท้อนสาเหตุของความยากจนโดยมีปัจจัยสำคัญอยู่ที่ตัวของบุคคลเองนั้น เช่น “รถยนต์จะไปไหน” ของ มาลา คำจันทร์ สะท้อนปัญหาจากค่านิยมในการทำบุญอย่างฟุ่มเฟือยของชาวบ้าน “พรงูนี้” ของ ชาติ กอบจิตติ และ “เรื่องของเรื่อง” ของ บุญไค่

ทองเค สะท้อนปัญหาจากการขายหอย โดยชี้ว่าชาวบ้านตั้งความหวังกับโชคลาภมากเกินไป ซึ่งเป็นความหวังที่เลื่อนลอยมาก และเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้ชาวบ้านยากจนลงไปอีก “คนขูดคูน” ของ เทศ จินนะ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาความยากจนของคนในชนบทว่าเกิดจากความไร้การศึกษา การหลงยึดอยู่กับความคิดเก่า ๆ ค่านิยมการมีลูกมาก การขายลูกสาวเป็นโสเภณี ผู้เขียนชี้ว่าการที่จะพัฒนาแก้ปัญหาความยากไร้ของคนนั้นยากเหมือนกับคนพยายามขูดคูนที่อยู่ใต้ดินให้ออกมาเห็นโลกภายนอก

2. ประเด็นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม มีอยู่ทั้งหมด 9 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 24 ดังนี้

ตารางที่ 24 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	รัตนา รุ่งอักษร	กระเบื้อง-เหล็ก
2	ก.ย.22	ช่อการะเกด	ชาติ กอบจิตติ	ผู้แพ้
3	ก.ย.23	ช่อการะเกด	ชัยจำปา	ความพ่ายแพ้ของผู้ชนะ
4	มิ.ย.26	ถนนหนังสือ	ศรีดาวเรือง	ทางศพผ่าน
5	ม.ค.30	ถนนหนังสือ	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	คำทนาย
6	พ.ค.33	ช่อการะเกด	พัชรพล ชูแสงศรี	ลูกปืนที่เหลืออยู่
7	มี.ค.36	ช่อการะเกด	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	สะพานข้ามแม่น้ำ
8	มิ.ย.38	ช่อการะเกด	ไชยา วรรณศรี	เสียงแคนในเดือนเพ็ญ
9	ต.ค.39	ช่อการะเกด	รณณา โรชา	คนแบกข่ง

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมนี้ โดยรวมแล้วจะเป็นการให้ภาพเปรียบเทียบระหว่างความมีและความไม่มีของคนในสังคม เช่น “กระเบื้อง-เหล็ก” ของ รัตนา รุ่งอักษร สะท้อนปัญหาความยากจนของคนในเมือง ให้ภาพเปรียบเทียบระหว่างแม่ค้า

หาบเร่กับคนที่มีฐานะ “ผู้แพ้” ของ ชาติ กอบจิตติ ซึ่งให้เห็นว่า คนที่มีฐานะดีกว่าย่อมมีทางเลือกมากกว่า คนยากจนจึงเป็นผู้พ่ายแพ้ในสังคมเสมอมา “ความพ่ายแพ้ของผู้ชนะ” สะท้อนความยากลำบากของคนยากจน คนรวยกินของทิ้งขว้าง ไม่รู้จักคุณค่า แต่ของที่ไม่มีคุณค่าเหล่านั้นกลับมีคุณค่ายิ่งสำหรับคนยากจน “ทางศพผ่าน” ของ ศรีดาวเรือง สะท้อนการล่มสลายของชนชั้นศักดินาและชี้ให้เห็นว่าชนชั้นสมัยใหม่ถูกแบ่งด้วยการมีหรือไม่มีเงิน “ลูกปืนที่เหลืออยู่” ของ พชราลัย ชูแสงศรี สะท้อนปัญหาความยากจนของคนขับรถรับจ้างซึ่งเข้าไปฆ่าลูกสาวและตัวเองตายในร้านอาหารแห่งหนึ่ง โดยก่อนตายได้ยกปืนขู่และประณามคนร่ำรวยที่นั่งอยู่ในร้านอาหารแห่งนั้น “สะพานข้ามแม่น้ำ” ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ ซึ่งให้เห็นว่าคนจนไม่สามารถไปถึงความฝันของตนเองได้ “คนแบกแข็ง” ของ รมณา โรชา สะท้อนความยากลำบากของกรรมกรในตลาดซึ่งมีชีวิตที่ซ้ำซากและเหน็ดเหนื่อย

สรุปโดยภาพรวมของหัวข้อนี้ก็คือ ความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นของคนในปัจจุบันมิได้ถูกแบ่งโดยศักดินาอย่างสมัยก่อน แต่ถูกแบ่งกันด้วยเงิน คนที่มีเงินมากกว่าย่อมเป็นคนที่มีฐานะทางสังคมดีกว่า มีโอกาสมากกว่า ส่วนคนยากจนนั้นย่อมเป็นผู้ถูกเอาเปรียบและเป็นผู้พ่ายแพ้เสมอมา

3. ประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศนั้น มีอยู่ทั้งหมด 4 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 25 ดังนี้

ตารางที่ 25 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	ก.ย.23	ช่อการะเกด	มาลา คำจันทร์	มือที่ทรงค่า
2	มี.ค.35	ช่อการะเกด	ชาติ กอบจิตติ	บันทึกนักเขียน
3	มี.ค.36	ช่อการะเกด	เชน ชมรวัช	วงเวียนเกม
4	มิ.ย.38	ช่อการะเกด	ศักดิ์ชัย ลีคนาวีเชียร	เมืองไม่มีขา

เรื่องสั้นซึ่งเสนอประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ โดยภาพรวมแล้วมักแสดงความวิตกว่าประเทศไทยเดินตามอย่างตะวันตกมากเกินไป จนอาจตกเป็นทาสทางเศรษฐกิจของต่างชาติ “มือที่ทรงค่า” ของ มาลา คำจันทร์ สะท้อนปัญหาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำจากการขึ้นราคาน้ำมันของประเทศในกลุ่มเอเปก เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2523 ซึ่งทำให้ประชาชนเดือดร้อนกันมาก “บันทึกนักเขียน” ของ ชชาติ กอบจิตติ วิพากษ์วิจารณ์ว่าการล่าเมืองขึ้นของตะวันตกมิได้หมดไป เพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบจากที่เคยใช้กำลังทหารมาใช้เศรษฐกิจแทน ไม่จำเป็นต้องรบ ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีอย่างย่อมตกเป็นเมืองขึ้นของต่างชาติได้ “วงเวียนเกม” ของ เขม ฆมธวัช วิพากษ์วิจารณ์ว่า เศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังตกเป็นทาสของต่างชาติ ไม่ว่าจะตะวันตกหรือญี่ปุ่น เศรษฐกิจแบบทุนนิยมสมัยใหม่เป็นระบบที่เอื้อต่อต่างชาติให้กอบโกยผลประโยชน์ “เมืองไม่มีขา” ของ ศักดิ์ชัย ลัคนาวิเชียร วิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นหลักเศรษฐศาสตร์ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยีมากเกินไป ซึ่งมีผลให้ประเทศจมดิ่งไปสู่ความเลวร้ายมากขึ้นจนยากแก่การแก้ไข ดังนั้นการรับอารยธรรมตะวันตกมากเกินไป จึงเป็นสิ่งที่ควรย้อนกลับมาพิจารณาว่าถูกต้องหรือไม่

4. ประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมแบบทุนนิยม

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมแบบทุนนิยมนั้น มีอยู่ทั้งหมด 24 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 26 ดังนี้

ตารางที่ 26 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมแบบทุนนิยม

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ศ.21	ช่อกระแสด	เมธา เดกิงธรรม	น้ำใจอันแห้งขอด
2	ต.ศ.25	โลกหนังสือ	แก้ว ลายทอง	สาบสูญ
3	พ.ย.25	โลกหนังสือ	นิเวศน์ กันไทยราษฎร์	เพราะผมไม่ได้ออกจากป่า
4	พ.ย.27	ถนนหนังสือ	ทวิช ชุนหษา	เรากำลังอยู่ในความมืด
5	ธ.ศ.27	ถนนหนังสือ	นฤมิตร ประพันธ์	เพื่อนร่วมห้อง
6	ส.ศ.28	ถนนหนังสือ	แก้ว ลายทอง	นักแสดงตลก
7	มี.ศ.30	ถนนหนังสือ	ไผท ภูธา	คนตกสมัย

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
8	พ.ค.34	ข้อการะเกด	วงเดือน ทองเจียว	กาพย์
9	พ.ค.34	ข้อการะเกด	สันติ พงศ์ศิริ	ละครโรงเก่า
10	มี.ค.35	ข้อการะเกด	มานพ ถนอมศรี	คืนดาวตก
11	มี.ค.35	ข้อการะเกด	พิบูลศักดิ์ ละครพล	ข้ามฝั่งที่สาบสูญ
12	มี.ค.36	ข้อการะเกด	เชน ชมธวัช	วงเวียนเกม
13	มี.ค.36	ข้อการะเกด	วรภ วรภา	ยุทธการ
14	มิ.ย.36	ข้อการะเกด	สายคำ ผกา	ราคาแห่งชะตากรรม
15	มิ.ย.36	ข้อการะเกด	สมพงษ์ ทวี'	ตัวปลอม
16	ธ.ค.36	ข้อการะเกด	เหลืองฝ้ายคำ	ช่าง
17	ก.พ.37	WRITER	วรภ วรภา	ยุทธวิธี
18	มี.ค.37	ข้อการะเกด	"นวนวนธุ์"	เพลงปีศาจ
19	พ.ย.37	WRITER	พิสิฐ ภูศรี	กามาไลเซชัน
20	มี.ค.38	ข้อการะเกด	สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ	มืออาชีพ
21	มิ.ย.38	ข้อการะเกด	ปริทรรศ หุตางกูร	เพลิงรัก ลานแค้น
22	ก.ย.38	ข้อการะเกด	นฤมิตร ประพันธ์	แลกด้วยชีวิต
23	ธ.ค.38	ข้อการะเกด	"นวนวนธุ์"	ชายวิญญู
24	ก.พ.39	ข้อการะเกด	ประชาคม ลุนามัย	โศกนาฏกรรม

จริยธรรมแบบทุนนิยม ได้แก่ การตัดสินคุณค่าของทุกสิ่งทุกอย่างให้กลายเป็น
 สินค้าซึ่งมีมูลค่าสามารถซื้อขายได้ ดังนั้นคุณค่าของศักดิ์ศรีหรือความเป็นมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน
 จึงถูกลดค่าลงเป็นเพียงสินค้าบางอย่างที่สามารถซื้อขายได้ คนในสังคมจึงต่างแล้งน้ำใจ และมอง
 ผลตอบแทนในรูปตัวเงินเป็นสิ่งสำคัญ ตัวอย่างของเรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “น้ำใจอันแห้งขอด”
 ของ เมธา เดกิงธรรม สะท้อนให้เห็นว่าระบบทุนนิยมแปรทุกสิ่งให้สามารถขายได้ ความมีน้ำ
 ใจของคนจึงลดน้อยลง ถูกแทนที่ด้วยการคิดคำนึงถึงแต่ผลกำไร “สาบสูญ” ของ แก้ว ลายทอง
 สะท้อนให้เห็นว่า สังคมวัดค่าของความเป็นคนที่รูปร่างนอกและทรัพย์สิน เมื่อใครไม่มีในสิ่ง
 เหล่านี้ก็เหมือนกับว่าเขาไม่มีตัวตนอยู่ในสังคมอีก “นักแสดงตลก” ของ แก้ว ลายทอง สะท้อนว่า

เศรษฐกิจแบบทุนนิยมแปรทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้าซึ่งสามารถขายได้ แม้แต่โศกนาฏกรรมของชีวิตก็สามารถนำมาขายเป็นเรื่องตลกได้ “คนตกสมัย” ของ ไผท ภูธา สะท้อนว่าการยึดมั่นในอุดมการณ์ไม่ยอมตามกระแสทุนนิยมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้หากต้องการมีชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน “ละครโรงเก่า” ของ สันติ พงศ์ศิริ สะท้อนสังคมของชนชั้นกลางที่คำนึงถึงแต่ผลกำไร ผลประโยชน์ จนลืมความใฝ่ฝันที่เคยมีในวัยหนุ่ม “คืนดาวตก” ของ มานพ ถนอมศรี ซึ่งให้เห็นว่าคนในสังคมปัจจุบันมุ่งหาเพียงผลประโยชน์ส่วนตัว ทำอะไรก็หวังแต่ผลกำไร ไม่มีความจริงใจต่อกัน ดังนั้นแม้จะร่ำรวยมหาศาลอย่างไรก็หาความสุขไม่ได้ “ยุทธการ” ของ วรภ วรภา แสดงให้เห็นการต่อสู้ทางธุรกิจในปัจจุบันว่าเต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมกลโกง ไม่มีใครมีคุณธรรมอย่างแท้จริงในทางการค้า เกียรติยศคือการมุ่งทำลายอีกฝ่ายหนึ่ง “ราคาแห่งชะตากรรม” ของ สายคำ ผกาภ ซึ่งเห็นว่าสังคมสมัยใหม่ตีค่าชะตากรรมและชีวิตของคนเราเป็นตัวเลข ทำทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้า เช่น ธุรกิจการขายประกันชีวิต “กามาไลเซชั่น” ของ พิสิฐ ภูศรี ซึ่งว่าสังคมธุรกิจในปัจจุบันเป็นสังคมที่ฉาบฉวย มองทุกอย่างเป็นผลกำไร ผลประโยชน์ ลดคุณค่าของมนุษย์ลงเหลือแค่การเป็นสินค้า แม้แต่การร่วมเพศก็เป็นเกมอย่างหนึ่งที่ไม่มีความหมาย “เพลิงรักลานแค้น” ของ ปรีทรรศ หุตางกูร ประชดประชันสังคมในปัจจุบันว่าสามารถซื้อขายศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์กันได้ ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ราคาเท่าใดเท่านั้น “ขายวิญญาณ” ของ “นวนวนอู” ประชดประชันว่าคนในสังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยความเลวร้าย เห็นแก่ตัว ทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินและอำนาจเป็นการตอบแทน เปรียบเหมือนกับการยอมขายวิญญาณให้กับปีศาจ

นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นอีกหลายเรื่องที่สะท้อนให้เห็นว่า การลอกเลียนลิขสิทธิ์เป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่อกันอย่างเห็นได้ชัดในสังคมแบบทุนนิยม ได้แก่ “ข้ามฝั่งที่สาบสูญ” ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล และ “เพลงปีศาจ” ของ นวนวนอู

ดังที่กล่าวมาจะเห็นว่า จริยธรรมแบบทุนนิยมคือการวัดคุณค่าของความเป็นคนทั้งการทำงาน และเงินตอบแทน ใครที่ไม่มีงานหรือไม่มีเงิน ก็จะเหมือนว่าคน ๆ นั้น ไม่มีคุณค่า ไม่มีความหมายอะไรในสังคมนั้น ๆ อีก โดยไม่จำเป็นต้องมองว่าคน ๆ นั้นจะเป็นคนดีหรือไม่ สังคมแบบทุนนิยมจึงเป็นสังคมแบบฉาบฉวย มองทุกสิ่งเพียงรูปร่างนอก อันเป็นสาเหตุสำคัญที่นำมาซึ่งปัญหาอีกอย่างมากมาย ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อที่เกี่ยวข้องต่อไป

5. ประเด็นเกี่ยวกับการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการทำงานนั้น มีอยู่ทั้งหมด 11 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 27 ดังนี้

ตารางที่ 27 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับการทำงาน

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อกระแสด	เกรียง กรรมกร	คนสร้างตึก
2	ก.ย.22	ช่อกระแสด	สำรวม สิงห์	ความผิดครั้งแรกของฤทธิ์
3	ก.ย.23	ช่อกระแสด	“ครูวา”	ชีวิตของเจ้าตุ่น
4	ต.ค.25	โลกหนังสือ	แก้ว ลายทอง	สาบสูญ
5	เม.ย.29	ถนนหนังสือ	เจษ คำไพ	ถ้าฉันทำได้
6	ต.ค.29	ถนนหนังสือ	สนั่น ชูสกุล	คนพรากบ้าน
7	พ.ย.33	ช่อกระแสด	สนั่น ชูสกุล	งานแต่งงานของน้องสาวคน สุดท้าย
8	พ.ค.34	ช่อกระแสด	ยอดา ฮะเซ็มเซ็ง	ฟุ้งรอยฝุ่น
9	มิ.ย.36	ช่อกระแสด	ยอดา ฮะเซ็มเซ็ง	กลับจากสมรภูมิ
10	ก.ย.38	ช่อกระแสด	สายคำ ผกา	สัตว์เลือดเย็น
11	มิ.ย.39	ช่อกระแสด	ประชาคม ลุนาชัย	สุดฝั่งขอบฟ้า

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 11 เรื่อง ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางข้างต้นนี้ สามารถแบ่งประเด็นอันเกี่ยวข้องกับการทำงานออกได้เป็น 3 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่

- 5.1 ปัญหาการว่างงาน
 - 5.2 ปัญหาการเอาเปรียบกดขี่ขูดรีดแรงงานของนายทุน
 - 5.3 ปัญหาการทำงานที่มีคุณค่าแต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากสังคม
- ดังจะได้แยกอธิบายในแต่ละประเด็นต่อไป

5.1 ปัญหาการว่างงาน

เรื่องสั้นที่เสนอปัญหาเกี่ยวกับการว่างงาน เช่น “ถ้านันทำได้” ของ เจษ คำไพ สะท้อนภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งคนที่จบมหาวิทยาลัยแล้วหางานทำไม่ได้ ทำให้มีปัญหาทางด้านจิตใจและสูญเปล่าทางทรัพยากร “สาบสูญ” ของ แก้ว ลายทอง สะท้อนปัญหาการว่างงานซึ่งทำให้บุคคลที่ว่างงานนั้น ๆ กลายเป็นคนที่ไม่มียุคค่าในสังคม

5.2 ปัญหาการเอาเปรียบกดขี่ขูดรีดแรงงานของนายทุน

เรื่องสั้นที่เสนอปัญหาเกี่ยวกับการเอาเปรียบกดขี่ของนายทุน เช่น “คนสร้างตึก” ของ เกรียง ธรรมกร “ความผิดครั้งแรกของฤทธิ์” ของ ส้ารวม สิงห์ “ชีวิตของเจ้าดุ่น” ของ “ครูวา” สะท้อนปัญหาของกรรมกรซึ่งถูกกดขี่ขูดรีดแรงงาน มีความเป็นอยู่ที่ลำบากยากแค้น ไม่มีสวัสดิการ ไม่ได้รับความเป็นธรรม รัฐบาลไม่เข้ามาช่วยเหลือ ผู้เขียนเรียกร้องให้กรรมกรรวมตัวกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองให้ตนเองในการลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อความชอบธรรมในสังคม “ฟุ้งรอยฝุ่น” ของ ยอดดา สะเข้มแข็ง และ “สัตว์เลือดเย็น” ของ สายคำ ผกา สะท้อนปัญหาความเสี่ยงต่อการพลัดตกจากที่สูงของกรรมกรก่อสร้างตึก โดยชี้ให้เห็นว่า คนงานเหล่านี้ต้องเสียชีวิตในการก่อสร้างมากมายโดยที่คนในสังคมไม่เคยตระหนักถึง “กลับจากสมรภูมิ” ของ ยอดดา สะเข้มแข็ง เปรียบเทียบให้เห็นว่า การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมก็เหมือนกับการทำสงครามอยู่ในสมรภูมิเพราะมีอันตรายอยู่มาก หากพลาดพลั้งอาจหมายถึงชีวิตหรือความเจ็บพิการ ทั้งนายจ้างก็ไม่มีจริยธรรม เมื่อต้องการให้คนงานทำงานได้มากขึ้นก็แอบเอาขาม้า (ข่าบ้า) มาใส่ในน้ำดื่ม ทำให้คนงานเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุในการทำงานมาก “สุดฝั่งขอบฟ้า” ของ ประชาคม ลุนาชัย สะท้อนปัญหาความยากจนของผู้คนในชนบทแถบฝั่งทะเล และความไม่มี สวัสดิการของลูกจ้างเรือประมง

5.3 ปัญหาการทำงานที่มีคุณค่าแต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากสังคม

เนื่องจากสังคมในปัจจุบันวัดคุณค่าของทุกสิ่งทุกอย่างที่เงินคอบแทน ดังนั้นการทำงานบางอย่างแม้จะมีคุณค่ายังต่อสังคม แต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับ เพราะได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงินน้อย เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “คนพรากบ้าน” และ “งานแต่งงานของน้องสาวคนสุดท้อง” ของ สนั่น ชูสกุล สะท้อนให้เห็นว่าการทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) แม้จะเป็นงานที่มีความสำคัญ แต่ก็มีค่าตอบแทนน้อยมาก ไม่มีความมั่นคง ไม่สามารถเป็นหลักให้กับครอบครัวและพ่อแม่ได้ จึงถูกสังคมตีค่าว่าผู้ที่ทำงานเช่นนี้เป็นผู้ที่ล้มเหลวในชีวิต

จากที่กล่าวมาในหัวข้อนี้ จะเห็นว่า ปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับการทำงานดังกล่าวนี้ โดยภาพรวมแล้วปัญหาสำคัญอยู่ที่คนในสังคมวัดคุณค่าและความสำเร็จของคนที่เงินและสิ่งตอบแทน ดังนั้นการทำงานอะไรก็ตามที่มีค่าตอบแทนสูง ก็จะนับว่างานนั้น ๆ มีคุณค่า แต่หากงานนั้นได้รับค่าตอบแทนน้อย ก็ถือว่างานนั้นเป็นงานชั้นต่ำ ไม่มีคุณค่า ไม่ควรแก่การเอาใจใส่ และยิ่งหากใครไม่มีงานทำ ก็จะเหมือนกับว่าคน ๆ นั้นไม่มีคุณค่าใด ๆ ในสังคมอีก เหมือนกับว่าคน ๆ นั้นได้สูญหายไปจากสังคมแล้ว ผู้เขียนเรื่องสั้นหลายคนพยายามชี้ว่า การทำงานใด ๆ ก็ล้วนมีคุณค่า แม้จะเป็นงานที่มีค่าตอบแทนน้อย เช่น กรรมกร ลูกจ้างเรือประมง หรือการทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้นสังคมจึงไม่ควรทอดทิ้งบุคคลเหล่านี้ ในขณะที่เดียวกันก็เรียกร้องให้บุคคลเหล่านี้ลุกขึ้นมาร่วมมือกันต่อสู้เพื่อเรียกร้องความชอบธรรมให้กับตัวเองด้วย

6. ประเด็นเกี่ยวกับการกว้าซื้อที่ดินและการเก็งกำไร

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการกว้าซื้อที่ดินและการเก็งกำไรนั้น มีอยู่ทั้งหมด 11 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 28 ดังนี้

ตารางที่ 28 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับการกว้าซื้อที่ดินและการเก็งกำไร

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ย.33	ช่อการะเกด	วิทยา นาบำรุง	นาถู
2	พ.ย.33	ช่อการะเกด	กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	โลกในเล็กของซัสมาน
3	พ.ค.34	ช่อการะเกด	ลิจิต อักษราวรรณ	ตำนานชีวิต
4	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	อูคร วงษ์ทับทิม	มือที่มองไม่เห็น
5	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	ฤดี เรืองชัย	อนภิขณา
6	มี.ค.37	ช่อการะเกด	วรภ วรภา	ค่าแผ่นดิน
7	มี.ค.37	ช่อการะเกด	มวนชา พร.	ปรากฏการณ์
8	ธ.ค.37	ช่อการะเกด	อัครากร บำรุง	เพื่อนของพ่อ
9	ก.พ.39	ช่อการะเกด	วาด รวี	อำนาจใหม่
10	มิ.ย.39	ช่อการะเกด	“ฮอยลื้อ”	บนความเปลี่ยนแปลงของสามัญชน
11	ต.ค.39	WRITER	มาโนช พรหมสิงห์	ระบำคางคก

ในปี พ.ศ. 2531 สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้ประกาศนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน มีคำขวัญในระบอบนั้นว่า “จะเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” มีการส่งเสริมการลงทุนเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้มีเงินทุนจากต่างชาติไหลเวียนเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก²¹ แต่อย่างไรก็ดี เงินทุนที่ไหลเวียนเข้าประเทศอย่างมากมานี้ก็ถูกนำไปลงทุนในลักษณะของการเก็งกำไรมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นการเก็งกำไรในตลาดหลักทรัพย์ หรือการเก็งกำไรในธุรกิจที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ ทำให้ราคาที่ดิน ที่อยู่อาศัย หุ้น และอื่น ๆ ถูกปั่นจนมีราคาที่สูงเกินกว่าความเป็นจริง ยังผลให้ธุรกิจการกว้านซื้อที่ดินและเก็งกำไรเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีชาวบ้านมากมายที่ยอมขายที่ดินให้กับนายทุนที่เข้าไปกว้านซื้อ ซึ่งยังผลให้เกิดความยากลำบากในระยะต่อมา ที่ดินที่ถูกนายทุนต่าง ๆ กว้านซื้อถูกปั่นราคาเพื่อเก็งกำไรจนราคาสูงกว่าเดิมมาก ธุรกิจดังกล่าวนี้เข้าสู่สมัยเฟื่องฟูสูงสุดแล้วคงระดับใน พ.ศ. 2534 - พ.ศ. 2535 จากนั้นก็ค่อย ๆ ถดถอยลง จนตกต่ำถึงขีดสุดในปี พ.ศ. 2540 การกว้านซื้อที่ดินและการเก็งกำไรนี้เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการกว้านซื้อที่ดินและเก็งกำไรนี้ เริ่มปรากฏชัดเจนในปี พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นระยะที่ธุรกิจประเภทนี้กำลังเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จากนั้นก็ปรากฏต่อ ๆ กันมาอีกเรื่อย ๆ ส่วนใหญ่จะชี้ให้เห็นผลเสียของธุรกิจดังกล่าว ในแง่ที่ว่าผลกระทบทำให้ชาวบ้านในชนบทเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง “นาฏ” ของ วิทยา นาบำรุง สะท้อนการล่มสลายของสังคมชนบท คนชราถูกทอดทิ้งให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว ที่ดินถูกกว้านซื้อจากนายทุนต่างชาติ โดยมีระบบราชการ ธนาคาร หรือกระทรวง เป็นผู้สนับสนุน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย “โลกใบเล็กของซัลมาน” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ “ตำนานชีวิต” ของ ลิขิต อักษรารวรรณ “มือที่มองไม่เห็น” ของ อุดร วงษ์ทับทิม “ค่าแผ่นดิน” ของ วรภา วรภา “ปรากฏการณ์” ของ มวนยา พร. “บนความเปลี่ยนแปลงของสามัญชน” ของ “ฮอยล้อ” “ระบำคางคก” ของ มาโนช พรหมสิงห์ ชี้ให้เห็นว่า แม้ชาวบ้านจะได้เงินมากมายจากการขายที่ดิน แต่ก็ใช้จ่ายเงินเหล่านี้หมดไปอย่างรวดเร็ว อาจจะโดยการเล่นพนัน ลงทุนในธุรกิจที่ไม่ได้ผลกำไร บริจาคเงินจำนวนมากสร้างโบสถ์ให้วัด ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย หรืออื่น ๆ ซึ่งในที่สุดชาวบ้านก็ต้องกลับมาเป็นลูกจ้างให้กับนายทุนบนที่ดินซึ่งเคยเป็นของตนเอง “เพื่อนของพ่อ” ของ

²¹ คมกฤษ ใสสืบข่า, “บทบาททางการเมืองของสื่อมวลชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการ์ตูนการเมือง” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 32.

อรรถกร บำรุง ชี้ให้เห็นว่า ชาวบ้านซึ่งเคยบุกเบิกที่ดินด้วยความยากลำบาก และเคยต่อสู้แลกกับชีวิตเพื่อปกป้องที่ดินเหล่านี้ กลับต้องมาสูญเสียที่ดินเหล่านี้อย่างง่ายดายให้กับนายทุนจากนอกหมู่บ้าน “อนภิขณา” ของ ฤดี เรืองชัย วิเคราะห์เชื่อมโยงให้เห็นถึงปัญหาการเก็งกำไรในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ว่ากระแสเงินตราที่ไหลเข้าออกอย่างมากมายนี้เป็นรายได้ที่มาจากเก็งกำไรมิใช่ผลผลิตที่แท้จริง ผู้ที่หาเงินด้วยวิธีนี้น่าจะอายุมาก และเสนอว่าความโลภเหล่านี้จะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ดังนั้นวิธีแก้ปัญหาก็อยู่ที่การตัดความโลภออกไป “อำนาจใหม่” ของ วาด รวี ชี้ให้เห็นปัญหาการเล่นหุ้น การปั่นราคาหุ้น รวมถึงการเก็งกำไรระยะสั้น ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า ตลาดหุ้นคืออำนาจใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม

จากที่กล่าวมาในหัวข้อนี้ จะเห็นว่านักเขียนส่วนใหญ่มองธุรกิจการกว้านซื้อที่ดินและการเก็งกำไร ไม่ว่าจะในตลาดหุ้นหรือธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในแง่ที่ว่าเป็นธุรกิจที่เติบโตขึ้นบนความไม่จริง กล่าวคือไม่มีผลผลิตอย่างเป็นรูปธรรม และผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากธุรกิจดังกล่าวนี้ก็คือชาวบ้านซึ่งต้องสูญเสียที่ดินทำกินของตนเองไปโดยได้รับผลตอบแทนอย่างไม่มีค่า ชาวบ้านจำนวนมากต้องกลับมาเป็นลูกจ้างบนที่ดินซึ่งเคยเป็นของตนเอง ทำให้สูญเสียเสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์จากที่เคยมีมาในอดีต

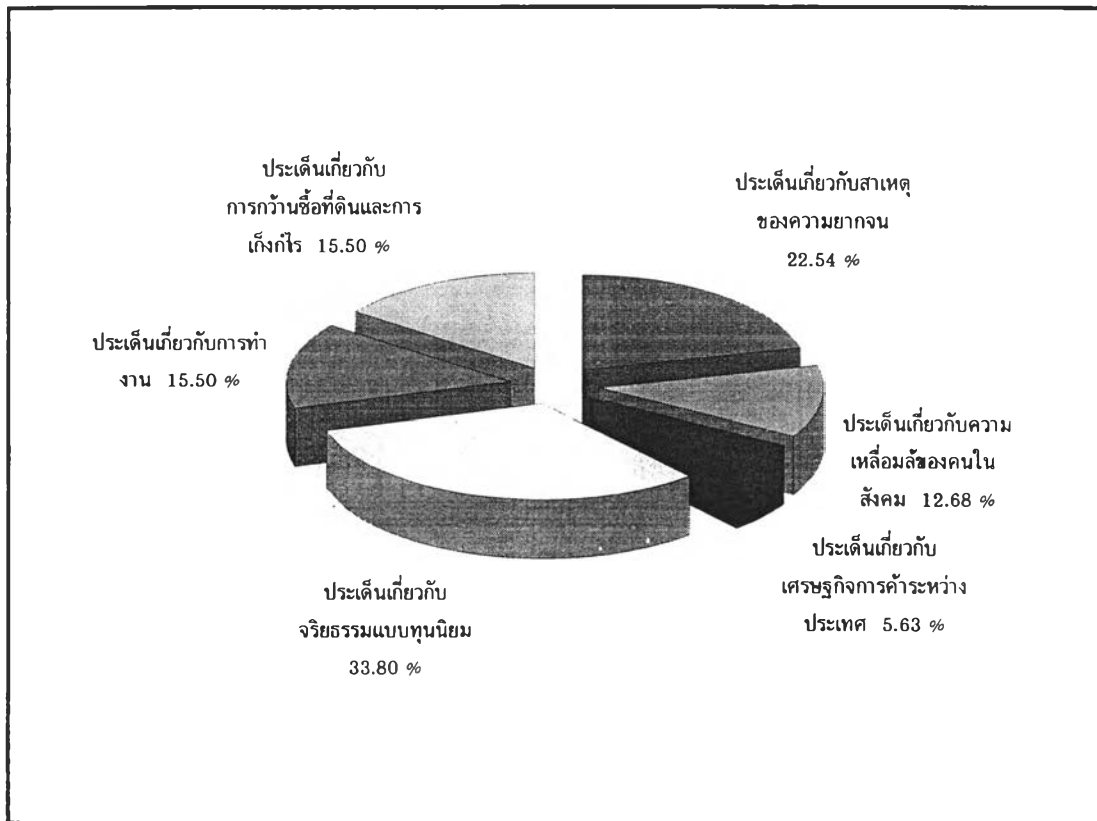
สรุปประเด็นการนำเสนอทางด้านเศรษฐกิจในงานวรรณกรรม

จากการศึกษาพบว่ามีงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นทางเศรษฐกิจจำนวน 71 เรื่อง ซึ่งในจำนวนนี้ สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้ 6 ประเด็นด้วยกัน ดังสามารถสรุปในตารางที่ 29 ต่อไปนี้

ตารางที่ 29 สรุปประเด็นการนำเสนอทางด้านเศรษฐกิจในงานวรรณกรรม

ประเด็นการนำเสนอ	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
1. ประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของความยากจน	16	22.54
2. ประเด็นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม	9	12.68
3. ประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ	4	5.63
4. ประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมแบบทุนนิยม	24	33.80
5. ประเด็นเกี่ยวกับการทำงาน	11	15.50
6. ประเด็นเกี่ยวกับการกว้านซื้อที่ดินและการเก็งกำไร	11	15.50

จากตารางที่ 29 สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพ ดังที่แสดงในแผนภาพที่ 4 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4 เปรียบเทียบประเด็นการนำเสนอทางด้านเศรษฐกิจในงานวรรณกรรม

จากตารางที่ 29 และ แผนภาพที่ 4 จะเห็นว่า ประเด็นทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดที่ถูกนำเสนอในงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นของนิยายสารเนววรรณกรรมได้แก่ประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมแบบทุนนิยม ได้แก่การแปรทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมให้กลายเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ แม้แต่ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ดังนั้น ความดิ้นรน ความถูกต้อง จึงตัดสินกันที่ความมีหรือไม่มีเงิน มิใช่ตัดสินจากคุณค่าที่มันเป็น ประเด็นรองลงมาได้แก่ประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของความยากจน ประเด็นเกี่ยวกับการทำงาน ประเด็นเกี่ยวกับการกว้า้นซื้อที่ดินและแก๊งก์ำไร ประเด็นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม และประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ

ภาพสะท้อนเกี่ยวกับประเด็นทางเศรษฐกิจของวรรณกรรมในนิตยสารแนววรรณกรรมก็เป็นเช่นเดียวกับทางด้านการเมืองการปกครอง กล่าวคือมุ่งเสนอภาพในด้านลบ ซึ่งให้เห็นปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม การเอาเปรียบกดขี่จากผู้ที่มีเงินมีอำนาจมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ผู้มีอิทธิพลระดับประเทศ หรือกระทั่งประเทศมหาอำนาจซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าและสามารถเข้ามาเอาเปรียบทำให้ประชาชนในประเทศเล็ก ๆ อย่างประเทศไทยได้รับความเดือดร้อน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในหัวข้อนี้เป็นประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจซึ่งศึกษาจากงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรม ในหัวข้อต่อไปจะได้ศึกษาถึงประเด็นทางสังคม

ค. สังคม

จากการศึกษางานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งหมด 601 เรื่อง พบว่ามีเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นทางสังคมจำนวน 395 เรื่อง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าสามารถจัดแบ่งตามประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอได้ 3 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

1. ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมชนบท
 2. ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมเมือง
 3. ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมโดยทั่วไป
- ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาโดยละเอียดในแต่ละประเด็นต่อไป

1. ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมชนบท

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมชนบทนั้นมีอยู่ทั้งหมด 74 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 30 ดังนี้

ตารางที่ 30 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมชนบท

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ศ.21	ช่อการะเกด	สายตะวัน	หมู่บ้าน
2	พ.ศ.21	ช่อการะเกด	วิมล ไทรนันทนวล	ผู้เฒ่า
3	พ.ศ.21	ช่อการะเกด	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	คนกับควาย
4	พ.ศ.21	ช่อการะเกด	ศรีโพสพ	ฆาตกรรมเย็น
5	พ.ศ.21	ช่อการะเกด	ปรีชาพล บุญช่วย	การเดินทางของแม่เฒ่าและเด็กน้อย
6	พ.ศ.21	ช่อการะเกด	แน่นน้อย พงษ์สามารถ	เพื่อน
7	พ.ศ.21	ช่อการะเกด	คมสัน พงษ์สุธรรม	เรา - เหล่าลูกหลานคนจน

ตารางที่ 80 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
8	มี.ค.22	ช่อการะเกด	อัสศิริ ธรรมโชติ	เหมือนทะเลมีเจ้าของ...
9	มี.ค.22	ช่อการะเกด	สมศักดิ์ วงศ์รัฐฯ	...คือความเจ็บปวดและขมขื่น
10	มี.ค.22	ช่อการะเกด	พิชญ์ ศุภ.	ภาพเหมือนที่ไม่เคยเปลี่ยน
11	มี.ค.22	ช่อการะเกด	“ปณิธาน”	คำมั่นสัญญา
12	มี.ค.22	ช่อการะเกด	ประทีป ชุมพล	ผืนน้ำและแผ่นดิน
13	ก.ย.22	ช่อการะเกด	พนม นันทพฤกษ์	คลื่นหัวแดง
14	ก.ย.22	ช่อการะเกด	ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์	ทางเลือกและสิ่งที่ต้องพิสูจน์
15	ก.ย.22	ช่อการะเกด	ประมวล มณีโรจน์	ยายจำ... ไปไหน
16	ก.ย.22	ช่อการะเกด	สมควร ร่มเรือง	อำนาจมืด
17	ก.ย.22	ช่อการะเกด	มานพ ถนอมศรี	ผู้อพยพ
18	ก.ย.22	ช่อการะเกด	ปณิธาร	จังหวัด
19	ก.ย.23	ช่อการะเกด	คมสัน พงษ์สุธรรม	ล้นขางหัก
20	ก.ย.23	ช่อการะเกด	ไพโรจน์ บุญประกอบ	คนหนีนา
21	ก.ย.23	ช่อการะเกด	“อรไท”	คืนที่กลับบ้าน
22	พ.ค.25	โลกหนังสือ	อาทร พึ่งธรรมสาร	ส้วม
23	ก.ค.25	โลกหนังสือ	ชัชวาล นิลประยูร	เหลืองป่าไร่
24	ก.ย.25	โลกหนังสือ	แคลดา วงศ์กสิกร	พรานล่าฟาน
25	ก.พ.27	ถนนหนังสือ	ศิลา โคมฉาย	ศาลาริมทาง
26	มี.ค.27	ถนนหนังสือ	แคลดา วงศ์กสิกร	เพื่อนบ้าน
27	ก.ย.27	ถนนหนังสือ	คำปิ่น สีเหนือ	นกหลงป่า
28	มี.ค.28	ถนนหนังสือ	วิสรรชนีย์ นาค	จุดไหวในเส้นนึ่ง
29	พ.ค.28	ถนนหนังสือ	ประเสริฐ จันคำ	แดกเหงือก
30	มี.ค.29	ถนนหนังสือ	ประมวล มณีโรจน์	ความฝันสีดอกเลา
31	พ.ย.29	ถนนหนังสือ	มาลา คำจันทร์	เซ-กวอ ออโตะ เผลอะ
32	ก.พ.30	ถนนหนังสือ	โชคชัย บัณฑิต	ถึงทุกสาขาอารมณั้
33	ก.พ.30	ถนนหนังสือ	ปฏิสนธิ์ ทาสกร	เสียงกริ่งจักรยาน
34	เม.ย.30	ถนนหนังสือ	ดอกไม้ ตะวันออก	สะพานไฟ

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
35	ส.ค.30	ถนนหนังสือ	ไพฑูรย์ รัชญา	ถนนนี้กลับบ้าน
36	ธ.ค.30	ถนนหนังสือ	วิมล ไทรนันทน์	แก้วกับเกด
37	ต.ค.32	ช่อการะเกด	ลิขิต อักษราวรรณ	กล้าตกขอบ
38	ต.ค.32	ช่อการะเกด	สกุล บุญยทัต	จุดไฟเผา... ทุ้งทะเลดอกไม้
39	ต.ค.32	ช่อการะเกด	วงเดือน ทองเจียว	แม่ใหญ่อ่อน
40	พ.ค.33	ช่อการะเกด	รัตนชัย มานะบุตร	เด็กชายคนหนึ่งกับฝันที่สุด ท้ายของยา
41	พ.ย.33	ช่อการะเกด	อ. กิติคุณ	มาลัยดอกโพทะเล
42	มี.ค.35	ช่อการะเกด	นน รัตนคุปต์	ต้นไม้... สายน้ำ
43	มี.ค.35	ช่อการะเกด	นันทน์ บางนรา	สุกร้อน
44	มี.ค.35	ช่อการะเกด	“ศรีดาวเรือง”	เรื่องเล่าของเพลงพนม
45	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	อุดร วงษ์ทับทิม	มือที่มองไม่เห็น
46	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	เพ็ญแข ผูกพัน	ฤดูน้ำหลาก
47	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	พรรษามหาชาติ
48	ก.ย.35	ช่อการะเกด	ชัชวาลย์ โคตรสงคราม	เข้านกกระจิบ
49	ก.ย.35	ช่อการะเกด	“กาหลา”	ฤดูใจ
50	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	สังคม เกสัชมาลา	ไฟเก่า
51	มี.ค.36	ช่อการะเกด	นรินทร์ นวลปลั่ง	รักของแม่
52	เม.ย.36	WRITER	เรวัตติ พันธุ์พิพัฒน์	นครรุกขชาติ
53	พ.ย.36	WRITER	รักษ์ มนูญญา	ระหว่างการเดินทาง
54	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	“ฮอยลื้อ”	เฝ้าไข้
55	ก.ย.36	ช่อการะเกด	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	เรือนหลังใหญ่
56	ก.ย.36	ช่อการะเกด	พลินดา ศิริพงษ์	สิ่งแลกเปลี่ยน
57	ก.ย.36	ช่อการะเกด	ยูร กมลเสวีรัตน์	ผู้เสียเปรียบ
58	ก.ย.36	ช่อการะเกด	รณณา โรชา	ขอใจ
59	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	สายคำ ผกาย	พี่ชาย
60	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	ยอดดา สะเซิมเซ็ง	กับดัก

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
61	มี.ค.37	ข้อการะเกด	นรินทร์ นวลปลั่ง	ไร่แดงกวาง
62	มี.ค.37	ข้อการะเกด	โกศล อนุสิม	เพลงเป่าใบไม้มหัศจรรย์
63	มี.ค.37	ข้อการะเกด	จุฑารัตน์ อิงควรากร	ความตายของทวด
64	มี.ค.37	ข้อการะเกด	วินทร์ เลียววาริณ	น้ำสองสาย
65	เม.ย.37	WRITER	เดือนวาด พิมวนา	ความรื่นรมย์แห่งชีวิต
66	มิ.ย.37	ข้อการะเกด	นาม มะโรง	จัน
67	ก.ย.37	WRITER	ไพฑูรย์ ธัญญา	ที่นั่นมีคนบ้า
68	เม.ย.38	WRITER	เรวัฒน์ พันธุ์พิพัฒน์	พฤตจิกายน
69	มิ.ย.38	ข้อการะเกด	ครุณี เฉซานุสรณ์	นักเลงเจ้าถิ่น
70	ก.ค.38	WRITER	พีระ สุธรรม	ด้วยชีวิต
71	ธ.ค.38	ข้อการะเกด	ชัชวาลย์ โคตรสงคราม	จันทร์ราในธรรมาสน์
72	ธ.ค.38	ข้อการะเกด	กวี อมรวัฒนา	การเดินทางของผม
73	ก.พ.39	ข้อการะเกด	ประชาคม ลุนามัย	โศกนาฏกรรม
74	มิ.ย.39	ข้อการะเกด	“เอื้อ อัญชลี”	สะพานไม่มีน้ำ

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาของ
คนในสังคมชนบท ทั้ง 74 เรื่อง ดังที่ได้แสดงรายชื่อไว้ในตารางข้างต้น พบว่ามีประเด็นสำคัญ
ที่ถูกนำเสนอ สามารถแยกได้ 3 ประเด็น ดังนี้

- 1.1 ประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตทั่วไปของชาวชนบท
 - 1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบท
 - 1.3 ประเด็นเกี่ยวกับการอพยพและผลกระทบ
- ดังจะได้แยกกล่าวในแต่ละประเด็นต่อไป

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตทั่วไปของชาวชนบท

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตทั่วไปของชาวชนบทพบว่า โดยภาพรวมแล้ว เรื่องสั้นในกลุ่มนี้จะให้ภาพของสังคมชนบทในแง่ของความสวยงามเรียบง่าย และอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ คนในสังคมชนบทโดยทั่วไปเป็นคนที่มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันและกัน ครอบครัวเป็นแบบครอบครัวขยาย คนในครอบครัวทุกคนต่างรักใคร่กลมเกลียวกัน ส่วนในแง่ของการทำงาน พบว่าคนในสังคมชนบทส่วนใหญ่เป็นผู้ขยันขันแข็งตั้งใจทำมาหากิน นอกจากนี้ คนในสังคมชนบทยังมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา มาก เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “คำมั่นสัญญา” และ “จิ้งหรีด” ของ ปณิธาร “ส้วม” ของ อาทร พึ่งธรรมสาร “เพื่อนบ้าน” ของ แชลดา วงศ์กลีกร “เด็กชายคนหนึ่งกับพินซีสุดท้ายของย่า” ของ รัตนชัย มานะบุตร “มาลัยดอกโพทะเล” ของ อ. กิตติคุณ และ “ไร่แดงกวา” ของ นรินทร์ นวลปลั่ง

แต่อย่างไรก็ดี สังคมชนบทก็มีปัญหาอยู่เป็นอย่างมาก จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีปัญหาสำคัญที่ถูกนำเสนอ 6 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาจากภัยธรรมชาติ ไม่ว่าจะนำท่วมหรือจากภาวะแห้งแล้ง เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวบ้านผูกพันอยู่กับธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาจากภาวะธรรมชาติขึ้นชาวบ้านจึงได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง แม้ชาวบ้านจะขยันขันแข็งในการทำงาน แต่เมื่อต้องเผชิญกับภาวะธรรมชาติ สิ่งที่ทำมาจึงเท่ากับความสูญเปล่า ชาวชนบทส่วนใหญ่จึงลำบากยากจนเป็นอย่างยิ่ง เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ฆาตกรรมเย็น” ของ ศรีโพสพ “ยายจำ... ไปไหน” ของ ประมวล มณีโรจน์ “เหล็องป่าไร” ของ ชัชวาล นิลประยูร “พรานล่าฟาน” ของ แชลดา วงศ์กลีกร และ “โสภณากรรม” ของ ประชาคม ลุนาชัย เป็นต้น

2. ปัญหาจากการถูกกดขี่โดยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งทำตัวเป็นเจ้านายของชาวบ้าน เอาเปรียบและเบียดเบียนชาวบ้าน นอกจากนี้จะไม่สนใจแก้ปัญหาให้ชาวบ้านเมื่อได้รับความเดือดร้อน กลับทำตัวเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของปัญหาที่ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “คนกับควาย” ของ เฉลิมศักดิ์ แหงมงาม และ “ทางเลือกและสิ่งที่ต้องพิสูจน์” ของ ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์ เป็นต้น

3. ปัญหาจากการเอาเปรียบกดขี่จากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนจีน และมีอาชีพเป็นพ่อค้า พฤติกรรมของคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ได้แก่การคดโกงเอาเปรียบ ให้เงินกู้แล้วเก็บดอกเบี้ยราคาแพง กดราคาผลผลิตทางการเกษตร รับซื้อในราคาถูกแล้วนำไปขายใน

ราคาแพง ทำให้ชาวบ้านต้องแบกรับภาระหนี้สินเป็นจำนวนมาก คนกลุ่มนี้โดยมากจะร่วมมือกับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ประจำท้องถิ่น เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “มาตรการมียืน” ของ ศรีโพสพ “อำนาจมืด” ของ สมกวรร ร่มเรียง และ “กล้าตกขอบ” ของ ลิขิต อักษรววรรณ เป็นต้น

4. ปัญหาจากความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ซึ่งทำให้ชาวบ้านหลงมกยอยู่กับความไม่จริง จนทำให้เกิดปัญหาตามมาทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน เรื่องสั้นส่วนใหญ่นำเสนอประเด็นในการต่อต้านความเชื่อในแง่ดี แต่ก็ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อดังกล่าวฝังรากลึกในสังคมชนบทเป็นอย่างมากจนยากที่จะแก้ไข เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ผีน้้ำและแผ่นดิน” ของ ประทีป ชุมพล และ “ด้วยชีวิต” ของ พิระ สุธรรม เป็นต้น

5. ปัญหาเกี่ยวกับความฟุ้งเฟ้อของชาวบ้าน ซึ่งนิยมการทำบุญทำทานเป็นจำนวนมากเกินฐานะของตัวเอง นอกจากนี้ยังได้แก่การจัดงานต่าง ๆ ให้ใหญ่โตเกินความจำเป็น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของความยากจนและภาระหนี้สิน เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “เรื่องเล่าของเพลงพนม” ของ “ศรีดาวเรือง” และ “ขอดใจ” ของ รมณา โรชา เป็นต้น

6. ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสาธารณสุขและความป่วยไข้ เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่าชาวชนบทได้รับบริการทางการแพทย์สมัยใหม่น้อยมาก ต้องพึ่งพาไสยศาสตร์ ทำให้ชาวชนบทเสียชีวิตและทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมากโดยไม่คุ้มกับสิ่งที่ได้รับตอบแทนกลับมา เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “จุดไหวในเส้นนึ่ง” ของ วิสวรรณีย์ นาคกร และ “การเดินทางเรือของผม” ของ กวี อมรวัฒนา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทนี้ โดยมากจะชี้ให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทนั้นเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสวยงามและเต็มไปด้วยความสุข แต่เนื่องจากคนในสังคมชนบทเป็นคนดีมีน้ำใจและต้องพึ่งพาธรรมชาติจึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาจากภาวะธรรมชาติ ปัญหาจากการเอาเปรียบกดขี่จากข้าราชการและผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ปัญหาจากการสาธารณสุข ตลอดจนปัญหาจากความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ และอื่น ๆ ซึ่งทำให้ชาวชนบทต้องยากจนลงและมีชีวิตที่เต็มไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมชนบท

1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบท

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทนี้ จากการศึกษพบว่า นอกจากจะมีสาเหตุมาจากปัญหาพื้นฐานในชนบทดังที่ได้กล่าวถึงในหัวข้อที่แล้ว ยังมีสาเหตุสำคัญอีก 3 ประการ ดังนี้

1. สาเหตุจากการพยายามพัฒนาสังคมชนบทตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ การพยายามพัฒนาสาธารณูปโภค เช่น การสร้างถนน หรือการส่งกระแสไฟฟ้าไปสู่สังคมชนบท ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมใหม่จากนอกหมู่บ้านเข้าไปสู่สังคมชนบท นอกจากนี้ นโยบายของรัฐอีกหลายอย่างยังสร้างปัญหาให้กับคนในสังคมชนบท อันเป็นสาเหตุสำคัญที่เร่งให้สังคมชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่เลวลง เช่น ปัญหาจากโครงการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ผู้ยากไร้ (ค.จ.ก.) หรือการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างเขื่อน ซึ่งพยายามบังคับให้ชาวบ้านต้องย้ายออกจากพื้นที่ที่เคยอยู่ หรือการพยายามส่งเสริมให้ชาวชนบทมาใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงเพื่อเพิ่มผลผลิต ซึ่งทำให้ชาวบ้านต้องประสบภาวะมลพิษจากการใช้สารเคมีดังกล่าว และทั้งยังต้องประสบกับภาวะหนี้สินที่ต้องกู้ยืมมาใช้จ่ายด้วย

2. สาเหตุจากการรุกเข้ามาของทุนนิยมสมัยใหม่จากภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งบริษัทสมัยใหม่ที่รุกเข้ามานี้ จะมีการโยกโยกเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างซับซ้อน การรุกเข้ามาจะเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีหนังสือสัญญา มีเอกสารถูกต้อง มี เงิน กฎหมาย และนักการเมือง เป็นเครื่องมือที่คอยอุปถัมภ์ช่วยเหลือ ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องเปลี่ยนสภาพจากผู้ที่เคยเป็นนายของตัวเอง เคยทำงานอยู่กับธรรมชาติอย่างมีศักดิ์ศรี ต้องสูญเสียความภาคภูมิใจในตัวเอง สูญเสียที่ดินทำกิน และต้องผันตัวมาเป็นกรรมกรเป็นลูกจ้างราคาถูกให้กับนายทุนสมัยใหม่บนที่ดินที่เคยเป็นของตนเอง จะเห็นว่า การเข้ามาของทุนนิยมสมัยใหม่ทำให้วิถีชีวิตของชาวชนบทต้องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เลวลงอย่างรวดเร็ว

3. สาเหตุจากการเข้ามาของวัฒนธรรมใหม่ โดยผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ วิดีโอ และหนังสือกลางแปลง เป็นต้น

จากสาเหตุสำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้ง 3 ประการนี้ ทำให้สังคมชนบทเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทางหนึ่งการสูญเสียที่ดินทำกินทำให้ต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตจากที่เคยเป็นนายของตัวเองมาสู่การเป็นลูกจ้างราคาถูก ในขณะที่อีกทางหนึ่งก็เปลี่ยนจากวิถีชีวิตเดิมที่เคยอยู่อย่างเรียบง่ายและแนบชิดกับธรรมชาติ มาสู่การนิยมวัตถุภายนอก มีวิถีชีวิตที่ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายเกินความจำเป็น ต้องเป็นหนี้เป็นสิน ความเห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้น น้ำใจที่เคยมีความเอื้ออาทรต่อกันแต่เดิมลดน้อยลงไป ค่านิยมประเพณีอันดีงามแต่เดิมเริ่มเสื่อมลง สถาบันครอบครัวเริ่มแตกสลายจากที่เคยเป็นครอบครัวขยายก็แยกออกมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น

เรื่องสั้นที่น่าเสนอประเด็นดังกล่าว เช่น “หมู่บ้าน” ของ สายตะวัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สังคมชนบทกำลังล่มสลายจากการรุกเข้าไปของวัฒนธรรมเมือง “ผู้เฒ่า” ของ วิมล ไทรนันทน์ พล สะท้อนการล่มสลายของสังคมชนบทซึ่งถูกรุกรานโดยวัฒนธรรมเมือง ทำให้ชาวชนบทต้องกลายเป็นผู้เช่าที่นาซึ่งเคยเป็นของตนเอง ซึ่งชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน และวิพากษ์วิจารณ์ว่าการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเน้นผิดพลาด ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงคือคนรวยในเมืองหลวง แต่สำหรับชาวชนบทกลับถูกเอาเปรียบกดขี่และเป็นฝ่ายเสียผลประโยชน์เสมอมา “เหมือนทะเลมีเจ้าของ...” ของ อัสศิริ ธรรมโชติ วิพากษ์วิจารณ์ว่าการพยายามพัฒนาประเทศให้ทันสมัยของรัฐบาลส่งผลดีกับเฉพาะคนรวยและผู้มีอำนาจเท่านั้น แต่สำหรับชาวบ้านกลับเป็นผู้เสียผลประโยชน์ วิถีชีวิตของชาวบ้านถูกแทรกแซงและจัดระเบียบใหม่ เป็นการทำลายวิถีชีวิตของชาวบ้าน จากที่เคยมีชีวิตอยู่อย่างมีเสรีภาพ มีศักดิ์ศรี ก็ต้องกลายมาเป็นลูกจ้างของผู้มีเงินมีอำนาจ “...คือความเจ็บปวดและขมขื่น” ของ สมศักดิ์ วงศ์รัฐฯ สะท้อนการรุกเข้าไปสู่ชนบทของบริษัทสมัยใหม่ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าและได้รับการสนับสนุนจากกฎหมายและข้าราชการ ในการขับไล่ชาวบ้านให้ออกจากที่ดินที่เคยอยู่กับมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย เพราะการเป็นเจ้าของที่ดินขึ้นอยู่กับเงินและหนังสือสัญญา มิใช่ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต ผู้เขียนจบลงด้วยความหวังที่ว่า ชาวบ้านจะไม่ยอมแพ้ และร่วมมือกันต่อสู้กับกลุ่มทุนนอกหมู่บ้าน เหมือนกับที่พวกเขาร่วมมือกันในการเก็บเกี่ยวข้าว “ผืนน้ำและแผ่นดิน” ของ ประทีป ชุมพล สะท้อนการรุกเข้าไปของผู้มีอิทธิพลนอกท้องถิ่นเพื่อแย่งชิงกคชี่ชาวเล โดยใช้ความเชื่อของชาวเลเองที่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องมือในการควบคุม ผู้ที่พยายามต่อสู้เพื่อความถูกต้องกลับเป็นฝ่ายถูกกำจัดออกไป โดยกฎหมายไม่สามารถเข้ามาช่วยเหลืออะไรได้ “คลื่นหัวแดง” ของ พนม นันทฤกษ์ สะท้อนการรุกเข้าไปของกลุ่มทุนนอกหมู่บ้านในการเอาเปรียบกดขี่ชาวบ้านแถบชายทะเลทางภาคใต้อย่างไม่เป็นธรรม ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านต้องร่วมกันต่อสู้ จึงจะได้ชัยชนะ เหมือนกับที่ได้เคยต่อสู้กับคลื่นหัวแดงมานับครั้งไม่ถ้วนแล้ว “แดกเหงือก” ของ ประเสริฐ จันดำ วิพากษ์วิจารณ์ว่าการพัฒนาทำให้เกิดปัญหา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการใช้ปุ๋ยเคมีและยาฉีดฆ่าแมลง นอกจากจะทำให้ชาวนาเป็นหนี้เป็นสินในการกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาหามลพิษ ทำลายสิ่งแวดล้อม “แก้วกับเกด” ของ วิมล ไทรนันทน์ พล สะท้อนวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งกำลังถูกรุกเข้าไปด้วยวัฒนธรรมเมือง โดยเทียบกับวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนว่าวัฒนธรรมชนบทกำลังพ่ายแพ้ “จุดไฟเผา...ทุ่งทะเลดอกไม้” ของ สกฤต บุญยทัต สะท้อนภาพของคนภูเขาทางภาคเหนือที่ถูกรุกไล่ที่ดินทำกิน ชาวเขาเหล่านี้ต่างเคยจับดาบต่อสู้กับข้าศึกศัตรูที่มารุกรานเพื่อปกป้องแผ่นดิน แต่ในปัจจุบัน การรุกรานแผ่นดินโดยอำนาจทุนนิยมใหม่ เป็นไปอย่างเป็นกระบวนการ มีการออกกฎหมายสิทธิในที่ดินรับรองให้กับนายทุนต่างถิ่น ใช้พระและศาสนาเป็นข้ออ้าง ใช้ไฟ

และกำลังป่าเถื่อนนอกกฎหมายเข้าคุกคาม สะท้อนให้เห็นว่าสังคมแบบดั้งเดิมกำลังพังทลาย และโครงสร้างสังคมแบบใหม่กำลังก่อร่างตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว “ต้นไม้... สายน้ำ” ของ นน รัตนคุปต์ สะท้อนค่านิยมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรมแบบครอบครัวขยาย ซึ่งให้เห็นว่าคนในปัจจุบันอยู่กันอย่างต่างคนต่างอยู่มากขึ้น “เจ้านกกระจิบ” ของ ชัชวาลย์ โคตรสงคราม แสดงให้เห็นความอ่อนล้าของวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยเงื่อนไขของตัวเอง เช่น อาชีพหมอลำซึ่งต้องออกเดินทางไปแสดงตามที่อื่น ๆ อยู่เสมอ ทำให้ไม่สามารถให้ความอบอุ่นกับครอบครัวได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับการเข้ามาของวัฒนธรรมจากเมืองใหญ่ ทำให้ชาวชนบทจำนวนมากเลือกที่จะเดินเข้าเมืองตามวัฒนธรรมใหม่มากกว่าจะอยู่กับวัฒนธรรมเดิม “เรือนหลังใหญ่” ของ เฉลิมศักดิ์ เหมงงาม สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตแบบครอบครัวขยายของชาวบ้านในสังคมแบบเดิมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่การแตกออกเป็นครอบครัวเดี่ยวมากยิ่งขึ้น “สิ่งแลกเปลี่ยน” ของ พลินดา ศิริพงษ์ ซึ่งให้เห็นว่าการรุกเข้ามาของวัฒนธรรมเมืองจากภายนอกหมู่บ้าน ทำลายวิถีชีวิตที่เคยอยู่อย่างสงบสุขของชาวบ้าน วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมถูกกำจัดออกไป ศักดิ์ศรีที่ชาวบ้านเคยมีถูกทำลาย ต้องกลายมาเป็นลูกจ้าง มีหนี้สิน รวมทั้งต้องขายลูกสาว เพื่อแลกเปลี่ยนกับวัตถุดิบยุคสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์ พัดลม ตู้เย็น รถยนต์ ฯลฯ ผู้เขียนตั้งคำถามว่า สิ่งแลกเปลี่ยนเหล่านี้คุ้มค่าหรือไม่ “เพลงเป่าใบไม้มหัศจรรย์” ของ โกศล อนุสิม สะท้อนความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมชนบท วิถีชีวิตที่เคยอยู่อย่างเนบซิดกับธรรมชาติกำลังล่มสลาย ความเป็นเมืองกำลังก้าวเข้ามาอย่างรวดเร็ว “น้ำสองสาย” ของ วินทร์ เลียววาริณ ซึ่งให้เห็นว่ากระแสวัฒนธรรมเดิมและกระแสวัฒนธรรมใหม่กำลังไหลมาปะทะกัน โดยที่วัฒนธรรมใหม่กำลังกลืนวัฒนธรรมเดิมที่อ่อนแอลง “จันทร์ในธรรมาสน์” ของ ชัชวาลย์ โคตรสงคราม สะท้อนถึงความสุกปรกของชุมชนในท้องถิ่นที่กำลังถูกวัฒนธรรมใหม่จากสังคมภายนอกเข้ามาครอบงำ โดยมีสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ เป็นตัวกลางในการนำเข้ามา

1.3 ประเด็นเกี่ยวกับการอพยพและผลกระทบ

จากการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการอพยพของชาวชนบท และผลกระทบนั้น โดยภาพรวมแล้วจะชี้ให้เห็นว่า มีสาเหตุสำคัญมาจากปัญหาในสังคมชนบท 3 ประการ ได้แก่

1.3.1 สาเหตุจากความยากจน

1.3.2 สาเหตุจากการศึกษา

1.3.3 สาเหตุจากค่านิยม

1.3.1 สาเหตุจากความยากจน

เรื่องสั้นที่นำเสนอในประเด็นนี้ โดยภาพรวมจะชี้ให้เห็นภาวะแห้งแล้งในชนบท ซึ่งทำให้ไม่สามารถปลูกข้าวหรือทำการเกษตรใด ๆ ได้ ชีวิตยากลำบาก คนหนุ่มสาวจึงจำต้องเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง โดยทิ้งเด็กและคนชราให้มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากตามลำพังในสังคมชนบท เรื่องสั้นหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่าคนชราและเด็กเหล่านี้จำนวนหนึ่งเสียชีวิตไปกับการรอคอยอย่างมีความหวังว่าวันหนึ่งผู้ที่เข้าไปทำงานในเมืองหลวงนั้นจะกลับมา แต่ก็ยังมีอีกเป็นจำนวนมากที่อดทนรอคอยไม่ไหว จึงอพยพเข้ามาสู่เมืองหลวงเพื่อตามหาลูกหลาน แต่สุดท้ายก็ต้องกลายเป็นขอทานอยู่ข้างถนน

ในด้านของคนหนุ่มสาวที่ต้องเข้ามาทำงานในเมืองหลวง เรื่องสั้นหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า การทำงานและการใช้ชีวิตของคนหนุ่มสาวเหล่านี้เต็มไปด้วยความยากลำบาก อาจจะยิ่งกว่าการทนสู้ต่อไปในชนบท หญิงสาวหลายคนต้องกลายเป็นโสเภณี ดังนั้นจึงมีการเสนอกันในเรื่องสั้นหลายเรื่องว่าควรปกป้องหลักสู้ต่อไปในชนบท ไม่ควรเดินทางเข้าสู่เมืองหลวง

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “การเดินทางของแม่เฒ่าและเด็กน้อย” ของ ปรีชาพล บุญช่วย สะท้อนความล่มสลายของสังคมชนบท ฝนแล้งปลูกข้าวไม่ได้ ยากลำบาก คนหนุ่มสาวต้องเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง ทิ้งเด็กและคนชราให้เผชิญกับชะตากรรมอย่างโดดเดี่ยว เมื่อทนความยากลำบากไม่ได้ เด็กและคนชราจึงเข้ามาตามหาลูกหลานในเมืองหลวง และต้องกลายเป็นขอทานในเมืองหลวงไปในที่สุด “ภาพเหมือนที่ไม่เคยเปลี่ยน” ของ พิษณุ สุภ. บรรยายภาพของคนอีสานที่ทนความลำบากยากแค้นในชนบทไม่ได้ ทั้งที่ดินก็ถูกยึดจากคนนอกพื้นที่ แม้พวกเขาจะขยันขันแข็งแต่ก็ไม่มีทางออก ต้องอพยพเข้ามาสู่เมืองหลวงอย่างไม่มีจุดหมาย กลายเป็นกลุ่มคนที่ถูกเหยียดหยาม เป็นความล่มสลายของสังคมชนบท “ผู้อพยพ” ของ มานพ ถนอมศรี สะท้อนความล่มสลายของสังคมชนบท แห้งแล้งยากไร้ คนหนุ่มสาวต้องเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง ทิ้งให้คนชราและเด็กต้องเผชิญกับชะตากรรมอย่างโดดเดี่ยว จนเด็กและคนชราทนไม่ไหวตามเข้ามาในเมืองหลวง แต่ในที่สุดก็ต้องกลายเป็นขอทานในเมืองที่แปลกหน้า “คนหนีนา” ของ ไพโรจน์ บุญประกอบ เป็นเรื่องของชาวนาซึ่งอพยพหนีความแร้นแค้นจากทุ่งนาเข้ามาในเมืองเพื่อหางานทำ แต่ก็มาพบว่าสภาพในเมืองก็เลวร้ายแร้นแค้นไม่แพ้กัน “คืนที่กลับบ้าน” ของ “อรไท” ชี้ให้เห็นว่าชนบทแม้จะยากลำบากแต่การไปอยู่ในเมืองก็ไม่มีอะไรดีขึ้น ชี้ให้เห็นว่าควรปกป้องหลักสู้ต่อไปในชนบทดีกว่าการอพยพเข้าเมือง “ศาลาริมทาง” ของ ศิลา โคมฉาย สะท้อนปัญหาความยากจนที่ทำให้ชาวชนบทต้องเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง แต่ก็ถูกเอาเปรียบปล้นชิงจากคนในเมือง ถูกกระทำจนหาทางออกไม่ได้ “ถึงทุกสาขาอารมณ” ของ โชคชัย บัณฑิต ชี้ให้เห็นว่าชนบทอดอยากยากลำบากจนคน

หนุ่มสาวต้องเข้ามาทำงานในเมืองหลวง ทิ้งให้คนแก่เฒ่าต้องเผชิญกับชะตากรรมอย่างโดดเดี่ยว สะท้อนภาพความล่มสลายของสังคมชนบท และในขณะเดียวกันก็สะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนในเมืองว่าเต็มไปด้วยความยากลำบากเช่นกัน “แม่ใหญ่อ่อน” ของ วงเดือน ทองเจียว สะท้อนภาพคนเฒ่าคนชราในชนบทที่ถูกทอดทิ้งจากคนหนุ่มสาวซึ่งต้องเข้าไปหางานทำในเมืองเนื่องด้วยชนบทแห้งแล้งและยากลำบาก แต่คนหนุ่มสาวเหล่านี้ต้องเผชิญกับชะตากรรมที่หนักกว่าในเมืองหลวง หญิงสาวส่วนใหญ่กลายเป็นโสเภณี “ฤดูน้ำหลาก” ของ เพ็ญแข ผูกพัน ชี้ให้เห็นว่าการตัดไม้ทำลายป่าทำให้เกิดปัญหาฝนแล้ง น้ำแห้งขอด เด็กหนุ่มในชนบทจึงไม่มีแม่น้ำและที่นาในการทำเกษตร จึงต่างเข้ามาหางานทำในเมืองใหญ่ ทิ้งให้คนชราอยู่อย่างโดดเดี่ยวในชนบท “พรรษามหาชาติ” ของ เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม ชี้ให้เห็นว่าความแห้งแล้งทำให้พืชผลทางการเกษตรเสียหาย แรงงานจากภาคการเกษตรจึงต้องอพยพไปหางานทำที่กรุงเทพฯ และผู้หญิงอีกเป็นจำนวนมากต้องขายตัว “ฤดูใจ” ของ “กาหลา” ชี้ให้เห็นว่าสังคมชนบทยากลำบากทำให้คนหนุ่มสาวต้องเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ แต่เมื่อคิดจะกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในชนบทก็พบว่าชนบทได้เปลี่ยนไป โดยถูกวัฒนธรรมของเมืองใหญ่เข้าไปแปรสภาพอย่างสิ้นเชิง ทำให้คนหนุ่มสาวเหล่านี้ไม่สามารถกลับไปได้ กลายเป็นคนแปลกหน้าของท้องถิ่น “นครรุกขชาติ” ของ เรวัตินันท์พิพัฒน์ สะท้อนภาพที่เต็มไปด้วยมลภาวะของสังคมเมือง โดยเปรียบเทียบกับภาพที่สวยงามของสังคมชนบท แต่ถึงอย่างนั้น ชาวชนบทก็ต้องพยายามอพยพเข้าหางานทำในเมืองอยู่ดี เพราะแม้ชนบทจะสวยงามอบอุ่น แต่ก็ใช้ชีวิตอย่างอดอยากยากแค้น “ระหว่างการเดินทาง” ของ รัศมีมัญญา สะท้อนว่าปัญหาจากการสร้างเขื่อนโดยเวนคืนที่ดินทำให้ประชาชนเดือดร้อน เงินชดเชยน้อย ในขณะที่ค่าที่ดินแพงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงไม่สามารถหาที่ดินทำกินได้ ชาวบ้านเหล่านี้อดอยากยากจน ในที่สุดก็ต้องอพยพเข้าไปทำงานในนิคมอุตสาหกรรม ที่ซึ่งแปรทุกอย่างให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องจักรกล “ความตายของทวด” ของ จุฑารัตน์ อิงควรากร สะท้อนปัญหาการทอดทิ้งคนชรา สังคมเมืองดึงคนหนุ่มสาวไปจากสังคมชนบท “ความรื่นรมย์แห่งชีวิต” ของ เดือนวาด พิมวนา ชี้ให้เห็นว่าชนบทคือความงดงาม แต่ความอดอยากทำให้คนในชนบทต้องเข้ามาทำงานในเมือง แต่ชีวิตในเมืองไม่มีคุณค่า ไม่เป็นอิสระ ไม่มีความหมาย “ที่นั่นมีคนบ้า” ของ ไพฑูรย์ ธีธัญญา สะท้อนสังคมทางภาคใต้ ซึ่งคนงานจากอีสานเข้าไปขายแรงงาน ชีวิตยากลำบาก กฎหมายเข้าไม่ถึง ชีวิตเต็มไปด้วยอันตราย เมื่อมีปัญหาอาจฆ่ากันได้ด้วยเหตุผลง่าย ๆ “พฤษจิกายน” ของ เรวัตินันท์ พันธ์พิพัฒน์ สะท้อนปัญหาการอพยพถิ่นฐานเพื่อหางานทำจากภาคการเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งต้องเผชิญกับสภาพอันเลวร้ายในโรงงานและความคิดถึงบ้าน

1.3.2 สาเหตุจากการศึกษา

เนื่องจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงนั้นตั้งอยู่แต่เฉพาะในหัวเมืองใหญ่ ๆ ดังนั้นเมื่อคนหนุ่มสาวจากสังคมชนบทต้องการศึกษาต่อจึงต้องละทิ้งชนบท เรื่องสั้นส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่าคนหนุ่มสาวที่เข้ามาศึกษาต่อเหล่านี้ เมื่อจบการศึกษาแล้วก็จะไม่กลับเข้าทำงานในชนบทอีก แต่จะหางานทำต่อในเมืองหลวงจนกลายเป็นคนในเมืองไป แม้เมื่อถึงวันหนึ่งคิดจะกลับไปอยู่ในชนบทเนื่องจากเบื่อหน่ายชีวิตในสังคมเมืองก็พบว่า ทั้งสังคมชนบทและตัวเองต่างก็เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ไม่สามารถกลับไปได้อีก ดังนั้นจึงมีเรื่องสั้นหลายเรื่องเปรียบเทียบว่าสังคมเมืองคือกับดัก โดยใช้การศึกษาเป็นเหยื่อล่อ เมื่อคนจากชนบทเดินทางมาหาเหยื่อในเมืองจึงติดอยู่ในกับดักดังกล่าว ไม่สามารถกลับไปสู่สังคมชนบทได้ ปัญหาจากการศึกษาต่อนี้ เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้คนหนุ่มสาวซึ่งมีคุณภาพของสังคมชนบทถูกแย่งชิงตัวไปสู่สังคมเมือง ทำให้สังคมชนบทสูญเสียบุคลากรสำคัญที่จะช่วยพัฒนาสังคมชนบทต่อไป เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ถนนนี้กลับบ้าน” ของ ไพฑูรย์ รัชญา “ไฟเก่า” ของ สังคม เกษขมาลา “รักของแม่” ของ นรินทร์ นวลปลั่ง “พี่ชาย” ของ สายคำ ผกาข “กับดัก” ของ ยอดอะเซ็มเซ็ง “จัน” ของ นาม มะโรง และ “สะพานไม่มีน้ำ” ของ “เอื้อ อัญชลี” เป็นต้น

1.3.3 สาเหตุจากค่านิยม

เนื่องจากสังคมเมืองเป็นสังคมที่ถูกนิยามว่าเป็นตัวแทนของความทันสมัย มีเครื่องอำนวยความสะดวกและสิ่งที่น่าสนใจตาตื่นใจมากมาย จึงทำให้คนในสังคมชนบทส่วนหนึ่งใฝ่ฝันที่จะอพยพไปสู่สังคมเมือง เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “จ้านกกระจิบ” ของ ชัชวาลย์ โคตรสงคราม และ “เฝ้าไร่” ของ “ฮอยล้อ” เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในหัวข้อนี้จะเห็นว่า ภาพลักษณ์ของสังคมชนบทที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นของนิยายสารแนววรรณกรรมระหว่าง พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 นั้น โดยพื้นฐานแล้วชนบทเป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยความสวยงาม มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ คนในสังคมชนบทโดยทั่วไปเป็นคนมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่อย่างไรก็ดี สังคมชนบทก็มีปัญหาอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากปัจจัยภายนอก เช่น ภาวะแห้งแล้งตามธรรมชาติ ส่งผลให้ทำการเกษตรไม่ได้ หรือจากปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น การเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ หรือค่านิยมความฟุ้งเฟ้อ รวมถึงการรุกเข้ามาของคนจากนอกพื้นที่ซึ่งเข้ามาครอบงำผลประโยชน์จากท้องถิ่น นำค่านิยมแบบเมืองเข้าสู่ท้องถิ่น ทำให้สังคมชนบทเกิดความเปลี่ยนแปลง แม้คนในชนบทจำนวนมากจะขยันขันแข็งในการทำงาน และเป็นคนที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่ก็มีชีวิตที่ลำบากและยากจน ความอดอยากยากลำบากเหล่านี้เป็นตัวการสำคัญที่ผลักดันให้ชาวชนบทต้องอพยพโยกย้ายเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ ทั้งให้เด็กและคนชราอยู่ตามลำพัง สังคมชนบทจึงเป็นสังคมที่กำลังล่มสลาย

2. ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมเมือง

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมเมืองนั้น มีอยู่ทั้งหมด 94 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 31 ดังนี้

ตารางที่ 31 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมเมือง

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	มี.ค.22	ช่อการะเกด	ชัยจำปา	เด็กผู้หญิงชื่อแดง
2	ก.ย.22	ช่อการะเกด	สมศักดิ์ วงศ์รัฐฯ	ณ... ที่ซึ่งมีแต่แสงสลัว
3	ก.ย.22	ช่อการะเกด	ศรีดาวเรือง	บุญของยาย
4	ก.ย.22	ช่อการะเกด	เอกพันธ์ ทับพุททอง	หนูน้อยในกองขยะ
5	ก.ย.23	ช่อการะเกด	วิฒนะ ศรีกฤษยาม	เทวีจากกองขยะ
6	ก.ย.23	ช่อการะเกด	สายไท	แมลงสาบ... สัตว์พวกนั้น
7	ส.ค.24	โลกหนังสือ	มัชฌันติก	บนทางชีวิต
8	ต.ค.24	โลกหนังสือ	ศรีดาวเรือง	จาก “ชุดราตรี” ถึง “นางเอกลิเก” ทำยวัด
9	ส.ค.25	โลกหนังสือ	“ปรางจิต”	อาศรม
10	ก.พ.26	โลกหนังสือ	สมลักษณ์ สกุตวงศ์	คืนฝัน
11	เม.ย.26	โลกหนังสือ	นิรันศักดิ์ บุญจันทร์	เหี้ย
12	ก.ย.26	โลกหนังสือ	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ	งานเลี้ยงรุ่น 500
13	ส.ค.26	ถนนหนังสือ	วิวัฒน์ วรรณยางกูร	บ่ายวันศุกร์
14	มี.ค.27	ถนนหนังสือ	แคลดา วงศ์กสิกร	เพื่อนบ้าน
15	พ.ค.27	ถนนหนังสือ	ไพฑูรย์ ธัญญา	โรคติดต่อ
16	ส.ค.27	ถนนหนังสือ	นฤเบศ	ข้าง
17	พ.ย.28	ถนนหนังสือ	สมศักดิ์ วงศ์รัฐฯ	คนบ้ากับขอมาน
18	ก.พ.29	ถนนหนังสือ	อ. ไชยวรศิลป์	ฝ้าย
19	ส.ค.29	ถนนหนังสือ	ไก่อ๊แก่ พระสุเมรุ	รอยยิ้มและแววตา

ตารางที่ 31 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
20	พ.ย.29	ถนนหนังสือ	เสกข์ สามัญ	หนึ่งนั้นคือความสุขสม
21	ธ.ค.29	ถนนหนังสือ	แสนยานุภาพ	8 / 8
22	ธ.ค.29	ถนนหนังสือ	พนม นันทพฤกษ์	ติด
23	ม.ค.30	ถนนหนังสือ	วิวัฒน์ วรลยางกูร	พระศรีอาริย์มาแล้ว
24	ก.ย.30	ถนนหนังสือ	วาปี	เกมส์หัวก้อย
25	ต.ค.32	ช่อการะเกด	สุรเดช แสงแก้ว	คนบ้า
26	ต.ค.32	ช่อการะเกด	สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ	เนื้อสองชิ้น
27	ต.ค.32	ช่อการะเกด	ภาคย์ จินตนมัย	ไม่เสียบ
28	พ.ค.33	ช่อการะเกด	ณัฐกานต์ ลิ้มสถาพร	งูเขี้ยวกับนกกระจอก
29	พ.ค.33	ช่อการะเกด	ศิลา ชิ่งพุทธศาสน์	เรื่องสั้นไม่มีชื่อ
30	พ.ค.33	ช่อการะเกด	“เสาวรี”	สาปศรัทธา
31	พ.ย.33	ช่อการะเกด	ไพโรจน์ บุญประกอบ	จินตนาการไม่มีหมายเลข
32	พ.ย.33	ช่อการะเกด	เสี้ยวจันทร์ แรมไพร	แมวจร บทละครที่ไม่จบ และชายแขนขาด
33	พ.ค.34	ช่อการะเกด	เวียงสา วงศ์กำพู	คำตอบได้ของตัวตน
34	พ.ค.34	ช่อการะเกด	ส. เทพวิฑู	ชายหนุ่มกับหญิงชรา
35	พ.ค.34	ช่อการะเกด	สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ	รากเหง้า
36	พ.ค.34	ช่อการะเกด	เสี้ยวจันทร์ แรมไพร	วันหนึ่งของชีวิต
37	มี.ค.35	ช่อการะเกด	พิบูลศักดิ์ ละครพล	ข้ามฝั่งที่สาบสูญ
38	มี.ค.35	ช่อการะเกด	“อัญชัน”	นักสะกดรอย
39	มี.ค.35	ช่อการะเกด	ชมัยพร แสงกระจ่าง	นางสิงห์มอเตอร์ไซด์
40	มี.ค.35	ช่อการะเกด	วิมล ไทรนันทนวล	นิกเอดส์
41	มี.ค.35	ช่อการะเกด	ตึก วงศ์รัฐฯ	พินัยกรรมของชายวัยกลาง คน
42	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	ยุวบูรณ์ อุดสุวรรณ	งูกินหาง
43	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	อัครดากร บำรุง	ขวดปากกว้างใบที่ยีสืบเอ็ด
44	ก.ย.35	ช่อการะเกด	ถนอม ไชยวงษ์แก้ว	ถึงขยะ

ตารางที่ 31 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ค/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
45	ก.ย.35	ข้อการะเกด	ภานุพงษ์ คงจันทร์	บิลลี่ โจ นกกระจอก
46	ก.ย.35	ข้อการะเกด	ไพบูลย์ พันธุ์เมือง	เมืองผีดิบ
47	ก.ย.35	ข้อการะเกด	ส. เทพวิเศษ	ความรักที่ยังหลงเหลือ
48	ต.ค.35	WRITER	อาจินต์ ปัญจพรรค	คุณอยู่ไหนเมื่อไฟดับ ?
49	ธ.ค.35	ข้อการะเกด	สันติ พงศ์ศิริ	วันเวลา
50	ธ.ค.35	ข้อการะเกด	มนตรี ชิว	ความลับของชีวิตและความ ตาย
51	ก.พ.36	WRITER	สุจินดา ชันตยาตงกต	ปาร์ตี้
52	มี.ค.36	WRITER	สุริยนต์ จงลีพันธ์	ภาพสุดท้าย
53	มี.ค.36	ข้อการะเกด	“เสาวรี”	เงาค่า
54	มี.ค.36	ข้อการะเกด	เราสตร์ มหาราชภูรี	คำตอบจากความตาย
55	มี.ค.36	ข้อการะเกด	เสี่ยวจันทร์ แรมไพร	ข้าขานข้างใน
56	มิ.ย.36	ข้อการะเกด	คีน ญางเดิม	หมู่บ้านแห่งทุ่งภูเขา
57	ส.ค.36	WRITER	เสี่ยวจันทร์ แรมไพร	จังหวัดบ้ำ
58	ธ.ค.36	ข้อการะเกด	“ธราธิป”	บนเส้นทาง
59	ธ.ค.36	ข้อการะเกด	นเรศ สกลสุทธิพงศ์	ชายหนุ่มในเมืองบ้ำ
60	ธ.ค.36	ข้อการะเกด	ดรุณี เดชานุสรณ์	นรกนคร
61	มี.ค.37	ข้อการะเกด	ประมวล มณีโรจน์	ตัวสุดท้าย-โดมิโน
62	มี.ค.37	WRITER	ทินกร มนเจริญ	ภาพวาด
63	มิ.ย.37	ข้อการะเกด	เดือนวาด พิมวนา	เด็กไม้
64	มิ.ย.37	ข้อการะเกด	เผชิญ พันโพยม	นักล่า
65	มิ.ย.37	ข้อการะเกด	ตะวัน สันติภาพ	ชายวัยกลางคน
66	มิ.ย.37	ข้อการะเกด	วิภาส ศรีทอง	แมวก้าวชีวิต
67	ส.ค.37	WRITER	สมพงษ์ ทวี’	ฉากรัก
68	ก.ย.37	ข้อการะเกด	มานิช พรหมสิงห์	กุศดอกไม้
69	ต.ค.37	WRITER	ฟอน ฟ้าฟาง	ผู้เดินทางไกลไปสู่วันพรุ่งนี้
70	ธ.ค.37	ข้อการะเกด	ศักดิ์สิทธิ์ คำหลวง	ชั่วโมงที่ 25

ตารางที่ 81 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
71	ม.ค.38	WRITER	ทิพย์มาลา	อัศวินหน้าเศร้า
72	มี.ค.38	ข้อการะเกด	สมพงษ์ ทวี '	ความเศร้า
73	มี.ค.38	ข้อการะเกด	มานิช พรหมสิงห์	ระหว่างรอยมีด
74	มี.ค.38	ข้อการะเกด	ชาคริต โภชะเรือง	บ่วง
75	มี.ค.38	ข้อการะเกด	โดม วุฒิชัย	เรื่องสั้นชวนสวาท
76	มี.ค.38	ข้อการะเกด	สมพงษ์ สุริโย	คนบ้าผู้นำรัก
77	มี.ค.38	ข้อการะเกด	สุรเดช แสงแก้ว	ตระกูลผีดิบ
78	พ.ค.38	WRITER	จारी จันทราภา	ง
79	มิ.ย.38	ข้อการะเกด	สมใจ สมคิด	ทางออก
80	มิ.ย.38	ข้อการะเกด	ไชยา วรรณศรี	เสียงแคนในเดือนเพ็ญ
81	ก.ค.38	WRITER	น้ำอบ	ความทุกข์สีดำ
82	ก.ย.38	ข้อการะเกด	สุจินดา ชัดยาลงกต	เรื่องมักจะจบก่อนเวลา
83	ก.ย.38	ข้อการะเกด	"เอื้อ อัญชลี"	ให้ฉันไปจากเธอ
84	ธ.ค.38	ข้อการะเกด	นิวัติ พุทธประสาท	วิสัยทัศน์แห่งปรารถนาและ ความตาย
85	ธ.ค.38	ข้อการะเกด	อุทิศ สังขรัตน์	หน้าต่างกรอบผุ
86	ก.พ.39	ข้อการะเกด	วัน ณ จันทร์ธาร	ฉากผ่าน
87	มี.ค.39	WRITER	ชาคริต โภชะเรือง	กาล
88	เม.ย.39	ข้อการะเกด	นิวัติ พุทธประสาท	ความเหลวไหล
89	มิ.ย.39	ข้อการะเกด	พิสิฐ ภูศรี	นักตกอากาศ
90	มิ.ย.39	ข้อการะเกด	ชมพร ไชยล้อม	ผู้สัจธรรมตามก้อนเมฆ
91	มิ.ย.39	WRITER	ไสล ภูลี	แมวบนหลังคา
92	ส.ค.39	WRITER	รินทร์ จิณธรรมพงษ์	น้องชายคนเล็ก
93	ต.ค.39	ข้อการะเกด	จारी จันทราภา	อาการปวด
94	ต.ค.39	ข้อการะเกด	ศักดิ์สิทธิ์ คำหลวง	บทสนทนาครั้งแรก

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมเมืองดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางข้างต้นพบว่า สามารถแยกประเด็นสำคัญที่ถูกลำเสนอได้ 5 ประเด็น ดังนี้

- 2.1 ประเด็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสังคมเมือง
 - 2.2 ประเด็นเกี่ยวกับความพึงพอใจและนิยมนวัตกรรมในสังคมเมือง
 - 2.3 ประเด็นเกี่ยวกับการแก่งแย่งแข่งขันในสังคมเมือง
 - 2.4 ประเด็นเกี่ยวกับความป่วยไข้ทางจิตใจของคนในสังคมเมือง
 - 2.5 ประเด็นเกี่ยวกับความยากจนของคนในสังคมเมือง
- ดังจะได้แยกกล่าวในแต่ละประเด็นต่อไป

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสังคมเมือง

จากการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสังคมเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นนั้นมักถูกนำเสนอในแง่ลบ เมืองในสายตาของนักเขียนนั้นจะเป็นสถานที่ซึ่งแออัดไปด้วยสิ่งก่อสร้างที่เป็นอาคารคอนกรีต มีผู้คนมากมายแออัดขัดเขียด สิ่งแวดล้อมเต็มไปด้วยมลพิษ บนถนนหนทางมีรถติดเหยียดยาว อากาศเป็นพิษจากฝุ่นละอองและไอเสียของรถยนต์ นอกจากนี้เมืองยังแห้งแล้ง ขาดความสวยงามตามธรรมชาติ น้ำเน่าเสีย และอากาศร้อน เรื่องสั้นหลายเรื่องมักนิยมบรรยายจากความแออัดขัดเขียดของผู้คนบนรถเมล์ รวมความแล้ว ภาพของเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นเหล่านี้เต็มไปด้วยความเลวร้าย ภาพของเมืองจะถูกสร้างขึ้นมาในลักษณะตรงข้ามกับชนบท ในขณะที่ชนบทคือตัวแทนของความสวยงามและธรรมชาติ เมืองกลับเป็นตัวแทนของมลพิษและความเลวร้าย เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสังคมเมืองดังกล่าวนี้ เช่น “อาศรม” ของ “ปราณจิต” “หนึ่งนั้นคือความสุขสม” ของ เสกข์ สามัญ “ติด” ของ พนม นันทพฤกษ์ “ภาพสุดท้าย” ของ สุริยันต์ จงลีพันธ์ “หมู่บ้านแห่งทุ่งภูเขา” ของ คีน ญางเคิม “นรกนคร” ของ ครุณี เดชานุสรณ์ และ “นักตากอากาศ” ของ พิสิฐ ภูศรี เป็นต้น

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับความพึงพอใจและนิยมนวัตกรรมในสังคมเมือง

จากการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความพึงพอใจและนิยมนวัตกรรมในสังคมเมือง โดยภาพรวมแล้วจะเป็นภาพสะท้อนของชนชั้นกลางในเมืองหลวง ซึ่งหลงไปกับค่านิยมทางวัตถุ วัตถุคุณค่าของความเป็นคนที่เงินทองและรูปร่างภายนอก นอกจากนี้ยังลุ่มหลงไปกับค่านิยมแบบตะวันตกอย่างขาดการยั้งคิด ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เรื่องสั้นที่นำเสนอ

ประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “จาก “ชุคราตรี” ถึง “นางเอกลิเก” ท้ายวัด” ของ ศรีดาวเรือง ประชด ประชันโรงเรียนสอนตัดเสื้อในกรุงเทพฯ ว่าหลงอยู่กับค่านิยมแบบตะวันตก สอนตัดเสื้อโดยไม่พิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงในสังคมไทย “งานเลี้ยงรุ่น 500” ของ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ สะท้อนให้เห็นความฟุ้งเฟ้อของคนในสังคมเมือง โดยไม่สนใจปัญหาที่ประเทศชาติกำลังเผชิญอยู่ “ปาร์ตี้” ของ สุจินดา ชันดขาลงกต สะท้อนความฟุ้งเฟ้อ การร่วมเพศอย่างอิสระ และความไร้สาระของผู้หญิงในสังคมสมัยใหม่ “แมวเก้าชีวิต” ของ วิภาส ศรีทอง ซึ่งให้เห็นว่า คนไทยในปัจจุบันรับแนวคิดจากตะวันตกมากเกินไปจนสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ควรที่จะกลับไปใช้ชีวิตแบบเดิม “ฉากรัก” ของ สมพงษ์ ทวี สะท้อนให้เห็นว่าคนในปัจจุบันมุ่งอยู่แต่กับกิจกรรมส่วนตัวที่ไร้สาระ ฟุ้งเฟ้อ โดยไม่ให้ความสนใจกับปัญหาของสังคมที่กำลังเผชิญอยู่ “บ่วง” ของ ชาคกริต โภชะเรือง สะท้อนภาพการเอาเปรียบซึ่งกันและกันของคนในสังคมเมือง ซึ่งนิยมยกย่องวัตถุ และพร้อมจะทำทุกอย่างเพื่อเงินตอบแทน “เรื่องสั้นชวนสวาท” ของ โคม วุฒิชัย สะท้อนว่าคนในสังคมเมืองนิยมวัตถุ เงินตรา แต่สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถทำให้มนุษย์มีความสุขได้อย่างแท้จริง “กาล” ของ ชาคกริต โภชะเรือง ซึ่งว่าสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่ฉาบฉวย นิยมแต่วัตถุภายนอก

2.3 ประเด็นเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนในสังคมเมือง

จากการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในสังคมเมืองนั้น มีประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอ 4 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการไล่ล่าของคนในสังคมเมือง ประเด็นเกี่ยวกับความเร่งรีบของคนในสังคมเมือง ประเด็นเกี่ยวกับความไร้น้ำใจของคนในสังคมเมือง และประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ถูกกำหนดให้เหมือนกันมากเกินไปของคนในสังคมเมือง

1. ประเด็นเกี่ยวกับการไล่ล่าของคนในสังคมเมือง ได้แก่ การใช้ชีวิตที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันชิงดีชิงเด่นซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา การคบหากันก็เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ ดังนั้นภาพของเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นจึงเป็นสถานที่แห่งการไล่ล่า ผู้ที่เข้มแข็งกว่าจะเป็นผู้ล่า ส่วนผู้ที่อ่อนแอกว่าย่อมตกเป็นเหยื่อ

2. ประเด็นเกี่ยวกับความเร่งรีบของคนในสังคมเมือง ได้แก่ การที่คนในสังคมเมืองผูกชีวิตของตัวเองเข้ากับเส้นนาฬิกา ใช้ชีวิตให้เป็นไปตามตารางเวลา ดังนั้นทุกคนจึงต้องแข่งขันกับเวลา ใช้เวลาที่ถูกกำหนดมาให้นั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่สามารถมีอิสระที่จะเลือกทำอะไรได้ตามใจชอบ

3. ประเด็นเกี่ยวกับความไร้น้ำใจของคนในสังคมเมือง ได้แก่ การใช้ชีวิตอยู่อย่างต่างคนต่างอยู่ ไร้น้ำใจ ไม่มีใครสนใจเรื่องของคนอื่น แม้ใครจะเดือดร้อนอย่างไร แต่หากไม่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะไม่สนใจเข้าไปช่วยเหลือ

4. ประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ถูกกำหนดให้เหมือนกันมากเกินไปของคนในสังคมเมือง ได้แก่ การใช้ชีวิตที่เหมือนกัน แต่งตัวเหมือนกัน ทานอาหารเวลาเดียวกัน วิถีชีวิตทุกอย่างถูกกำหนดจนขาดความหลากหลาย เรื่องสั้นหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่าเป็นวิถีชีวิตที่น่าอึดอัดและน่าเบื่อหน่ายเป็นอย่างยิ่ง

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “บุญของยาย” ของ ศรีดาวเรือง สะท้อนปัญหาของสังคมเมืองที่ไม่มีใครสนใจใคร ต่างคนต่างอยู่และไม่มีน้ำใจ อาจมีบ้างที่มีน้ำใจแต่คนเหล่านี้ก็มีอยู่น้อยและทั้งไม่มีอำนาจมากพอจะเปลี่ยนแปลงอะไรได้ “บนทางชีวิต” ของ มัชฌันติก สะท้อนภาพวิถีชีวิตของคนในเมืองซึ่งอยู่กันอย่างต่างคนต่างอยู่ “กินฝัน” ของ สมลักษณ์ สุกุลวงศ์ สะท้อนภาพที่น่าอึดอัด น่าเบื่อหน่าย แกร่งแ่งและเบียดเสียดของคนในสังคมเมือง “เหี้ย” ของ นิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์ ประชดประชันว่าคนในสังคมต่างก็หมกมุ่นอยู่กับเรื่องของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม “บ้ายวันศุกร์” ของ วัฒนวรรณ วรลยางกูร สะท้อนความสับสนและน่าเบื่อหน่ายของคนในสังคมเมืองที่ต้องทำงานตามกำหนดเวลาและมีชีวิตขึ้นอยู่กับเงินเดือน “เพื่อนบ้าน” ของ แชลดา วงศ์ศิริกร สะท้อนเปรียบเทียบวิถีชีวิตของคนในเมืองหลวงและคนในชนบท โดยชี้ให้เห็นว่าคนในเมืองหลวงอยู่กันอย่างต่างคนต่างอยู่ แต่วิถีชีวิตของคนในชนบทจะอยู่กันอย่างเอื้ออาทรต่อกัน รู้จักกันหมด และมีน้ำใจให้แก่อัน “โรคติดคอ” ของ ไพฑูรย์ รัชญา ชี้ให้เห็นว่าสังคมเมืองเต็มไปด้วยความเลวร้าย เห็นแก่ตัวและเสื่อมทรามทางศีลธรรม ดังนั้นเมื่อชาวชนบทเข้ามาทำงานในเมืองก็ติดความเลวร้ายเหล่านี้จากเมืองไปด้วย “ข้าง” ของ นฤเบศ ชี้ให้เห็นว่าชีวิตของคนในสังคมเมืองกังวลอยู่แต่กับเรื่องของตนเอง สภาพแวดล้อมอึดอัด รังรีบ และเห็นแก่ตัว “คนบ้ากับขอทาน” ของ สมศักดิ์ วงศ์รัฐฯ สะท้อนภาพความไม่มีน้ำใจของคนในเมือง “รอยยิ้มและแววตา” ของ ไก่แจ้ พระสุเมรุ ชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมรู้จักกันอย่างฉาบฉวยจอมปลอม ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ “เกมส์หัวก้อย” ของ วาปี ชี้ให้เห็นว่าคนในเมืองมักสนใจแต่เรื่องของตนเองโดยไม่สนใจคนอื่น “คนบ้า” ของ สุรเดช แสงแก้ว ชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมปัจจุบันไม่มีน้ำใจ เมื่อคนอื่นมีปัญหาหากเห็นว่าไม่ใช่เรื่องของตนเองก็จะไม่เข้าไปช่วยเหลือ แต่ชอบที่จะยืนดูสอดรู้สอดเห็น จะมีก็แต่คนบ้าเท่านั้นที่พยายามเข้าไปช่วยเหลือ “เนื้อสองชิ้น” ของ สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ สะท้อนว่าสังคมปัจจุบันไม่มีความจริงใจต่อกัน ต่างฝ่ายต่างหลอกหลวง และเอาเปรียบกดขี่ผู้ที่ด้อยกว่า ทั้งนี้ นำเสนอผ่านชีวิตของโสภณิคนหนึ่ง “ไม้เสียบ” ของ ภาคย์ จินตนมัย สะท้อนสังคมปัจจุบันว่าแกร่งแ่งแข่งขัน ผู้มีอำนาจเหนือกว่าเอาเปรียบกดขี่ผู้ที่ด้อยกว่า “งูเขียวกับบนกระจอก” ของ

ณัฐกานต์ ลืมสภาพ วิพากษ์วิจารณ์ว่าคนในสังคมเมืองเต็มไปด้วยผู้ล่าและผู้ถูกล่า ผู้อ่อนแอกว่าย่อมตกเป็นเหยื่อ เปรียบเหมือนงูเขียวกับนกกระจกอก “สาปศรัทธา” ของ “เสาวรี” ชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมไม่มีความจริงใจ ทำเพื่อตัวเอง ผู้อ่อนแอกว่าย่อมตกเป็นเหยื่อของผู้ที่เข้มแข็งและมีอำนาจมากกว่า “จินตนาการไม่มีหมายเลข” ของ ไพโรจน์ บุญประกอบ แสดงความเบื่อหน่ายของชนชั้นกลางในเมืองใหญ่ที่ชีวิตต้องต่อสู้ดิ้นรนตลอดเวลา กลับมาตั้งคำถามกับตัวเองว่าทำไมทำไม ให้ประโยชน์อะไร จุดมุ่งหมายของชีวิตที่แท้จริงคืออะไร “ชายหนุ่มกับหญิงชรา” ของ ส. เทพธำเพย ชี้ให้เห็นว่า สังคมเมืองเต็มไปด้วยการเอาเปรียบ แข่งขัน แออัด ปลิ้นขิง ระบบราชการก็เป็นระบบที่ต้องใช้เส้นสาย คนไม่ดีที่มีอำนาจเหนือกว่าก็สามารถถล่มถ้านเราได้ แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนก็ให้กำลังใจว่าเราต้องเข้มแข็งต่อสู้กับความไม่ถูกต้องในสังคมต่อไป “ข้ามฝั่งที่สาบสูญ” ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล สะท้อนให้เห็นว่าสังคมทุกวันนี้เต็มไปด้วยการแข่งขัน กดโกง ทุกคนต่างคิดถึงแต่ตนเองก่อน แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนก็ยังเชื่อมั่นว่าท่ามกลางความเลวร้าย มนุษย์ก็น่าจะยังมีความดีหลงเหลืออยู่บ้าง “นักสะกดรอย” ของ “อัญชัน” วิพากษ์วิจารณ์ว่าคนในสังคมเมืองมีแต่ความเลวร้าย สังคมที่เราอาศัยอยู่นี้แท้ที่จริงแล้วก็คือนรก การจะหลุดพ้นจากนรกนี้ได้ก็โดยพึ่งพาศาสนา แต่คนส่วนใหญ่ก็มองศาสนาในแง่ปาฏิหาริย์ มิได้เข้าใจถึงแก่นแท้เพื่อความหลุดพ้น “นางสิงห์มอร์เตอร์ไซด์” ของ ชมัยพร แสงกระจ่าง ประชดประชันสังคมของคนในเมืองใหญ่ปัจจุบันว่าต้องมีวิถีชีวิตที่รีบเร่ง “พินัยกรรมของชายวัยกลางคน” ของ ต๊กวงรัฐฯ แสดงความเบื่อหน่ายและไม่พอใจต่อสภาพทางสังคมและการเมืองในปัจจุบัน โดยชี้ว่าสังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยการเอาเปรียบ หน้าไหว้หลังหลอก “งูกินหาง” ของ ยศวุฒ์ ฤงสุวรรณ สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมเมืองเต็มไปด้วยปัญหาและคำถาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความกลัวที่จะทำผิดจากครรลองซึ่งมีอยู่มากในปัจจุบัน “ถึงขยะ” ของ ถนอม ไชยวงศ์แก้ว ชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมเมืองไม่มีน้ำใจ แม้แต่เรื่องเล็ก ๆ อย่างถึงขยะล้มก็ไม่มีใครเข้าไปพลิกมันขึ้นมา “ความรักที่ยังหลงเหลือ” ของ ส. เทพธำเพย ชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมเมืองเต็มไปด้วยความขัดแย้ง แก่งแย่ง ดิ้นรน ต่อสู้ และตั้งคำถามว่าความรักตายจากโลกไปหมดแล้วหรือ “คุณอยู่ไหนเมื่อไฟดับ” ของ อาจินต์ ปัญจพรรค์ ชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมเมืองปัจจุบัน อยู่กันอย่างไม่มี ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน “บนเส้นทาง” ของ “ธราธิป” เสียดสีความไม่มีน้ำใจของคนในเมือง โดยยกตัวอย่างกรณีการขึ้นรถเมล์ ไม่มีใครลุกให้เด็ก ผู้หญิงที่กำลังตั้งครรภ์ และคนชราเลย “นักล่า” ของ เศษิณ พันโพยม ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่เข้มแข็งกว่าจะดำรงอยู่ในฐานะของผู้ล่า ส่วนผู้ที่อ่อนแอกว่าย่อมดำรงอยู่ในฐานะของเหยื่อ “วิสัยทัศน์แห่งปรารถนาและความตาย” ของ นิวัตติ พุทธประสาธ สะท้อนภาวะของสังคมเมืองในปัจจุบันที่ต่างก็ดิ้นรนฉกฉวยผลประโยชน์ จิตใจของมนุษย์มีแต่ความชั่วร้าย

2.4 ประเด็นเกี่ยวกับความป่วยไข้ทางจิตใจของคนในสังคมเมือง

จากที่กล่าวมาทั้ง 3 หัวข้อข้างต้น จะเห็นว่า เมืองเป็นสถานที่ซึ่งเต็มไปด้วยความเลวร้าย ตั้งแต่สภาพแวดล้อมทางกายภาพซึ่งเต็มไปด้วยมลพิษ จนมาถึงค่านิยมทางวัตถุ ความฟุ้งเฟ้อ การชื้อแข่งแข่งขัน การชิงดีชิงเด่น เร่งรีบ และไร้น้ำใจ ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนในสังคมเมืองเกิดอาการป่วยไข้ทางจิตใจขึ้น ความป่วยไข้ดังกล่าวนี้มีตั้งแต่ระดับเล็กน้อยคือความรู้สึกเบื่อหน่าย หงอยเหงา จนไปถึงอาการป่วยขั้นรุนแรงจนอาจเป็นโรคทางจิตได้ ประเด็นสำคัญที่มักถูกนำเสนอในเรื่องสั้นกลุ่มนี้คือการชี้ให้เห็นว่า แม้ในสังคมเมืองจะมีผู้คนอยู่อย่างมากมาย แต่ผู้คนเหล่านี้ ต่างก็เป็นคนแปลกหน้าที่ไร้น้ำใจ ดังนั้นผู้คนจึงต่างก็ตกอยู่ในสภาวะโดดเดี่ยวและแปลกแยกซึ่งกันและกันตลอดเวลา ชีวิตของคนในเมืองหลวงจึงเป็นวิถีชีวิตที่น่าเบื่อหน่าย เหงาหงอย และสับสน

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “พระศรีอาริย์มาแล้ว” ของ วัชรนักรวรรดียงกูร วิพากษ์วิจารณ์ว่าสังคมเมืองในปัจจุบันมีแต่สิ่งไม่ดี มีปัญหามากมายจนยากที่จะแก้ไขเยียวยา ทั้งชีวิตของคนในเมืองก็ต่างคนต่างอยู่และหงอยเหงา ซึ่งมักหาทางออกโดยการดื่มเหล้า “เรื่องสั้นไม่มีชื่อ” ของ ศิลา ซึ่งพุทธศาสนา สะท้อนความสับสนในจิตใจของชายคนหนึ่ง “แมวจร บทละครที่ไม่จบ และชายแขนขาด” ของ เสี่ยวจันท์ แรมไพร์ สะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองว่าทุกคนต่างก็มีบาดแผล สับสน และหงอยเหงา ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมเมืองป่วยเป็นโรคแปรปรวนทางจิต “บิลลี่ โจ นกกระจอก” ของ ภาณุพงษ์ คงจันทร์ ชี้ว่าคนในสังคมทุกวันนี้ต่างตกเป็นทาสของสิ่งที่เราสร้างขึ้นเอง เช่น นาฬิกา เราต่างขาดอิสระที่จะเลือก กลายเป็นความเก็บบกที่อยู่ในจิตใจซึ่งรอวันที่จะระเบิดออกมาเพื่อโยนบินไปหาอิสรภาพ “วันเวลา” ของ สันติ พงศ์ศิริ สะท้อนการค้นหาความหมายของชีวิตของคนเขียนรูปคนหนึ่ง ให้ภาพของคนในสังคมเมืองปัจจุบันว่าเต็มไปด้วยความหงอยเหงาและเศร้าสร้อย “จิ้งหะบ้า” ของ เสี่ยวจันท์ แรมไพร์ สะท้อนสภาวะแปลกแยกของชายคนหนึ่งต่อสภาพการดำเนินชีวิตในสังคมเมือง “ชายหนุ่มในเมืองคนบ้า” ของ นเรศ สกลสุทธิพงศ์ ชี้ให้เห็นว่าสังคมเมืองเต็มไปด้วยความแปลกแยกโดดเดี่ยว ศีลธรรมตกต่ำ สับสนวุ่นวาย โหยหาอดีต ชี้ว่าสังคมแบบเดิมดีกว่า สังคมแบบใหม่จะนำไปสู่การล่มสลาย “เด็กไม้” ของ เดือนวาด พิมวนา สะท้อนความหงอยเหงาของคนในสังคมเมือง ซึ่งอาจทำให้ป่วยเป็นโรคจิตได้ “ชั่วโมงที่ 25” ของ ศักดิ์สิทธิ์ คำหลวง แสดงความเบื่อหน่ายต่อชีวิตในสังคมเมืองที่ต้องทำงานแข่งขันกับเวลาและคนอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา เป็นการลดทอนคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ลงเป็นอย่างยิ่ง “อัสวิน หน้าเศร้า” ของ ทิพย์มาลา สะท้อนความโดดเดี่ยวของคนในสังคมเมือง “คนบ้าผู้น่ารัก” ของ สมพงษ์ สุริโย แสดงให้เห็นภาวะบีบคั้นทางสังคมที่ทำให้ผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวได้กลายเป็นโรค

จิต โดยการสร้างโลกของตนขึ้นใหม่อีกโลกหนึ่ง “ง” ของ จารี จันทราภา แสดงความเบื่อหน่ายต่อสภาพสังคมที่เป็นอยู่ เช่น เบื่อการทำงานซ้ำซากและรับเงินเป็นรายเดือน เบื่อระเบียบกฎเกณฑ์ เบื่อความเสื่อมถอยทางศีลธรรม รวมถึงเบื่อบื่อสื่อลามกที่อ้างตนว่าเป็นศิลปะ เป็นต้น “ความทุกข์สีดำ” ของ น้าอบ สะท้อนปัญหาการฆ่าตัวตาย ว่าทำให้คนแหวัดล้อมที่ยังมีชีวิตอยู่ต้องปวดร้าว “ให้ฉันไปจากเธอ” ของ “เอื้อ อัญชลี” สะท้อนว่าสภาพสังคมเมืองในปัจจุบันเป็นสังคมที่บีบคั้น จนอาจทำให้คนมีสภาพจิตใจที่ผิดเพี้ยนเป็นโรคจิตได้ “ฉากผ่าน” ของ วันฉ จันทรธรา ซึ่งว่าชีวิตของคนในสังคมเมืองปัจจุบันไร้สาระและน่าเบื่อ ความหมายของชีวิตจึงอยู่ที่การแสวงหาของเราเอง “ความเหลวไหล” ของ นิวัติ พุทธประสาธ สะท้อนปัญหาของคนในสังคมเมือง โดยชี้ว่าคนในสังคมเมืองเต็มไปด้วยความหงอยเหงาอ้างว้าง ทุกคนต่างแข่งขันและอยู่ภายใต้ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในตารางเวลาดังแต่เช้าถึงเข้านอน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไร้สาระแต่ก็ต้องทนอยู่อย่างหาทางออกไม่ได้ “ผู้สัญจรตามก้อนเมฆ” ของ ชมพร ไชยล้อม สะท้อนปัญหาคนบ้ำว่าเกิดจากความสับสนวุ่นวายของจิตใจที่ตกอยู่ในกระแสการพัฒนาที่ไม่ได้มีส่วนร่วม หากเราปรับตัวอยู่ร่วมกับคนอื่นไม่ได้ก็จะกลายเป็นคนบ้ำ “อาการปวด” ของ จารี จันทราภา สะท้อนความเบื่อหน่ายของวิถีชีวิตที่ซ้ำซากวนเวียน และไร้ความหมายของคนในสังคมเมือง เป็นความหงอยเหงา อ้างว้าง ถูกกดคั้น จนอยากจะทำอะไรที่อยู่นอกกรอบ จนถึงขั้นอาจเป็นโรคจิต “บทสนทนาครั้งแรก” ของ ศักดิ์สิทธิ์ คำหลวง สะท้อนความเหงา ความโดดเดี่ยวของคนในสังคมเมือง ที่ต่างคนก็จมอยู่แต่กับโลกของตัวเอง

2.5 ประเด็นเกี่ยวกับความยากจนของคนในสังคมเมือง

จากที่กล่าวมาทั้ง 4 หัวข้อข้างต้น โดยรวมเป็นภาพวิถีชีวิตของชนชั้นกลางในเมืองหลวง แต่อย่างไรก็ดี สังคมเมืองก็ในแต่ละจะประกอบไปด้วยเพียงชนชั้นกลางเท่านั้น เรื่องสั้นอีกหลายเรื่องยังสะท้อนภาพกลุ่มคนที่ยากจนในสังคมเมืองอีกด้วย กลุ่มคนเหล่านี้ โดยมากจะอาศัยอยู่ตามสลัมหรือชุมชนแออัด ซึ่งภาพของชุมชนเหล่านี้จะยึดเยียดไปด้วยผู้คนที่หลากหลาย อาชีพ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม และมักเกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นอยู่เนื่อง ๆ เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “เด็กหญิงชื่อแดง” ของ ชับจำปา สะท้อนปัญหาความยากจน และไร้สวัสดิการของสังคม เป็นเรื่องของเด็กหญิงยากจนคนหนึ่งที่ต้องมาเร่ขายไอศกรีมเพราะแม่ของเธอตาบอด แต่เธอก็ไม่เคยได้ทานไอศกรีมที่เธอนำออกเร่ขายนั้นเลย “ณ... ที่ซึ่งมีแต่แสงสลัว” ของ สมศักดิ์ วงศ์รัฐฯ สะท้อนภาพวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในสลัม ซึ่งมีปัญหามากมาย ทั้งปัญหาโสเภณีและปัญหาอาชญากรรม “เทวีจากของขยะ” ของ วัณณะ ศรีภักดิ์ สะท้อนปัญหาความยากลำบากของขอทาน ซึ่งมีชีวิตที่แตกต่างจากนิทานที่เขาใฝ่ฝันว่าจะเป็น “ฝ้าย” ของ อ. ไชยวรศิลป์

สะท้อนชีวิตของคนยากจนในสังคมเมือง ซึ่งต้องใช้ชีวิตอย่างอดอยากและยากลำบากอยู่ในสลัม และยังถูกเอาเปรียบคดโกง “เสียงแคนในเดือนเพ็ญ” ของ ไชยา วรรณศรี สะท้อนปัญหา ความยากจนและความไร้น้ำใจของคนในสังคมเมือง ที่ไม่มีน้ำใจให้แม้แต่ชายแก่ตาบอดที่มาเป่า แคนเพื่อขอเพียงเศษเงินหรือเศษอาหาร “แมวบนหลังคา” ของ ไสล ภูลี สะท้อนปัญหาใน ชุมชนแออัดซึ่งมักอาศัยอยู่ตามบ้านเช่าโดยใช้ไม้กระดานร่วมฝาเดียวกัน ซึ่งว่ามักมีปัญหากการแอบ คูจนทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยสูญเสียความเป็นส่วนตัว

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในหัวข้อนี้ สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่าภาพลักษณ์สังคม เมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นของนิคยสารแนววรรณกรรม พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 เป็นภาพลักษณ์ในเชิงลบทุกด้าน สังคมเมืองเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่ เพราะมีสภาพแวดล้อมที่ แออัดไปด้วยตึกรามบ้านช่อง มีความแห้งแล้งและเสื่อมโทรมด้วยมลพิษ วิถีชีวิตของคนในสังคม เมืองเต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขัน ทำให้จิตใจคนเกิดความดิ่งเครียด ไร้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และในบางขณะทำให้คนเกิดความรู้สึกแปลกแยกต่อสังคมจนอาจถึงขั้นเป็นโรคแปรปรวนทางจิต ได้

ใน 2 หัวข้อที่ผ่านมา ได้กล่าวถึงเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพความ เป็นอยู่และปัญหาในสังคมชนบท และเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และ ปัญหาในสังคมเมือง ในหัวข้อต่อไปจะได้อีกกล่าวถึงเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็น อยู่และปัญหาในสังคมโดยทั่วไป

3. ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมโดยทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมโดยทั่วไปนั้น มีทั้งหมด 238 เรื่อง ซึ่งสามารถจัดแบ่งตามประเด็นสำคัญได้ 12 ประเด็น ได้แก่

- 3.1 ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและความรัก
 - 3.2 ประเด็นเกี่ยวกับคนชรา คนพิการ และคนปัญญาอ่อน
 - 3.3 ประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา
 - 3.4 ประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 3.5 ประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีและผลกระทบต่อความเป็นอยู่
 - 3.6 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีและแรงงานเด็ก
 - 3.7 ประเด็นเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
 - 3.8 ประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาแนวคิดหรือธรรมชาติของชีวิตและโลก
 - 3.9 ประเด็นเกี่ยวกับสื่อมวลชน
 - 3.10 ประเด็นเกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุข
 - 3.11 ประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมของสังคมที่ควรเปลี่ยนแปลง
 - 3.12 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการทำแท้งและเสรีทางเพศ
- ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาโดยละเอียดในแต่ละประเด็นต่อไป

3.1 ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและความรัก

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและความรัก มีอยู่ทั้งหมด 35 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 32 ดังนี้

ตารางที่ 32 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและความรัก

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ศ.21	ช่อกระแสด	แม่วัลลา	กิ่นที่คิดถึงพ่อ
2	พ.ศ.25	โลกหนังสือ	น่าน นิमित	คนจับผีเสื้อ
3	มี.ศ.26	โลกหนังสือ	น่าน นิमित	นางฟ้า

ตารางที่ 32 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
4	มี.ค.26	โลกหนังสือ	ศรีดาวเรือง	ชายักษ์ ทศกัณฐ์ กับสีดา
5	มี.ค.30	ถนนหนังสือ	จิตติมา	ของขวัญ
6	เม.ย.30	ถนนหนังสือ	ชามา	ผู้หญิง 2 คน
7	ส.ค.30	ถนนหนังสือ	ศรีดาวเรือง	ภาพลวงตาเกี่ยวกับการ เปลี่ยนสรรพนาม
8	พ.ย.30	ถนนหนังสือ	วันลา	การตายของพ่อ
9	พ.ค.33	ข้อการะเกด	อัทธากร บำรุง	พ่อบ้านตัวอย่าง
10	พ.ย.33	ข้อการะเกด	ฤดี เรืองชัย	เด็กหญิงขนมเปียะ
11	พ.ย.33	ข้อการะเกด	“ธราธิป”	แม่
12	พ.ค.34	ข้อการะเกด	ทวีศักดิ์ เผือกสม	หยดหนึ่งของแก้วเคลือบแห่ง กาลเวลา
13	มิ.ย.35	ข้อการะเกด	สุรพล บัณฑุเสถียร	พ่อปู่
14	มิ.ย.35	ข้อการะเกด	รมนา โรชา	ไปนอนบ้านแม่
15	ก.ย.35	ข้อการะเกด	“ธราธิป”	ยาย
16	ก.ย.35	ข้อการะเกด	ประเกียรติ ขุนพล	ปฏิสนธิสัญญา
17	ก.ย.35	ข้อการะเกด	ศิลา ซึ่งพุทธศาสน์	ฝันสังหาร
18	มิ.ย.36	ข้อการะเกด	สุจินดา ชันตยาลงกต	ของที่จัดไม่เสร็จ
19	มิ.ย.36	ข้อการะเกด	เดือนวาด พิมวนา	ผู้บรรลู่
20	ก.ย.36	ข้อการะเกด	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	นายบังเอิญ
21	ธ.ค.36	ข้อการะเกด	อนุสรณ์ มาราสา	ครั้งเดียวไม่เคยรัก
22	ก.ค.37	WRITER	อัทธากร บำรุง	เตียงแปดเตียงสี่ลยกรรมสอง
23	ก.ย.37	ข้อการะเกด	“นวนวนอู”	พ่อค้าทุเรียน
24	ธ.ค.37	ข้อการะเกด	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	คำคืนมหัศจรรย์
25	ธ.ค.37	ข้อการะเกด	’รุญ ระโนด	พี่น้อง
26	ธ.ค.37	ข้อการะเกด	“เหล็องฝ้ายคำ”	สองแม่
27	มิ.ย.38	ข้อการะเกด	จารี จันทราภา	ความรักของนลิน
28	ก.ย.38	ข้อการะเกด	ศิริวร แก้วกาญจน์	ทางลง

ตารางที่ 32 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
29	เม.ย.39	ช่อการะเกด	แก้ว ลายทอง	นางายข้างเจียง
30	เม.ย.39	ช่อการะเกด	ยุทธชัย ลิมรัตนกุล	ศีกหน้านาง
31	เม.ย.39	ช่อการะเกด	สุชาติ พรหมมา	ไก่อ่อน
32	มิ.ย.39	ช่อการะเกด	โคม วุฒิชัย	คืนพ่าย
33	ส.ค.39	ช่อการะเกด	ชมพุกนิต ปัทมดิลก	แค่คืบเท่านั้น
34	ส.ค.39	ช่อการะเกด	มาโนช พรหมสิงห์	ร่างแหแห่งวิหค
35	ต.ค.39	ช่อการะเกด	ฟ้าใส เมียสุวิทย์	รักของฝัว

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 35 เรื่อง ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางข้างต้น พบว่า สามารถแยกอภิบายประเด็นสำคัญได้ 2 ประเด็น ดังนี้

3.1.1 ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว

3.1.2 ประเด็นเกี่ยวกับความรัก

3.1.1 ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว พบว่า ชีวิตครอบครัวที่ปรากฏในเรื่องสั้นมีทั้งครอบครัวที่มีความสุข และครอบครัวที่มีปัญหา ดังจะแยกศึกษาในแต่ละประเด็นต่อไป

- ครอบครัวที่มีความสุข

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวที่มีความสุขซึ่งถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรม โดยรวมแล้วจะเสนอแนวคิดที่ว่า ชีวิตครอบครัวนั้น สามภรรยาต้องไว้วางใจ ให้เกียรติ ตลอดจนยอมรับซึ่งกันและกัน แม้บางครั้งครอบครัวจะมีปัญหาบ้าง แต่หากทุกคนหันหน้าเข้าหากัน ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในที่สุดปัญหาดังกล่าวก็就会被แก้ไขไปในที่สุด เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ชายักษ์ ทศกัณฐ์ กับสีดา” ของ ศรีดาวเรือง สะท้อนชีวิตครอบครัวหนึ่งซึ่งกำลังมีปัญหาทางการเงิน สามภรรยาแต่เพียงว่าตนต้องแบกรับภาระทุกอย่างในครอบครัว เมื่อภรรยาตั้งใจว่าจะช่วยทำงานโดยทำขนมขายหน้าบ้านเพื่อหารายได้

เพิ่มเติมให้กับครอบครัว สามีกี่ไม่พอใจ จนมีเรื่องระหองระแหงกันระยะหนึ่ง จนในตอนท้ายเมื่อสามียอมรับได้มากขึ้นว่าชีวิตครอบครัวเป็นชีวิตที่ต้องยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน เขาก็ใช้เวลาว่างจากการทำงานประจำมาช่วยภรรยาขายขนม ความสุขในชีวิตครอบครัวจึงกลับคืนมาอีกครั้ง “ผู้หญิง 2 คน” ของ ชามา แสดงความรัก ความผูกพัน และความเสียสละที่แม่มีต่อลูก แม่ในบางครั้งลูกจะทำให้แม่เสียใจ แต่แม่ก็ให้อภัยเสมอ “ยาย” ของ “ธราธิป” สะท้อนภาพความผูกพันในครอบครัวที่มีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน แม้บางครั้งอาจฉุนเฉียวใส่กันบ้าง แต่ถ้าทุกคนหันหน้าเข้าหากัน อยู่กันด้วยความรักความเข้าใจ ชีวิตครอบครัวก็จะมีมีความสุข “พ่อค้าทุเรียน” ของ “हनวนัฐ” สะท้อนความรักใคร่ผูกพันซึ่งกันและกันของสามีภรรยา โดยมีลูกเป็นตัวประสาน

- ครอบครัวที่มีปัญหา

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวที่มีปัญหา โดยมากจะชี้ให้เห็นว่า สาเหตุของปัญหานั้นส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหาด้านความเจ็บป่วย อีกส่วนหนึ่งเกิดจากความเบื่อหน่าย ความไม่เข้าใจ และความไม่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “คืนที่คิดถึงพ่อ” ของ แม่วัลลา สะท้อนปัญหาชีวิตครอบครัวที่พ่อป่วยเป็นโรคเรื้อรังซึ่งเป็นโรคที่สังคมรังเกียจ แม้ทุกคนในครอบครัวจะยังมีความรักความเอื้ออาทรต่อกันเสมอ แต่ก็ไม่สามารถอยู่พร้อมหน้ากันได้อย่างมีความสุข “พ่อบ้านตัวอย่าง” ของ อรรถากร บำรุง สะท้อนความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อชีวิตครอบครัวที่ซ้ำซากของชายคนหนึ่ง “หยดหนึ่งของแก้วเคลือบแห่งกาลเวลา” ของ ทวีศักดิ์ เผือกสม สะท้อนความแตกสลายของสถาบันครอบครัว โดยชี้ว่าเกิดจากการคิดถึงแต่ตัวเองมากเกินไป ขาดความรักและความจริงใจต่อกัน “เตียงแปดศึกศัลยกรรมสอง” ของ อรรถากร บำรุง ชี้ให้เห็นปัญหาของการแต่งงานในขณะที่อายุยังน้อยเกินไป ซึ่งทำให้คู่สามีภรรยาขาดการใช้สติและเหตุผลในการดำเนินชีวิตครอบครัว จนส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา “ความรักของนลิน” ของ จารี จันทร์ภา สะท้อนปัญหาครอบครัวที่เกิดจากการใช้อารมณ์และไม่พยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน “ร่างแหแห่งวิหค” ของ มาโนช พรหมสิงห์ สะท้อนปัญหาครอบครัวที่เกิดจากความเบื่อหน่ายของสามีต่อภรรยา “รักของผัว” ของ ฟ้าใส เมียสุวิทย์ สะท้อนปัญหาครอบครัวที่สามีภรรยาไม่ทำให้เกียรติซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างอยู่แต่กับความคิดของตนเอง

นอกจากนี้ ยังมีเรื่องสั้นอีกหลายเรื่องที่เสนอว่าปัญหาของชีวิตครอบครัวเกิดจากปัญหาทางการเงิน “การตายของพ่อ” ของ วัลลา สะท้อนปัญหาจากการป่วยไข้ของพ่อซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมากมาใช้รักษาเป็นเวลานาน จนถึงจุดที่คนในครอบครัวแบกรับไม่ไหว ภรรยา

และลูกสาวจึงร่วมมือกันทำให้พ่อหยุดลมหายใจ “พี่น้อง” ของ ‘รุณ ระโนด’ ชี้ให้เห็นว่าญาติพี่น้องแม้จะรักกันแค่ไหน แต่หากมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องก็สามารถฆ่ากันได้โดยไม่จำเป็นต้องนึกถึงความผูกพันทางสายเลือด

เรื่องสั้นอีกหลายเรื่อง สะท้อนให้เห็นถึงผลของความแตกร้างของชีวิตครอบครัว โดยชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดก็คือลูก “พ่อปู่” ของ สุรพล พันธุเศรษฐี ชี้ให้เห็นปัญหาของการหย่าร้าง ซึ่งเด็กต้องเป็นผู้รับผลอันเกิดจากการกระทำของพ่อแม่ ถูกทอดทิ้งให้มีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยว “ผีนสังหาร” ของ ศิลา ซึ่งพุทธศาสน์ สะท้อนความสับสนภายในจิตใจของเด็กในครอบครัวที่มีปัญหาความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน “ผู้บรรลู่” ของ เดือนวาด พิมวนา สะท้อนให้เห็นปัญหาจากการแตกแยกของสถาบันครอบครัว ทำให้เด็กซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นเกิดความรู้สึกแปลกแยกจากครอบครัวของตนเองและอาจถูกล่อลวงโดยบุคคลอื่นซึ่งใช้ความรักความเข้าใจที่มากกว่าครอบครัวของเด็กเป็นเครื่องมือในการหลอกล่อ “คำคืนมหัศจรรย์” ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ สะท้อนให้เห็นว่าความแตกร้างของสถาบันครอบครัวทำให้เด็กต้องว่าห่วยต้องการที่พึ่ง ซึ่งอาจทำให้เด็กเสียคนได้

เรื่องสั้นอีกหลายเรื่อง สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาของครอบครัวเกิดจากความเสื่อมศีลธรรมทางเพศ เช่น “ทางลง” ของ ศิริวิร แก้วกาญจน์ สะท้อนความตกต่ำทางศีลธรรมของคนในเมือง อันมีสาเหตุประการหนึ่งมาจากสื่อลามกต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ทางเพศ ไม่ว่าจะระหว่างเด็กด้วยกัน หรือกระทั่งความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างเด็กหญิงกับพ่อของตนเอง “คืนพ่าย” ของ โดม วุฒิชัย สะท้อนปัญหาที่เขามีความสัมพันธ์ทางเพศกับน้องเมีย ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าเกิดจากการคำนึงถึงเพียงความปรารถนาของตนเองเท่านั้น จนลืมนึกถึงความถูกต้อง

นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นอีกบางเรื่องที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เช่น “ไปนอนบ้านแม่” ของ รมณา โรชา สะท้อนให้เห็นว่า การเลี้ยงเด็กแบบตามใจมากเกินไปทำให้เด็กช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และยังทำให้เด็กไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้

3.1.2 ประเด็นเกี่ยวกับความรัก

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับความรัก เช่น “คนจับผีเสื้อ” ของ น่าน นิมิต ถ่ายทอดเรื่องราวของชายคนหนึ่งทีนอกใจจากหญิงคนรักของตนเองเมื่ออยู่ห่างกัน “เด็กหญิงขนมเปี้ยะ” ของ ฤดี เริงชัย แสดงความรักความรู้สึกของหญิงคนหนึ่งต่อเด็กทารกซึ่งเป็นความรักที่บริสุทธิ์โดยไม่จำเป็นว่าเด็กคนนั้นจะเป็นลูกของตนเองหรือไม่ “ของที่จัดไม่เสร็จ” ของ สุจินดา

ชั้นดยาลงกต สะท้อนภาพความรักของคนหนุ่มสาวสมัยใหม่ซึ่งสามารถแสดงความรู้สึกได้อย่างเปิดเผยมากขึ้น “นางายข้างเขียง” ของ แก้ว ลายทอง สะท้อนวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยชี้ว่า คนเราเมื่อตกอยู่ในห้วงรักจนกลายเป็นความหลงใหล คนผู้นั้นจะหลงลืมเหตุผลใดตรงอย่างแท้จริง

ดังที่กล่าวมาในหัวข้อนี้จะเห็นว่า ประเด็นที่เกี่ยวกับสถาบันครอบครัวและความรักที่ถูกนำเสนอในเรื่องสั้นมีทั้งในแง่ที่เป็นความรักความเข้าใจต่อกัน และในแง่ที่เป็นปัญหา แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนส่วนใหญ่ชี้ว่า หากเรามีความเอื้ออาทรต่อกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมทั้งรู้จักใช้สติมากกว่าอารมณ์ ปัญหาทั้งในด้านชีวิตครอบครัวหรือความรักก็จะได้รับการแก้ไขไปในที่สุด

3.2 ประเด็นเกี่ยวกับคนชรา คนพิการ และคนปัญญาอ่อนในสังคม

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับคนชรา คนพิการ และคนปัญญาอ่อนในสังคม มีอยู่ทั้งหมด 15 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 33 ดังนี้

ตารางที่ 33 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับคนชรา คนพิการ และคนปัญญาอ่อนในสังคม

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	สมศักดิ์ วงศ์รัฐ	วันเวลาของสายทอง
2	มี.ค.22	ช่อการะเกด	มธุริน อาร์ม	ไม้แก่
3	ก.ย.22	ช่อการะเกด	ชัยจำปา	เหมือนมิใช่ชีวิต
4	ก.ย.23	ช่อการะเกด	สมชาย บำรุงวงศ์	ชายชรา กับ ไล่เดือน
5	ต.ค.25	โลกหนังสือ	ศรีดาวเรือง	กระแสน้ำนิกของยาย
6	ม.ค.26	โลกหนังสือ	ดอกไม้ ชีวี	แล้งหนาว
7	ก.ย.28	ถนนหนังสือ	รพีพร	คนข้างหลัง
8	ต.ค.32	ช่อการะเกด	อ. กิติคุณ	ไก่อพิการ
9	พ.ค.33	ช่อการะเกด	วีรวัดณ์ กนกนุเคราะห์	ดิน

ตารางที่ 33 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
10	มี.ค.35	ช่อการะเกด	มาลา คำจันทร์	หล้าง่อย
11	เม.ย.36	WRITER	ทวีศักดิ์ เผือกสม	ความล่องวัย
12	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	วรภ วรรณภา	ลานหนังเร่
13	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	ถวัลย์ มาศจรัส	ศิลปินแห่งนาคร
14	มี.ค.37	ช่อการะเกด	นวพร พายัพพัคร์	หญิงชรากับหมาใต้สะพาน
15	ธ.ค.37	ช่อการะเกด	สังคม เกสัชมาลา	กระท่อมริมทาง

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 15 เรื่องดังที่ได้เสนอรายชื่อในตารางข้างต้น สามารถแยกศึกษาได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

3.2.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาคนพิการและปัญญาอ่อน

3.2.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาคนชรา

3.2.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาคนพิการ และปัญญาอ่อน

เรื่องสั้นที่เกี่ยวกับปัญหาของคนพิการและปัญญาอ่อน โดยภาพรวมแล้วมักเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเอาเปรียบกดขี่ การไม่ให้โอกาส การใช้แรงงานโดยให้ค่าตอบแทนอย่างไม่เป็นธรรม เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเหล่านี้ เช่น “เหมือนมิใช่ชีวิต” ของ ชับจำปา สะท้อนปัญหาการกดขี่แรงงานของหญิงบ้านหนึ่งโดยให้ค่าตอบแทนเพียงน้อยนิด และยังถูกสังคมดูถูกข่มเหง “คืน” ของ วีรวัฒน์ กนกนุเคราะห์ สะท้อนปัญหาของคนตาบอดซึ่งแม้จะมีความรู้ความสามารถ แต่ก็ด้วยโอกาสในการหางานดี ๆ ทำ คนในสังคมรังเกียจ และคอยคดโกง สุดท้ายต้องไปสอนหนังสือในโรงเรียนสอนคนพิการ แต่ก็ได้รับเงินเดือนตอบแทนอย่างไม่เป็นธรรม “หล้าง่อย” ของ มาลา คำจันทร์ สะท้อนปัญหาคนเป็นง่อยซึ่งไม่ได้รับความสนใจจากสังคม และถูกคนในสังคมเอาเปรียบอยู่เสมอ “ลานหนังเร่” ของ วรภ วรรณภา สะท้อนปัญหาของคนปัญญาอ่อน ซึ่งถูกหลอกใช้แรงงาน โดยให้ค่าตอบแทนเพียงน้อยนิด “กระท่อมริมทาง” ของ สังคม เกสัชมาลา แสดงถึงความโหดร้ายของคนในสังคมชนบทแห่งหนึ่งที่ดักดวงเอาเปรียบหญิงบ้าซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ไม่ว่าจะใช้แรงงาน จนถึงการใช้เป็นวัตถุทางเพศ

3.2.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาคนชรา

เรื่องสั้นเกี่ยวกับปัญหาของคนชรา โดยภาพรวมแล้วมักนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการถูกสังคมทอดทิ้งให้ได้รับความยากลำบากและโดดเดี่ยว เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “วันเวลาของสายทอง” ของ สมศักดิ์ วงศ์รัฐ “กระแสน้ำลึกของยาย” ของ ศรีดาวเรือง “แล้งหนาว” ของ ดอกไม้ ชิว “ความล่องลอย” ของ ทวีศักดิ์ เผือกสม “หญิงชรา กับหมาใต้สะพาน” ของ นวพร พายพัคตร์ เรื่องสั้นเหล่านี้สะท้อนปัญหาคนชราที่ถูกกลืนกลายทอดทิ้ง ต้องมีชีวิตในบั้นปลายที่ยากลำบาก บางรายต้องเก็บขยะขายเพื่อประทังชีวิต บางรายมีชีวิตอยู่คนเดียวอย่างหงอยเหงาเปล่าเปลี่ยวจนเสียชีวิตไปอย่างเฉียดตาย

เรื่องสั้นบางเรื่องชี้ให้เห็นว่า แม้คนชราบางรายจะเคยสร้างคุณความดีต่อสังคมมาก่อนอย่างไร แต่ในที่สุดก็ถูกสังคมทอดทิ้ง เช่น “คนข้างหลืบ” ของ รพีพร ชี้ให้เห็นว่าเราควรให้ความสำคัญกับปวงชนบุคคลกว่าที่เป็นอยู่ แม้ปัจจุบันพวกเขาอาจเป็นเพียงสิ่งตกค้างที่อาจดูเหมือนไม่มีความสำคัญ แต่ครั้งหนึ่งเขาก็เคยทำงานมาแล้วอย่างมากมาย “ศิลปินแห่งนาคร” สะท้อนปัญหาศิลปินที่เคยสร้างคุณความดีต่อบ้านเมือง แต่เมื่อถึงวัยชรากลับมีความเป็นอยู่ที่ยากจนขัดสน ไม่มีใครให้ความสนใจช่วยเหลือ

โดยภาพรวมแล้ว ประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอในหัวข้อนี้ก็คือ สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ เห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจ และมักเอาเปรียบคนที่อ่อนแอกว่า ดังนั้นไม่ว่าจะคนชรา คนปัญญาอ่อน หรือคนพิการ จึงถูกสังคมคอยเอาเปรียบกดขี่อยู่เสมอ จนกระทั่งเมื่อเห็นว่าตกตวงผลประโยชน์จากบุคคลนั้น ๆ ได้อย่างเต็มที่ จนบุคคลนั้น ๆ ไม่อาจช่วยเหลือตัวเองได้แล้วก็จะทอดทิ้งบุคคลเหล่านั้นไปโดยไม่ให้ความสนใจช่วยเหลือ ผู้เขียนส่วนใหญ่พยายามเรียกร้องให้คนในสังคมให้ความสำคัญเป็นธรรมและให้ความช่วยเหลือกับบุคคลเหล่านี้ให้มากยิ่งขึ้น

3.3 ประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา มีอยู่ทั้งหมด 24 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 34 ดังนี้

ตารางที่ 34 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	วีร์ วรรณรินทร์	บุญสร้าง
2	พ.ค.21	ช่อการะเกด	ศรีสัชชาลัย	ไม่มีความเห็น
3	มี.ค.22	ช่อการะเกด	ประมวล มณีโรจน์	ไร้ค่ามารับ
4	มี.ค.22	ช่อการะเกด	ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล	สนามหญ้า
5	ก.ย.22	ช่อการะเกด	สุรีย์พร สัจจพันธ์	หมายเหตุจากห้องเรียน
6	ก.ย.22	ช่อการะเกด	พิเชียร สุธัญโญ	แบบเรียนสำหรับผู้ใหญ่ เมื่อ “นายเมือง” โอนกลับเป็น “นายเดือน”
7	ก.ย.22	ช่อการะเกด	ชาติ กอบจิตติ	ผู้แพ้
8	ก.ย.23	ช่อการะเกด	ประมวล มณีโรจน์	ว่าวสีขาว
9	ก.พ.25	โลกหนังสือ	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ	สาดสะตะราจาน - ดอกเต๋อ - มอโร กอปอ หรือเรื่องสั้น อิงวิชาการ
10	ธ.ค.25	โลกหนังสือ	ยงยุทธ ชูยลชัด	คนหลวง
11	ก.ค.29	ถนนหนังสือ	ส. เทพรำเพย	มือปืน
12	ส.ค.29	ถนนหนังสือ	สันติ เสวตวิมล	ครั้งแรก
13	ต.ค.30	ถนนหนังสือ	สังคม เกสัชมาลา	อีเอื้อย จะแต่งงาน
14	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	วรภ วรภา	นกเขาเดือนเอย
15	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	ภาณุวัตร ขุนปราบ	โหดเหี้ยมดีเด่น
16	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	คีน ญางเคิม	หมู่บ้านแห่งทุ่งภูเขา
17	ม.ค.37	WRITER	จำลอง ฝั่งชลจิตร	ปีกระท้อนดก
18	ก.ย.37	ช่อการะเกด	พลินดา ศิริพงษ์	บ้าไปไยบัว

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ค/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
19	ก.ย.37	ข้อการะเกด	มวนยา พร.	วังนกระจอก
20	มิ.ย.38	ข้อการะเกด	ตะวัน สันติภาพ	อาจารย์มี้อาชีพ
21	มิ.ย.39	ข้อการะเกด	ไพโรจน์ บุญประกอบ	เศรษฐศาสตร์
22	ส.ค.39	ข้อการะเกด	ตะวัน สันติภาพ	ผู้สื่อข่าว
23	ต.ค.39	ข้อการะเกด	กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	น้องของผม
24	ต.ค.39	ข้อการะเกด	“ทัศนาวดี”	เลี้ยงด้อย

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 24 เรื่อง ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางข้างต้น สามารถแยกประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอได้ 3 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

- 3.3.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาบุคลากร
- 3.3.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของระบบและหลักสูตรการศึกษา
- 3.3.3 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาโอกาสทางการศึกษา

3.3.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาบุคลากร

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวมได้แก่การเสนอประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมและจิตสำนึกของครู อาจารย์ เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “สาดสะตะราชาน - ดอกเดื่อ - มอรอกอปอ หรือเรื่องสั้นอิงวิชาการ” ของ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เสนอประเด็นว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยในปัจจุบันคำนึงถึงแต่ยศและตำแหน่งมากกว่าผลงานทางวิชาการ “นกเขาเดือนเอย” ของ วรภ วรภา สะท้อนให้เห็นปัญหาของครูที่ลงโทษนักเรียนด้วยความลุแก่อำนาจ โดยไม่ได้สวนให้ดี ทำให้นักเรียนที่ไม่มีความผิดต้องได้รับการลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม “โหดเหี้ยมดีเด่น” ของ ภาณุวัตร ขุนปราบ สะท้อนปัญหาครูกับนักเรียน ซึ่งครูมองนักเรียนว่าเป็นศัตรูและใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา “ปีกระท้อนคอก” ของ จำลอง ฝั่งชลจิตร สะท้อนการใช้อำนาจหน้าที่ของครูในการลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ “เศรษฐศาสตร์” ของ ไพโรจน์ บุญประกอบ สะท้อนปัญหาจริยธรรมของครูที่คิดถึงเงินมากกว่าความเป็นครู “เลี้ยงด้อย” ของ “ทัศนาวดี” สะท้อนปัญหาทางจริยธรรมของครูกับลูกศิษย์ซึ่งรักกันฉันท์สาว

3.3.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของระบบและหลักสูตรการศึกษา

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของระบบและหลักสูตรทางการศึกษา สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้ 2 ประเด็น คือ หลักสูตรการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา และหลักสูตรการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

- ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของหลักสูตรในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของหลักสูตรในระดับก่อนอุดมศึกษานั้น โดยภาพรวมแล้ว เรื่องสั้นในกลุ่มนี้มุ่งวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่ว่าหลักสูตรซึ่งถูกกำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการนั้นไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของคนในชนบท ไม่สามารถตอบสนองความสนใจ หรือกระทั่งไม่สามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันที่แท้จริงของชาวชนบทได้ เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “หมายเหตุจากห้องเรียน” ของ สุริย์พร ลัจจพันธ์ วิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาในโรงเรียนว่ามีได้ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เช่นเด็กชายในเรื่องต้องทนกับความหนาวสั่นจนไม่มีสมาธิที่จะเรียน เขาต้องการทำงานเพื่อให้มีเงินซื้อเสื้อกันหนาวมากกว่าการต้องมาทนอยู่ในห้องเรียนที่หนาวเย็นและเหมือนคุกแห่งนี้ “ว่าสี่ขาว” ของ ประมวล ภูมิโรจน์ วิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาในหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เด็ก ๆ ในชนบทสามารถเรียนรู้ได้จากธรรมชาติ หลักสูตรที่ใช้สอนควรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เด็กที่ “โง่” สำหรับโรงเรียน แต่อาจ “ฉลาด” สำหรับการดำรงชีวิตก็ได้ “หมู่บ้านแห่งทุ่งภูเขา” ของ คีน ญางเดิม วิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการว่าไม่ควรบังคับให้เด็กตามชนบทเรียนรู้ในสิ่งที่กระทรวงต้องการ แต่ควรให้เด็กเรียนรู้จากธรรมชาติและวิถีชีวิตของพวกเขาเอง

นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้ว ยังมีเรื่องสั้นอีกบางเรื่องที่ว่าวิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาที่สอนนักเรียนโดยใช้กรอบความคิดเสมอนักเรียนคือเด็ก ดังนั้นจึงมักมุ่งประเด็นให้เด็ก “เชื่อ” มากกว่าจะให้เด็ก “คิด” และเรื่องบางเรื่องก็ปกปิดไม่ให้เด็กได้รับรู้ อันอาจส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ครั้งแรก” ของ สันติ เสวตวิมล วิพากษ์ระบบการศึกษาที่มองเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ต้องปกปิดน่ารังเกียจและแยกเด็กให้เรียนเป็นโรงเรียนผู้หญิงกับโรงเรียนผู้ชาย ผู้เขียนชี้ว่าเด็กเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น หากไม่ให้ความรู้ที่ถูกต้องกับเด็ก เด็กก็จะแลกเปลี่ยนข่าวสารกันเอง ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดด้วยความไม่รู้และอาจเกิดปัญหาตามมาได้ “น้องของผม” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ สะท้อนให้เห็นว่าระบบการศึกษาไม่ได้เปิดโอกาสให้เด็กคิด แต่เป็นการสอนให้เด็กเชื่อและอยู่ในกรอบระเบียบ เด็กที่ไม่อยู่ในกรอบระเบียบก็จะถือว่าผิดปกติ และจะต้องถูกลงโทษ สิ่งเหล่านี้เป็นการทำลายจินตนาการของเด็ก

- ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของระบบและหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ โดยภาพรวมแล้ว นำเสนอในประเด็นที่ว่า หลักสูตรการศึกษาในมหาวิทยาลัยมุ่งสอนให้นักศึกษาเรียนเพื่อประกอบอาชีพ เพื่อการแข่งขันทักษะเชิงเทคนิค มากกว่าจะสอนนักศึกษาให้เป็นคนดี หรือทำความดีเพื่อสังคม เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “ไม่มีความเห็น” ของ ศรีสัชชาลัย วิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยว่ามุ่งพัฒนาความเก่งกาจของนักศึกษาในการทำงาน แต่ไม่ได้มุ่งพัฒนาจิตสำนึกที่ดีให้กับนักศึกษา “บ่าไปไยบัว” ของ พลินดา ศิริพงษ์ วิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยว่าสอนกันแต่เรื่องการแข่งขันทักษะ การทำกำไร การเอาแพ้เอาชนะ แต่ละเลยในเรื่องของคุณธรรม จึงเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของปัญหาสังคมในปัจจุบัน “รั้งนกกระจอก” ของ มวนยา พร. แสดงให้เห็นค่านิยมของคนในปัจจุบันซึ่งนิยมทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ความสำเร็จของชีวิตวัดกันที่ว่าใครมีเงินมากกว่ากัน ดังนั้นการเรียนจึงกลายเป็นการเรียนเพื่อหาเงินในการทำกำไรมากกว่าจะเรียนในสิ่งที่ตนเองต้องการเพื่อยกระดับจิตใจของมนุษย์

3.3.3 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาโอกาสทางการศึกษา

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมแล้วมักชี้ให้เห็นว่า สาเหตุสำคัญของความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษานั้นมาจากความยากจน เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “บุญสร้าง” ของ วีร์ วรรณรินทร์ เสนอปัญหาว่าเด็กที่เรียนดีในชนบทนั้นไม่มีโอกาสศึกษาต่อเพราะความยากจน ทุนการศึกษาที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือก็ตกอยู่กับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ไม่ลงมาถึงเด็กนักเรียนที่ยากจนแต่อย่างไร “คนหลวง” ของ ยงยุทธ ชูลชัค “ผู้แพ้” ของ ชาติ กอบจิตติ และ “อีเอื้อย จะแต่งงาน” ของ สังคม เกศขมาลา สะท้อนความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากความยากจน

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศ แต่จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า เรื่องสั้นส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นความบกพร่องของระบบการศึกษาในเมืองไทย ไม่ว่าจะเกิดจากตัวของบุคลากรทางการศึกษา หลักสูตรการศึกษา รวมถึงโอกาสทางการศึกษา ผู้เขียนเรื่องสั้นส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่าปัญหาจากการศึกษานี้เองที่เป็นรากฐานสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งจะสามารถโยงไปถึงปัญหาอื่น ๆ ในสังคม ดังนั้นรัฐบาลจึงควรให้ความสนใจ และจริงจังในการแก้ไขปัญหา แต่ทั้งนี้ต้องทำด้วยความละเอียดอ่อน ด้วยความเข้าใจ มิใช่ใช้แต่เพียงความคิดของคนในกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ต้องดูจากความต้องการที่แท้จริงของคนในสังคม

8.4 ประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอยู่ทั้งหมด 14 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 35 ดังนี้

ตารางที่ 35 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.33	ช่อการะเกด	บุทธิชัย ลิ้มรัตนกุล	ชलयาน
2	พ.ย.33	ช่อการะเกด	เทศ จินนะ	ล่าช้าง
3	มี.ค.35	ช่อการะเกด	จำลอง ฟังชลจิตร	จดหมายถึงประธานรัฐสภา
4	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	เทศ จินนะ	สัตว์ป่าเถื่อน
5	พ.ย.35	WRITER	เริงศักดิ์ กำธร	ฝึกเหยี่ยวให้เป็นเหยี่ยว
6	มี.ค.36	ช่อการะเกด	พอล นนทภา	แสงประหลาดที่เกาะปะการัง
7	ก.ย.36	ช่อการะเกด	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	เรือนหลังใหญ่
8	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	โชคชัย บัณฑิต	กระท่อมอิเล็กทรอนิกส์
9	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	แพรว จารุ	ท้ายที่สุดไม่ใช่สุดท้าย
10	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	ประเกียรติ ขุนพล	น้ำเน่า
11	ก.ย.38	ช่อการะเกด	พอล นนทภา	หนุ่มนกเงือก
12	ก.ย.38	ช่อการะเกด	ธงชัย พันธุ์ดี	ปฐมกาล
13	ก.พ.39	ช่อการะเกด	ยอดดา สะเซ็มเซ็ง	หลอน
14	เม.ย.39	ช่อการะเกด	ปริทรรศ หุตางกูร	ศีกสาว “อ็อกซี่ -ลิฟ”

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 14 เรื่อง ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางข้างต้น พบว่า สามารถแยกประเด็นสำคัญได้ 2 ประเด็น ดังนี้

3.4.1 ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตและการอนุรักษ์สัตว์ป่า

3.4.2 ประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.4.1 ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตและการอนุรักษ์สัตว์ป่า

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตและการอนุรักษ์สัตว์ป่า โดยรวมแล้วมักถ่ายทอดภาพชีวิตของสัตว์ป่า และชี้ให้เห็นว่าสัตว์ก็มีความรู้สึก มีชีวิต เช่นเดียวกับมนุษย์ จึงไม่สมควรที่มนุษย์จะเข้าไปไล่ล่า หรือนำสัตว์เหล่านั้นมาเลี้ยงไว้ ควรปล่อยให้มันอยู่ตามธรรมชาติ เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ล่าช้าง” ของ เทศ จินนะ ชี้ให้เห็นว่า ช้างป่ามีบทบาทหน้าที่และความสง่างามอยู่ในตัวเอง ไม่สมควรที่มนุษย์จะไปไล่ล่าเป็นเกมกีฬาเพื่อตอบสนองความสนุกสนานส่วนตัว “สัตว์ป่าเถื่อน” ของ เทศ จินนะ ถ่ายทอดภาพชีวิต การต่อสู้ การดิ้นรนของชีวิตสัตว์ในป่า “ฝึกเหยี่ยวให้เป็นเหยี่ยว” ของ เรืองศักดิ์ กำธร์ ชี้ให้เห็นว่า การนำเหยี่ยวซึ่งเป็นสัตว์ป่ามาเลี้ยงจะทำให้มันสูญเสียสัญชาตญาณไป แม้จะพยายามสอนอย่างไรก็ไม่สามารถทำให้มันมีสัญชาตญาณเหมือนกับที่เติบโตขึ้นมาในธรรมชาติเองได้ “ท้ายที่สุดไม่ใช่สุดท้าย” ของ แพร จารุ แสดงความสะเทือนใจต่อการนำสัตว์บางชนิดมาเลี้ยงเอาไว้ ทำให้สัตว์เหล่านี้สูญเสียสัญชาตญาณของมันไป ชี้ให้เห็นว่าเราควรตระหนักถึงความต้องการอิสรภาพของสัตว์เหล่านี้ “หลอน” ของ ยอดดา สะเซ็มเซ็ง ชี้ให้เห็นว่า สัตว์ป่ามีคุณค่า มีความหมาย มีสิทธิในชีวิตของตนเอง ไม่ควรที่มนุษย์จะเข้าไปไล่ล่าหรือทำร้าย เพราะการทำร้ายสัตว์ก็เท่ากับเป็นการทำร้ายตัวเรานั้นเอง คนกับสัตว์น่าจะอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

3.4.2 ประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอในเรื่องสั้นกลุ่มนี้ โดยภาพรวมจะแสดงให้เห็นถึงความงดงามและความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งยังชี้ให้เห็นด้วยว่า การทำลายทรัพยากรธรรมชาติย่อมจะทำให้เกิดปัญหาตามมา ซึ่งหากไม่รีบหาทางแก้ไขป้องกันย่อมจะทำให้ปัญหานั้นลุกลามจนไม่อาจแก้ไขได้ เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ชลยาน” ของ ยุทธิชัย ลิ้มรัตนกุล สะท้อนปัญหาที่ตามมาจากการสร้างเขื่อน “จดหมายถึงประธานรัฐสภา” ของ จำลอง ฝั่งชลจิตร ประชดประชันการทำสนามกอล์ฟ โดยชี้ว่าไม่มีประโยชน์ทั้งยังเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและโบราณสถาน “แสงประหลาดที่เกาะปะการัง” ของ พอพล นนทภา แสดงให้เห็นว่าในธรรมชาติยังมีสิ่งลึกลับและสวยงามอย่างมากมายซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ “เรือนหลังใหญ่” ของ เฉลิมศักดิ์ แหงมงาม สะท้อนค่านิยมทางวัตถุของชาวบ้านที่นิยมปลูกเรือนหลังใหญ่ โดยชี้ว่าเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของการตัดไม้ทำลายป่า และยังผลให้เกิดปัญหาความแห้งแล้งตามมา “กระท่อมอิเล็กทรอนิกส์” ของ โชคชัย บัณฑิต ชี้ให้เห็นถึงปัญหามลพิษที่โลกกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งจะส่งผลเสียอย่างมหาศาลในอนาคต “น้ำเน่า” ของ ประเกียรติ ขุนพล สะท้อนปัญหามลพิษอันเกิดจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงาน เป็นการรุกเข้าไปสู่สังคมชนบทของโรงงานอุตสาหกรรมสมัยใหม่ สร้างปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม “หนูนมเงือก” ของ พอพล

นันทภา ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ธรรมชาติเป็นสิ่งสวยงาม ควรค่าแก่การอนุรักษ์และอยู่ร่วม “ปฐมกาล” ของ ธงชัย พันธุ์ดี ซึ่งชี้ให้เห็นจุดดับของโลกที่เกิดจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้สภาพบรรยากาศเลวร้าย “ศึกสาว ‘อ็อกซี่ -เลิฟ’ ” ของ ปรีทรรศ หุตางกูร สะท้อนปัญหามลพิษทางอากาศ ซึ่งว่าจะเป็นปัญหาสำคัญในอนาคต ดังนั้นภาระหน้าที่สำคัญของมนุษย์ในปัจจุบันคือการมุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อปรับสภาพให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข

จากที่กล่าวมาในหัวข้อนี้จะเห็นว่า เรื่องสั้นในกลุ่มที่มุ่งประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมแล้ว ส่วนหนึ่งจะชี้ให้เห็นถึงความงดงามและความสำคัญของธรรมชาติ และอีกส่วนหนึ่งจะแสดงถึงความวิตกต่อการทำลายทรัพยากรที่กำลังดำเนินอยู่ในสังคมปัจจุบัน โดยพยายามชี้ให้เห็นโทษภัยที่จะตามมาหากไม่ร่วมมือกันในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

3.5 ประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีและผลกระทบต่อความเป็นอยู่

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีและผลกระทบต่อความเป็นอยู่ มีอยู่ทั้งหมด 9 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 36 ดังนี้

ตารางที่ 36 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีและผลกระทบต่อความเป็นอยู่

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	มี.ค.35	ช่อการะเกด	ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์	การสังหารหมู่
2	มี.ค.36	ช่อการะเกด	ไพรัตน์ ยัมวิสัย	ย้อนเวลา
3	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	ไพรัตน์ ยัมวิสัย	เพื่อนทางจดหมาย
4	มิ.ย.37	ช่อการะเกด	ธรรมดา ประทีปสิต	ผลิตภัณฑ์ไม่มีที่สิ้นสุด
5	ก.ย.37	ช่อการะเกด	กร ศิริวิวัฒน์	กางเกงใน
6	ธ.ค.37	ช่อการะเกด	ชาคริต ดวงใจ	เหตุผลของโลกใบใหม่
7	มิ.ย.38	ช่อการะเกด	สัมพันธ์ วรรณรัมย์	โซเซียลโฟเบีย
8	ก.ย.38	ช่อการะเกด	พิสิฐ ภูศรี	วรรณกรรมนอกระบบ
9	ต.ค.39	ช่อการะเกด	วรรณะ กวี	ลิปท์ที่ไม่มีหมายเลข

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่อง ดังที่เสนอรายชื่อในตารางข้างต้นพบว่า โดยภาพรวมแล้ว เรื่องสั้นส่วนใหญ่มองพัฒนาการทางเทคโนโลยีว่าจะส่งผลเสียต่อการดำเนินชีวิตมากกว่าให้ผลดี ทั้งนี้เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพา และเชื่อมั่นในเทคโนโลยีมากเกินไป จนขาดความไว้วางใจในความเป็นมนุษย์ด้วยกันเอง เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าว เช่น “การสังหารหมู่” ของ ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์ สะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามาของการเรียงพิมพ์ระบบใหม่โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีผลให้พนักงานเรียงพิมพ์แบบเดิมกลายเป็นสิ่งล้าสมัย และถูกกำจัดออกไปในที่สุด ผู้เขียนชี้ว่าเป็นเหมือนกับการสังหารหมู่ “เพื่อนทางจดหมาย” ของ ไพรัตน์ ยัมวิสัย วิพากษ์วิจารณ์ว่าสังคมสารสนเทศในอนาคตทำให้คนต้องพกพาเครื่องมือสื่อสารตลอดเวลา ต้องทำงานตลอดเวลา สิทธิส่วนบุคคลลดลง ถูกตรวจสอบโดยผู้อื่นได้ง่ายขึ้น รวมถึงการโจรกรรมข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ก็เป็นได้ง่ายขึ้น “ผลิตภัณฑ์ไม่มีที่สิ้นสุด” ของ ธรรมดา ประทีปสิด วิพากษ์วิจารณ์ว่าเทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากเกินไป มนุษย์ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีไปหมดทุกด้าน ตั้งแต่ค้นหาปากกา ใช้เป็นยานพาหนะ จนรวมไปถึงการร่วมเพศ “กางเกงใน” ของ กร ศิริวิฒโณ วิพากษ์วิจารณ์ว่าคนในสังคมปัจจุบันหลงไปกับกระแสของเทคโนโลยีสมัยใหม่จนไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ “เหตุผลของโลกใบใหม่” ของ ชาคริต ดวงใจ ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ในอนาคตจะต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก จนแม้แต่การกำหนดคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ก็ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นผู้ตัดสิน “ไซเชิล โฟเบีย” ของ สัมพันธ์ ธรรัตน์ แสดงความเบื่อหน่ายกับชีวิตที่ผูกติดอยู่กับเทคโนโลยีมากเกินไป ทำให้ไม่มีเสรีภาพ “ลิปท์ที่ไม่มีหมายเลข” ของ วรณะ กวี สะท้อนว่ามนุษย์ในปัจจุบันเชื่อมั่นในเทคโนโลยีมากกว่าความคิดของตนเอง ทุกสิ่งทุกอย่างก็มอบให้เทคโนโลยีตัดสินให้

สรุปแล้ว เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเทคโนโลยีและผลกระทบต่อความเป็นอยู่นี้ โดยภาพรวมจะแสดงถึงความวิตกกังวลต่อการเข้ามาของเทคโนโลยีสู่วิถีชีวิตของมนุษย์ที่มากขึ้น จนทำให้มนุษย์ในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่ชัดเจนไปถึงไปถึงอนาคตต้องพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีมากเกินไปจนความจำเป็น คุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์จึงถูกเทคโนโลยีเข้ามาเป็นผู้ตัดสิน มนุษย์ในอนาคตจึงคล้ายถูกกักขังและถูกลดทอนคุณค่าลงจากสิ่งที่ตนเองเป็นผู้สร้าง

8.6 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีและแรงงานเด็ก

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีและแรงงานเด็ก มีอยู่ทั้งหมด 19 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 37 ดังนี้

ตารางที่ 37 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาเด็กและโสเภณี

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	ก.ย.22	ช่อการะเกด	วีร์ วรรณรินทร์	ความภูมิใจของส้ม
2	ก.ย.23	ช่อการะเกด	ศรีดาวเรือง	มืดแล้วสว่าง
3	ก.ย.23	ช่อการะเกด	วีร์ วรรณรินทร์	จากส่วนลึกของหัวใจ
4	ก.ย.23	ช่อการะเกด	ปรีชาพล บุญช่วย	รูลีประดับดิน
5	ก.ย.23	โลกหนังสือ	มัชนันติก	ประตูดุซุมพล
6	ก.พ.28	ถนนหนังสือ	ญิบ พันจันทร์	หยาดฝนแห่งฤดู
7	ต.ค.32	ช่อการะเกด	สมนึก ไทยเพชรกุล	คำคืนกับตัวเอง
8	พ.ค.33	ช่อการะเกด	ธิปธารา ชินทัตต์	ครึ่งบกครึ่งบึง
9	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	กนกกานต์ ปิลันธนา	ในห้องสี่เหลี่ยม
10	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	เฉลิมศักดิ์ แหวมงาม	พรรษามหาชาติ
11	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	วินทร์ เลียววาริณ	โลกีย์-นิพพาน
12	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	“ประยามณี”	บางอย่างแห่งชีวิต
13	มี.ค.36	ช่อการะเกด	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	สะพานข้ามแม่น้ำ
14	ต.ค.36	WRITER	วิริล-ชอล เสนีวงศ์ฯ	ภาพไม่เหมือนจริง
15	มี.ค.37	ช่อการะเกด	ทินกร หุตางกูร	ทางสายไกลที่ไม่มีแสงไฟ
16	มิ.ย.37	ช่อการะเกด	มหรรรณพ โฉมเฉลา	ความรักของข้า
17	ก.ย.37	ช่อการะเกด	ปางบุญ	ทองปาน
18	เม.ย.39	ช่อการะเกด	ไพโรจน์ บุญประกอบ	เบีย
19	มิ.ย.39	ช่อการะเกด	อุทิศ สังขรัตน์	ไม่มีน้ำใสในบ่อลึก

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 19 เรื่อง ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางข้างต้น พบว่า สามารถแบ่งประเด็นการนำเสนอได้ 2 ประเด็น คือ ปัญหาโสเภณี และปัญหาแรงงานเด็ก

3.6.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาโสเภณี

เรื่องสั้นที่นำเสนอเกี่ยวกับปัญหาโสเภณี จากการศึกษพบว่า มีประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนออยู่ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของการเป็นโสเภณี และประเด็นเกี่ยวกับปัญหาชีวิตของโสเภณี ซึ่งจะได้ศึกษาในแต่ละประเด็นต่อไป

- ประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของการเป็นโสเภณี

สำหรับเรื่องสั้นที่ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของการเป็นโสเภณีนี้ ส่วนหนึ่งเสนอว่าเกิดจากความยากจน เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “จากส่วนลึกของหัวใจ” ของ วีร์ วรรณรินทร์ “ประตุชุมพล” ของ มัชฌันติก “พรรยามหาชาติ” ของ เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม และ “บางอย่างของชีวิต” ของ “ประชาณี”

นอกจากนี้ ยังมีเรื่องสั้นอีกบางส่วนที่เสนอว่า ปัญหาโสเภณีนั้น ไม่เพียงแต่เกิดจากความยากจนเท่านั้น ยังเกิดจากความรักสบาย หรือความฟุ้งเฟ้อของพ่อแม่และตัวของโสเภณีเอง เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ความภูมิใจของส้ม” ของ วีร์ วรรณรินทร์ สะท้อน ปัญหาโสเภณีว่ามีได้เกิดจากเพียงความยากจน แต่ยังเกิดจากความรักสบายด้วย และปัญหานี้ยังส่งผลกระทบต่อไปถึงเด็กซึ่งเป็นลูกของโสเภณีเหล่านี้อีกด้วย “ครึ่งบกครึ่งบึง” ของ ธิปชารา ชินทัตต์ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาโสเภณีว่าเกิดจากค่านิยมฟุ้งเฟ้อของพ่อแม่ที่ขายลูกสาวเพื่อที่ตนเองจะได้มีบ้านใหญ่โต มีเครื่องใช้อำนวยความสะดวกเพื่ออวดอ้างฐานะ ปัญหาโสเภณีจึงมิได้เกิดจากความยากจนประการเดียว แต่ยังเกิดจากค่านิยมในวัตถุของสังคมยุคบริโภคนิยมในปัจจุบัน “ภาพไม่เหมือนจริง” ของ วิริล-ซอล เสนีวงศ์ฯ สะท้อนปัญหาโสเภณี โดยชี้ว่าสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความฟุ้งเฟ้อและการหลงอยู่กับค่านิยมทางวัตถุของตัวผู้หญิงที่เลือกเองว่าจะทำอาชีพนี้ “ความรักของข้า” ของ มหรรณพ โฉมเฉลา สะท้อนภาพปัญหาโสเภณีว่าเกิดจากค่านิยมทางวัตถุและความฟุ้งเฟ้อของพ่อแม่ที่อยู่ในชนบท

นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้ว ยังมีเรื่องสั้นอีกบางส่วนที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงกระบวนการของการเป็นโสเภณีในระดับโครงสร้าง เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ธูตีระดับดิน” ของ ปรีชาพล บุญช่วย เชื่อมโยงให้เห็นปัญหาการไปซื้อเด็กจากบ้านนอกเข้ามาขายในเมืองใหญ่ โดยชี้ว่าแม่สังคมในชนบทจะมีความสุข มีความรักใคร่ผูกพัน แต่ก็เต็มไปด้วยความยากจนหิวโหย ในที่สุดก็ต้องขายลูกเพื่อแลกกับเงิน เมื่อเด็กสาวเหล่านี้มาอยู่ในเมืองหลวงก็พบว่าเมืองหลวงเต็มไปด้วยความเลวร้าย จึงต้องปรับตัวให้เลวร้ายตามสภาพแวดล้อมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และในที่สุดก็ทำหน้าที่กลับไปบ้านนอกเพื่อหาซื้อเด็กสาวคนอื่น ๆ จากบ้านนอกเข้ามาขายในเมืองหลวงอีกต่อไป “เบ๊ย” ของ ไพโรจน์ บุญประกอบ ชี้ว่าผู้หญิง

ที่มีอาชีพโสเภณีเป็นเบี้ยล่างของเพศชาย เป็นเพียงสินค้าที่ถูกหาซื้อได้เพื่อบำบัดความใคร่ให้เพศชายซึ่งเป็นเพศที่ได้เปรียบกว่าในสังคม โสเภณีจึงเป็นกลุ่มคนที่ถูกกดขี่และถูกรังเกียจโดยสังคม “ไม่มีน้ำใสในบ่อลึก” ของ อุทิศ สังขรัตน์ สะท้อนปัญหาโสเภณีซึ่งเป็นหญิงสาวจากชนบทถูกซื้อเข้ามาเพื่อรองรับอารมณ์ใคร่ของผู้คนในเมืองหลวง ซึ่งว่าขบวนการค้าโสเภณีมีระบบที่ซับซ้อนและมั่นคง ทำให้การปราบปรามไม่สามารถกระทำได้ แต่สาเหตุของปัญหาที่แท้จริงก็คือการมองว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศที่สามารถซื้อขายได้

- ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาชีวิตของโสเภณี

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “คำคืนกับตัวเอง” ของ สมนึก ไทยเพชรกุล สะท้อนปัญหาชีวิตของโสเภณีซึ่งต้องบริการให้กับคนที่ตนไม่รู้จักและไม่จำเป็นต้องรู้จัก “ในห้องสี่เหลี่ยม” ของ กนกกานต์ ปิลันธนา สะท้อนปัญหาโสเภณีที่มีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไร้ความหมาย และไร้หลักประกัน “ทางสายไกลที่ไม่มีแสงไฟ” ของ ทินกร หุตางกูร สะท้อนปัญหาของโสเภณีซึ่งมีชีวิตอยู่กับความฝันที่ไม่อาจเป็นจริง ลูกที่เกิดกลายเป็นเด็กมีปัญหา แม้จะพยายามทำตัวเป็นคนดี แต่สังคมก็มีทางให้เลือกที่น้อยมาก

แต่อย่างไรก็ดี มีเรื่องสั้นบางส่วนเสนอว่า แม้ชีวิตของโสเภณีจะเต็มไปด้วยปัญหาก็ตาม แต่หากตัวของโสเภณีต้องการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ย่อมสามารถที่จะกระทำได้ ทั้งนี้ก็ด้วยความเข้มแข็งของจิตใจ “มีดแล้วสว่าง” ของ ศรีดาวเรือง สะท้อนปัญหาดังกล่าวนี้ และเสนอว่าคุณค่าของความเป็นคนไม่ได้อยู่ที่ว่าในอดีตเคยทำอะไรมา แต่อยู่ที่ปัจจุบันนี้เรากำลังทำอะไร คนที่เคยอยู่ในที่มีดแล้วพยายามก้าวมาสู่ที่สว่างจึงเป็นบุคคลที่น่ายกย่อง

3.8.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาแรงงานเด็ก

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาแรงงานเด็ก เช่น “หยาดฝนแห่งฤดู” ของ ญิบ พันจันทร์ สะท้อนปัญหาการขายแรงงานเด็ก การกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก และชี้ให้เห็นว่าแม้ชนบทจะลำบากยากจนแต่ก็เต็มไปด้วยความรัก ในขณะที่คนในเมืองทารุณโหดร้ายไร้น้ำใจ “ทองปาน” ของ ปางบุญ สะท้อนปัญหาความยากจนและการขายแรงงานเด็ก ว่าส่วนหนึ่งมาจากตัวของพ่อแม่เองที่ไม่รู้จักเก็บออม ค้มเหล้า ใช้จ่ายคร้าน รวมถึงค่านิยมที่ว่ามีลูกเพื่อขายแรงงาน เพื่อตัวเองจะได้ไม่ต้องทำงาน นอกจากนี้ยังแสดงค่านิยมในความฟุ้งเฟ้อทางวัตถุของชาวบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ่ายทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งถึงคนอีกรุ่นหนึ่ง ดังนั้นปัญหาความยากจนและปัญหาการขายแรงงานเด็กจึงเป็นปัญหาที่ตกทอดและยึดถือในสังคมไทย

3.7 ประเด็นเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีอยู่ทั้งหมด 24 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 38 ดังนี้

ตารางที่ 38 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	เฉลิมศักดิ์ แหงมงาม	คนกับควาย
2	ส.ค.25	โลกหนังสือ	สมใจ สมคิด	วันฟ้ามืด
3	ก.ย.25	โลกหนังสือ	โคม วุฒิชัย	ก่อนจะถึงความตาย
4	ธ.ค.25	โลกหนังสือ	วิมล ไทรนันทนวล	ก่อนจะถึงความตายหมายเลข 2
5	เม.ย.26	โลกหนังสือ	ชำนาญ แก้วคะตา	ความตายของบุญทันละเฮอะ
6	เม.ย.28	ถนนหนังสือ	ประดิษฐ์ กลัดประเสริฐ	ลมริมแม่น้ำ
7	มิ.ย.28	ถนนหนังสือ	ดอกไม้ ตะวันออก	สงครามชีวิตปักหมุด
8	ก.ย.29	ถนนหนังสือ	ณัฐกานต์ ลิมสถาพร	ความตายเพียงสายตา
9	ต.ค.32	ช่อการะเกด	สังคม เกสัชมาลา	บ้านหลังนี้
10	พ.ค.33	ช่อการะเกด	“มนต์สวรรค์”	ลูก
11	พ.ย.33	ช่อการะเกด	กร ศิริวิวัฒน์	ขวดกระดาษ
12	พ.ค.34	ช่อการะเกด	ธีระพงษ์ สงพะสะโรช	ในรูกระสุน
13	มี.ค.35	ช่อการะเกด	ศิเรมอร อุณหรูป	ใจดวงล้า
14	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	ขจรฤทธิ์ รักษา	คู่ทุกข์
15	ก.ย.35	ช่อการะเกด	อิสระ ชุศรี	แมว
16	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	กร ศิริวิวัฒน์	หมิ่นเจ้าวคหมนาม
17	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	ยอดดา ฮะเซ็มเซ็ง	กลับจากสมรภูมิ
18	ก.ย.36	ช่อการะเกด	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	นายบังเอิญ
19	ก.ย.37	ช่อการะเกด	“เสาวรี”	ผู้บริสุทธิ์
20	ก.ย.37	ช่อการะเกด	แพร จารุ	แผลเป็น

ตารางที่ 38 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
21	ก.ย.37	ช่อการะเกด	ขจรฤทธิ์ รักษา	จุดเริ่มต้นของการวิวาท
22	ก.ค.38	WRITER	มวนยา พร.	งามแสงเดือน
23	ธ.ค.38	ช่อการะเกด	ทินกร มนเจริญ	คืนร้าย
24	ส.ค.39	ช่อการะเกด	“เสาวรี”	สัญชาติญาณ

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทั้ง 24 เรื่อง ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางข้างต้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ 6 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการพนัน ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอุบัติเหตุ ดังนี้

3.7.1 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ

ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอมากที่สุด เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “ความตายเพียงสายตา” ของ ฉัญกานต์ ลิ้มสถาพร สะท้อนปัญหาการข่มขืน ซึ่งยังผลถึงความสะเทือนใจทั้งจากผู้ที่ถูกกระทำและบุคคลรอบข้างของผู้ที่ถูกกระทำนั้นด้วย “คู่ทุกข์” ของ ขจรฤทธิ์ รักษา สะท้อนปัญหาการล่อลวงข่มขืนในสังคมเมือง และชี้ให้เห็นด้วยว่าทำให้เกิดปัญหาในด้านอื่น ๆ ตามมาอีก เช่นปัญหาครอบครัว

เรื่องสั้นบางส่วนสะท้อนปัญหาการข่มขืนเด็ก เช่น “วันฟ้ามีด” ของ สมใจ สมคิด “สงครามชีวิตบักห่า” ของ ดอกไม้ ตะวันออก และ “สัญชาติญาณ” ของ “เสาวรี” สะท้อนปัญหาการข่มขืนเด็กและฆ่า “แผลเป็น” ของ แพร จารุ สะท้อนปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศและกระทำรุนแรงต่อเด็ก ซึ่งส่งผลให้เด็กเกิดการเก็บกดเป็นบาดแผลลึกในจิตใจ และส่งผลถึงชีวิตครอบครัวของเด็กคนนั้นต่อไปในอนาคต

เรื่องสั้นอีกบางส่วนเสนอปัญหาการข่มขืนกันเองในครอบครัว เช่น “ก่อนจะถึงความตาย” ของ โคม วุฒิชัย สะท้อนปัญหาที่ข่มขืนนอภยสะใภ้ “ลูก” ของ “มนต์สวรรค์” “แม่ว” ของ อิศระ ชุศรี และ “ผู้บริสุทธิ์” ของ “เสาวรี” สะท้อนปัญหาพ่อข่มขืนลูก

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีเรื่องสั้นอีกบางส่วนสะท้อนปัญหาชายข่มขืนชาย เรื่องสั้นดังกล่าว เช่น “ก่อนจะถึงความตายหมายเลข 2” ของ วิมล ไทรนันทน์

3.7.2 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการพนัน

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาจากการพนันนี้ เช่น “บ้านหลังนี้” ของ สังคม เกษขมาลา “ขวดกระดาศ” และ “หมิ่นเขี้ยวคมหนาม” ของ กร ศิริวัฒน์ สะท้อนปัญหาจากการเล่นพนัน ซึ่งให้เห็นว่าเป็นสิ่งไม่ดี ไม่เกิดประโยชน์ ทำให้ครอบครัวมีปัญหา ควรเลิกติดการพนันและใส่ใจกับครอบครัวให้มากขึ้น

3.7.3 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาเสพติด เช่น “ความตายของบุญทัน ละเฮอะ” ของ ชำนาญ แก้วคะตา สะท้อนปัญหาอันเกิดจากยาเสพติด “ใจดวงล้า” ของ ศิเรมอร อุณหฐูป สะท้อนปัญหาจากการสูบบุหรี่ “คืนร้าย” ของ ทินกร มนเจริญ สะท้อนปัญหาจากการติดยาเสพติดชนิดหลอนประสาท ซึ่งนำภัยมาสู่ทั้งตัวของผู้เสพเองและคนรอบข้าง “กลับจากสมรภูมิ” ของ ยอดดา ฮะเซ็มเซ็ง สะท้อนอันตรายที่เกิดจากการเสพยาบ้า (ยาบ้า) ในการทำงานของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุจนบาดเจ็บและเสียชีวิต นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นด้วยว่าการเสพยาบ้าอาจไม่ใช่มาจากความต้องการจะเสพของคนงานเสมอไป อาจมาจากนายจ้างที่ต้องการให้กรรมกรสร้างงานให้กับตนเองได้มาก ๆ จึงแอบใส่ยาม้าลงในน้ำดื่มของคนงาน เมื่อเกิดอุบัติเหตุในการทำงานขึ้นก็จ่ายเงินชดเชยให้เพียงเล็กน้อย ไม่คุ้มค่ากับสิ่งที่คนงานต้องเสียไป

3.7.4 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการลักทรัพย์

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการลักทรัพย์ปรากฏอยู่ในเรื่องสั้นหลายเรื่อง เช่น “ลมริมแม่น้ำ” ของ ประดิษฐ์ กลัดประเสริฐ “คนกับควาย” ของ เฉลิมศักดิ์ แหงมงาม และ “นายบังเอิญ” ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์

3.7.5 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นปัญหาเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เช่น “ในรูกระสุน” ของ ธีรพงษ์ สงขะสะโรช สะท้อนปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตของคนในชนบท “จุดเริ่มต้นของการวิวาท” ของ ขจรฤทธิ์ รักษา สะท้อนปัญหาการยกพวกตีกันของนักเรียนช่างกล ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการเสียเปล่าทางทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของประเทศชาติอย่างหาประโยชน์อันใดมิได้ โดยไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นของการยกพวกตีกันอยู่ตรงไหน ตีกันไปทำไมและได้ประโยชน์อะไร

3.7.6 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอุบัติเหตุ

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอุบัติเหตุ เช่น “งามแสงเดือน” ของ มวนยา พร. สะท้อนปัญหาการเกิดอุบัติเหตุจากความมีนเมาในการขับรถยนต์ ซึ่งแม้ว่าเราจะไม่ใช้คนเมา แต่หากคนที่ขับรถคันอื่นเมาก็ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้

3.8 ประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาแนวคิดหรือธรรมชาติของชีวิตและโลก

จากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาแนวคิดหรือธรรมชาติของชีวิตและโลก มีอยู่ทั้งหมด 47 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 39 ดังนี้

ตารางที่ 39 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาแนวคิดหรือธรรมชาติของชีวิตและโลก

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ย.25	โลกหนังสือ	อาทร ฟุ้งธรรมสาร	ชะตากรรมของหนู
2	พ.ค.26	โลกหนังสือ	ไพฑูรย์ ธีญา	คนบนสะพาน
3	ก.ค.27	ถนนหนังสือ	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	บางชื่อสตั๊ดประกาศิต
4	ก.ย.27	ถนนหนังสือ	มายา	ความเรียงเรื่องว้าว
5	ต.ค.27	ถนนหนังสือ	ยังชิน	ภายี
6	พ.ย.27	ถนนหนังสือ	ฟอน ฟ้าฟาง	ก้นจัญเจกวับ
7	ธ.ค.27	ถนนหนังสือ	ยงค์ ยโสธร	ตุ๊กแกเจ้าที่
8	ก.พ.28	ถนนหนังสือ	ยุทธศักดิ์ จรลี	คน - คน - และคนจรจัด
9	ก.ค.29	ถนนหนังสือ	ศรีดาวเรือง	ความสุขสามชั้น
10	มิ.ย.30	ถนนหนังสือ	จารึก จันทร์สม	สวนกร้างแห่งนั้น
11	ก.ค.30	ถนนหนังสือ	ณรงค์ฤทธิ์ สักคารณรงค์	หยาดน้ำค้างบนกลีบดอกไม้ บาน
12	ต.ค.30	ถนนหนังสือ	วรภ วรภา	เหตุการณ์ที่อุบัติ

ตารางที่ 39 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ค/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
13	ต.ค.32	ข้อการะเกด	อนันตดา บ้านแสงจันทร์	ข่าวสาร สถานการณ์ และ จิตใต้สำนึก
14	ต.ค.32	ข้อการะเกด	เวียง วชิระ	หนังสือเล่มหนึ่ง
15	พ.ย.33	ข้อการะเกด	ศักดิ์ชัย ลีคนาวิเชียร	เสียงกู่ตะโกนอันเงียบสนิท
16	พ.ค.34	ข้อการะเกด	ธีระพงษ์ สงพะสะโรช	ในรุกระสุน
17	มี.ค.35	ข้อการะเกด	วัฒน์ วรลยางกูร	เสื่อ
18	มิ.ย.35	ข้อการะเกด	เดือนวาด พิมวนา	รอยภาพ
19	มิ.ย.35	ข้อการะเกด	วิชัย บริสุทธิเชาวน์	ปีศาจ
20	ก.ย.35	ข้อการะเกด	ธีระพงษ์ สงพะสะโรช	ชายสองคน
21	ก.ย.35	ข้อการะเกด	รัตนชัย มานะบุตร	คืนไอ้สัน
22	ธ.ค.35	ข้อการะเกด	สุรพล บัณฑุเสถณี	ไม้ทิ้ง
23	ก.ย.36	ข้อการะเกด	เดือนวาด พิมวนา	เด็กหนุ่ม
24	ธ.ค.36	ข้อการะเกด	ทวีศักดิ์ เผือกสม	บทเพลงเทวาลัย
25	ธ.ค.36	WRITER	ดิเรก นนทชิต	นกแห่งชัยชนะ
26	ธ.ค.37	ข้อการะเกด	เดือนวาด พิมวนา	กาละแห่งการงาน
27	มี.ค.38	ข้อการะเกด	ทินกร มนเจริญ	ใบไม้
28	มี.ค.38	ข้อการะเกด	นวพร พายพัคตร์	ความตายของปีศาจ
29	มิ.ย.38	WRITER	เสาวรี	ไม่มีคำตอบให้กับคำถามของ ชีวิต
30	มิ.ย.38	ข้อการะเกด	อัญฐพล ส่งแสง	สันดานดิบ
31	มิ.ย.38	ข้อการะเกด	“เสาวรี”	บทสุดท้ายของความรัก
32	ส.ค.38	WRITER	ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์	จะไปที่ถึงดวงดาว
33	ก.ย.38	ข้อการะเกด	คำรบ บุญเกตุ	คนดิบ
34	ต.ค.38	WRITER	เดือนวาด พิมวนา	สัมพันธภาพ
35	ธ.ค.38	ข้อการะเกด	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	บุรุษไปรษณีย์ผู้หลงลืมเลขที่ บ้านของตน
36	ธ.ค.38	ข้อการะเกด	เสรี พัฒนชัย	สุดเส้นทาง

ตารางที่ 39 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
37	ธ.ค.38	ข้อการะเกด	พรมาตา อุ่ทองคำ	เพลงสวดส่งวิญญาณ
38	ก.พ.39	ข้อการะเกด	ศิลา ชึ่งพุทธศาสน์	ความฝันอันว่างเปล่า
39	ก.พ.39	ข้อการะเกด	ลักษณ์ ประโลมใจ	แค้นคาใจ
40	ก.พ.39	ข้อการะเกด	ธารเมฆ เกาะขอ	2670
41	ก.พ.39	ข้อการะเกด	คมสัน นันทจิต	อสุภกรรมฐาน
42	ก.พ.39	ข้อการะเกด	ชาคริต โภชะเรือง	บิน
43	เม.ย.39	ข้อการะเกด	กร ศิริวัฒน์	ผมกั่ว
44	เม.ย.39	ข้อการะเกด	สุรพล บัณฑุเสรมณี	ความเรียงว่าด้วยอวกาศและ เวลา
45	พ.ค.39	WRITER	กวี อมรพัฒนา	ละครองค์เดียว
46	ส.ค.39	ข้อการะเกด	สมุทร น่วมเศรษฐี	ก้นแก้วไอดิม
47	ส.ค.39	ข้อการะเกด	เดือนวาด พิมวนา	ทุกข์หฤหรรษ์

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 47 เรื่อง พบว่าสามารถแบ่งประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอได้ 3 ประเด็น ดังนี้

- 3.8.1 ประเด็นเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์
- 3.8.2 ประเด็นเกี่ยวกับธรรมชาติของโลก
- 3.8.3 ประเด็นเกี่ยวกับการตั้งคำถามและให้ข้อคิด

3.8.1 ประเด็นเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ เป็นเรื่องที่พยายามวิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึงสัญชาตญาณ จิตใต้สำนึก หรือลักษณะอันแท้จริงของมนุษย์ตามธรรมชาติ จากการศึกษาพบว่า มีการนำเสนอประเด็นที่สำคัญ 6 ประเด็น ดังนี้

- ประเด็นเกี่ยวกับสัญชาตญาณดิบของมนุษย์

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความชั่วร้ายและโหดร้ายตามธรรมชาติ ขึ้นอยู่กับว่าจะมีสิ่งช่วยหรือมีโอกาสแสดงออกมาได้เพียงใด เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น

“เสือ” ของ วัตน์ วรรณยางกูร สะท้อนว่าในตัวของคนเราทุกคนต่างก็มีกิเลสตัณหาอยู่ในตัวเอง เมื่อมีสิ่งขั้วก็จะทำลายให้คนทำความผิด “สันดานดิบ” ของ อัญชลี ส่องแสง สะท้อนให้เห็นว่าสัญชาตญาณเดิมของมนุษย์นั้นโหดร้าย การมีชีวิตอยู่คือความทุกข์ “สุดเส้นทาง” ของ เสรี พัฒนชัย สะท้อนว่ามนุษย์มีอำนาจใฝ่ต่ำชอบทำลายมากกว่าจิตใจที่ดีงาม

- ประเด็นความเห็นแก่ตัวของมนุษย์

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่า โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์เป็นสัตว์ที่เห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจ เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “ก้นจัญเจก๊วบ” ของ ฟอน ฝ่าฟาง ชี้ให้เห็นว่า คนเราเมื่อมีความสุขก็มักลืมคนที่เคยร่วมทุกข์ยามมาด้วยกัน “ตุ๊กแกเจ้าที่” ของ ยงค์ ยโสธร ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มักเห็นแก่ตัว โดยเฉพาะเมื่อมีลูก “ในรุกระสุน” ของ ธีระพงษ์ สงพะสะโรช ชี้ให้เห็นว่า คนในสังคมมักมองการตายของผู้อื่นเป็นมหรสพอย่างหนึ่งที่ดีเพื่อความสนุกสนาน ไม่มีน้ำใจหรือความเห็นใจคนอื่น และใช้ความตายของผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตนเอง “บุรุษไปรษณีย์ผู้หลงลืมเลขที่บ้านของตน” ของ เรวัตร์ พันธิพิพัฒน์ สะท้อนความเห็นแก่ตัวของบุรุษไปรษณีย์ผู้หนึ่งซึ่งมองเพียงความปรารถนาของตนเอง จนลืมทำความเข้าใจถึงจิตใจของผู้อื่น ทำให้ชีวิตของผู้อื่นต้องพบกับโศกนาฏกรรม “2670” ของ ธารเมฆ เกาะขอ สะท้อนการเอาเปรียบซึ่งกันและกันของมนุษย์ “ทุกข์เหตุหรรษ์” ของ เดือนวาด พิมวนา ชี้ว่ามนุษย์มักใช้คนอื่นเป็นเครื่องมือเพื่อให้ตัวเองก้าวไปสู่ความสำเร็จ

- ประเด็นเกี่ยวกับความอ่อนแอของมนุษย์

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นสัตว์ที่อ่อนแอ เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “ความเรียงเรื่องวิว” ของ มาชา วิพากษ์วิจารณ์ว่ามนุษย์จะมีเสรีภาพได้อย่างแท้จริงหรือไม่ มนุษย์อ่อนแอและเปราะบางเกินไป การดำรงอยู่โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก “ชายสองคน” ของ ธีระพงษ์ สงพะสะโรช ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่อ่อนแอและโคดเคี้ยว ดังนั้นการมีชีวิตอยู่จึงจำเป็นต้องสร้างจุดมุ่งหมายบางอย่างเพื่อให้เรามีอะไรบางอย่างที่ควรจะทำ แม้อาจไม่มีคุณค่าในสายตาของคนอื่นก็ตาม เช่นการเขียนและส่งจดหมาย ก็เป็นเป้าหมายหรือกิจกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่จำเป็นว่าจดหมายที่เขียนขึ้นเหล่านี้จะมีผู้รับหรือไม่ “ผมกลัว” ของ กร ศิริวัฒน์ ชี้ให้เห็นว่า โดยธรรมชาติ มนุษย์มีความกลัวแฝงเร้นอยู่เสมอ

- ประเด็นเกี่ยวกับการชอบพูดโอ้อวดของมนุษย์

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ชอบพูดโอ้อวด แต่เมื่อถึงเวลาทำจริง ๆ กลับไม่ทำ หรือไม่สามารถทำได้อย่างที่พูด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มนุษย์มักเทศนาในสิ่งที่ตัวเองไม่เชื่อ เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “สวนกร้างแห่งนั้น” ของ จาริก จันทรสม เป็นเรื่องแนวสัญลักษณ์ ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ชอบพูดมากกว่าทำ “บทสุดท้ายของความรัก” ของ “เสาวรี” เป็นเรื่องของศิลปินผู้หนึ่งที่มักเทศนาเรื่องความหมายของความรัก ว่าเป็นเรื่องของความงดงามในจิตใจมิใช่เรื่องของสัมผัสทางร่างกาย แต่เขาก็ไม่สามารถทำได้อย่างที่พูด “แค้นคาใจ” ของ ลักษณ์ ประโลมใจ เป็นเรื่องของช่างตัดผมในเหมือนแร่แห่งหนึ่งซึ่งมักเล่าเรื่องโกหกให้ผู้อื่นฟังเสมอ ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ชอบการโกหกในทุกเมื่อที่มีโอกาส

- ประเด็นเกี่ยวกับการมองว่าตัวเองเป็นศูนย์กลางของมนุษย์

เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มักมองว่าตัวเองเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดเป็นศูนย์กลางของอำนาจ เป็นผู้ที่อยู่เหนือกว่าคนอื่น ๆ เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “คนบนสะพาน” ของ ไพฑูรย์ ัญญา เป็นเรื่องของคนเลี้ยงวัวสองคนที่ต่างฝ่ายก็พาวัวมาข้ามสะพานเล็ก ๆ แห่งหนึ่งซึ่งไม่สามารถสวนกันได้ เมื่อพบกันที่กลางสะพาน ต่างฝ่ายก็ต่างต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายถอย ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่เดินตามมาด้านหลังก็คิดถึงแต่เรื่องของตนเอง ต่างมาขึ้นออกกันอยู่ที่กลางสะพานและเรียกร้องให้คนอื่นถอยโดยที่ไม่มีใครคิดที่จะถอยเอง จนในที่สุดจึงทำให้เกิดโศกนาฏกรรมขึ้น เรื่องสั้นเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าคนเรามักมองเห็นแต่ปัญหาของตัวเองโดยไม่พยายามเข้าใจผู้อื่น เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ต้องการแต่จะให้คนอื่นเป็นฝ่ายถอย “ใบไม้” ของ ทินกรม เจริญ ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มักมองว่าตัวเองเป็นศูนย์กลางของอำนาจ สิ่งใดจะมีความหมายหรือไม่ก็มีขึ้นอยู่กับการกำหนดค่าของมนุษย์ เมื่อต้องการสิ่งใด สิ่งนั้นก็มีความหมาย แต่เมื่อไม่ต้องการสิ่งใดสิ่งนั้นก็หมดความหมาย เช่นเดียวกับใบไม้ เมื่อแรกเห็นใบไม้เหลืองกรอบที่ปลิดลงจากต้นสวยงามก็เกิดความต้องการได้เป็นเจ้าของ แต่เมื่อไม่ต้องการ ใบไม้นั้นก็เป็นเพียงสิ่งที่ไม่มีความหมาย และสามารถเหยียบทำลายใบไม้นั้นได้ เพียงเพื่อประกาศว่าสิ่งนี้เป็นของตนเอง แม้จะไม่ต้องการแล้ว แต่ก็ไม่ต้องการให้ใครได้มันไป หรืออย่างน้อย ๆ ก็ไม่ต้องการให้ใครทำลายมัน ของจากตนเอง

- ประเด็นเกี่ยวกับความสอดคล้องเห็นของมนุษย์

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับความสอดคล้องเห็นของมนุษย์นี้ เช่น “ปีศาจ” ของ วิชัย บริสุทธิ์เชาว์ เป็นเรื่องของชายคนหนึ่งที่ดีอยู่ในลิฟท์ มีคนมางูมูมากมาด้วยความอยากรู้อย่างเห็น แต่ไม่มีใครคิดจะลงมือช่วยเหลืออย่างจริงจัง

3.8.2 ประเด็นเกี่ยวกับกรรมดาของโลก

เรื่องสั้นที่เน้นนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับกรรมดาโลกนี้ มีประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอ 2 ประเด็น ได้แก่

- ประเด็นซึ่งชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนแต่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความไม่เที่ยงแท้แน่นอนนี้ เช่น “ไม้ทิง” ของ สุรพล บัณเฑาะฐณี ชี้ให้เห็นว่า การเกิดหรือการตายเป็นเรื่องกรรมดาของโลก “เพลงสวดสังวิญญาณ” ของ พรมาดา อุ่ทองคำ ชี้ให้เห็นว่า การตายเป็นเรื่องกรรมดา ไม่ใช่เป็นสิ่งเศร้าหมอง ทุกชนชาติต่างมีบทเพลงสวดสังวิญญาณที่คล้ายกัน “ต้นไอ้สัน” ของ รัตนชัย มานะบุตร สะท้อนให้เห็นว่า ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา

- ประเด็นซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ที่อ่อนแอกว่าย่อมตกเป็นเหยื่อของผู้ที่เข้มแข็งกว่า

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นว่าผู้ที่อ่อนแอกว่าย่อมตกเป็นเหยื่อของผู้ที่เข้มแข็งกว่านี้ เช่น “ชะตากรรมของหนู” ของ อาหาร ฟุ้งธรรมสาร ประชดประชันให้เห็นว่าผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าย่อมเอาเปรียบกดขี่ผู้ที่ด้อยกว่า “เหตุการณ์ที่อุบัตี” ของ วรภ วรรภา ชี้ให้เห็นว่าการล่าของสัตว์ใหญ่ที่กระทำต่อสัตว์เล็กเป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติ สัตว์ทุกตัวมีความเป็นนกล่าและผู้ถูกล่าอยู่ในตัว “ผมกลัว” ของ กร ศิริวัฒน์ สะท้อนว่าผู้ที่อ่อนแอกว่าย่อมตกเป็นเหยื่อของผู้ที่เข้มแข็งกว่า

3.8.3 ประเด็นเกี่ยวกับการตั้งคำถามและให้ข้อคิด

เรื่องสั้นซึ่งตั้งคำถามและให้ข้อคิดนี้ สามารถแยกศึกษาได้ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ประเด็นเกี่ยวกับการตั้งคำถามหรือค้นหาความหมายโดยแก่นแท้ของสิ่งต่าง ๆ และประเด็นเกี่ยวกับการให้ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตหรือการทำงาน

- ประเด็นเกี่ยวกับการตั้งคำถามหรือการค้นหาความหมายโดยแก่นแท้ของสิ่งต่าง ๆ
เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “ภานี” ของ ย้งชิน ตั้งคำถามว่าแก่นแท้ของชีวิตอยู่ที่ไหน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทุกวันนี้มนุษย์มีชีวิตอยู่อย่างไร้ความหมาย ทุกอย่างวนเวียนและเป็นไปตามสูตรสำเร็จที่กำหนดโดยสังคม “ความสุขสามชั้น” ของ ศรีดาวเรือง ตั้งคำถามว่าอะไรคือความสุขที่แท้จริงของมนุษย์ อะไรคือสิ่งที่มนุษย์ต้องการ และชี้ให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตของเราถูกกำหนดโดยสังคม ซึ่งเราไม่มีโอกาสเลือกเอง “ข่าวสาร สถานการณ์ และจิตใต้สำนึก” ของ อนันดา บ้านแสงจันทร์ ตั้งคำถามและพยายามแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับความหมายของความตาย “เสียงกู่ตะโกนอันเจียบสนิท” ของ ศักดิ์ชัย ลัคนาวิเชียร เรียกร้องให้คนหนุ่มสาวต่อสู้เพื่อแสวงหาความจริง แม้จะยากลำบากหรือเหนื่อยล้าอย่างไรก็ตาม “บทเพลงเทวาลัย” ของ ทวีศักดิ์ เผือกสม ชี้ให้เห็นว่า ชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นเรื่องไร้สาระ สาระเพียงสิ่งเดียวที่มนุษย์มีคือความตาย เพราะชีวิตคือความปวดร้าวและขมขื่น “ความตายของปีศาจ” ของ นวพร พายพัตร์ วิพากษ์วิจารณ์ว่าวัตถุสิ่งของหรือเงินทองมิใช่คำตอบที่แท้จริงของชีวิต แต่คำตอบที่แท้จริงของชีวิตอยู่ที่ความดีงามในจิตใจของมนุษย์ “ไม่มีคำตอบให้กับคำถามของชีวิต” ของ เสาวรี ตั้งคำถามว่าคนเราเกิดมาเพื่ออะไร ชีวิตคือความทุกข์ คนทุกคนเต็มไปด้วยความเหงาและความปวดร้าว “จะไปให้ถึงดวงดาว” ของ สุขชัย สิงห์ยะบุศย์ วิพากษ์วิจารณ์ว่าสิ่งที่เราเห็นว่าสวยงาม ความจริงอาจไม่ได้เป็นอย่างที่เห็นก็ได้ “ความฝันอันว่างเปล่า” ของ คีลา ซึ่งพุทธศาสน์ สะท้อนห้วงความคิดของชายชราคนหนึ่งถึงอดีตที่ผ่านมา โดยให้ข้อสรุปในตอนท้ายว่าสิ่งที่ผ่านไปนั้นเป็นเพียงความว่างเปล่า คุณค่าที่แท้จริงอยู่ที่ความทรงจำ “บิน” ชาคริต โภชะเรือง เสนอว่าชีวิตเป็นเพียงความว่างเปล่า เป็นภาพลวงที่ทำให้เราลุ่มหลง ความหมายของชีวิตจึงมีได้ อยู่ที่ภาพซึ่งมองเห็น แต่อยู่ที่การค้นหาสิ่งที่อยู่ลึกลงไป

- ประเด็นเกี่ยวกับการให้ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตหรือการทำงาน
เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “บางข้อสัตย์ประกาศิต” ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ชี้ให้เห็นว่า แม้อุดมคติของชีวิตอาจจะเป็นความผิดหวัง เบื่อหน่ายและเหน็ดเหนื่อย แต่เราก็น่าที่จะเริ่มต้นใหม่ได้ ไม่ควรจมปลักอยู่กับอดีต “คน - คน - และคนจรจัด” ของ ยุทธศักดิ์ จรัสสะสะท้อนวิถีชีวิตของมนุษย์ว่าเหมือนกับคนที่เดินทาง คนที่รู้จักก็คล้ายคนผ่านทางจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง “หยาดน้ำค้างบนกลีบดอกไม้อันบาน” ของ ณรงค์ฤทธิ์ ศักดาณรงค์ แสดงความขัดแย้งระหว่างความคิดของผู้เฒ่าและคนหนุ่ม ผู้เฒ่ามองโลกอย่างอ่อนล้าและเข้าใจว่าไม่มียอดเขาที่สูงที่สุดอย่างแท้จริง เพราะทันทีที่เราขึ้นไปถึงยอดเขาที่คิดว่าสูงที่สุดแล้วเราก็จะเห็นว่าไม่มียอดเขา

ลูกอื่น ๆ ที่สูงยิ่งกว่าต่อไปอีกเรื่อย ๆ แต่คนหนุ่มมองโลกอย่างมุ่งมั่น ทะเขอทะยานที่จะไปสู่จุดหมายที่สูงยิ่งขึ้น โดยมองว่าข้อคิดเห็นของผู้เฒ่าเป็นเพียงข้ออ้างของผู้อ่อนล้าเท่านั้น “หนังสือเล่มหนึ่ง” ของ เวียง วชิระ สะท้อนว่าคนในสังคมมักตัดสินผู้อื่นที่รูปร่างภายนอก และยังชี้ให้เห็นได้ว่า เกียรติยศของมนุษย์อยู่ที่ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มิใช่อยู่ที่การหลบเลี่ยงจากการจับผิดของบุคคลอื่น “เด็กหนุ่ม” ของ เดือนวาด พิมวนา ให้ข้อคิดว่า การทำอะไรโดยไม่คิดให้ดีไม่เพียงจะนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง ยังนำความเดือดร้อนมาสู่ผู้อื่นด้วย “นกแห่งชัยชนะ” ของ ดิเรก นนทชิต ให้ข้อคิดว่า ชีวิตของมนุษย์ทุกวันนี้เหมือนกับถูกขังอยู่ในวงล้อมของกำแพง แล้วทุกคนก็ต่างเร่งรีบไปสู่จุดหมายที่ไม่มีอยู่จริง และไม่มีใครตอบได้ด้วยว่าเส้นทางที่ผู้คนต่างเร่งรีบเดินไปนั้นถูกหรือผิด เป็นการเดินหน้าหรือถอยหลัง “กาละแห่งการงาน” ของ เดือนวาด พิมวนา ให้ข้อคิดว่าการทำงานทุกอาชีพย่อมมีคุณค่าในตัวเอง ขึ้นอยู่กับความพยายามและความทุ่มเทที่จะให้กับมัน “คนคิบ” ของ คำรบ บุญเกตุ เสนอว่าการมีจริยธรรมอันดีงามในจิตใจ ย่อมจะทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข “สัมพันธภาพ” ของ เดือนวาด พิมวนา วิพากษ์วิจารณ์ว่าสัมพันธภาพของมนุษย์ไม่ควรเกิดขึ้นจากการสุ่มปัญหาไว้ในความเงิบ โดยคิดว่าในที่สุดมันก็จะผ่านพ้นไปเอง แต่ควรเกิดขึ้นจากการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน “ความเรียงว่าด้วยอวกาศและกาลเวลา” ของ สุรพล บัณฑิต เสนอว่าอารยธรรมของมนุษย์ถูกสั่งสมขึ้นโดยมีพื้นฐานจากจินตนาการ ดังนั้นสิ่งที่ดูเหมือนจะไร้สาระหรือเสียดสี แต่หากมีระบบระเบียบดี ก็อาจเป็นพื้นฐานของการสร้างความก้าวหน้าใหม่ ๆ ได้ “ละครองค์เดียว” ของ กวี อมรพัฒนา เสนอว่าการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ในสังคมต้องมีความเชื่อบางอย่างเป็นกฎเกณฑ์ร่วมอยู่ แต่ในปัจจุบันความเชื่อในกฎกรอบหลายอย่างกำลังพังทลายลง “ก้นแก้วไอดิม” ของ สมุท น่วมเศรษฐี ให้ข้อคิดว่าคนเราแม้จะพิการบางอย่าง แต่ก็ยังมีสัมผัสพิเศษบางอย่างมากกว่าคนธรรมดาทั่วไป

จากที่ศึกษามาในหัวข้อนี้ จะเห็นว่าประเด็นสำคัญที่นักเขียนนำเสนอก็คือการวิเคราะห์ในส่วนลึกเพื่อค้นหาแก่นแท้หรือความเป็นจริงบางอย่างในธรรมชาติและในความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นการพยายามศึกษาปัญหาที่เกิดจากภายในตัวของปัจเจกบุคคล นักเขียนมักมองในแง่ร้ายว่า โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์เต็มไปด้วยความเลวร้าย เอาเปรียบ เห็นแก่ตัว ทั้งนี้มีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาจากภายในของปัจเจกบุคคลนี้มีแนวโน้มสูงมากขึ้นอย่างชัดเจน โดยในปี พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2539 จะเห็นว่ามีการนำเสนอเรื่องแนวนี้ถึง 19 เรื่อง หรือคิดได้ถึงร้อยละ 40 ของจำนวนเรื่องสั้นแนวนี้ทั้งหมดที่ถูกนำเสนอตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา

3.9 ประเด็นเกี่ยวกับสื่อมวลชน

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสื่อมวลชนนั้น มีอยู่ทั้งหมด 14 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 40 ดังนี้

ตารางที่ 40 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับสื่อมวลชน

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ข้อการะเกด	ปรีชาพล บุญช่วย	การเดินทางของแม่เฒ่าและ เด็กน้อย
2	ก.ย.23	ข้อการะเกด	สมศักดิ์ วงศ์รัฐ	กูเป็นนักหนังสือพิมพ์
3	ก.ย.23	โลกหนังสือ	มัชฌันติก	ประตูดุฆุมพล
4	มิ.ย.30	ถนนหนังสือ	สันต์ สีสันต์	กว่าจะเป็นกระดาษเป็น หมึก
5	ต.ค.32	ข้อการะเกด	ปราโมช ปราโมทย์	หนังสือน้อยเลือดเนื้อนี้
6	พ.ค.34	ข้อการะเกด	ยอดดา สะเซิมเซ็ง	ฟุ้งรอยฝุ่น
7	มี.ค.35	ข้อการะเกด	ไพฑูริย์ ธัญญา	ความตายในเดือนตุลาคม
8	มี.ค.35	ข้อการะเกด	วัฒน์ วรलयงกูร	เสือ
9	มิ.ย.36	ข้อการะเกด	จักรภัทร พงศ์ภัทร	นกน้อยตัวนั้นมีสีดำ
10	มี.ค.37	WRITER	ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์	ดงละคร
11	ก.ย.38	ข้อการะเกด	ศิริวร แก้วกาญจน์	ทางลง
12	ธ.ค.38	ข้อการะเกด	ชัชวาลย์ โคตรสงคราม	จันทร์ในธรรมาสัน
13	ส.ค.39	ข้อการะเกด	ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์	นักข่าวของพี่บอย
14	ส.ค.39	ข้อการะเกด	โกศล อนุสิน	ทีวีพิเศษ

จากการศึกษาเรื่องสั้นดังที่ได้เสนอรายชื่อในตารางข้างต้น พบว่า สามารถแยกประเด็นสำคัญที่ดูน่าสนใจได้ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

3.9.1 ประเด็นเกี่ยวกับการทำงาน

3.9.2 ประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อ

3.9.1 ประเด็นเกี่ยวกับการทำงาน

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการทำงานของสื่อมวลชน พบว่า สามารถแยกย่อยได้อีก 3 ประเด็น คือ

- ประเด็นเกี่ยวกับการทุจริตในการทำงาน

เรื่องสั้นที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตในการทำงาน ได้แก่การชี้ให้เห็นการทำงานอย่างไม่มีอุดมการณ์ของสื่อมวลชน เช่น การรับซองขาว การนำเสนอข่าวเพื่อหวังประโยชน์ผู้มีอำนาจ เรื่องสั้นที่นำเสนอเนื้อหาในประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “กูเป็นนักหนังสือพิมพ์” ของ สมศักดิ์ วงศ์รัฐ นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการทุจริตในวงการหนังสือพิมพ์ โดยตั้งข้อสังเกตว่า นักหนังสือพิมพ์ที่รับซองขาวกลับมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบาย แต่นักหนังสือพิมพ์ที่ทำงานอย่างมีอุดมการณ์กลับยากจน “นกน้อยตัวนั้นมีสีดำ” ของ จักรภัทร พงศ์ภัทระ สะท้อนภาพของนักหนังสือพิมพ์ผู้หนึ่งที่มีอุดมการณ์อย่างยิ่งในสมัยหนุ่ม แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป มีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง อุดมการณ์ของนักหนังสือพิมพ์ผู้นั้นก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

- ประเด็นเกี่ยวกับความไม่จริงใจในการทำงาน

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความไม่จริงใจในการทำงานนี้ ได้แก่การชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนได้แต่พูดและเสนอข่าว ทำตัวว่าเป็นคนดี เข้าใจสังคม เห็นใจผู้ทุกข์ยาก แต่ไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างจริงจัง เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “การเดินทางของแม่เฒ่าและเด็กน้อย” ของ ปรีชาพล บุญช่วย เป็นเรื่องของหญิงชราและเด็กน้อยที่อพยพจากชนบทที่ยากลำบากเข้ามาในเมืองหลวง เมื่อนักข่าวคนหนึ่งไปพบก็แสดงตนว่าเห็นใจ และเข้าใจปัญหาในสังคมทุกอย่าง ชี้ให้หญิงชราเห็นว่าเธอเป็นเหยื่อของสังคม และสังคมต้องรับผิดชอบ แต่หลังจากที่เขาสัมภาษณ์หญิงชราเพื่อนำไปทำข่าวแล้ว หญิงชราก็ไม่พบเขาอีก จนในตอนท้ายเรื่อง หญิงชราซึ่งเป็นขอทานไปแล้วพบเขาอีกครั้งในร้านอาหารก็เข้าไปขอความช่วยเหลือดังที่เขาได้เคยว่าไว้เมื่อตอนต้นเรื่อง แต่เขากลับทำท่าทางรังเกียจและไม่รู้จักเสมือนว่าเขาได้ลืมคำพูดของตนเองเมื่อตอนต้นเรื่องไปจนสิ้นแล้ว “ประจวบผล” ของ มัชฌิมติก เป็นเรื่องของโสเภณีคนหนึ่งที่ต้องทำงานเช่นนี้เพราะความยากจน ปรากฏว่ามีนักหนังสือพิมพ์มาใช้บริการจากเธอ และก็พูดทำนองว่าเห็นใจเธอเป็นอย่างยิ่ง เธอเป็นเหยื่อของสังคม และประณามคนที่มาใช้บริการจากเธอว่าเป็นการกดขี่ทางเพศ แต่ก็ปรากฏว่าเมื่อเขาใช้บริการจากเธอแล้วเขาก็หายไปเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ จึงชี้ให้เห็นว่านักหนังสือพิมพ์ก็ได้แต่พูด โดยที่ตัวของเขาเองก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาเช่นเดียวกัน “ฟุ้งรอยฝุ่น” ของ ยอดดา ฮะเซ็มเซ็ง ชี้ให้เห็นปัญหาความไม่

มีสวัสดิภาพในการทำงานของคนงานก่อสร้าง ซึ่งทำให้คนงานเหล่านี้ต้องเสียชีวิตไปอย่างง่ายดาย และไม่มีความหมาย สื่อมวลชนนำเสนอข่าวการเสียชีวิตของคนงานอย่างฉาบฉวย คือเสนอช่วงครึ่งชั่วโมงเมื่อเรื่องเงียบก็หายกันไป มิได้ติดตามข่าวและพยายามต่อสู้เพื่อความชอบธรรมให้กับคนที่ทุกข์ร้อนในสังคมอย่างแท้จริง

- ประเด็นเกี่ยวกับความยากลำบากในการทำงาน

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความยากลำบากในการทำงานของสื่อมวลชน เช่น “กว่าจะเป็นกระดาษเปื้อนหมึก” ของ สันต์ สีสันต์ สะท้อนภาพการผลิตหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นซึ่งพยายามต่อสู้เพื่อความถูกต้อง แต่ก็ถูกมองจากสังคมว่าเพื่อฝันไร้แก่นสาร เพราะแก่นสารของสังคมคือการทำงานที่มีค่าตอบแทนสูง ในขณะที่การทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้ค่าตอบแทนต่ำมาก

3.9.2 ประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อ

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนพบว่าสามารถแยกเป็นประเด็นย่อย ๆ ได้อีก 3 ประเด็น ดังนี้

- ประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาที่ไม่มีคุณภาพ

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาที่ไม่มีคุณภาพนี้ เช่น “ดงละคร” ของ ชัชกรินทร์ ไชยวัฒน์ เป็นเรื่องแนวประชดประชันนวนิยายและละครโทรทัศน์ของไทยว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ เนื้อเรื่องย่ออยู่กับที่ไม่ไปไหน และหาสาระประโยชน์อันใดมิได้

- ประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาเกินจริงเพื่อหวังยอดขาย

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาเกินจริงเพื่อหวังยอดขายนี้ เช่น “ความตายในเดือนตุลาคม” ของ ไพฑูรย์ รัชฎญา สะท้อนเหตุการณ์ที่นายธนาวุฒ กิ่งเชื้อ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงเผาตัวตายเพื่อเรียกร้องให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนขาดความจริงใจในการนำเสนอว่า เขียนข่าวเหมือนเขียนนิยายให้สนุกตื่นเต้นเพื่อหวังยอดขาย “นักข่าวของพี่บอย” ของ ชัชกรินทร์ ไชยวัฒน์ วิพากษ์วิจารณ์จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ว่ามุ่งแต่ขายข่าว โดยการสร้างข่าวให้ดูตื่นเต้นเกินจริง แต่งแต้มเรื่องราวตามใจชอบ ไม่คำนึงถึงความเสียหายอันจะเกิดต่อผู้ตกเป็นข่าว “ทีวีพิเศษ” ของ โกศล อนุสิน ประชดประชันกรณี นายพันธุ์ สายทอง ซึ่งข่มขืนเด็กหญิงและฆ่า โดยชี้

ว่าสื่อมวลชนนำเสนอข่าวนี้โดยแค้นใจมากเกินไปเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ และไม่ให้ความสำคัญ
 ธรรมกับผู้ตกเป็นจำเลยของสังคม รวมถึงการตัดสินของศาลก็ทำตามกระแสของสังคมมากกว่า
 ความถูกต้อง

- ประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อมวลชนกับผลกระทบต่อผู้รับสาร

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อมวลชนกับผลกระทบต่อผู้รับสารนี้
 จากการศึกษาพบว่า มีประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นซึ่งชี้ให้เห็นว่าสื่อ
 มวลชนเป็นตัวละครสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมใหม่จากเมืองหลวงเข้าไปสู่ชนบท อันส่งผล
 ให้วิถีชีวิตของคนในชนบทเปลี่ยนแปลงไป เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “หนึ่ง
 น้อยเลือดเนื้อนี้” ของ ปราโมช ปราโมทย์ สะท้อนชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งกำลังถูกสื่อมวลชนนำ
 วิถีชีวิตสมัยใหม่เข้าไปอย่างรวดเร็วโดยผ่านทางวิทยุและโทรทัศน์ “จันทร์ในธรรมาสัน” ของ
 ชัชวาลย์ โศตรสงคราม สะท้อนถึงความสุกปรกของชุมชนพื้นถิ่นที่กำลังถูกวัฒนธรรมใหม่จาก
 สังคมภายนอกเข้ามาครอบงำ โดยมีสื่อมวลชน เช่น หนังสือกลางแปลง เป็นตัวกลางในการนำเข้ามา
 ประเด็นที่สองที่ถูกนำเสนอในเรื่องสั้นกลุ่มนี้ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อลามกต่อผู้
 รับสาร เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “เสือ” ของ วัฒน์ วรรณยางกูร ชี้ให้เห็น
 ปัญหาจากสื่อลามกในรูปของวิดีโอที่เข้าไปสู่สังคมชนบทว่าทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมตามมา
 “ทางลง” ของ ศิริวร แก้วกาญจน์ สะท้อนปัญหาจากสื่อลามกต่าง ๆ ที่หาได้ง่ายยิ่งในปัจจุบัน
 ว่ามีผลกระทบต่อเด็ก โดยชี้ให้เห็นว่าเป็นสาเหตุสำคัญให้เด็กมีพฤติกรรมเลียนแบบ ทำให้เกิด
 ปัญหาความสัมพันธ์ทางเพศไม่ว่าจะระหว่างเด็กระดับชั้นมัธยมด้วยตนเอง หรือกระทั่งความ
 สัมพันธ์ทางเพศระหว่างเด็กหญิงกับพ่อของตนเอง

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสื่อมวลชนนี้ จะเห็นว่า เนื้อหา
 ส่วนใหญ่มุ่งประเด็นไปที่ความบกพร่องของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการรับของข่าว การนำ
 เสนอข่าวเกินจริงเพื่อหวังยอดขาย การไม่มีความจริงจังในการนำเสนอข่าว รวมไปถึงผลกระทบ
 จากการเป็นสื่อกลางที่นำเอาวัฒนธรรมเมืองไปสู่สังคมชนบทอย่างรวดเร็ว หรือกระทั่ง
 ปัญหาจากสื่อลามกต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมขึ้นในสังคม แต่อย่างไรก็ดี ก็ยังมีเรื่อง
 สั้นอีกบางส่วนที่ชี้ให้เห็นถึงความยากลำบากในการทำงานของสื่อมวลชนที่ดี และพยายามชี้ให้
 เห็นว่า แม้การพยายามทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนที่ดีจะยากลำบาก แต่สังคมก็ยังคงต้องการสื่อมวลชน
 ที่ดีอีกมาก トラบที่ความไม่ชอบธรรมและความไม่ถูกต้องยังเกิดขึ้นในสังคม

3.10 ประเด็นเกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุข

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุขนั้นมีอยู่ทั้งหมด 13 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 41 ดังนี้

ตารางที่ 41 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุข

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	พิบูลศักดิ์ ละครพล	หมอ
2	มี.ค.22	ช่อการะเกด	อภิเชษฐ์ นาคเลขา	ราคาแห่งชีวิต
3	ก.ย.22	ช่อการะเกด	“ศุภลักษณ์”	เสียงจากชนบท
4	ก.ย.22	ช่อการะเกด	สำรวม สิงห์	ความผิดครั้งแรกของฤทธิ์
5	ก.ย.23	ช่อการะเกด	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	...คือชีวิตและน้ำตา
6	มี.ค.28	ถนนหนังสือ	วิสรรชนีย์ นาค	จุดไหวในเส้นหนึ่ง
7	เม.ย.29	ถนนหนังสือ	ร้อยบุปผา	พยาบาลเฝ้าไข้
8	ต.ค.32	ช่อการะเกด	“เสาวรี”	สมองตาย
9	พ.ค.34	ช่อการะเกด	“เสาวรี”	เลือดขูดนั้น
10	มี.ค.35	ช่อการะเกด	วิมล ไทรนิ่มนวล	นิกเอดส์
11	ก.ย.37	ช่อการะเกด	ส. พลอริดา	สองหัวใจ
12	ก.ค.38	WRITER	มวนยา พร.	งามแสงเดือน
13	มิ.ย.39	ช่อการะเกด	สฤษฎ์ ผาอาจ	เหี่ยวพอร้อด

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุขทั้ง 13 เรื่อง ดังที่ได้เสนอรายชื่อในตารางข้างต้นนั้น พบว่ามีประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอ 5 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนแพทย์ ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรมของแพทย์ ประเด็นเกี่ยวกับความดีของคุณภาพของแพทย์และพยาบาล ประเด็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางการแพทย์ และประเด็นเกี่ยวกับโรคและความเจ็บป่วย ดังนี้

3.10.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนแพทย์

จากการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนแพทย์นี้ โดยภาพรวมแล้วเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชนบท ทำให้ชาวบ้านได้รับความยากลำบากในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “หมอ” ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล สะท้อนความขาดแคลนแพทย์ในสังคมชนบท และชี้ให้เห็นว่า แพทย์ที่จบมานิยมเปิดคลินิกในเมืองมากกว่าที่จะมาช่วยเหลือชาวบ้าน “เสียงจากชนบท” ของ “ศุภลักษณ์” สะท้อนปัญหาการขาดแคลนแพทย์ในชนบท เจ้าหน้าที่ในสุขาเสนาของทางราชการก็ไม่ให้ความสนใจคนไข้ “...คือชีวิตและน้ำตา” ของ เฉลิมศักดิ์ แหงมงาม สะท้อนว่าในชนบทยังขาดหมอ โรงพยาบาลที่อยู่ไกลและให้บริการกับประชาชนอย่างไม่เพียงพอ “จุดไหวในเส้นนี้” ของ วิสวรรณีย์ นาคกร สะท้อนการล่มสลายของสังคมชนบทด้วยปัญหานานาประการ เช่น ความยากจน ความยากลำบากจากภัยธรรมชาติ รวมถึงปัญหาความขาดแคลนหมอและการบริการทางสาธารณสุขอย่างเพียงพอ

3.10.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรมของแพทย์

ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรมของแพทย์ โดยภาพรวมได้แก่ปัญหาที่แพทย์หวังแต่เงินและผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าชีวิตของคนไข้ ซึ่งมีทั้งการปล่อยให้คนไข้ตายไปต่อหน้าหากไม่มีค่ารักษา จนกระทั่งการหลอกล่อกเก็บเงินค่ารักษาราคาแพง ๆ จากคนไข้ ทั้งที่ไม่ให้การรักษาที่ถูกต้อง จนยังผลถึงชีวิตของคนไข้ เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ราคาแห่งชีวิต” ของ อภิเชษฎ์ นาคเสนา สะท้อนปัญหาความตกต่ำของจริยธรรมของแพทย์ที่หวังเพียงผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงชีวิตของผู้อื่น ตีราคาชีวิตของผู้อื่นเป็นเงินทองสิ่งตอบแทน “ความผิดครั้งแรกของฤทธิ” ของ สාරวม สิงห์ ชี้ให้เห็นความไม่มีจรรยาแพทย์ในโรงพยาบาลเอกชนที่จะรักษาให้กับคนที่มีเงินเท่านั้น หากไม่มีเงินก็จะปล่อยให้คนไข้ตายต่อหน้าต่อตาโดยไม่ให้ความช่วยเหลือใด ๆ “งามแสงเดือน” ของ มวนยา พร. สะท้อนปัญหาทางจริยธรรมของหมอและพยาบาลซึ่งขาดการเอาใจใส่ในการรักษาคนเจ็บเท่าที่ควร “เที่ยวฟอรัล” ของ สฤณี ผาอาจ ประชดประชันนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่จะให้มีการอบรมอาสาสมัครเพื่อดูแลรักษาความเจ็บป่วยเบื้องต้นให้กับชาวบ้านก่อนที่จะส่งให้แพทย์ตรวจต่อไป โดยชี้ว่านโยบายนี้ไม่ได้ผล แพทย์ยังคงเปิดคลินิกส่วนตัว อาสาสมัครก็ใช้เล่ห์เหลี่ยมเก็บเงินค่ายากับชาวบ้าน ทั้ง ๆ ที่ยาเหล่านี้เป็นของแจกฟรี สะท้อนให้เห็นว่าชนบทมีปัญหาคาดการให้บริการทางสาธารณสุขมาก แพทย์หรือบุคลากรทางสาธารณสุขก็ขาดจิตสำนึกในการให้บริการกับชาวบ้าน

3.10.3 ประเด็นเกี่ยวกับความค้ำยคุณภาพของแพทย์และพยาบาล

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “พยาบาลเฝ้าไข้” ของ ร้อยบุปผาสะท้อนให้เห็นความค้ำยคุณภาพของโรงพยาบาลในเมืองไทย ซึ่งหมอกก็มีไม่พอ ทั้งการเฝ้าไข้ก็ใช้พยาบาลใหม่ที่ไม่มีประสบการณ์ อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไข้ต้องเสียชีวิตไปด้วยความสะเพร่าของพยาบาลเอง

3.10.4 ประเด็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางการแพทย์

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางการแพทย์นี้ ได้แก่การตั้งประเด็นคำถามบางอย่างทางการแพทย์ขึ้นมา และพยายามหาคำตอบว่า ควรนำหลักเกณฑ์ใดมาใช้ในการตัดสินใจ เรื่องสั้นดังกล่าวนี้ เช่น “สมองตาย” ของ “เสาวรี” วิพากษ์วิจารณ์เกณฑ์การตัดสินใจว่าคนจะตายเมื่อไหร่ โดยชี้ว่าหลักเกณฑ์ทางการแพทย์สมัยใหม่ซึ่งวัดที่ว่าสมองของผู้ป่วยตายหรือไม่แทนที่จะวัดว่าหัวใจหยุดเต้นหรือไม่เหมือนสมัยเดิมนั้น อาจเป็นการเปิดช่องทางให้เกิดการฆาตกรรมเพื่อปลุกถ่ายอวัยวะได้

3.10.5 ประเด็นเกี่ยวกับโรคและความเจ็บป่วย

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับโรคและความเจ็บป่วยนี้ เช่น “เลือดขูดนั้น” ของ “เสาวรี” สะท้อนปัญหาการแพร่กระจายของเชื้อเอชไอวี โดยชี้ว่าการให้เลือดกับคนไข้ก็เป็นสาเหตุหนึ่ง “นิกเฮดส์” ของ วิมล ไทรนิมณฑล สะท้อนปัญหาความเจ็บป่วยทางจิตใจของผู้ติดเชื้อเอชไอวี “สองหัวใจ” ของ ส. พลอริดา สะท้อนปัญหาความเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจ ชี้ว่าเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งมาจากการดื่มเหล้า ดำเนินเรื่องโดยการบอกเล่าถึงอาการเจ็บป่วย ตลอดจนวิธีการผ่าตัดรักษาอย่างละเอียด

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า เรื่องสั้นที่เน้นนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุขนี้ โดยมากจะชี้ถึงปัญหาการขาดแคลนแพทย์ในชนบท ตลอดจนปัญหาทางจริยธรรมของแพทย์ เนื่องจากอาชีพแพทย์นี้ เป็นการทำงานเกี่ยวกับชีวิตของคนไข้ ดังนั้น ปัญหาการขาดแพทย์ หรือการที่แพทย์ขาดจริยธรรมจึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งในสังคม นอกจากนี้ก็ยังมีเรื่องสั้นอีกหลายส่วนที่นำเสนอประเด็นอื่น ๆ อีก เช่น ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาจากความสะเพร่าของแพทย์และพยาบาล ปัญหาจากความป่วยไข้ หรือกระทั่งปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์บางอย่างทางการแพทย์

8.11 ประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมของสังคมที่ควรเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมของสังคมที่ควรเปลี่ยนแปลงนั้น มีอยู่ทั้งหมด 10 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 42 ดังนี้

ตารางที่ 42 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมของสังคมที่ควรเปลี่ยนแปลง

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	ก.ค.23	โลกหนังสือ	เสกสรรค์ ประเสริฐกุล	พลเมืองดี
2	เม.ย.26	โลกหนังสือ	ชำนาญ แก้วคะตา	ความตายของบุญทันละเฮอะ
3	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	เริงศักดิ์ กำธร	โซ่ตรวนใจ
4	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	“ประยาณี”	กัลยาเสนาหา
5	ม.ค.36	WRITER	สุปรียา สวัสดิ์พร	ละครน้ำเน่า
6	มี.ค.36	ช่อการะเกด	ตะวัน สันติภาพ	ปฏิภิกิริยา
7	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	ลำเนาพรรณ พลอยแก้ว	สายน้ำไม่ย้อนกลับ
8	ก.ย.36	ช่อการะเกด	รณณา โรชา	ขอใจ
9	มี.ค.38	ช่อการะเกด	“ทัศนาวดี”	กำแพง
10	มิ.ย.39	ช่อการะเกด	สร้อยแก้ว คำมาลา	มโนธรรมสำนึก

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมของสังคมที่ควรเปลี่ยนแปลงดังรายชื่อในตารางข้างต้น พบว่ามีการนำเสนอประเด็นที่หลากหลาย โดยภาพรวมมักชี้ให้เห็นถึงปัญหาของค่านิยมบางอย่างในสังคมไทย และเสนอว่าควรได้รับการแก้ไข เช่น “โซ่ตรวนใจ” ของ เริงศักดิ์ กำธร เสนอเรื่องความรักของพ่อเฒ่าแม่เฒ่าคู่หนึ่งที่ต้องการจะแต่งงานกัน แต่ก็ได้รับการต่อต้านจากลูกหลาน ด้วยเหตุผลว่าเป็นเรื่องที่น่าขายหน้า คนชราควรเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมมากกว่าจะมาหมกมุ่นอยู่กับเรื่องการแต่งงานในวัยชราเช่นนี้ เรื่องสั้นเรื่องนี้วิพากษ์วิจารณ์ว่า จารีตประเพณีเป็นกฎเกณฑ์บางอย่างที่ตั้งขึ้นเพื่อให้คนมีความสุข ดังนั้นจึงไม่ควรไปยึดมันนัก ข้อสำคัญคือจิตใจ ซึ่งเราควรมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นสังคมจึงไม่ควรไปตีกรอบอย่างตายตัวว่าคนชราต้องทำเช่นนั้นเช่นนี้ เพราะคนชราเองก็มีหัวใจและความรู้สึกเช่นเดียว

กัน “สาขาน้ำไม่ย้อนกลับ” ของ ลำเนาพรรณ พลอยแก้ว สะท้อนปัญหาจากค่านิยมที่กำหนดให้ผู้หญิงเป็นช่างทำหลัง แม้สามีจะดีเลวอย่างไรก็ต้องอดทน วิธีชีวิตของผู้หญิงไทยจึงไม่มีทางเลือกมากนัก เมื่อแต่งงานมีลูกมีสามีแล้ว ก็ถือว่าทางเลือกสิ้นสุด ต้องก้มหน้าเดินต่อไปตามทางนี้โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงและไม่มีใครช่วยได้ ดังนั้นเรื่องสั้นเรื่องนี้จึงเสนอว่าค่านิยมที่กำหนดให้หญิงต้องเป็นช่างทำหลังเชื้อฟังสามีนั้นเป็นค่านิยมที่ควรได้รับการแก้ไข “ขอใจ” ของ รมณา โรชา สะท้อนปัญหาจากค่านิยมในการจัดงานศพอย่างฟุ่มเฟือย โดยชี้ให้เห็นว่าการจัดงานศพที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินไปสร้างแต่ปัญหาและหนี้สิน นอกจากนี้ ยังมีเรื่องสั้นอีกจำนวนหนึ่งที่มุ่งประเด็นไปที่ค่านิยมทางวัตถุ การวัดคุณค่าของคนที่รูปร่างนอก โดยไม่มองลึกไปถึงความเป็นคนที่แท้จริงในจิตใจ ไม่ให้ความสำคัญกับความเป็นคนดี แต่ให้ความสำคัญกับผู้มีเงิน เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “พลเมืองดี” ของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล “ความตายของบุญทันละเฮอะ” ของ ชำนาญ แก้วคะดา “กัลยาเส่นหา” ของ “ประยาณี” เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมทางวัตถุของสังคมซึ่งควรได้รับการแก้ไข

3.12 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการทำแท้งและเสรีทางเพศ

จากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการทำแท้งและเสรีทางเพศนั้น มีอยู่ทั้งหมด 25 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 43 ดังนี้

ตารางที่ 43 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการทำแท้งและเสรีทางเพศ

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.33	ช่อการะเกด	กานติ ณ ศรีธธา	เด็กสาวอีโรติกในศตวรรษสุดท้าย
2	พ.ย.33	ช่อการะเกด	รวีวาร	บทสนทนาในคำคืนแห่งฟ้าฝน
3	พ.ย.33	ช่อการะเกด	“ชามา”	ปริศนาอารมณ์
4	มิ.ย.35	ช่อการะเกด	สุจินดา ชันดยาลงกต	ใจดวงเปลี่ยว
5	ก.ย.35	ช่อการะเกด	สุจินดา ชันดยาลงกต	พิศุลเกมแก้ว
6	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	สวิทย์ โสনারถ	เชิงบันได

ตารางที่ 43 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
7	ก.พ.36	WRITER	สุจินดา ขันตยาลงกค	ปาร์ตี
8	มี.ค.36	ข้อการะเกด	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	ดอกฝ้ายกับกาลเวลา
9	มี.ค.36	ข้อการะเกด	สุจินดา ขันตยาลงกค	วันบอกลึก
10	พ.ค.36	WRITER	ชีวี ชีวา	จะคั่นนั้นหรือคั่นนี้
11	มิ.ย.37	ข้อการะเกด	สมพงษ์ ทวี '	บันทึกรายงานเกี่ยวกับจิตใจ มนุษย์ว่าด้วยเรื่องคู่สาว
12	มิ.ย.37	ข้อการะเกด	เชม ชมธวัช	แล้วทั้งสองก็อยู่ด้วยกัน
13	ก.ย.37	ข้อการะเกด	“เสาวรี”	ผู้บริสุทธิ์
14	ก.ย.37	ข้อการะเกด	“อัญชัน”	สิ่งมีชีวิต
15	พ.ย.37	WRITER	พิสิฐ ภูศรี	กามาไลเซชั่น
16	ธ.ค.37	ข้อการะเกด	นิวัติ พุทธประสาท	การกลับมาฉบับครั้งไม่ถ้วน ของความตาย
17	ธ.ค.37	ข้อการะเกด	“กาหลา”	ดวงตาบริสุทธิ์
18	ธ.ค.37	ข้อการะเกด	ปริทรรศ หุดางกูร	ไอน์กแก้ว
19	ธ.ค.37	ข้อการะเกด	อนุสรณ์ มาราสา	ถนนสายเปลี่ยน
20	ก.พ.38	WRITER	ศิลา ชัยพุทธศาสน์	ศิลปิน
21	มี.ค.38	ข้อการะเกด	ทิม ช่วยคงแสง	เวลาที่เหลือ
22	ก.ย.38	ข้อการะเกด	ศิริวร แก้วกาญจน์	ทางลง
23	เม.ย.39	ข้อการะเกด	“กาหลา”	วันมหัศจรรย์ในห้องสี่สั้ม
24	เม.ย.39	ข้อการะเกด	“เรือนอยู่”	นางพงา
25	ส.ค.39	ข้อการะเกด	ทินกร มนเจริญ	เสน่ห์อินทนิล

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 25 เรื่อง ดังที่ได้เสนอรายชื่อในตารางแล้วนั้น พบว่า
มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาแยกศึกษาได้ 2 ประเด็น ได้แก่

3.12.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาเสรีทางเพศ

3.12.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการทำแท้ง

ดังจะได้กล่าวถึงในแต่ละประเด็นต่อไป

3.12.1 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาเสรีทางเพศ

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่เน้นนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาเสรีทางเพศนี้ โดยภาพรวมแล้วมักชี้ให้เห็นค่านิยมเกี่ยวกับการร่วมเพศที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในหมู่วัยรุ่น คนหนุ่มสาว จนถึงแม้กับคนที่มีครอบครัวแล้วก็ตาม ประเด็นที่นำเสนอมีตั้งแต่ปัญหาการร่วมเพศกับคนที่ตนเองพึงพอใจเพื่อตอบสนองอารมณ์มากกว่าจะเป็นไปด้วยความรักหรือเหตุผล จนไปถึงการสับเปลี่ยนคู่นอน การร่วมเพศหมู่ หรือกระทั่งปัญหาการร่วมเพศ โดยไม่คำนึงถึงกรอบทางจริยธรรมของสังคม ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการร่วมเพศตามความพึงพอใจของอารมณ์ เช่น “เด็กสาวอีโรติกในศตวรรษสุดท้าย” ของ กานติ ฌ ศรีทธา ประชดประชันเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองปัจจุบันว่าหมกมุ่นอยู่กับกิจกรรมแสวงหาความสุขส่วนตัว มีความสัมพันธ์ทางเพศกับใครก็ได้ตามความพึงพอใจขาดการขังคึด ไม่คำนึงถึงสังคมโดยรวม “บทสนทนาในคำคืนแห่งฟ้าฝน” ของ รวิวาร สะท้อนปัญหาการร่วมเพศอย่างเสรี ขาดการขังขังซึ่งใจ โดยชี้ให้เห็นว่าเกิดจากความเหงาและว้าเหว่ของคนในเมืองหลวงที่มีชีวิตอยู่แบบต่างคนต่างอยู่ “ปริศนาแห่งอารมณ์” ของ “ชามา” สะท้อนปัญหาการร่วมเพศอย่างขาดการขังขังซึ่งใจของคนในสังคมเมืองปัจจุบัน โดยชี้ให้เห็นว่าการร่วมเพศกันก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดา ดังนั้นหากผู้ชายคนไหนไม่ฉวยโอกาสกับผู้หญิงก่อนจึงอาจเป็นไปได้ว่าชายผู้นั้นเป็นคนผิดปกติ “ใจดวงเปลี่ยว” “พิกลุสแกมแก้ว” “ปาร์ตี้” และ “วันบอกลีก” ของ สุจินดา ชันตยาลงกต สะท้อนทัศนคติที่กำลังเปลี่ยนไปเกี่ยวกับการร่วมเพศหรือการแสดงออกทางเพศของผู้หญิง การร่วมเพศเป็นเพียงกิจกรรมบางอย่างเพื่อตอบสนองความพึงพอใจทางอารมณ์ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงกรอบทางศีลธรรมของสังคม “ดอกฝ้ายกับกาลเวลา” ของ เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม สะท้อนค่านิยมเรื่อง “สิทธิส่วนตัว” ซึ่งคนในสังคมมักใช้อ้างเพื่อทำอะไรตามใจตนเองอย่างไม่ขังคึด รวมถึงเสรีภาพในการร่วมเพศโดยไม่คำนึงถึงกรอบทางศีลธรรมของสังคม “จะคืนนี้หรือคืนนั้น” ของ ชีวี ชีวา สะท้อนความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว ของคนในสังคมเมือง ซึ่งเมื่อหน่ายต่อวิถีชีวิตของตนเอง ชายหญิงแม้ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ก็เข้าไปร่วมเพศกันในโรงแรมได้ “บันทึกรายงานเกี่ยวกับจิตใจของมนุษย์ว่าด้วยเรื่องชู้สาว” ของ สมพงษ์ ทวี ชี้ให้เห็นว่าชีวิตคู่ของคนในสังคมเมืองไม่จำเป็นต้องมีความรัก แต่เป็นเรื่องของผลประโยชน์ สะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับการร่วมเพศที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้หญิง โดยการร่วมเพศเป็นเพียงกิจกรรมอย่างหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงความรักหรือระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมแบบดั้งเดิม “แล้วทั้งคู่ก็อยู่ด้วยกัน” ของ เขม ชมธวัช ชี้ให้เห็นว่าความรักของคนหนุ่มสาวในสังคมสมัยใหม่ เป็นความรักที่ฉาบฉวยเกินไป คนแต่งงานกันด้วยความจำเป็นบางอย่าง ด้วยหน้าที่ มิใช่ด้วยความรักความจริง

ใจต่อกัน ต่างฝ่ายก็ต่างมีโลกส่วนตัวของตัวเอง นอกจากนี้ยังสะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับการร่วมเพศที่เปลี่ยนไปของผู้หญิง “กามาไลเซชั่น” ของ พิสิฐ ภูศรี ซึ่งให้เห็นว่าสังคมของการธุรกิจในปัจจุบันเป็นสังคมที่ฉาบฉวย ไม่มีความหมาย มองทุกสิ่งเป็นผลกำไร ผลประโยชน์ ลดคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ลงเหลือแค่การเป็นสินค้า การร่วมเพศก็เป็นเกมอย่างหนึ่งที่ไม่มีความหมาย “ไอน์กแก้ว” ของ ปรีทรรศ หุตางกูร ประชดประชันว่ามนุษย์ในปัจจุบันหมกมุ่นอยู่กับเรื่องเพศมากเกินไป ทั้ง ๆ ที่ยังมีสิ่งอื่น ๆ ที่ควรสนใจอีกมาก “เวลาที่เหลือ” ของ ทิม ช่วยขงแสง สะท้อนความเสื่อมศีลธรรมเกี่ยวกับการร่วมเพศซึ่งส่งผลให้บุคคลที่สำส่อนทางเพศหรือเคยขายตัวมีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีได้

เรื่องสั้นที่น่าเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการร่วมเพศหมู่ หรือปัญหาการสับเปลี่ยนคู่นอน เช่น “สิ่งมีชีวิต” ของ “อัญชัน” สะท้อนปัญหาความสัมพันธ์ศีลธรรมเกี่ยวกับการร่วมเพศ ไม่ว่าจะปัญหาฟรีเซ็ก รักร่วมเพศ การร่วมเพศหมู่ ซึ่งล้วนแต่เป็นการร่วมเพศที่มุ่งตอบสนองความพึงพอใจทางอารมณ์โดยไม่คำนึงถึงกรอบทางศีลธรรม “ถนนสายเปลี่ยน” ของ อนุสรณ์ มาราสา สะท้อนปัญหาการเสื่อมศีลธรรมในสังคมปัจจุบันเกี่ยวกับการสับเปลี่ยนคู่นอนของกลุ่มสาวมีภรรยาที่แม้จะไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ก็สามารถแลกเปลี่ยนกันร่วมเพศได้

สำหรับเรื่องสั้นที่น่าเสนอประเด็นเกี่ยวกับรักร่วมเพศ มีแง่มุมที่แตกต่างไปจากปัญหาเสรีทางเพศอื่น ๆ โดยเรื่องสั้นส่วนมากจะให้ความสนใจต่อบุคคลรักร่วมเพศมากกว่าการประณาม เรื่องสั้นในกลุ่มนี้ เช่น “ดวงตาวิสุทธิ” ของ “กาหลา” วิพากษ์วิจารณ์ว่าคนเรามากจะตัดสินสิ่งที่ไม่เหมือนตัวเองเป็นความผิดปกติที่น่ารังเกียจ โดยไม่เคยยอมรับความแตกต่างเหล่านั้น และไม่เคยมตั้งคำถามกับตัวเองว่า คนอื่นไม่เหมือนเรา หรือเราไม่เหมือนคนอื่น แสดงนัยยะเกี่ยวกับบุคคลรักร่วมเพศว่าเป็นความแตกต่าง แต่ก็ไม่ใช่สิ่งเลวร้าย พวกเขาก็เป็นคนดีในสังคมได้โดยไม่จำเป็นต้องมีพฤติกรรมทางเพศเหมือนคนในสังคม “วันมหัศจรรย์ในห้องสี่สั้ม” ของ “กาหลา” สะท้อนปัญหารักร่วมเพศหญิง เสนอว่าสังคมควรยอมรับได้ ไม่ควรกล่าวว่าเป็นการละเมิดศีลธรรม “นางพางา” ของ “เรื่อนอยู” สะท้อนปัญหารักร่วมเพศชาย เสนอว่าสังคมควรยอมรับได้ “เสน่หาอินทนิล” ของ ทินกร มนเจริญ ซึ่งให้เห็นว่าบุคคลรักร่วมเพศก็สามารถเป็นคนดีในสังคมได้ นอกจากนี้ยังวิพากษ์วิจารณ์นโยบายปราบบุคคลรักร่วมเพศที่เพศตัวเข้าศึกษาเป็นครูในสถาบันราชภัฏว่าเป็นนโยบายที่ผิดพลาด

3.12.2 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการทำแท้ง

ส่วนหนึ่งของปัญหาการทำแท้งเป็นผลพวงมาจากปัญหาเกี่ยวกับเสรีทางเพศ แต่ นอกจากสาเหตุนี้แล้วก็ยังมีสาเหตุอื่น ๆ อีก เช่น สาเหตุจากความยากจนซึ่งทำให้ไม่ต้องการมี ลูกเพิ่มอีก หรือปัญหาจากการถูกข่มขืน แต่จะด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม โดยภาพรวมแล้ว เรื่อง สั้นในกลุ่มนี้มีแนวเรื่องที่แสดงออกอย่างชัดเจนว่าไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งในทุกกรณี เรื่องสั้น ในกลุ่มนี้ เช่น “เชิงบันได” ของ สวิทย์ โสনারถ สะท้อนปัญหาการกินยาเพื่อให้แท้งลูก ซึ่ง หากไม่สำเร็จก็ทำให้ลูกที่เกิดมาพิการและปัญญาอ่อน “ผู้บริสุทธิ์” ของ “เสาวรี” ต่อด้านการ ทำแท้งในทุกกรณี แม้ตัวละครในเรื่องจะตั้งครรภ์เนื่องจากถูกพ่อของตนเองข่มขืนก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากทารกที่อยู่ในครรภ์เป็นผู้บริสุทธิ์ มิได้รู้เห็นเหตุการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้น “การกลับมาบับ ครั้งไม่ถ้วนของความตาย” ของ นิวัตติ พุทธประสาธ ซึ่งให้เห็นว่าการทำแท้งเป็นสิ่งไม่ดี เป็น การฆาตกรรมเด็กอย่างเลือดเย็น แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนก็ชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าจะหมอที่ทำแท้งให้ หรือคนไข้ที่มาทำแท้งต่างก็เป็นเหยื่อของสังคม ไม่มีใครต้องการทำเช่นนั้นหากเลือกได้

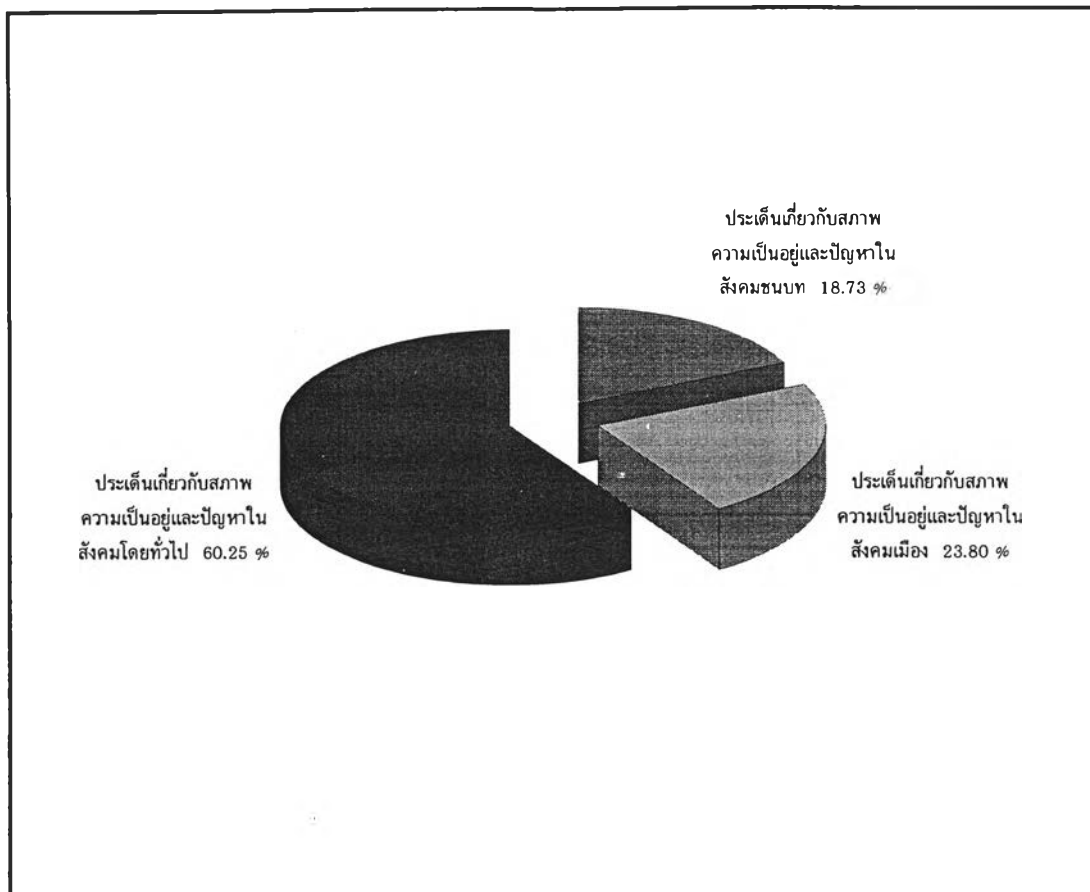
สรุปประเด็นการนำเสนอทางด้านสังคมในงานวรรณกรรม

จากการศึกษาพบว่ามีงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับ สังคมจำนวน 395 เรื่อง ซึ่งในจำนวนนี้ สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็นด้วย กัน ดังสามารถสรุปในตารางที่ 44 ต่อไปนี้

ตารางที่ 44 สรุปประเด็นการนำเสนอทางด้านสังคมในงานวรรณกรรม

ประเด็นการนำเสนอ	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
1. ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมชนบท	74	18.73
2. ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมเมือง	94	23.80
3. ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมโดย ทั่วไป	238	60.25

จากตารางที่ 44 สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5 เปรียบเทียบประเด็นการนำเสนอทางด้านสังคมในงานวรรณกรรม

จากตารางที่ 44 และแผนภาพที่ 5 พบว่า ประเด็นทางสังคมในงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอมากที่สุด ได้แก่ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมโดยทั่วไป รองลงมาได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมเมือง และประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมชนบท

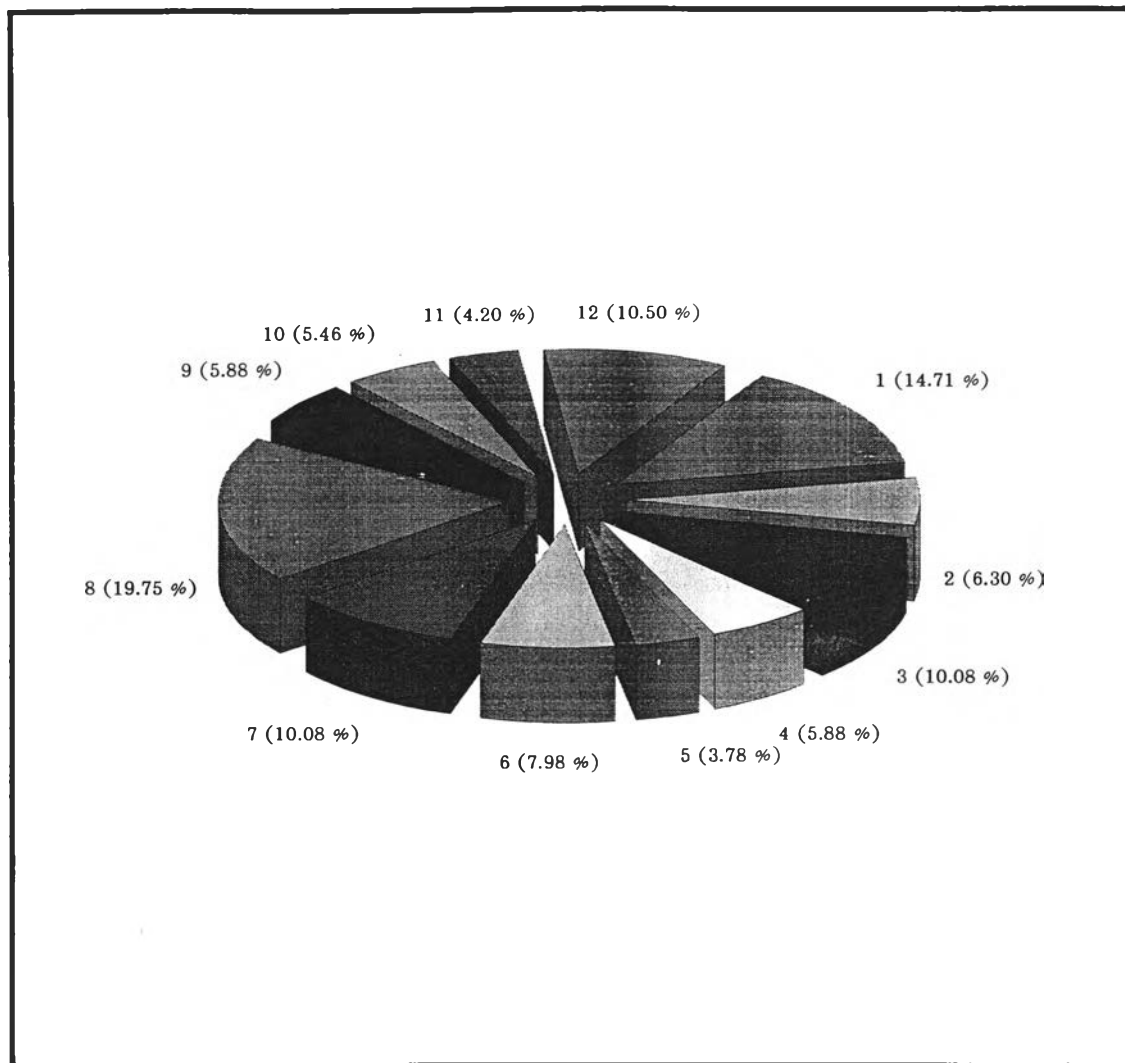
ประเด็นสำคัญที่ถูกเสนอในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาของคนในสังคมเมืองได้แก่การแก่งแย่งแข่งขัน ความแออัด ความเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ ปัญหามลภาวะ รดตืด เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้คนที่อยู่ในสังคมเมืองเกิดปัญหาทางจิตได้ ส่วนประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของคนในสังคมชนบท ได้แก่ความยากลำบากจากสภาพทางธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม หรือการเอาเปรียบของนายทุนและเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งทำตัวเป็นเจ้านายของชาวบ้าน เป็นต้น

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมโดยทั่วไปนั้นสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญได้อีก 12 ประเด็นด้วยกัน ดังแสดงได้ในตารางที่ 45 ต่อไปนี้

ตารางที่ 45 สรุปประเด็นการนำเสนอเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมโดยทั่วไปใน
วรรณกรรม

ประเด็นการนำเสนอ	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
1. ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและความรัก	35	14.71
2. ประเด็นเกี่ยวกับคนชรา คนพิการ และคนปัญญาอ่อน	15	6.30
3. ประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา	24	10.08
4. ประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	14	5.88
5. ประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีและผลกระทบต่อความเป็นอยู่	9	3.78
6. ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีและแรงงานเด็ก	19	7.98
7. ประเด็นเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	24	10.08
8. ประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาแนวคิดหรือธรรมชาติของชีวิตและโลก	47	19.75
9. ประเด็นเกี่ยวกับสื่อมวลชน	14	5.88
10. ประเด็นเกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุข	13	5.46
11. ประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมของสังคมที่ควรเปลี่ยนแปลง	10	4.20
12. ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการทำแท้งและเสรีทางเพศ	25	10.50

จากตารางที่ 45 สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 6 เปรียบเทียบประเด็นการนำเสนอเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่
และปัญหาในสังคมโดยทั่วไปในวรรณกรรม

จากตารางที่ 44 และ แผนภาพที่ 6 จะเห็นได้ว่า ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในสังคมโดยทั่วไปที่ถูกนำเสนอมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาแนวคิดหรือธรรมชาติของชีวิตและโลก ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปของชีวิตและธรรมชาติในระดับแก่นแท้ว่าสิ่งใด ๆ ในโลกนี้ โดยแท้แล้วมีลักษณะเช่นใด ประเด็นสำคัญต่อมาคือประเด็นเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและความรัก ประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา ประเด็นเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เรื่อยไปจนถึงประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีและผลกระทบต่อความเป็นอยู่

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ประเด็นต่าง ๆ ที่ถูกนำเสนอ โดยรวมแล้วจะเกี่ยวกับ ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ตั้งแต่ปัญหาที่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล เช่น ปัญหาเกี่ยวกับความรัก และขยายตัวขึ้นเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหาของสังคม ประเทศ โลก และของมนุษยชาติ ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้นำเสนอในแง่ลบเช่นเดียวกับประเด็นในด้านอื่น ๆ ซึ่งโดยรวมจะชี้ให้เห็น ปัญหามากกว่าจะชี้ให้เห็นทางแก้ไข

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในหัวข้อนี้เป็นประเด็นทางสังคม ในหัวข้อต่อไปจะได้ กล่าวถึงประเด็นทางวัฒนธรรม

ง. วัฒนธรรม

จากการศึกษางานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งหมด 601 เรื่อง พบว่ามีเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นทางวัฒนธรรมจำนวน 70 เรื่อง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าสามารถจัดแบ่งได้ 4 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

1. ประเด็นเกี่ยวกับสถาบันศาสนา
2. ประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมประเพณี
3. ประเด็นเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรม
4. ประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาในแต่ละประเด็นต่อไป

1. ประเด็นเกี่ยวกับสถาบันศาสนา

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสถาบันศาสนานั้น มีอยู่ทั้งหมด 31 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 46 ดังนี้

ตารางที่ 46 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับสถาบันศาสนา

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ศ.21	ช่อการะเกด	วรพจน์ กิตติภทรกุล	ข้าพเจ้าปฏิบัติกรรม
2	มี.ค.22	ช่อการะเกด	ปรีชาพล บุญช่วย	เนื่อนาบุญ
3	ก.ย.22	ช่อการะเกด	วิมล ไทรนันทน์	ขยะสังคม
4	ก.ย.23	ช่อการะเกด	ชาติ กอบจิตติ	พรุ้งนี้
5	ก.ย.23	ช่อการะเกด	“ยังชิน”	เมืองที่ไม่มีวัด
6	ก.ย.23	ช่อการะเกด	สายตะวัน	พระปลอม
7	มิ.ย.25	โลกหนังสือ	ยุทธศักดิ์ จรัส	ดิมกับต๋อย
8	ส.ค.25	โลกหนังสือ	“ปราวณจิต”	อาศรม
9	ก.ย.26	ถนนหนังสือ	มาลา คำจันทร์	โลเกบุญจติ
10	มี.ค.28	ถนนหนังสือ	สุพรรณ พรหมเสน	“ฉันจะถามใครดี?”

ตารางที่ 46 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
11	ก.ค.30	ถนนหนังสือ	' ญชัช เทียนงาม	กระสุนนัดที่เราไม่รู้
12	ค.ค.32	ช่อการะเกด	ภาณุมาศ ภูมิถาวร	ดอกศัทธา
13	พ.ค.33	ช่อการะเกด	"หลงบุเรศ"	ไอ้... ใจหนอใจ
14	พ.ค.34	ช่อการะเกด	สมพงษ์ ทวี'	คนขายพระ
15	พ.ค.34	ช่อการะเกด	อัครากร บำรุง	นาฬิกาโบราณ
16	มี.ค.35	ช่อการะเกด	"อัญชัน"	นักสะกดรอย
17	ก.ย.35	ช่อการะเกด	มหรรรณพ โฉมเฉลา	เด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลง มาบนโลก
18	ก.ย.35	ช่อการะเกด	ทวีศักดิ์ เผือกสม	โลกีย์วิสัย
19	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	วินทร์ เลียววาริณ	โลกีย์-นิพพาน
20	ธ.ค.35	WRITER	ศักดิ์สิริ มีสมสืบ	ภาพเหมือน
21	ม.ค.36	WRITER	บุษกรศักดิ์ จรดี	หรือว่าจะคิดซะก่อน
22	มี.ค.36	ช่อการะเกด	ตะวัน สันติภาพ	ปฏิภริยา
23	พ.ค.36	WRITER	กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	แมวแห่งบูเต๊ะกรือซอ
24	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	ถวัลย์ มาศจรัส	สาริกจะไปวัด
25	ก.ย.36	ช่อการะเกด	อิสระ ชูศรี	รอยจาริก
26	มี.ค.37	ช่อการะเกด	เวลา ศิริวรรณ	ภาพลวงตา
27	มิ.ย.37	ช่อการะเกด	วินทร์ เลียววาริณ	เดือนช่วงดวงเด่นฟ้า คาดาว
28	มี.ค.38	ช่อการะเกด	"ประยาณี"	โปรดสัตว์
29	มิ.ย.38	ช่อการะเกด	ยอดดา ฮะเข้มแข็ง	บทกวีแห่งเทือกเขา
30	ก.พ.39	WRITER	ศักดิ์สิริ มีสมสืบ	อายไม้ตีหมอง
31	ส.ค.39	ช่อการะเกด	นวพร พายพิภตร์	สายลม

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 31 เรื่องดังที่ได้แสดงอยู่ในตารางข้างต้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอในวรรณกรรมเหล่านี้ได้ 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำทางศาสนา ประเด็นเกี่ยวกับศาสนสถานและศาสนวัตถุ ประเด็นเกี่ยวกับคำสอนทางศาสนา และประเด็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ดังนี้

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำทางศาสนา

ศาสนาที่ถูกนำเสนอมากที่สุดได้แก่ศาสนาพุทธ รองลงมาคือศาสนาอิสลาม มีเรื่องสั้นหลายเรื่องที่ได้กล่าวถึงความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำของผู้ที่นับถือศาสนาทั้งสอง เช่น “แมวแห่งบูเต๊ะกรือซอ” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ และ “บทกวีแห่งเทือกเขา” ของ ยอดดา สะเข้มแข็ง ซึ่งผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งและเหลื่อมล้ำของผู้ที่นับถือศาสนาต่างกัันนี้ เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดขบวนการแบ่งแยกดินแดนทางภาคใต้

1.2 ประเด็นเกี่ยวกับศาสนสถาน และศาสนวัตถุ

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับศาสนสถานและศาสนวัตถุส่วนใหญ่จะชี้ให้เห็นว่า คนในปัจจุบันวัดคุณค่าของศาสนาที่วัดดูสิ่งของ การสร้างโบสถ์วิหารก็ต้องสร้างให้ใหญ่โต ซึ่งก็ต้องเรียไ้เงินทองจากชาวบ้านมากมาย ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าความใหญ่โตของโบสถ์วิหาร เป็นเพียงสิ่งภายนอก มิใช่คุณค่าที่แท้จริงของศาสนา จึงไม่ควรที่จะไปลุ่มหลงยึดมั่นกับสิ่งเหล่านี้ นัก เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “เนื่อนานบุญ” ของ ปรีชาพล บุญช่วย ชี้ให้เห็นว่าความเป็นคนดีย่อมขึ้นอยู่กับจิตใจ แม้จะบริจาคเงินสร้างโบสถ์วิหารให้ใหญ่โตอย่างไรก็ไม่อาจนับว่าคน ๆ นั้นเป็นคนดีได้ หากจิตใจของเขามีใช่เป็นคนดีด้วย “ฉันจะถามใครดี ?” ของ สุพรรณ พรหมเสน ชี้ให้เห็นว่า ยังมีเด็กอดอยากยากไร้ในสังคมอีกมากมาย ดังนั้นแทนที่จะนำเงินมาสร้างโบสถ์วิหารให้ใหญ่โต ควรนำเงินเหล่านี้มาช่วยเหลือเด็กที่ยากจนจะดีกว่า

เรื่องสั้นอีกหลายเรื่องเสนอประเด็นเกี่ยวกับศาสนวัตถุ ได้แก่พระเครื่องและเครื่องรางของขลัง โดยชี้ให้เห็นว่า การลุ่มหลงในวัตถุเหล่านี้มิใช่หนทางของศาสนา เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “คนขายพระ” ของ สมพงษ์ ทวี ชี้ให้เห็นว่าการขายพระเครื่องเป็นเรื่องของธุรกิจการค้าที่ค้าขายความศรัทธา มิใช่เกิดจากความเลื่อมใสศรัทธาจากแก่นแท้ของศาสนา และทั้งยังชี้ให้เห็นด้วยว่าการขายพระเครื่องเป็นธุรกิจที่เต็มไปด้วยความฉ้อฉลหลอกลวง

1.3 ประเด็นเกี่ยวกับคำสอนทางศาสนา

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับคำสอนทางศาสนา ได้แก่เรื่องสั้นที่ถ่ายทอดคำสอนและหลักธรรมทางศาสนา เรื่องสั้นที่อยู่ในกลุ่มนี้ เช่น “นาฬิกาโบราณ” ของ อรรถากร บำรุง สะท้อนความคิดแบบพุทธว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีเกิดย่อมมีตาย เกิดหรือตายไม่สำคัญ สำคัญที่ความดีที่ทำไว้ “หรือว่าจะคิดซะก่อน” ของ ยุทธศักดิ์ จรลี แสดงความสับสนของชายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งรู้สึกแปลกแยกกับสังคมที่อาศัยอยู่ และพยายามหาความหมายของชีวิต โดยผูกโยงไปถึงคำตอบของศาสนาที่ว่า “การปฏิบัติคือการเฝ้าดูจิตของตนเอง”

นอกจากการถ่ายทอดคำสอนตามศาสนาที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีเรื่องสั้นอีกบาง ส่วนที่วิพากษ์วิจารณ์คำสอนในศาสนาพุทธ เช่น “โลกบุญจติ” ของ มาลา คำจันทร์ ซึ่งให้เห็นว่า ศาสนาไม่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาในสังคมปัจจุบันได้จริง “นักสะกดรอย” ของ “อัญชัน” วิพากษ์วิจารณ์ว่าคนในสังคมปัจจุบันมีแต่ความเลวร้าย สังคมที่เราอาศัยอยู่นี้แท้ที่จริงแล้วคือนรก การจะหลุดพ้นจากนรกนี้ได้ก็โดยพึ่งพาศาสนา แต่คนส่วนใหญ่ก็มองศาสนาในแง่ปาฏิหาริย์ มิได้เข้าใจถึงแก่นแท้เพื่อความหลุดพ้น

1.4 ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์

บทบาทพระสงฆ์ นับว่าเป็นประเด็นที่ถูกนำเสนอในเรื่องสั้นกลุ่มนี้มากที่สุด เนื้อหาโดยรวมมักมองพระสงฆ์ในแง่ที่ไม่ดีนัก พระสงฆ์ที่ปรากฏในงานวรรณกรรมส่วนใหญ่ไม่น่านับถือ ยังตัดทางโลกไม่ได้ ยังลุ่มหลงในทรัพย์สินเงินทอง และกามสุข เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “ขยะสังคม” ของ วิมล ไทนนิมนวล วิพากษ์วิจารณ์พระที่ยืนบิณฑบาตรอยู่กับที่หน้าแผงขายข้าวแกงว่าไม่ต่างอะไรกับขอลาน แต่คนส่วนใหญ่ก็มักเลือกที่จะตัดขาดกับพระเหล่านี้มากกว่าจะเลือกทำทานกับขอลานที่อยู่ตามกองขยะ “พรุ้งนี้” ของ ชาคิ กอบจิตติ สะท้อนปัญหาพระสงฆ์บางรูปที่หลอกลวงประชาชนให้บริจาคทรัพย์สินเงินทองและสอนให้คนหมกมุ่นอยู่กับเรื่องไสยศาสตร์มากกว่าที่จะสอนให้คนเข้าหาพระธรรม “เมืองที่ไม่มีวัด” ของ “ยังชิน” วิพากษ์วิจารณ์ว่าพระในปัจจุบันไม่มีน้ำใจ แม้มีพระและวัดอยู่ก็เหมือนไม่มี นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นด้วยว่าพระหรือวัดเป็นเพียงส่วนประกอบของศาสนา แต่หัวใจของศาสนาคือการทำความดี ดังนั้นใครที่ทำทำความดี พระหรือวัดก็อาจไม่มีความสำคัญอะไรเลยก็ได้ “พระปลอม” ของ สายตะวัน ชี้ให้เห็นว่า ชาวบ้านนับถือเลื่อมใสพระที่นิยมการปลุกเสกเครื่องรางของขลังมากกว่าพระที่สอนให้คนทำความดี “คิมกับต๋อย” สะท้อนปัญหาพระสงฆ์ที่ประพฤติดิฉินในกาม มีความสัมพันธ์ทางเพศกับสีกา “อาศรม” ของ “ปรางจิต” ชี้ให้เห็นว่าพระในปัจจุบันมุ่งเรียกรายเงินเพื่อสร้างโบสถ์วิหารมากกว่าจะสอนให้คนทำความดี “โลกีย-นิพพาน” ของ วินทร์ เลียววาริณ เปรียบเทียบพระที่มุ่งอยู่กับการปลุกเสกเครื่องรางของขลังกับโสเภณี โดยสรุปว่าหญิงบริการกับพระบริการเหล่านี้แตกต่างกันก็เพียงเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่เท่านั้น “ภาพลวงตา” ของ เวลา ศิริวรรณ สะท้อนปัญหาพระสงฆ์ที่ไปต่างประเทศฉวยโอกาสที่ไม่มีใครรู้จักสถานะของความเป็นพระทำผิดวินัยสงฆ์ “โปรดสัตว์” ของ “ประยาณี” สะท้อนความเสื่อมของศาสนา โดยชี้ให้เห็นพฤติกรรมของพระสงฆ์บางรูปที่ช่วยเหลือผู้อื่นเพราะต้องการผลตอบแทน โดยเฉพาะกับหญิงสาวก็หวังให้มาร่วมเพศกับตนเป็นการตอบแทน

2. ประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมประเพณี

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมประเพณีนั้น มีอยู่ทั้งหมด 18 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 47 ดังนี้

ตารางที่ 47 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมประเพณี

ลำดับที่	ว/ค/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	พ.ค.21	ช่อการะเกด	มาลา คำจันทร์	เจ้าที่
2	ส.ค.25	โลกหนังสือ	สมใจ สมคิด	วันฟ้ามีด
3	พ.ย.26	ถนนหนังสือ	สมพงษ์ ทวี	ผู้ถูกลงทัณฑ์
4	มิ.ย.27	ถนนหนังสือ	วิมล ไทรนันทน์	โคกพระนาง
5	มิ.ย.28	ถนนหนังสือ	วงเดือน ทองเจียว	พญาแฉก
6	พ.ค.29	ถนนหนังสือ	วีระศักดิ์ ชันแก้ว	บูชา
7	มี.ค.35	ช่อการะเกด	โบทัน	ไปสุสาน
8	มี.ค.35	ช่อการะเกด	“ศรีดาวเรือง”	เรื่องเล่าของเพลงพนม
9	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	จักรภพ เพ็ญแข	ในความมืด
10	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	รัตนชัย มานะบุตร	ท่านอีหม่า
11	ก.ย.36	ช่อการะเกด	รณณา โรชา	ขอดใจ
12	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	อนุสรณ์ มาราสา	ครั้งเดียวไม่เคยรัก
13	ธ.ค.36	ช่อการะเกด	กร ศิริวัฒน์	ชิง
14	มิ.ย.37	WRITER	กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	น้ำตก
15	ก.ย.37	ช่อการะเกด	รัตนชัย มานะบุตร	ความเชื่อ
16	ธ.ค.37	ช่อการะเกด	คำรบ บุญเกตุ	วันเกิดของยายเมี้ยน
17	มี.ค.38	ช่อการะเกด	เสริมรัช วงศ์อยู่	เหนือเจ้าแม่
18	ต.ค.39	ช่อการะเกด	เทศ จินนะ	ศิษย์ครูวสีวรรณ

จากการศึกษาเรื่องสั้นทั้ง 18 เรื่องดังที่ได้แสดงในตารางข้างต้น สามารถแบ่งประเด็นสำคัญที่ถูกลำเสนอได้ 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อ

ประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อที่ถูกนำเสนอในงานวรรณกรรมส่วนใหญ่ได้แก่ความเชื่อความลุ่มหลงในเรื่องของไสยศาสตร์ เรื่องสั้นส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อเหล่านี้เป็นสิ่งไม่มีเหตุผล และนำแต่ผลร้ายกลับมาสู่ตัวของผู้ที่ลุ่มหลง เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “เจ้าที” ของ มาลา คำจันทร์ ชี้ให้เห็นว่าชาวชนบทมักเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เจ้าที และการเข้าทรงกันมาก ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าความเชื่อเหล่านี้เป็นสิ่งเหลวไหลไร้สาระ และเป็นความเชื่อที่ควรได้รับการแก้ไข “โคกพระนาง” ของ วิมล ไทรนันทน์ สะท้อนความเชื่อที่งมงายอย่างไม่มีเหตุผลเกี่ยวกับไสยศาสตร์ของชาวบ้านที่ฝังอยู่ลึกจนยากจะแก้ไข “พญาเถน” ของ วงเดือน ทองเจียว วิพากษ์วิจารณ์พิธีขอฝนของชาวชนบทภาคอีสานว่าเป็นความเชื่อที่งมงาย ไม่อาจทำให้ฝนตกได้จริง “ไปสุสาน” ของ โบตัน สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับการทำขวัญจัญของคนจีน โดยวิพากษ์วิจารณ์ว่า การสร้างสุสานขนาดใหญ่ตามความเชื่อของคนจีนนั้นเป็นความสิ้นเปลืองอย่างยิ่ง ควรสร้างอย่างพอประมาณ “ในความมืด” สะท้อนความเชื่อเรื่องโลกหลังความตายและการอุทิศส่วนกุศลเพื่อให้ผู้ที่เสียชีวิตนั้นไปสุขไปเกิด “เหนือเจ้าแม่” ของ เสริมรัช วงศ์อยู่ สะท้อนความเชื่อที่งมงายไร้สาระของมนุษย์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นช่องทางให้พระที่ไม่ดีฉวยโอกาสรีดไถหลอกลวงเงินของชาวบ้าน

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับพิธีกรรมประเพณี

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับพิธีกรรมประเพณี เช่น “ผู้ถูกลงทัณฑ์” ของ สมพงษ์ ทวี’ เสนอประเด็นเกี่ยวกับงานศพ โดยชี้ให้เห็นว่าความโศกเศร้าจากการสูญเสียที่แท้จริงมิได้อยู่ที่พิธีกรรมประเพณี แต่อยู่ที่จิตใจสำนึกของคนนั้น ๆ “เรื่องเล่าของเพลงพนม” ของ “ศรีดาวเรือง” และ “ขอดีใจ” ของ รมณา โรชา สะท้อนความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยในการจัดงานศพของชาวบ้านในชนบท “ครั้งเดียวไม่เคยรัก” ของ อนุสรณ์ มาราสา ถ่ายทอดประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับการแต่งงานของคนในศาสนาอิสลาม “ชิง” ของ กร ศิริวิวัฒน์ ถ่ายทอดประเพณีเกี่ยวกับพิธีชิงเปรต โดยชี้ให้เห็นว่าพิธีชิงเปรตในปัจจุบันเน้นไปที่ความสนุกสนานจนเกินเลย มิได้เข้าใจถึงแก่นแท้ ขาดนัยยะทางธรรมะ ทั้งยังเป็นอันตรายแก่ผู้ที่เข้าร่วมแข่งขันในพิธีด้วย “ศิษย์ครุ วลีวรรณ” ของ เทศ จินนะ สะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของชาวเขาเผ่าม้ง แถบจังหวัดตาก โดยชี้ว่าแตกต่างจากคนพื้นราบ ดังนั้นจึงไม่ควรนำค่านิยมตามมาตรฐานของคนพื้นราบไปตัดสินคนภูเขา

8. ประเด็นเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรม

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมนั้น มีอยู่ทั้งหมด 13 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 48 ดังนี้

ตารางที่ 48 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรม

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	ม.ค.26	โลกหนังสือ	สมพงษ์ ทวี	กวี
2	ธ.ค.26	ถนนหนังสือ	จำลอง ผึ้งชลจิตร	นีโอ-แคปิตะลิสติก เรียด ลิสซึม
3	ค.ค.27	ถนนหนังสือ	นิรันศักดิ์ บุญจันทร์	วรรณกรรมลึกลับ
4	พ.ย.33	ช่อการะเกด	วิธนา บุญยัง	ประติมากรรมบนความหว
5	ธ.ค.35	ช่อการะเกด	สันติ พงศ์ศิริ	วันเวลา
6	มิ.ย.36	ช่อการะเกด	หยก เนื้อแพร	นักเขียนจากดวงดาว
7	ก.ค.36	WRITER	ส. วรรณกร	ภาพลอนแห่งวรรณกรรม
8	ส.ค.36	WRITER	นฤมิตร ประพันธ์	หุ่นนักอ่าน
9	ธ.ค.36	WRITER	นิวัตี พุทธประสาท	วินเซนต์ แวนโก๊ะ
10	มิ.ย.37	ช่อการะเกด	“กร พิมพา”	ลิงควา สะลีง้า
11	มิ.ย.37	ช่อการะเกด	วินทร์ เลียววาริณ	เดือนช่วงดวงเด่นฟ้า ดาดาว
12	ก.ย.38	ช่อการะเกด	นฤมิตร ประพันธ์	แลกด้วยชีวิต
13	ก.ย.38	ช่อการะเกด	“อัญชัน”	อันเป็นสยามพากย์

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่เน้นการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมทั้ง 13 เรื่อง ดังที่ได้เสนอรายชื่อในตารางข้างต้น พบว่ามีประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอ 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

3.1 ประเด็นเกี่ยวกับภาษา

3.2 ประเด็นเกี่ยวกับวรรณกรรม

ดังจะได้กล่าวถึงในแต่ละประเด็นต่อไป

3.1 ประเด็นเกี่ยวกับภาษา

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการใช้ภาษาไทย เช่น “ลิงควา สะสีก้า” ของ “กร พิมพา” วิพากษ์วิจารณ์การใช้คำฟุ่มเฟือยในภาษาไทย ซึ่งถูกนำมาเผยแพร่อยู่ในสื่อมวลชน “อันเป็นสยามพากษ์” ของ “อัญชัน” ให้ความรู้ด้านอักษรศาสตร์สืบสาวถึงสาเหตุของการออกเสียง ร เรือ แล้วไม่ควบกกล้า โดยเสนอว่าการออกเสียงดังกล่าวนี้มีใช้วัฒนธรรมไทยแต่เดิม หากได้รับอิทธิพลมาจากขอม ซึ่งเป็นการฝืนธรรมชาติการออกเสียงของมนุษย์ จึงควรที่จะให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศยกเลิกเสีย

3.2 ประเด็นเกี่ยวกับวรรณกรรม

จากการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นที่เน้นนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับวรรณกรรมนั้นสามารถแยกศึกษาเป็นประเด็นย่อยได้อีก 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับงานวรรณกรรม และประเด็นเกี่ยวกับนักเขียนและศิลปิน ดังนี้

3.2.1 ประเด็นเกี่ยวกับงานวรรณกรรม

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับงานวรรณกรรม โดยภาพรวมจะเป็นการตั้งคำถามถึงความหมายและคุณค่าที่แท้จริงของงานวรรณกรรม การให้ภาพของปัญหาในการเขียนและตีพิมพ์งานวรรณกรรม ตลอดจนถึงการตั้งคำถามถึงมาตรฐานในการตัดสินรางวัลทางวรรณกรรม ดังนี้

- ประเด็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการสร้างงานวรรณกรรม

เรื่องสั้นที่เน้นนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการสร้างงานของนักเขียนและศิลปิน โดยภาพรวม นอกจากจะตั้งคำถามถึงจุดมุ่งหมายในการเขียนหรือสร้างงานทางศิลปะแล้ว ยังรวมถึงการชี้ให้เห็นด้วยว่า งานศิลปะเป็นงานที่ต้องสร้างด้วยใจรัก และต้องมีจุดมุ่งหมายที่มากกว่าผลตอบแทนเป็นตัวเงิน แต่อย่างไรก็ดี เรื่องสั้นหลายเรื่องก็ชี้ให้เห็นว่า การสร้างงานศิลปะในปัจจุบัน เป็นไปเพื่อขายมากกว่าที่จะเป็นไปเพื่อยกระดับจิตใจของมนุษย์ เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าว เช่น “นีโอ-แคปิตะลิสติก เรียลลิสซึม” ของ จำลอง ฝั่งชลจิตร เป็นเรื่องแนวประชดประชันนักเขียนในปัจจุบันว่ามีได้คำนึงถึงคุณค่าทางวรรณกรรม แต่มุ่งอยู่กับการเขียนเพื่อขาย การเขียนเรื่องแนวเพื่อชีวิตจึงกลายเป็นสิ่งน่าอับอาย “ประติมากรรมบนความหิว” ของ วิชา บุญยัง สะท้อนปัญหาการสร้างงานศิลปะว่าในปัจจุบันมุ่งสร้างงานอย่างขาดความประณีตละเอียดอ่อน ผลลิตที่ละมาก ๆ เพื่อขาย ในขณะที่ผู้พยายามสร้างงานอย่างประณีตกลับมีชีวิตอยู่อย่างอดอยาก “ภาพหลอนแห่งวรรณกรรม” ของ ส. วรรณกร ตั้งคำถามกับนักเขียนว่าเขียนไปทำไม และการเขียนหนังสือคืออะไร

- ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาในการพิจารณาตีพิมพ์งานวรรณกรรม

การสร้างงานเขียนออกมานั้น จะต้องผ่านการพิจารณาจากบรรณาธิการก่อน หากบรรณาธิการพิจารณาแล้วเห็นว่างานเขียนนั้น ๆ ดี มีคุณภาพ ก็จะพิจารณาตีพิมพ์งานเขียนนั้น ๆ แต่หากเห็นว่ายังมีคุณภาพไม่ถึงก็จะปฏิเสธการตีพิมพ์ จะเห็นว่า บรรณาธิการมีอิทธิพลต่อนักเขียนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเขียนใหม่ที่ยังไม่มีชื่อเสียง ดังนั้นจึงมีเรื่องสั้นของนักเขียนหลายเรื่องที่ตั้งข้อสงสัยต่อคุณภาพหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาของบรรณาธิการ เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นดังกล่าวนี้ เช่น “วรรณกรรมลึกลับ” ของ นิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์ ตั้งข้อสังเกตว่า การพิจารณาด้านฉบับนักเขียนของบรรณาธิการ มักดูจากชื่อคนเขียนหรือใช้ความคุ้นเคย มากกว่าจะพิจารณาจากเนื้อหาของวรรณกรรมจริง ๆ “แลกด้วยชีวิต” ของ นฤมิตร ประพันธ์ สะท้อนให้เห็นว่าการพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับวรรณกรรมของสำนักพิมพ์ในปัจจุบัน มุ่งที่จะผลิตหนังสือเพื่อขายมากกว่าที่จะมุ่งผลิตหนังสือเพื่อยกระดับของผู้อ่านและวงวรรณกรรม

- ประเด็นเกี่ยวกับการตัดสินรางวัลทางวรรณกรรม

สำหรับการเขียนหนังสือแล้ว รางวัลที่นักเขียนได้รับอาจไม่มีความสำคัญในแง่ของการผลิตงานชิ้นต่อไปมากนัก แต่ในแง่ของการขาย รางวัลมีผลต่อยอดขายหนังสือของนักเขียนมาก และรางวัลที่มีอิทธิพลต่อผู้อ่านมากที่สุดในปัจจุบันได้แก่รางวัลซีไรท์ ดังนั้นจึงมีเรื่องสั้นหลายเรื่องที่ตั้งข้อสังเกตต่อการตัดสินรางวัลดังกล่าว เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวนี้ได้แก่ “นักเขียนจากดวงดาว” ของ หยก เนื้อแพร ประชดประชันรางวัลซีไรท์ว่าแม้แต่คนที่ไม่มีชื่อเสียงที่สุดหากได้รับรางวัลนี้ก็จะได้รับการยอมรับทันที แม้งานชิ้นเดียวกันนี้จะเคยถูกปฏิเสธมาก่อนหน้า แต่เมื่อได้รับรางวัลก็จะเหมือนกับมนุษย์ต่างดาวที่ใคร ๆ ก็ต่างให้ความสนใจ “หุ่นนักอ่าน” ของ นฤมิตร ประพันธ์ ประชดประชันการตัดสินรางวัลซีไรท์ โดยชี้ว่าตัดสินอย่างขาดคุณภาพ

3.2.2 ประเด็นเกี่ยวกับนักเขียนและศิลปิน

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับนักเขียนและศิลปิน โดยรวมจะได้แก่การแสดงถึงความรู้สึกนึกคิดและการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มนี้ เช่น “กวี” ของ สมพงษ์ ทวี สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของกวีผู้หนึ่ง “วันเวลา” ของ สันติ พงศ์ศิริ สะท้อนการค้นหาคำความหมายของชีวิตของคนเขียนรูปคนหนึ่ง “วินเซนต์ แวนโก๊ะ” ของ นิวัติ พุทธประสาธต์ ถ่ายทอดความรู้สึกที่ต้องการเป็นจิตรกรของคนหนุ่มคนหนึ่ง นอกจากนี้เรื่องสั้นบางเรื่องยังเสนอชีวประวัติของนักเขียนในอดีต เช่น “เดือนช่วงดวงเด่นฟ้า ดาดาว” ของ วินทร์ เลียววาริณ เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของสุนทรภู่

4. ประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ นั้น มีอยู่ทั้งหมด 9 เรื่องด้วยกัน ดังที่ได้แสดงรายชื่อในตารางที่ 49 ดังนี้

ตารางที่ 49 แสดงรายชื่อเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

ลำดับที่	ว/ด/ป	นิตยสาร	ผู้เขียน	ชื่อเรื่อง
1	ก.ย.23	ช่อกระแสด	จำลอง ฝั่งชลจิตร	ผ้าทอลายหางกระรอก
2	ก.ย.35	ช่อกระแสด	ชัชวาลย์ โคตรสงคราม	เจ้านกกระจิบ
3	ก.ย.36	ช่อกระแสด	ทินกร มนเจริญ	แหวนพระร่วง
4	ก.ย.36	ช่อกระแสด	ชิต ชยากร	ทายาทขนมดัม
5	ก.ย.36	ช่อกระแสด	เสถียร ยอดดี	สุดสายแนน
6	ก.ย.36	ช่อกระแสด	กิตติศักดิ์ ปริศนานันท์กุล	ร.ศ. 112
7	มิ.ย.37	ช่อกระแสด	ชิต ชยากร	แล้วสักวัน...
8	ก.ย.37	ช่อกระแสด	เทพย์ สิทธิธานี	ครูสันต์
9	ธ.ค.37	ช่อกระแสด	“ฮอยลื้อ”	สาวไหม

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่ปรากฏในตารางข้างต้น สามารถแยกประเด็นสำคัญได้ 2 ประเด็น ได้แก่

4.1 ประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

4.2 ประเด็นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

ดังจะได้กล่าวถึงในแต่ละประเด็นต่อไป

4.1 ประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

เรื่องสั้นที่ถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ เช่น “แหวนพระร่วง” ของ ทินกร มนเจริญ ถ่ายทอดเนื้อหาทางประวัติศาสตร์สมัยกรุงสุโขทัยตอนต้น “ทายาทขนมต้ม” ของ ชิด ชยากร ถ่ายทอดเนื้อหาทางประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย “ร.ศ. 112” ของ กิตติศักดิ์ ปริศนานันท์กุล ถ่ายทอดเนื้อหาทางประวัติศาสตร์สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

4.2 ประเด็นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

เรื่องสั้นที่ถ่ายทอดประเด็นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ เช่น “สุดสายแนน” ของ เสถียร ขอคคี ถ่ายทอดเกี่ยวกับศิลปะการเป่าแคน โดยชี้ว่าการเป่าแคนเป็นวัฒนธรรมไทยที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ แต่คนหนุ่มสาวในปัจจุบันไม่ให้ความสนใจ “ครูสันต์” ของ เทพย์ สิทธานี ถ่ายทอดวัฒนธรรมเกี่ยวกับการขับร้องและเครื่องดนตรีไทยเดิม “ผ้าทอลายหางกระรอก” ของ จำลอง ฝั่งชลจิตร สะท้อนเกี่ยวกับวัฒนธรรมการทอผ้า “สาวไหม” ของ “ฮอยลือ” ถ่ายทอดเกี่ยวกับวัฒนธรรมการทำผ้าไหม และวิพากษ์วิจารณ์ว่าสังคมสมัยใหม่ไม่ให้ความสนใจกับวัฒนธรรมการทอผ้าซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่า แต่กลับให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและวัตถุนิยมมากกว่า “ทายาทขนมต้ม” ของ ชิด ชยากร ถ่ายทอดเกี่ยวกับศิลปะการชกมวย โดยชี้ว่ากีฬาชกมวยถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีคุณค่า “แล้วสักวัน...” ของ ชิด ชยากร ชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันมีธุรกิจและผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องกับกีฬาชกมวยมากจนทำให้นักมวยในปัจจุบันละเลยต่อความเป็นศิลปะของแม่ไม้มวยไทยไป

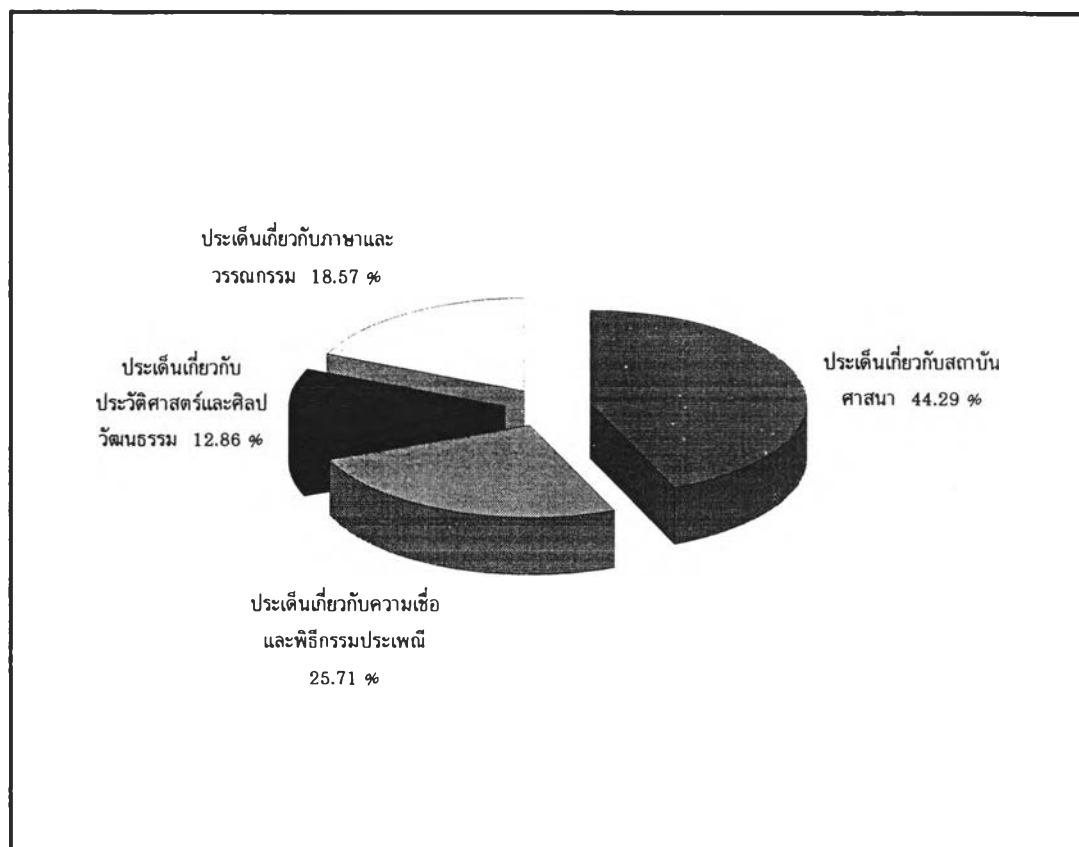
สรุปประเด็นการนำเสนอทางด้านวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่าม้งงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นทาง วัฒนธรรมจำนวน 70 เรื่อง ซึ่งในจำนวนนี้ สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้ 4 ประเด็นด้วยกัน ดังสามารถสรุปในตารางที่ 50 ต่อไปนี้

ตารางที่ 50 สรุปประเด็นการนำเสนอทางด้านวัฒนธรรม

ประเด็นการนำเสนอ	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
1. ประเด็นเกี่ยวกับสถาบันศาสนา	31	44.29
2. ประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมประเพณี	18	25.71
3. ประเด็นเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรม	9	12.86
4. ประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ	13	18.57

จากตารางที่ 50 สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 7 เปรียบเทียบประเด็นการนำเสนอทางวัฒนธรรม

จากตารางที่ 50 และแผนภาพที่ 7 สามารถสรุปได้ว่า ประเด็นทางวัฒนธรรมที่ถูกนำเสนอมากที่สุดได้แก่ประเด็นเกี่ยวกับสถาบันศาสนา ได้แก่ ความประพฤติกของพระสงฆ์ที่มุ่งอยู่กับการไปหวย ปลุกเสกเครื่องรางของขลัง คูควง หรือกระทั่งมีความสัมพันธ์ทางเพศกับสีกา นอกจากนี้ยังได้แก่การสร้างวัดสร้างโบสถ์ใหญ่โตซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ใช่คำตอบที่แท้จริงของการแสวงหาทางพุทธศาสนา ประเด็นต่อมาได้แก่ประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมประเพณี ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์เป็นสิ่งไร้สาระแต่ก็ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย ประเด็นต่อมาได้แก่ประเด็นเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรม จนท้ายสุดคือประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

จะเห็นว่า การนำเสนอประเด็นทางด้านวัฒนธรรมก็เช่นเดียวกับประเด็นทางด้านอื่น ๆ กล่าวคือเสนอในแง่ของปัญหา ชี้ให้เห็นว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้างในทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจเชื่อมโยงให้เห็นที่มาตลอดจนลักษณะของปัญหา แต่ทั้งนี้ก็มีได้เสนอทางออกที่ชัดเจนนัก นอกจากการเรียกร้องให้ทุกคนให้ความสำคัญและช่วยกันคิดหาหนทางแก้ไข

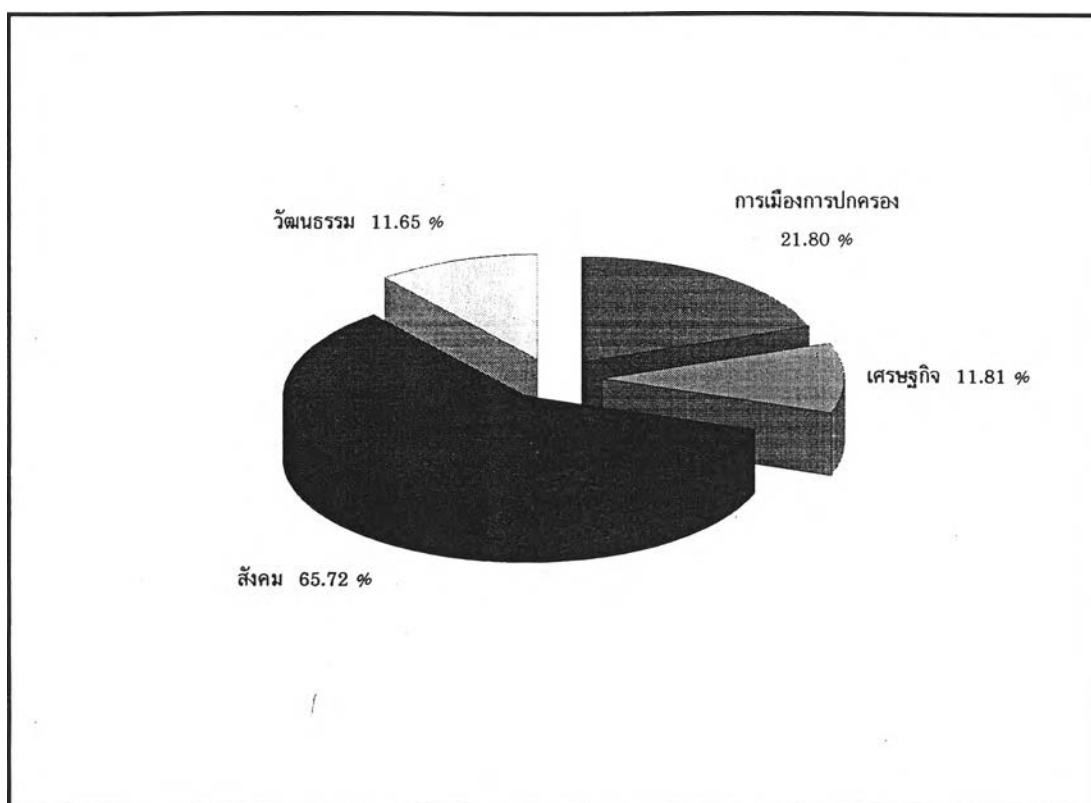
สรุปประเด็นการนำเสนอในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

จากการศึกษาเรื่องสั้นที่ถูกนำเสนอในนิตยสารแนววรรณกรรมทั้งหมด 601 เรื่อง ที่ผ่านมาจะเห็นว่า ประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอได้แก่การชี้ให้เห็นความผิดพลาด และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นในสังคมเมืองหรือในสังคมชนบท ปัญหาเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอในงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น ได้ดังที่แสดงในตารางที่ 51 ดังนี้

ตารางที่ 51 สรุปประเด็นการนำเสนอในงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

ประเด็นการนำเสนอ	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
การเมืองการปกครอง	131	21.80
เศรษฐกิจ	71	11.81
สังคม	395	65.72
วัฒนธรรม	70	11.65

จากตารางที่นำเสนอ สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 8 เปรียบเทียบประเด็นการนำเสนอในงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

จากตารางและแผนภาพข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า งานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นให้ความสำคัญกับประเด็นทางสังคมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ประเด็นทางการเมืองการปกครอง ส่วนประเด็นทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมนั้นถูกนำเสนอในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน

สำหรับประเด็นทางด้านสังคม โดยภาพรวมได้แก่การชี้ให้เห็นว่าสังคมกำลังมีปัญหาในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะปัญหาที่เล็กที่สุดคือปัญหาของปัจเจกบุคคล ขยายขึ้นไปเป็นปัญหาของสังคมทางด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาอันเป็นผลกระทบจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี ปัญหาจากการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ปัญหาโสเภณีและแรงงานเด็ก ปัญหาคนพิการ คนชรา และเด็กถูกทอดทิ้ง และอื่น ๆ จนถึงปัญหาของความเป็นมนุษย์โดยธรรมชาติ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อสภาพจิตใจมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เกิดความเหินห่างระหว่างกัน ทำให้สังคมดำเนินไปอย่างโดดเดี่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่นับวันก็กำลังทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนในสังคมเมือง

ทางด้านการเมืองการปกครอง วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นชี้ให้เห็นว่าจุดสำคัญอยู่ที่การแย่งชิงอำนาจของผู้นำทางการเมืองไม่ก็คนที่นำมาซึ่งความบาดเจ็บล้มตายมากมายของคนในสังคม เรื่องสั้นจำนวนมากแสดงความรู้สึกอึดอัดและหดหู่ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอะไรได้ นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นอีกหลายกลุ่มที่ชี้ให้เห็นการใช้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการและนักการเมืองในการคดโกง เอาเปรียบ ตลอดจนกดขี่ข่มเหงประชาชนอย่างไม่เป็นธรรม

ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่การรุกเข้ามาของระบบทุนนิยมสมัยใหม่ซึ่งสามารถแปรให้ทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ ทำให้คนในสังคมติดอยู่กับวัตถุภายนอก มิได้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ ถึงคุณค่าโดยแก่นแท้

ทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งก็มีทั้งที่ชี้ให้เห็นคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ เช่น ศิลปะดนตรีไทย ศิลปะมวยไทย รวมถึงการฟ้อนรำอื่น ๆ แต่บางครั้งก็ชี้ให้เห็นข้อเสียและความผิดพลาด เช่น การทำบุญอย่างฟุ่มเฟือยโดยหวังผลบุญตอบแทนในชาติหน้า หรือพระที่มุ่งปลุกเสกเครื่องรางของขลังมากกว่าการสอนให้คนรู้จักการใช้ธรรมะ

ประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นักเขียนมักนำเสนอในแง่ลบและมีได้ชี้ให้เห็นทางออกอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดบางประการของความเป็นเรื่องสั้นที่มุ่งเสนอความสะเทือนใจต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องสั้นจึงเป็นการชี้ให้เห็นปัญหา มิใช่การเสนอวิธีแก้ปัญหาก็ดี แต่อย่างไรก็ดี เรื่องสั้นอีกหลายส่วนก็พยายามชี้ให้เห็นวิธีแก้ไขปัญหาในภาพกว้าง เช่น การละจากความโลภ ใช้วิธีทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาอีกมุมหนึ่งจะเห็นว่า การมุ่งชี้ให้สังคมตระหนักถึงปัญหา ก็เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาประการหนึ่งเช่นเดียวกัน เพราะเมื่อสังคมได้ตระหนักถึงปัญหาแล้ว คนในสังคมก็ย่อมจะร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหานั้นไปเองในที่สุด